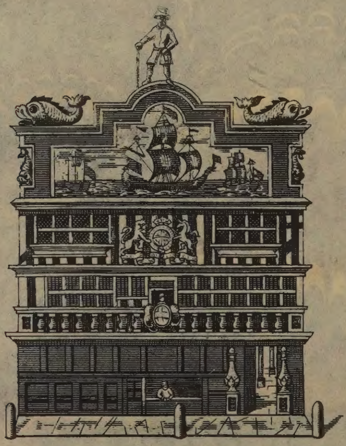
EX LIBRIS



BOIES PENROSE II



OLD EAST INDIA HOUSE

Ex Libris

Boies Penrose

DURU 1853

Could this book have been bound with Eggestein's Eusebius? The foliation is a-g[10] h[4+1] i[8] k-n[10] o[4]) or 129 leaves. It is printed in type 93, 2 cols, 40 lines, & measures 284 x 198 mm (B M copy). It is undated. Hain 2708. B.M.C. I, 73.
The foliation of this book begins with p[1]

Bede makes no mention of Joseph of Arimathea's coming to Somerset, nor does he take the slightest interest in the Holy Grail.

L. 065

MHOD/-

1st ed

Ed Pr

285 x 200

Beda, historia ecclesiastica gentis anglorum
(Strassb. Eggestein ca. 1490)

LIBRARY
Brigham Young University
RARE BOOK COLLECTION
Vault
093
Eg34
1475
BRIGHAM YOUNG UNIVERSITY
3 1197 23820 5253

No. 30

Copies - AASL, ChL (2), HEHL, LC, PMG -
BPsn, ElD, [LCH], [Ros Co.]

[G]loꝛioſiſſimo
regi. Cioluu
leo beda fa=
mulus criſti
et preſbiter.
Hiſtoꝛiā gē
tis angloꝛū
ecclaſticam
quā nup ediderā libentiſſime tibi
deſideranti rex et pri9 ad legendū ac
pbandū trāſmiſi. Et nūc ad trāſcri
bendū ac pleni9 ex tpe meditandū
tranſmitto. Satiſq3 ſtudiū tue ſin=
ceritatis amplectoꝛ quo nō ſolum
audiendis ſcriptū ſcientie verbis
aurem ſedulius accomodas verum
etiā noſcendis pꝛioꝛum geſtis ſiue
dictis et maxime nr̄e gentis viroꝛū
illuſtriū aurem· vigilantur impen=
dis. Siue eīn hiſtoꝛia de bonis bo
na referat· ad imitandū bonum au
ditoꝛ ſollicitus inſtigatur. ſeu ma=
la cōmemoꝛet de prauis· nichilomi
nus tn̄ religioſus ac pius auditoꝛ
ſiue lectoꝛ deuitande qd noxium eſt
ac peruerſū ipſe ſoleſtius ad exequē
da ea q̄ bona ac deo digna eſſe cog
nouerit accenditur. Qd ipm tu q3
vigilantiſſime dephendens hiſtoꝛiā
memoꝛatā in noticiā tibi ſimul et
eis qb9 te regendis diuina pfecit
auctoꝛitas ob generalis curam ſalu
tis lacius ꝑpalari deſideras. Vt aūt
in hijs que ſcripſi vel tibi vl̄ ceteris
auditoꝛib9 ſiue lectoꝛibus hui9 hy
ſtoꝛie occaſionē dubitandi ſubtra=
ham. Quib9 hec maxime auctoꝛib9
didicerim breuiter intimare cura=
bo. Auctoꝛ ai̅ oīes atq3 auditoꝛ
opuſculi huius albin9 abbas reue=
rentiſſimus vir per omnia doctiſſi
mus extitit qui i eccleſia cantuario
rū a beate memoꝛie theodoꝛo archi
epiſcopo et adriano abbate viris
venerabilibus atq3 eruditiſſimis i
ſtitutus diligenter omnia q̄ in ipa
cantuarioꝛum puincia vl̄ etiam in
contiguis eidē regionibus a diſci
pulis beati pape gregoꝛij geſta fu
ere vel monimentis littrarū vl̄ ſe=
moꝛum traditōne cognouerat. Et
ea michi de hijs que memoꝛia dig
ne videbantur· per religioſū londo
nenſis eccl̄ie preſbiterū nothelmum
ſiue litteris mandata ſiue ipius no
thelmi viuauoce referenda tranſmi=
ſit. Qui videlicet nothelm9 poſtea
romam veniens nōnullas ibi bea=
ti gregoꝛij pape ſimul et alioꝛū pō
tificum pſcrutato eiuſdē ſancte eccle
ſie romane ſcrinio p miſſueri qui
nunc ipi eccleſie preeſt gregoꝛij pō
tificis inuenit. Reuerſuſq3 nob no
ſtre hiſtoꝛie inſerendas cū conſilio
prefati albini reuerendiſſimi patris
attulit

[I]N pꝛincipio itaq3 voluminis
vſq3 ad tempus quo gens
angloꝛū fidē xpi percepit
ex pꝛioꝛum maxime ſcriptis hinc=
inde collectis ea que pmerem9 di=
dicim9. Exinde aūt vſq3 ad tempo
ra pn̄tia que in eccleſia cantuario=
rum per diſcipulos beati gregoꝛij
pape ſiue ſucceſſoꝛes eoꝛum vl̄ ſub
quibus regib9 geſta ſint memoꝛa=
ti abbatis albini induſtria nothel=
mo vt dixim9 pferente cognouim9
Qui etiā puincie oꝛientalium ſaxo
num ſimul et occidentaliū· necnon

et orientaliū anglorum atq; nordan
himbriorum a quibꝰ ꝑlurimis vł
quorum tempore regū grām euan
gelij perceperint· nonnulla michi ex
parte prodiderūt. Denique hortatu p̄ſ
cipue ipius albini vt hoc opus ag
gredi auderem prouocatus ſum . Sz
et danihel reuerentiſſimus occi
dentaliū ſaxonum epus qui nunc
vſq; ſupeſt·nōnulla michi de hiſto
ria eccleſiaſtica prouincie ipius ſimul
et proxima illi auſtraliū ſaxonū· nec
non et vecte inſule litteris mandata
declarant qualiter p miſterium ced
di et ceadda religioſorum xp̄i ſacer
dotum vel prouincia merciorū ad fi
dem xp̄i quā non nouerat peruenerit
vł prouincia orientalium ſaxonum
fidem quā olim exſufflauerat recu
perauerit. Qualis etiā iporum pa
trum vita vel obitus extiterit·dili
genter a fratribꝰ monaſterij que ab
ipis conditum laſtingen cognoia
tur cognouimꝰ. Porro in prouin
cia orientaliū anglorū q̄ fuerint ge
ſta eccleſiaſtice partim ex ſcriptis vł
traditōne priorum partim reueren
diſſimi abbatis eſi relatōne compe
rimus. At vero in prouincia lindiſſi
que ſint geſta erga fidem xp̄i que
vel ſucceſſio ſacerdotalis extiterit ·
vel litteris reuerendiſſimi antiſtitis
cijmberechti vel aliorum fideliū vi
rorum viuauoce didicimuſq; hec
in nordan hymbriorum prouincia
ex quo tempore fidem xp̄i perceꝑūt
vſq; ad p̄ſens per diuſas regiones
in eccłia ſint acta. Non vno quo
libet auctore ſed fideliū innumero
rum teſtium qui hec ſcire vł memi
niſſe potuerūt aſſeſſione cognoui
exceptis hijs que p meipm noſſe
poteram Inter que notandū ꝙ ea
que de ſanctiſſimo p̄re et antiſtite
cuthberechto vel in hoc volumie id
in libello geſtorum ipius conſcrip
ſi partim ex eis que de illo prius a
fratribꝰ lindiſfarnenſis ſcripta repe
ri aſſūpſi ſimpliciter fidem hyſtorie
q̄ꝑ legebam accomodās·partim ve
ro ea q̄ certiſſima fideliū virorum
adteſtatōne p meipm cognoſcē po
tui ſollerter adicere curaui. lectorēſ
q; ſuppliciter obſecro vt ſi qua que
ſcripſerim aliter q̄ꝑ ſe veritas habet
et poſita reperit nō hoc nobꝭ impu
tet qui quidem vera lex hyſtorie eſt
ſimpliciter ea q̄ fame vulgante col
legimus ad inſtructōnez poſterita
tis litteris mādare ſtuduimꝰ. Pre
terea oēs ad quos hec eadēq; hy
ſtoria peruenire potuerit nr̄e natōe
nis legentes ſiue audientes ſuppli
citer precor vt p meis infirmitati
bus et mentis et corpis apud ſup
nam clementiā ſepius interuenire
meminerint·vt in ſuis quiq; prouin
cijs hanc michi ſue remuneratōis
vicem rependant. Vt qui de ſingulꝭ
prouincijs ſiue locis ſublimioribus
que memoratu digna atq; incolis
grata credideram diligenter adno
tare curaui. Apud oēs fructū pie
interceſſionis inueniam

Incipiūt capitula hyſtoriarū geſ
tis anglorum

De ſitu britanie vł hibernie et pri
ſtis earum incolis j·

UPB

Vt britaniā primus romanorum
gaius iuliꝰ adierit ·ij·
Vt eandē ſcd̄s romanorum clau:
dius adiens orcadas etiam inſulas
romano adiecerit īperio ſed et veſ:
paſianus ab eo miſſus vectam que
inſulā romanis ſubdiderit ·iij·
Vt lucius britaniorum rex miſſis
ad eleutheriū papam litteris xp̄ia
num ſe fieri pecierit iiij·
Vt ſeuerus recepta britanie par:
tem vallo a cetera diſtrinxerit ·v·
De imperio dyocleciani et vt xp̄ia
nos pſecutus ſit ·vi·
Paſſio ſancti albani et ſociorum ei
us q̄ eorum tempore pro domino
ſanguinē fuderunt vii·
Vt hac ceſſante pſecutōne eccl̄ia in
britanis aliq̄ntulū vſq; ad tp̄a ar:
riane veſanie pacem habūit viij·
Vt regnante graciano maximꝰ in
brittania imperator creatꝰ cū mag
no exercitu galliā redierit ix·
Vt archadio regnante pelagiꝰ brit
to contra gratiam dei ſuperba bella
ſuſceperit x·
Vt regnante honorio gratianꝰ et
conſtantinus in brittania tyranni
creati et mox prior in brittania ſe:
cundꝰ in gallia ſint interempti xi·
Vt brittones a ſcotis vaſtati vic:
tiſq; romanorū auxilia q̄ſierint q̄
ſcd̄o venientes murū tranſinſulam
fecerūt· ſed hij confeſtim a prefatis
hoſtibꝫ interrupti maiore ſint cala:
mitate depreſſi xii·
Vt regnante theodoſio minore cu:
ius tempore palladius ad ſcottos
in xp̄m credentes miſſus eſt britto:
nes ab attio conſule auxiliū flagi
tantes non impetrauerint xiii
Vt brittones fame famoſa coacti
barbaros ſuis e finibꝫ pepulerint
nec more frugum copia luxuria pe
ſtilentia et exterminium gentis ſe
cutus ſit xiiij
Vt inuitata brittaniā gens anglo:
rum primo quidē adūſarios longi
us ierit ſed non multo poſt iuncto
cū hijs fedē ī ſocios arma v̄terit xv
Vt brittones primam de gente an
glorū victoriā duce ambroſio ro
mano homine ſūpſerint ·xvi·
Vt germanus epiſcopus cū lupo
brittaniam nauigans et primo ma
ris poſtmodū pelagianorū tempe
ſtatem diuina v̄tute ſedauerit xvij·
Vt idē filiā tribuni cecā illuminaue
rit ac deinde ad ſc̄tm albanū perueni
ens reliquias ibidem et ipius acce
perit et beatorum apl̄orum ſiue ali
orum martirum poſuerit xviij·
Vt idem cauſa infirmitatis ibidem
detentus et incendia domorum orā
do reſtrinxerit et ipſe p viſionem a
ſuo ſit languore curatus xix·
Vt idem epiſcopus brittonibꝫ in
pugna auxilium celeſte tulerit ſicq;
domū reuerſi ſint xx
Vt renaſcentibꝫ virgultis pelagia:
ne peſtis germanꝰ cum ſeuero brit
toniam reuerſus prius claudio iu:
ueni inceſſum deinde et pp̄lo dei cō
dempnatis ſiue emendatis hereticis
greſſum recuparit fidei xxi·
Vt brittones quieſcentibꝫ ad tem:
pus exteris ciuilibꝫ ſeſe bellis cōtri
uerint ſimul et maioribus flagicijs
ſubmerſerint xxii
Vt papa ſāctꝰ gregoriꝰ auguſtinū

cum monachis ad predicandũ gẽ
ti anglorum mittens epl̃a quoq; il
los exhortatoria ne a laborãdo ceſ
ſarent confortauerit ·xxiij·
Vt arelatenſi ep̃o epiſtolã ꝑ eorũ
ſuſceptõne miſerit xxiiij
Vt veniens brittaniã auguſtinus
primo in inſulam tanato regi can
tuariorũ p̃dicarit et ſic accepta ab
eo licentia cantua predicaturus in
trauerit xxv
Vt idem in cantua primitiue eccle-
ſie et doctrinam ſit imitatus et vitã
atq; in vrbe regis ſedem epiſcopa-
tus acceperit xxvi·
Vt idem epiſcopus fact⁹ gregorio
pape que ſint brittanie geſta man-
daret ſimul et de neceſſitatib⁊ eius
reſponſa petens accepit ·xxvii·
Vt papa gregorius epl̃am arelatẽ
ſi ep̃o pro adiuuando in opere dei
auguſtino miſerit xxviij
Vt idem auguſtino pallium et epi
ſtolam et plures verbi miniſtros mi-
ſerit xxix·
Exemplar ẽpiſtole quã mellito ab
bati brittaniã ꝑgenti miſerit xxx
Vt auguſtinum per litteras ne de
virtutibus ſuis gloriaretur exhor-
tatus ſit xxxi·
Vt edilberechto regi litteras et do
na miſerit xxxii·
Vt auguſtin⁹ eccleſiam ſaluatoris
inſtarauerit et monaſterium bea-
ti petri apoſtoli fecerit et de primo
ei⁹ abbate petro xxxiii
Vt edilfrith rex nordanhimbero-
rum ſcotorum gentes prelio conte
rens ab anglorum finibus expul-
ſus eſt xxxiiii·

Explicitũt capitula primi libri hy
ſtorie eccleſiaſtice geſtis anglorum

Incipit liber primus hyſtorie eccle
ſiaſtice geſtis anglorũ ¶ Ca·p̃mũ

Brittania ocea
ni inſula cui
quondã albi
on nomẽ fu-
it inter ſeptẽ
trionẽ et oc-
cidentẽ loca-
ta eſt. Ger
manie gallie hiſpanie maximis eu
rope partib⁊ multo interuallo ad-
uerſa. Que ꝑ milia paſſuũ octocẽ-
torũ ĩ borea longa latitudinis ha
bet mille ducentis exceptis dũtaxat
ꝓlixioribus diuſorum ꝓmontorio
rum tractibus· quibus efficitur vt
circuitus eius q̃dragies octies lxxv
milia compleat. Habet a meridie
galliã bellicam cuius ꝓximũ tranſ
meantibus aperit ciuitas que dici
tur rutibi portus· vbi portus agẽ-
te anglorum nunc corrupte reptaceſ
teſtir vocata interpoſito marſa geſ
ſomacho morinorum gentis littere
ꝓximo traiecta milium·l· ſiue vt q̃-
dam ſcripſere ſtadiorum quatuor
cẽtorũ·l. A tergo aũt vnde oceano
infinito patet ocardas inſulas ha-
bet. Opima frugib⁊ atq; arborib⁊
inſula et alendis apta pecoribus ac
iumentis. Vineas etiã quibuſdam
in locis germinãs ſed et auiũ ferax
terra mariq; generis diũſi fluuis q̃;
multum piſcoſis ac fontib⁊ p̃clara
copioſis. Et quidem p̃cipue iſicio

habūdat et angwilla. Capiuntur
autem ſepiſſime et vituli marini et
delfines necnon et ballene. Excep
tis aūt variorum generibꝰ concili
orum. Jn quibꝰ ſunt et muſcule q̄
bus incluſam ſepe margaritā om
nis quidē coloris optimā inueniūt
id eſt et rubicundi et purpurei et ia
cinctini et praſini ſed maxime can
didi. Sūt et coclee ſatis ſupq; ha
bundantes · quibꝰ tinctura coccinei
coloris conficitur. Cuius rubor
pulcherrimus nullo vnq̄ ſolis ar
dore nulla valet pluuiarū iniuria
palleſcere · ſ; quo vetuſtior eo ſolet
eſſe venuſtior. Habet fōtes ſalina
rum habet et fontes callidos et ex
eis fluuios balnearū calidarū om̄i
etati et ſexui per diſtincta loca iux
ta ſuum cuiq; modum accōmodos
Aqua enī vt ſanctus baſilius dicit
feruidam qualitatē recipit cū per
certa quedā metalla tranſcurrit et
fit non ſolū calida ſ; ardens. Que
etiā venis metallorū eris ferri plū
bi et argenti fecunda gignit et la
pidem gagatē plurimū optimūq;
Eſt aūt nigro gemmeus et ardens
igni admotꝰ incenſus ſerpentes fu
gat. Atritu calefactus adplicita de
tinet eque vt ſuccinū Erat et ciuita
tibus quondā · xx · et · viij · nobiliſſi
mis inſignita p̄ter caſtella innume
re que et ipa muris turribus por
tis ac ſeris erant inſtructa firmiſſi
mis. Et q; ꝓpe ſub ipo ſeptemptri
onali vtice mūdi iacet lucidas eſta
te noctes habet ita vt medio ſepe
tpe noctis in queſtionē veniat intu
entibꝰ · vtrum crepuſculum adhuc
ꝑmaneat veſpertinū an iam adue
nerit matutinū vtpote nocturno ſo
le nō longe ſub terris ad orientem
boreales p plagas redeunte Vnde
etiā plurime longitudinis h; dies
eſtate ſicut et noctes cont̄ in bruma
ſolem mirum tā lubricas in ptes ſe
cedente id eſt horarum · xviij. Plu
rima itē breuitatis noctis eſtate et
dies habet in bruma · hoc eſt ſex ſo
lūmodo equinoxialium horarum ·
Cum in armenia macedonia italia
ceteriſq; eiuſdē linee regionibꝰ lō
giſſima dies ſiue nox · xii · breuis q̄
compleat horas hec in p̄nti iuxta
numerum librorū quibꝰ lex diui
na ſcripta eſt. V · gentium linguis
vnam eandēq; ſūme veritatis et ve
re ſublimitatis ſcientiam ſcrutatur
et confitetur anglorū videlic; brit
tonum ſcottorū pictorū et latino
rum que meditatōne ſcripturarum
ceteris omnibus eſt facta cōmunis
Jn primis aūt inſula brittones ſo
lum a quibꝰ nomē accepit incolas
habuit qui de tractu armonican vt
fertur brittaniā aduecti auſtrales
ſibi ptes illius vindicarūt et cum
plurime inſule partem incipientes
ab auſtro poſſediſſet contigit gen
tem pictorum de ſcicia vt phibent
longis nauibꝰ non multis occeanū
ingreſſum circū agente flatu vento
rum extra fines om̄es brittanie hi
bernā perueniſſe · et vſq; ſeptemtrio
nales horas intraſſe · atq; inuenta
ibi gente ſcottorū ſibi q̄; in ptibus
illiꝰ ſedes petiſſe nec impetrare po
tuiſſe. Eſt aūt hybernia inſula om
niū pꝰ brittaniā maxīe ad occidētē

quidē brittanie ſita. Sed ſicut con
tra aquilonē ea breuior ita meridi
em ſe tranſillius fines plurimū p=
tendens vſq; contra hyſpanie ſep=
temptrionalia· q̄uis magno equo
re interiacente puenit. Ad hanc er
go vſq; puenientes nauigio picti
vt diximus· pecierūt in ea ſibi quo
q; ſedes et habitatōnem dari. Re
ſpondebant ſcotti q2 non ambos
eos capet inſula. ſed poſſum⁹ inq̄=
unt ſalubre vobis dare conſilium
quid agere valeatis. Nouim⁹ inſu
lam aliā eſſe nō pcul a noſtra con=
tra ortum ſolis quā ſepe lucidis di
eb⁹ de longe aſpicere ſolem⁹ Hāc
adire ſi vultis habitabilē voƀ fa=
cere valetis· vt ſi qui reſtiterint no
bis auxiliarijs vtemini· Itaq; petē
tes brittaniā picti habitare p ſep
temptrionales inſule ptes cepunt
Nam auſtrina brittones occupa=
uerant. Cūq; vxores picti nō habē
tes pecierūt a ſcottis· ea ſolū condi
tōne dare conſenſerunt vt vbi res
veniret in dubiū magis de feminea
regum pſapia quā de maſculina re
gē ſibi eligerent· quod vſq; hodie
apud pictos conſtat eſſe ſeruatum
Procedente hoc tpe brittanie poſt
brittones et pictos tertiā ſcottorū
natōnē in pictorum parte recepit
Qui duce reuda de hibernia pgreſ
ſi vel amicicia vel ferro ſibimet inter
eos ſedes quas actenus hn̄t vindi=
carunt· a quo videlicet duce vſq;
hodie dabalreudini vocantur Nā
lingua eorū dabal partem ſignifi=
cat. Hiberna ·lx· et latitudine ſui
ſtat⁹ et ſalubritate ac ſerenitate aer=
rum· multū brittanie preſtat· ita vt
raro ibi nix plus q̄ triduana rema
neat. Nemo ꝓpter hyemē aut fe=
na ſecet eſtate aut ſtabula fabricet
iumentis. Nullū ibi reptile videri
ſoleat· null⁹ viuere ſerpens valeat·
Nam ſepe illo de brittania allati
ſerpentes· mox vt primant terras
nauigio odore aeris illius adtacti
fuerint interiēt quin poci⁹ omnia
pene q̄ de eadem inſula ſunt contra
venenū valent Deniq; vidim⁹ qui
buſdā a ſerpente pcuſſis raſa folia
codicū q̄ de hibernia fuerāt et ipam
raſuram atq; in miſſam ac potui da
tam talib⁹ ptinus totā vim veneni
graſſantis totū inflati corporis abſūp
ſiſſe ac ſedaſſe tumorē. Diues lac
tis ac mellis inſula nec vinearum
expers piſciū volucrūq;· ſed et cer=
uorum caprarūq; venatu inſignis
Hec autē ꝓprie patria ſcottorū eſt
Ab hac egreſſi vt diximus terciā in
brittania brittonib⁹· et pictis gen
tem addiderūt. Eſt autē ſin⁹ maris
p maximus qui antiquit⁹ gentem
brittonū a pictis ſecernebāt. Qui
ab occidente in terras longo ſpacio
erumpit vbi eſt ciuitas brittonum
munitiſſima vſq; hodie q̄ vocatur
alduth. Ad cui⁹ videlicet ſin⁹ ptem
ſeptemptrionalem ſcotti quos dix=
imus aduenientes ſibi locū patrie
fecerunt

Capl'm ii.

Verum eadē brittania roma=
nis vſq; ad gaiū iuliū ceſa
rem inacceſſa atq; incognita
fuit· q̄ āno ab vrbe condita ſexcete
ſimo nonageſimo tercio. Ante vo

incarnatōnis dñice tempus anno
ſexageſimo functus ḡdu conſulat⁹
cū lucio bibulo dū contra germa=
norum gallorūq; gentes q̄ rhenos
tatum flumine dirimebantur bellū
gereret venit ad morinos vñ in bri
taniam prim⁹ et breuiſſim⁹ tranſi
tus eſt. Et nauib; circiter onerarijs
atq; actuarijs lxxx·pparatis·in brit=
taniam tranſuehitur vbi acerua pri
mum pugna fatigatus·deinde adū
ſa tempeſtate correpti plurimā claſ
ſis partem et nō paruū numerum
militū·equitū vero pene omēs diſp
didit. Regreſſus in galliam legio
nes in hibernia dimiſit· ac ſexcētas
naues vtriuſq; cōmodi fieri impe=
rauit quib; iterū in brittaniā pmo
ueret tranſuectus Dū ipe in hoſtem
cum exercitu pgit naues in ancho=
ris ſtantes tempeſtate correpte vel
colliſe inter ſe vł harenis illiſe ac
deſolute ſūt. Ex quib; xl perierunt
cetere cū magna difficultate repa=
rate ſunt. Ceſaris equitatus primo
congreſſu a brittanis vict⁹ ibiq; la
bienus tribunus occiſus eſt. Scđo
p̄lio cū magno ſuo diſcrimine vic
tos brittanos in fugam vertit·inde
ad flumē tñ ſi in pfectus· in huius
vlteriore ripa craſſa bella vno duce
immenſa hoſtiū multitudo conſede
rat ripamq; fluminis ac pene totū
ſub aqua vadum acutiſſimis ſudi
bus p̄ſtruxerat quarū veſtigia ſudi=
um ibidem vſq; hodie viſuntur· et
videretur inſpectantib; qd ſingule
earū admodū hūani femoris groſ
ſa et circūfuſe plūbo · immobiliter
in pfundū fluminis infixe. Quod

vbi a romanis dephenſū acuitatum
eſt barbari legionū impetū non fe
rentes ſilius ſeſe abdidere ·vnde cre
bris eruptōibus romanos graui
ter ac ſepe lacerabāt. Interea trino
uantū firmiſſima ciuitas cū andra
gia duce datis·xl· obſidibus ceſari
ſeſe dedit · qd exemplū ſecute vrbes
alie q̄plures·in fedus romanorum
venerūt. Hiſdē demōſtrantib; ceſar
oppidum craſſo bella vna inter du
as paludes ſitū obtentu inſup ſilua
rum munitu hominib; om̄ibuſq;
rebus confertiſſimum tandē graui
pugna cepit. Exinde ceſar a britta=
nis reuerſus in galliā poſt q̄ legio
nes in hibernia miſit repentinis bel
lorum tumultib; vndiq; circūuen=
tus conflictus eſt.

Capłm·iij·

Anno ab vrbe condita·d·cc·
xvij · claudius impator ab
auguſto quartus cupiens
vtilē reipublice oſtendere principē
bellū vbiq; et victoriā vndecūq; q̄ſi
uit. Itaq; expeditōem in brittaniā
mouit·q̄ excitata in tumultū pter
nō redibitos tranſfugas videbatur
Tranſuect⁹ in inſulam eſt·qua neq;
añ iuliū ceſarem neq; poſt eū quiſ
q̄ adire auſus fuerat ·ibiq; ſine vl=
lo prelio ac ſagwine intra pauciſſi
mos dies plurimā inſule ptem in=
dedicionē recepit. Orcadas etiā in
ſulas vltra brittaniā in oceano po
ſitas romano adiecit imperio. Ac
ſextoq; pfectus erat menſe romam
redijt filioq; ſuo brittanici nomen
impoſuit. Hoc autē bellū quarto
impij ſui anno cōpleuit q̄ eſt ann⁹

ab incarnatōne dñi quadrageſim⁹
ſextus. Quo etiā anno famis gra-
uiſſima p ſyriā facta eſt que in acti-
bus apłorum p ꝓphetam agabū
p̄dicata eſſe memoratur. Ab eodē
claudio veſpaſian⁹ qui poſt nero-
nem imperauit in britaniā miſſus
etiā vect am inſulā britanie pximā
a meridie romanorū dicioni ſub-
iugauit. Que habet ab oriente in
occaſū. xxx. circiter milia paſſuum.
Ab auſtro boream. xii. in orientali
bus ſuis ptibus mari ſex milium
in occidentalib⁹ trium a meridiano
brittanie littore diſtans. Succedēs
autē claudio in impium nero nil
omnino in re militari auſus ē. vn-
de inter alia romani regni detrimen
ta in nunicia brittaniā pene amiſit,
Nam duo ſub eo nobiliſſima oppi
da illic capta atq̃ ſubūſa ſunt

Capłm. iiii.

Anno ab incarnatōe dñi cen
teſimo q̄nquageſimo ſex-
to marcus antonin⁹ ſeuer⁹
xiiij. ab auguſto regnum cum aure
lio cōmodo fratre ſuſcepit. Quo-
rum temporib⁹ cum eleutherius
vir ſanct⁹ pontificatui romane ec-
cleſie preeſſet Miſit ad eum lucius
brittaniorum rex epłam obſecrans
vt p eius mandatū xpianus effice-
retur. et mox effectū pie poſtulatō-
nis conſecutus eſt ſuſceptāq̃ fidem
brittani vſq̃ i tempora diocleciani
principis inuiolatā integrāq̃ quie
ta in pace ſeruabant.

Capłm. v.

Anno ab incarnatōne domi
ni. C. lxxxix. anno ſeuerus
genere afer tripolitan⁹ ab
oppido lepti. xiiij. ab auguſto im-
perium adeptus decē et ſeptē annis
tenuit. Hic natura ſeuus multis
ſemp bellis laceſſit⁹ fortiſſime qui-
dem rempublicā ꝫ laboriſſime rex-
it. Victor ergo ciuiliū bellorū que
et grauiſſima occurrerant in britta-
nias defectu pene oīm ſociorū tra-
hitur. vbi magnis grauibuſq̃ pre
lijs ſepe geſtis receptam ptem inſu
le ac ceteris indomitis gentib⁹ non
muro vt quidam eſtimant ꝫ vallo
diſtinguendā putauit. Mur⁹ etenī
de lapidib⁹ vallum vero quo ad re
pellendam cū hoſtium caſtra mu-
niuntur. fit de ceſpitib⁹ quib⁹ circū
ciſis e terra velut mur⁹ extruitur al
tus ſup terrā ita vt in ante ſit foſſa
de qua leuati ſunt ceſpites ſupra q̄
ſudes de lignis fortiſſimis prefigū-
tur. Itaq̃ ſeuerus magnam foſſam
firmiſſimūq̃ vallū crebris inſuper
turrib⁹ cōmunitū a mari ad mare
duxit. ibiq̃ apud eboracū oppi-
dum morbo obijt. Reliq̄t duos
filios baſſianū et getā. Quorū ge
ta hoſtis public⁹ iudicatus interijt
Baſſianus antonini cognomine
aſſumpto regno potit⁹ eſt.

Capłm. vi.

Anno incarnatōis dñice du-
cēteſimo octuageſimo ſex
to dioclecian⁹ xxxiij. ab au
guſto ipator ab exitu elect⁹ ānos
viginti fuit maximianūq̃ cogno-
mento herculiū ſociū creauit imperij
Quorū tēpore carauſius quidam

de genere infimus ſed conſilio et
manu pmpt⁹ cū ad obſeruāda oce=
ani littora quatenus franci et ſaxo=
nes infeſtabant poſitus plus in per
niciē ꝙ in pfectū reipublice ageret
Ereptā predonibꝰ predā nulla ex
pte reſtituendo dn̄is ſʒ ſoli ſibi vin
dicando. Accendens ſuſpitōez que
ipos qȝ hoſtes ad icurſandos fines
artificij negligentia pmittēt. Quā
obrem a maximiano iuſſus occidi
purpurā ſūpſit ac brittanios occu=
pauit. Quibꝰ ſibi p ſeptem annos
fortiſſime vindicatis ac recentis tā=
dem fraude allecti ſocij ſui interfect⁹
eſt. Allectus poſtea ereptā carauſio
inſulam p triennū tenuit quē aſcle=
piodotus pfectus ptorio oppreſ
ſit brittaniā que poſt decem annos
recepit. Interea diocleciamus i ori=
ente maximianus herculius in occi
dente vaſtari ecclias affligi interfici
qȝ xpianos .x. poſt neronē loco p=
ceperunt que pſecucio omnibꝰ fere
actis diuturnior atȝ inmanior fuit.
Nam p .x. annos incendijs eccleſia
rum pſcriptōibus innocentū cedi
bus martirum inceſſabiliter acta eſt
Deniqȝ etiā brittaniam cum pluri=
ma confeſſionis deo deuote gloria
ſublimauit.

Caplm .vii.

Siquidē in ea paſſus eſt ſanc
tus albanus de quo preſbi
ter fortunat⁹ in laude vir
ginum cum beatorū matrū qui de
toto orbe ad dn̄m venirent mencio
nem faceret ait. Albanū egregium
fecunda brittania pfert. Qui vide=
licet albanus paganus adhuc cū
p fidorum res principū fugientem
hoſpicio recepit. Quē dū orombꝰ
ac vigilijs continuis die noctuqȝ
ſtudē conſpicēt ſubito diuina gra=
tia reſpectus exemplū fidei ac pieta
tis illius cepit emulari ac ſalutari=
bus eius exhortatōibus paulatim
e doctus relictis ydolatrie tenebris.
xpianus integro ex corde fact⁹ eſt.
Cumqȝ prefatus clericus aliqt die
bus apud eū hoſpitaretur puenit
ad aures nefandi principis confeſ
ſorem xpi cui necdum fuerat locus
martirij deputatus penes albanum
latere Unde ſtatim iuſſit milites eū
diligentius inquirē Qui cū ad tu=
guriū martiris pueniſſent. mox ſe
ſanct⁹ albanus p hoſpite ac magi
ſtro ſuo ipius habitu id eſt ſcara=
calla qua veſtiebatur indutus mili
tibus ſe exhibuit atqȝ ad iudicem
vinctus pductus eſt. Contigit aūt
iudicē ea hora qua albanus ad eū
adducebatur aris aſſiſtere ac demo
nibus hoſtias offerre. Cumqȝ vidiſ
ſet albanū mox ira ſuccenſus nimia
qꝛ ſe vltro p hoſpite ꝙ ſuſcepat mi
litibus offerre ac diſcrimini dari p
ſūpſiſſet. ad ſimulachra demonum
quibus aſſiſtebat eū iuſſit pertrahi
Quia rebellem inquiens ac ſacrile=
gum celare quā militibus dare ma
luiſti vt contemptor diuū meritam
blaſphemi et ſue penā lueret. Que
cū illi debebantur ſupplicia tu ſolue
re habes ſi a cultu noſtre religiōis
diſcedere temptas. At ſanctus alba=
nus qui ſe vltro perſecutoribus fi=
dei xpianū eſſe prodiderat nequaꝙ
minas principis metuit. ſʒ accinct⁹

armis milicie ſpiritalꝭ palã ſe iuſ-
ſis illis parere nolle pronũciabat·
Tum iudex. Cuius inq̃t familie et
generis es. Albanus reſpondit·
Quid ad te ptinet qua ſim ſtirpe
genitus· ſed ſi veritatem religionis
audire deſideras· xp̄ianum iam me
eſſe· xp̄ianiſqꝫ officiis vacare cog-
noſco. Ait iudex. Nomen tuũ que-
ro qd̕ ſine mora michi intimua. At
ille. Albanus inq̃t aparentibus vo
cor et deum verũ ac viuũ q̃ vniũſa
creauit adoro ſemp et colo. Tum
iudex repletus iracundia dixit. Si
vis perhennis vite felicitatẽ perfrui
diis magnis ſacrificare ne differas
Albanus reſpondit Sacrificia hec
que a voƀ reddũtur demonibꝫ· nec
auxiliari ſubiectis poſſunt nec ſup-
plicantium ſibi deſideria vꝭ vota cõ
plere. Quinimo q̃cunqꝫ hiis ſacrifi
cia ſimulachris obtulerit eternas in
ferni penas pro mercede recipiet·
His auditis iudex nimio furore
cõmotus cedi ſanctũ dei confeſſorẽ
a tortoribus precepit autumans ſe
verberibꝫ quẽ verbis non poterat
cordis eius emolire conſtantiam·
Qui cũ tormẽtis afficeretur acerri-
mis pacienter hec p dño imo gau-
denter ferebat. At vbi iudex illum
tormantis ſupari vꝭ a cultu xp̄iane
religionis reuocare nõ poſſe pſen-
ſit· capite eũ plecti iuſſit. Cunqꝫ ad
mortẽ duceretur puenit ad flumen
vbi muro et harena vbi feriendus
erat meatu rapidiſſimo diuideba-
tur. Viditqꝫ ibi nõ paruam hoĩm
multitudinẽ vtriuſqꝫ ſexus condi-
tionis diuerſe etatis q̃ ſine dubio

diuinitatis inſtinctu ad obſequiũ
beatiſſimi confeſſoris ac martiris
vocabatur· et ita fluminis ipiꝰ oc-
cupabat pontẽ vt intra veſperã vix
tranſire poſſit. Deniqꝫ cunctis pe-
ne egreſſis iudex ſine obſeq̃o in ci-
uitate ſubſiſterat. Igitur ſanctꝰ al-
banꝰ cui ardens inerat deuotio mẽ
tis ad martirium ocius puenire ac
ceſſit ad torrentẽ et dirigens ad ce
lũ occulos illico ſiccato alueo vidit
vndã ſuis ceſſiſſe ac vnã dediſſe ve
ſtigiis. Quod cũ inter alios etiam
ipe carnifex q̇ eũ percuſſurꝰ erat vi-
diſſet feſtinauit ei vbi ad locũ deſti
natũ morti venerat occurrere diui-
no nimirũ admonitus inſtinctu p
iectoqꝫ enſe quẽ ſtrictũ tenuerat pe
dibꝫ eius aduoluitur· multũ deſide
rans vt cũ martire vel pro martire
quẽ pcuttere iubebatur ipe potius
moreretur pcuti. Dũ ergo is ex p
ſecutore factꝰ eſſet colega veritatis
et fidei ac iacente ferro eẽt inter car
nifices iuſta cũctatõ· montẽ cũ tur-
bis reuerendiſſimus dei confeſſor
aſcendit· qui oportune letꝰ gratia
decentiſſima q̃ngentis fere paſſibꝫ
ab harena ſitꝰ eſt in quo nichil re-
pente arduum · nichil p̄ceps nichil
abruptũ quẽ lateribꝫ longe lateqꝫ
deductũ in modũ equoris natura
complanat. Dignũ videlicet eũ p
inſita ſibi ſpecie venuſtatis iã olim
reddens q̃ beati martiris cruore di-
caretur. In huius ego vertice ſanc
tus albanꝰ dari ſibi a deo aquã ro
gauit ſtatimqꝫ incluſo meatu ante
pedes fons perhennis ex ortus eſt vt
oĩs agnoſcerent etiam torrentem

martiri obſequiũ detuliſſe. Neq; enim fieri poterat in arduo mõtis cacumine. martir aquã quã in fluuio non reliquerat peteret. ſi hoc oportunum eſſe nõ videret. Qui videlicet ſuum⁹ miniſterio pſoluto deuotõe cõpleta officij teſtimonium relinquens reuerſus eſt ad naturam De collatis itaq; martir fortiſſim⁹ ibidem accepit coronã vite quã repmiſit de⁹ diligentibus ſe. Sed et ille qui pijs ceruicibus impias intulit man⁹. gaudere ſup mortuum non eſt pmiſſus. Naq; oculi eius in terram vna cũ beati martiris capite deciderunt Decollat⁹ eſt etiam tũ miles ille. qui antea ſupno nutu correpť. ſanctũ dei confeſſorẽ ferire recuſauit. De quo nimirum conſtat. q2 et ſi fonte baptiſmatis non eſt ablutus. ſui tñ eſt ſanguinis lauachro mundatus. ac regni celeſtis dignus factus ingreſſu. Tũc iudex tanta miraculorũ celeſtium nouitate pculſus. ceſſari mox a pſecutõne pcepit honorem referri incipiens cedi ſanctorum p quem eos opinabatur prius a xpiana fidei poſſe deuotione ceſſare. Paſſus eſt aũt beat⁹ albanus die decimo kalendarũ iuliarum iuxta ciuitatẽ vero lamiũ. que nunc a gente anglorum vero lamiaceſtir ſiue uuet lingaceſtir appellatur. vbi vero poſtea redeũte temporũ xpianorum ſerenitate eccľia eſt mirandi opis atq; martirio condigna extructa. In quo videlicet loco vſq; ad hanc diẽ curatõ infirmorũ et frequentiũ operatio virtutũ celebrare nõ deſinit. Paſſi ſunt ea tempeſtate aaron et iulius. legionum vrb ciues. aliq; vtriuſq; ſexus diuerſis in locis p plures. qui diuſis cruciatibus torti et inaudito membrorũ diſcerptione lacerati aĩas ad ſupne ciuitatis gaudia pfecto agone miſerunt.

¶ Capľm. viij.

Et vbi turbo pſecutõnis qeuit pgreſſi in publicũ fideles xpi qui ſe tempore diſcriminis ſiluis ac deſertis abditis ve ſpeluncis occultauerãt. renouãt eccľias ad ſolum vſq; deſtructas baſilicas ſanctorũ fundant. conſtruũt ac pficiunt ac veluti victricia ſigna paſſim ppalãt. dies feſtos celebrãt ſacra mũdo corde atq; ore conficiũt Manſitq; in eccľis xpi que erãt in brittania pax vſq; ad tpa arriane veſanie q̃ corrupto orbe toto hanc etiã inſulam extra orbẽ tam longe romotã veneno ſue infecit erroris. Et hoc quaſi via peſtilentie tranſoceanũ patefacta. nõ mora omnis q; lues hereſeos huiuſq; inſule nouis ſemp aliquit audire gaudenti. et nichil certi firmiter obtinẽti infudit. Hijs temporib; conſtanti⁹ qui viuente dyocleciano galliã hyſpaniamq; regebat vir ſũme manſuetudinis et ciuilitatis in brittania morte obijt. Hic conſtantinũ filium ex cõcubina elena creatum imperatorem galliarum reliquit. Scribit autẽ eutropius q conſtantin⁹ in brittania creat⁹ imperator pr̃i in regnũ ſucceſſerit. Cui⁹ tpe arriana hereſis exorta et ĩ nicenã ſynodo detecta atq; dampnata. nichilominus

execrabile perfidie ſue virus vt dixi
m⁹ nō ſolū orbis toti⁹ ꝫ et inſularū
eccleſijs aſperſit. ¶ Ca. ix.

Anno ab incarnatōe domini
ccc. lxxvij Gracianus qua-
dragesim⁹ ab auguſto p⁹
mortē valentis ſex annis tenuit qꝫ q-
uis iam dudū antea cū patruo va-
lente et valentiniano fratre regna-
ret. Qui cū afflictū et pene collap
ſum reipublice ſtatum videret theo
doſium hyſpaniū virum reſtituen-
da reipublice neceſſitate apud ſyr-
miū purpura induit. orientiſqꝫ et
thracie ſil' prefecit imperio. Qua
tempeſtate maximus vir quidē ſtrē
nuus et pbus atqꝫ auguſto dign⁹
niſi ſacramēti fidē p tirannidē emer
ſiſſet in brittaniā Inuitus ꝑpe mo
dū ab exercitu creat⁹ impator i gal
liā trāſijt ibiqꝫ gracianū iuſtū ſubi
ta in curſione pterritū. atꝫ in italiā
tranſire meditātē dolis circūuentū
interfecit. Fratrēqꝫ eius valentinia-
anum auguſtū italia expulit. Valē
tinian⁹ in oriente refugiens a theo-
doſio paterna pietate ſuſcept⁹ mox
etiā impio reſtitutus eſt clauſo vi-
delicet intra muros aquilegie cap-
to atꝫ occiſo ab eis maxime tirāno.

¶ Capl'm. x.

Anno ab incarnacione domi
ni. ccc. xc. iiij. archadi⁹ fili⁹
theodoſij cū fratre honorio
xl. tercius ab auguſto regnū ſuſci-
piens tenuit annos xiij. Cuius tē-
porib⁹ pelagius britto contra auxi
lium grē ſuper venena ſue perfidie
longe lateqꝫ diſperſit vtens coopa
tore iuliano de cāpania quē dudū
amiſſi epatus intempans cupido
ex agitabat. Quib⁹ et ſanct⁹ aug⁹
ſicut et ceteri pres orthodoxi mul-
tis ſentenciarū catholicarū milib⁹
reſponderūt nec eorū tantū clemen
ciā corrigere valebant ſed qd̄ gra-
uius eſt correpta eorū veſania ma-
gis augeſcere contradicendo qꝫ fa-
uendo veritati voluit emendari.
Quod pulchre verſibus heroicis
pſper rethor inſinuat cum ait. Cō
tra auguſtinū narratur ſerpē qui-
dā. ſcriptor quē dudū liuor adu-
rit edax. Quis caput obſcuris cō-
tectum vtcūqꝫ cauernis tollere hu-
mo miſerū propulit anguiculū. aut
hūc fruge ſua equorei pauere brit-
tanni aut huic campano germine
corda tument

¶ Capl'm. xi.

Anno ab incarnatōne domi
ni. ccc. vij. tenente imperiū
honorio auguſto filio the-
odoſij maiore loco ab auguſto. xl
iiij. an̄ biennium romane irruptōis
que p allericū regē gothorū facta
eſt tū gentes halanorū ſueriorum
wandalorū multeqꝫ cū hijs alie p
tritis francis tranſito heno totas
p gallias ſeuierūt. Apud brittani
as gracianus municeps tirān⁹ crea
tur et occiditur. Huius loco con-
ſtātin⁹ ex infima milicia ꝓpter ſolā
ſpem nominis ſine merito virtutis
eligitur q̄ cōtinuo vt inuaſit i gal
lias trāſijt ibi ſepe a barbaris incer
tis federib⁹ illuſus detrimento ma-
gis reipublice fuit. Vnde mox iu-
bente honorio conſtantius comes
in galliā cum exercitu pfect⁹. apud

arelatē ciuitatē eū clauſit·cepit·oc
cidit. Conſtantēqꝫ filiū eius quem
ex monacho ceſarem fecerat geron
ſuis comes ſuꝰ apud vienā inter
fecit. Fracta eſt aūt roma a gothis
anno milleſimo·c·lxiiij·ſue conditō
nis ex quo tp̄e romani ī brittania
regnare ceſſauerūt. Poſt annos fer
me·cccc·lxx ex q̄ gaiꝰ iuliꝰ ceſar eā
dem inſulā adijt habitant intra val
lum qđ ſeuerū tranſinſulā feciſſe cō
memorauimus ad plagā meridia
nam qđ ciuitates varijs pontes et
ſtrate ibidē facte vſqꝫ hodie teſtan
tur ceterū vlteriores brittanie ptes
vel eas etiam q̄ vltra brittania ſunt
inſulas iure dominādi poſſidebāt·

¶ Caplm·xii·

[E]xin brittania omni arma
to milite militaribꝰ copijs
vniūſis tota floride iuuētu
tis alacritate ſpoliata tirannorum
temeritate abducta·nunq̄ vltra do
mum redijt prede tantum patuit·
vtpote oīs bellici vſus prorſus igna
ra. Deniqꝫ ſubito duabꝰ gentibus
tranſmarinis vehementer ſeuis ſco
torum a circio pictorū ab aquilo
ne multas ſtupet gemitqꝫ p annos
trāſmarinis dicimus ad gentes nō
quod extra brittaniā eſſent poſite
ſed qꝛ a parte brittonū erant remo
ta et duobus ſinibꝰ maris interia
centibꝰ quorum vnus ab orientali
mari·alter ab occidentali brittanie
terras longe lateqꝫ irrumpit q̄uis
ad ſe inuicē ptingere non poſſint·
Orientalis habet in medio ſui vrbē
giudi occidētalis ſupra ſe hoc ē ad
dexteram ſui habet vrbē alcluich qđ
lingua eorū ſignificat petrā. Clu
ith eſt eīm iuxta fluuiū nominis illi
us. Ob harū aūt infeſtatōem genci
um brittanes legatos romā cum
aplis mittentes lacrimoſis precibꝰ
auxilia flagitabant ſubiectōnemqꝫ
continuā·dūmodo hoſtis imminēs
longius arceretur pmittebāt. Qui
bus mox legio deſtinatur armata·
q̄ inſulā aduecta et congreſſa ē cū
hoſtibꝰ magnā eorum multitudinē
ſternens ceteros ſociorum finibus
expulit · eoſqꝫ interim a diriſſima
depreſſione liberatos hortata eſt in
ſtruere in duo maria tranſinſulam
murum qui arcēdis hoſtibꝰ poſſet
eſſe p̄ſidio ſicqꝫ domū cū triūpho
magno reuerſa eſt. At inſulā mu
rum quē iuſſi fuerāt non tam lapi
dibus q̄ ceſpitibꝰ conſtruentes vt
pote nullū tanti opis artificē habē
tes ad nichil vtilem ſtatuūt·fecerūt
aūt eum inter duo freta vel ſinꝰ de
quibꝰ diximus maris p milia paſ
ſuum plurima. Vt vbi aquarum
municio deerat ibi preſidio valli fi
nes ſuos ab hoſtiū irruptōne defē
derent. Cuiꝰ opibꝰ ibidem facti id
eſt valli latiſſimi vſqꝫ hodie certiſſi
ma veſtigia cernē licet. Incipit aūt
ferme miliū ſpacio a monaſtrio ce
bercurnig ad occidentē in loco qui
ſermone pictorū panuachel lingua
aūt anglorum penueltima appella
tur et tendens contra occidentē ter
minatur iuxta vrbem altluith. Ve
rum priores inimici vltro vt ro
manum militē abiſſe conſpexerant
mox aduecti nauibꝰ irrumpunt ter
minos ceduntqꝫ oīa et q̄ſi maturā

ſegetem obuia queqꝫ metunt calcāt
tranſeunt vnde rurſum mittuntur
romā legati flebili voce auxiliū im-
plorantes ne penitus miſera p̄ria
deleret ne nomen romane ꝓuīcie
qd̄ apud eos tam diu claruerat ex-
terarū gentiū importunitate obrū-
tum vileſceret. Rurſum mittitur le
gio q̄ in opinata tempore autūpni
adueniēs magnas hoſtium ſtrages
dedit. eoſqꝫ q̄ euadere poterant oēs
tranſmaria fugauit q̄ prius ānuūſa
rium p̄das tranſmaria nullo obſi-
ſtente cogere ſolebant. Tunc roma
ni denūciauere brittonibus non ſe
vltra ob eorū defenſionē tam labo
rioſis expeditōibus poſſe fatigari
ipos pocius monent arma corripe
et certandi cū hoſtib⁹ ſtudiū ſubire
ꝙ non ob aliam cauſam quā ſi ipi
inercia ſoluerentur eis poſſent eſſe
forciores quin etiā qꝫ et hoc ſocijs
quos derelinquere cogebantur ali-
quid cōmodi allaturum putabant
murum amari ad mare recto trami
te inter vrbes que ibidē obmetum
hoſtiū facte fuerant. vbi et ſeuerus
quondā vallū fecerat firmo de lapi
de locarunt. Quē videlicet murum
actenus famoſum atꝫ conſpicuum
ſūpta publico priuatoqꝫ adiuncta
ſecū brittanorum manu conſtrue-
bant. Octo pedes latū et duodecim
altum recta ab oriente in occaſum
linea vtroſqꝫ hodie intuentib⁹ cla
rum eſt quo mox condita. dāt for-
tia regni pplo monita p̄bent inſtitu
endorum exempla armorū. Sed in
littore occeani ad meridiē quo na
ues eorū habebātur qꝫ et inde bar-
barorū irruptio timebatur turres
p interualla ad ꝓſpectū maris col-
locant et valedicunt ſocijs tāq̄ vl-
tra non reuerſuri. Quib⁹ ad ſua re
meantib⁹ cognita ſcotti pictiqꝫ re-
ditus denegatōne redeūt confeſtim
ipi et ſolito confidentiores oēm
aquilonalē extremāqꝫ inſule ꝑtem
p indigenis ad murum vſqꝫ capeſ
ſunt ſtatuitur ad hec in edito acies
artis ſegnis vbi trementi corde ſtu-
pida die noctuqꝫ marcebat at con-
tra non ceſſant vncinata hoſtiū tela
ignaui ꝓpugnatores miſerrimi de
muris tracti ſolo allidebantur.
Quid plura relictis ciuitatibus ac
muro fugiunt diſpergūtur inſequi
tur hoſtis accelerantur ſtrages cūc
tis crudeliores priorib⁹. ſicut enim
agni a feris ita miſeri ciues diſcer-
perūt ab hoſtib⁹. Unde a manſioni
bus ac poſſeſſionibus eiecti immi-
nens ſibi famis periculū latrocinio
ac rapacitate mutua temperabant
aut gentes externas domeſticis mo
tib⁹ clades donec oīs regio toci⁹
cibi ſuſtentaculo excepto venandi
ſolacio vacuaretur.

¶ Caplm. xiij.

Anno dñice incarnatōis. cccc.
xxiij. theodoſi⁹ iunior poſt
honoriū. xlv. auguſto reg-
num ſuſcipiens. xxvi. annis tenuit
imperium octaua palladius ad ſco
tos i xp̄m credentes a pontifice ro
mane ecclie celeſtino primus mitti-
tur epus. Anno aūt regni eius xx.
recius vir illuſtris qui et patricius
fuit terciū cum ſymacho geſſit con
ſulatū. Adhuc paupcule brittonū

reliquie mittūt ep̄laꝫ. Cui⁹ hoc prī
cipiū eſt. Ætio ter conſuli gemi
tus brittanorū et in ꝓceſſu ep̄le ita
ſuas calamitates explicant. Repel
lunt barbari ad mare repellit mare
ad barbaros īter hec orientur duo
genera funerū aut iugulamur aut
mergimur. neqꝫ hec tñ agentes q̄t
ꝙ ab illo auxilij impetrare quiue
runt vtpote q̄ grauiſſimis eo tem
pore bellis cū bledla et attilla regi
bus hunorū erat occupatus. Et ꝙ
uis anno ante hunc ꝓximo bledla
attille fratris ſui fit interempt⁹ At
tilla tñ ipe adeo intollerabil' reipu
blice remāſit hoſtis vt totam pene
europam excidis inuaſiſqꝫ ciuitati
bus atꝫ caſtellis corroderet. Cum
et iſdē temporibꝫ fames conſtanti
nopolim inuaſit nec mora peſtis ſe
cuta eſt. et plurime eiuſdem vrbis
muri cū. liiij. turribꝫ corruerāt mul
tis qꝫ ciuitatibus collapſis fame et
aerū peſtifer odor plura hoīm mi
lia iumentorūqꝫ deleuit.

Capl'm. xiiii.

Interea brittones fames ſua magis
magiſqꝫ afficiens ac famā ſue mali
cie poſteris diuturnam relinquens
multos eorū coegit victas infeſtis
ꝑdonibus dare manus alios vero
nunꝙ quin potius confidentes in
diuinū vbi hūanum ceſſabat auxili
um de ipis montibꝫ ſpeluncis ac
ſaltibꝫ continue rebellabant. et tūc
primum de inimicis q̄ per multos
annos ꝑdas in terra agebant ſtra
ges dare ceperunt. reuertuntur ergo
ipudentes incraſſatores hiberni do
mus. Poſt longum tpus reuerſuri
picti in extrema ꝑte inſule tum pri
mum et deinceps quieuerūt predas
tñ non nūꝙ exinde et contriciones
de brittonū gente agere nō ceſſarūt
Ceſſante aūt vaſtatōne hoſtilitatis
frugū copijs inſula quantis nulla
retro etas meminit affluere cepit cū
quibꝫ et luxuria creſcere et hāc con
tinuo oīm lues ſcelerum comitari
accelerant. Crudelitas precipue et
odium veritatis amorqꝫ mendacij
ita vt ſi quis eorū mitior et verita
te aliquatenus ꝓprior videretur in
hunc quaſi brittone ſubuerſorum
oīm odia telaqꝫ ſine reſpectu cōtor
querētur. Et non ſolum hec ſecula
res viri. ſed etiā ipe grex dñi eiuſ
qꝫ paſtores egerūt ebrietati animo
ſitate litigio contentōne inuidie ce
teriſqꝫ huiuſmodi facinoribus ſua
colla abiecto leui iugo xp̄i ſubden
tes. Interea ſubito corrupte mētis
hoīes acerba peſtis corripuit vt q̄
in breui tantā eius multitudinem
ſtrauit vt nec ſepeliēdis quidē mor
tuis ſufficerent ſed ne morte quidē
ſuorum nec timore mortis hij qui
ſuperant a morte anime qua peccā
do ſternebantur reuocari poterant
Unde non multo poſt acrior gen
tem peccatricem vlcio diri ſceleris
ſecuta eſt initū namqꝫ conſiliū q̄d
agendū vbi querendū eſſet ꝑſidiū
ad euitandas vel repellendas tam
feras tanꝙ creberrimas gentiū aq
lonaliū irruptōnes placuitqꝫ omi
bus cū ſuo rege uurtigerno vt ſax
onum gentē de transmarinis parti
bus in auxiliū vocaret q̄d dñi nu
tu diſpoſitum eſſet vt venire cōtra

iṁꝓbos ſicut euidentius rerum ex-
itus ꝓbauit·

¶Caplm·xvi·

Anno ab incarnatōne domi
ni· cccc· xlix marcianꝰ cum
valētiniano xlvi·ab augu-
ſto regnū adeptus·vij·annis tenu-
it. Tunc anglorū ſiue ſaxonū gēs
inuitata a rege p̄fato brittaniā tri-
bus longis nauibꝫ aduehitur et ī
orientali pte inſule iubente eodem
rege locum manēdi quaſi ꝓ patria
pugnatura .Re autem vera hāc ex
pugnatura ſuſcepit Inito ergo cer
tamine cū hoſtibꝫ qui ab aquilone
ad aciē venerant victoriā ſumpſere
ſaxones. Quod vbi domi nūciatū
eſt ſimul et inſule fertilitas ac ſeg-
nicia brittonū · mittitur confeſtim
illo claſſis ꝓlixior armatorū ferēs
manū fortiorē que p̄miſſe adiūcta
cohorti inuincibilem fecit exercitū
Suſceperūt ergo qui aduenerant
donantibꝫ brittones locū habitatō
nis inter eos ea conditōe vt hij ꝓ
patrie pace et ſalute contra adūſa-
rios militarent· illis militantibus
debita ſtipendia conferrent· Adue-
nerant aūt de tribꝫ germanie ocul
fortioribꝫ· idem ſaxonibꝫ anglis vi
tis· de vitarum origine ſūt cātuarij
et vectuarij . Hoc eſt ea gens quē
vectā tenet inſulam et ea que vſqꝫ
hodie in ꝓuincia occidētalium ſax-
onum ·vitarū natio naiatur· poſita
contra ipam inſulam vectā. De ſax
onibus id eſt ea regione antiquo
rum ſaxonum cognominatur vene
re orientales ſaxones · meridiani
ſaxones occidui ſaxones. Porro de
anglis hꝰ eſt de illa patria q̄ anglis
dicitur et ab eo tēpore vſqꝫ hodie
manere deſertus inter ꝓuincias vi-
tarū et ſaxonū ꝓhibetur orientales
angli mediterranei angli merciter
tota nordanhimbrorū ꝓgenies id
ē illarū gentiū q̄ ad boreā humbri
fluminis inhabitant ceteriqꝫ anglo
rum ꝓpli ſunt orti. Duces fuiſſe ꝓ
hibentur eorum primi duo fratres
hengiſt et horſa. E qbꝫ horſa poſt-
ea occiſus in bello a brittonibꝫ hac
tenus in orientalibꝫ cantia ptibus
monumentū habet ſuo noīe inſig-
ne. Erant aūt filij wetgiſli cuiꝰ pa
ter victi· cuius pater vecta· cuiꝰ pa-
ter voden . De cuius ꝓ multarum
ꝓuinciarū regiū genus originem
duxit .Non mora ergo confluen-
tibus certatim in inſulam gentium
memoratarum catervis grandeſcere
ꝓplus cepit aduenarum ita vt ip-
ſis q̊ꝫ qui eos aduocauerāt indige
nis eſſent terrori. Cum ſubito ini-
to ad tempus federe cū pictis quos
longius tam bellando pepulerant
in ſocios arma vertere incipiūt. Et
primū quidē ānonas ſibi eos afflu
entius miniſtrare cogunt· parentes
qꝫ occaſione diuorcij proteſtantur
niſi ꝓfuſior ſibi alimētorum copia
daret ſe cuncta inſula rupto federe
ſe vaſtaturos neqꝫ aliqn̄ ſiginꝰ af-
fectibꝫ proſecuntur . Siquidem vt
breuiter dicā accenſus manibus pa
ganorū ignis iuſtas de ſceleribus
ꝓpli de vlciones expecijt non illius
impar q̄ quondam a chaldeis ſuc-
cenſus iheroſolimorū menia immo
et edificia cūcta conſūpſit. Sic eni

et hic agente impio victore immo
diſponente iuſto iudice p(ro)ximas q(ue)ſ
q(ue) ciuitates agroſq(ue) depopulãs ab
orientali mare vſq(ue) ad occidentale
nullo p(ro)hibente ſuũ continuauit in
cendiũ totamq(ue) p(ro)pe inſulã pereun
tis ſuperficiem obtexit. Ruebãt edi=
ficia publica ſimul et priuata paſ=
ſim ſacerdotes inter altaria trucida
bantur. preſules cũ pplis ſine vllo
reſpectu honoris ferro pariter et flã
mis aſſumebantur. nec erat qui cru
deliter interemptos ſepulture trade
ret. Itaq(ue) nonnulli de miſerandis
reliquijs in montib(us) comprehenſi
aceruatim iugulabãtur. Alij fame
confecti procedentes manus hoſtibus
dabãt p(ro) accipiendis alimentorum
ſubſidijs et eternum ſeruiciũ ſubitu
ri. ſi tñ non continuo trucidaretur
Alij tranſmarinas regiones dolen=
tes petebant alij p̃ſtolabantes ĩ pa=
tria trepidi paup(er)em vitam in mon
tibus ſiluis vel rupibus arduis ſu
ſpecta ſemp(er) mente agebant.

Caplm. xvi.

Et vbi hoſtis exterminatis =
diſperſiſq(ue) inſule indigenis
domũ reuerſus eſt ceperũt
et illi paulatim vires animoſq(ue) re=
ſumere. emergentes de latibulis qui
bus abditi fuerant et vnanimo cõ
ſenſu auxilium celeſte precantes ne
vſq(ue) ad internitõem vſquequaq(ue) dele
rentur vtebantur eo t(em)p(or)e duce am=
broſio aureliano viro modeſto qui
ſolus forte romane gentis prefate
tempeſtatis ſuperfuerat. Occiſis in
eadẽ parentib(us) regiũ nomen et inſig=
ne ferentib(us) hoc ego duce capeſcũt
brittones et victores p(ro)uocãtes ad
p(re)lium victoriam x̃pi deo fauente ſu
ſcipiunt. Et ex eo t(em)p(or)e nunc ciues
nũc hoſtes vincebãt vſq(ue) ad annũ
obſeſſionis badonici montis quan
do non minimas eiſdẽ hoſtibus ſtra=
ges dabant quadrageſimo circiter
et quarto anno aduentus eorũ in
brittaniam. ſ(ed) hec poſtmodum.

Caplm. xvij.

Ante paucos ſane aduentus
eorum ãnos hereſis pelagi
ana per agricolam illatam
ſeueriani ep̃i pelaiani filiũ fidem
brittanorũ feda peſte cõmaculaue
rat. Verum brittani cum neq(ue) ſuſci
pere dogma peruerſum gratiam x̃pi
blaſphemando nullaten(us) vellent ne
q(ue) verſu iam nefarie p̃ſuaſionis re=
futare verbis certando ſufficerent
inueniũt ſalubre conſiliũ vt a gal=
licanis antiſtib(us) auxiliũ belli ſpiri=
talis inquirant. Quam ob cauſam
collecta magno ſinodo querebatur
in cõmuni qui illi ad ſuccurrendũ
fidei mitti deberent. atq(ue) oĩm iudicio
electi ſunt ap̃lici ſacerdotes germa=
nus antiſiodorenſis et lupus tre=
caſene ciuitatis ep̃i qui ad confir=
mandum fidẽ gracie celeſtis britta=
nias venirent. Qui cum prompta
deuotõe preces et iuſſa ſancte eccle
ſie ſuſcepiſſent intrante occeanum
et vſq(ue) ad medium itineris quo a
gallico ſinu brittanias vſq(ue) tendi
tur ſecundis flatib(us) nauis tuta vo=
luebat. Tum ſubito occurrit per=
gentib(us) inimica ius demonũ q̃ tan
tos taleſq(ue) viros ad recupandam
tenderet pplorum inuideret cõcitãt

pcellas celū dieq3 nubiū nocte sub
ducūt. Ventorum fauores vela nō
ſuſtinent cedebant miniſteria victa
nautarum. ferebatur nauigiū ora=
cione nō viribꝰ et caſu dux ipe vel
pontifex fractus corpe laſſitudine
ac ſopore reſolutus eſt. Tunc vero
q̄ſi repugnatore ceſſante tempeſtas
excitata cōualuit et iam nauigium
ſupfuſis fluctibꝰ mergebatur. Tūc
beatꝰ lupus omeſq3 turbati excitāt
ſeniorem. elementis furentibus op
ponendū qui periculi immanitate
xp̄m inuocat et aſſūpto in nomine
ſancte trinitatis leui aque aſpargi=
ne fluctus ſeuientes opprimit col
legam commonent hortatur vniū
ſos oracio vno ore et clamore pro
funditur. Adeſt diuinitas fugātur
inimici tranqllitas ſerena ſubſequi
tur venti ecōtrario ad itineris mini
ſteria reuertūtur decurſiſq3 breuis
paucis pelagi obtati litoris quiete
pociūtur. Ibi conueniens ex diūſis
partibꝰ multitudo excepit ſacerdo=
tes quos venturos etiā vaticinatio
adūſa predixerat. Nunciabant em̄
ſiniſtri ſpūs qd̄ timebant q̄ impio
ſacerdotū dum ab obſeſſis corpibꝰ
detruduntur et tempeſtatis ordine
et pericula que intulerant fateban=
tur victoſq3 ſe eorū meritis et im=
perio non negabant. Interea brit
taniorum inſulā aplici ſacerdotes
raptim opinione p̄dicatōne vtuti=
bus impleuerūt. Diuinuſq3 p eos
ſermo cotidie nō ſolū in eccleſijs
verum etiā p triuia p rura p̄dica=
batur ita vt paſſim et fideles catho
lici firmarentur. et depravati viam
corruptōnis agnoſcerent. erat illis
aplorum inſtar et gloria et auctoris
p conſciam doctrina p litteras vtu=
tes ex meritis itaq3 regionis vniū=
ſitas in eorū ſniam prompta trāſie
rat. Latebant abditis ſiniſtre pſua
ſionis auctores. et more maligni
ſpūs gemebātur ſibi perire popu=
los euidentes ad extremum diutur=
na meditatōne concepta p̄ſumunt
inire conflictū. pcedūt conſpicui di
uites et veſte fulgentes circūdati ad
ſentatōne multorū. Diſcriminēq3
certaminis ſubire maluerunt q̄ in
pplo quē ſubūterunt pudorē taci=
turnitatis incurrere. ne viderentur
ſe ipi ſilencio dampnauiſſe. Illic
plane imenſa multitudo etiā cū con
iugibus ac liberis excitata conue=
nerat. Et erat pplus expectator fu
turus ad iudex aſtabant ptes diſpa
ri conditōne diſſiles huic diuina
fides. inde hūana p̄ſūptō hinc pie=
tas inde ſupbia inde pelagiꝰ auctor
hinc xp̄s primo in loco beatiſſimi
ſacerdotes germanus atq3 lupꝰ pre
buerūt adūſarijs copiam diſputan
di que ſola nuditate vborum diu
inaniter et aures occupauit et tpa
Deinde antiſtites venerandi torren=
tes eloquij ſui cū aplicis et euāge
licis imbribꝰ pfuderunt. Miſcebā=
tur ſermo proprius cum diuino et
aſſertiones moleſtiſſimas lectionū
teſtimonia ſequebatur. Conuinci=
tur vanitas perfidia confutatur ita
vt ad ſingulas verborum obiectio
nes errare ſe dum reſpōdere neq̄t
fateretur pplus arbiter vix manus
cōtinet iudiciū tn̄ clamore teſtatur.

¶Capl'm·xviij·

Cum ſubito q̄dā tribunicie
poteſtatis cōiuge procedit
in mediū filiam·x·annorū
cecam curandā ſacerdotib⁊ offerens
q̄p illi adūſarijs offerri p̄ceperunt ſʒ
hij conſciā puniente detracti iūgūt
cum parentib⁊ preces et curatōnem
puelle a ſacerdotibus deprecantur·
Qui inclinatos animo adūſarios
inuenientes oratōem breuiter fundūt
Ac deinde germanus plenus ſpiri=
tu ſancto inuocat trinitatē nec mo=
ra adherentem lateri ſuo capſulā cū
ſanctorum reliquijs collo auulſam
manib⁊ conp̄hendit eamq; in con=
ſpectu oīm puelle oculis applicauit
Quo ſtatim euacuatis tenebris lu
men veritatis impleuit exultāt pa=
rētes miraculū p̄plus contremiſcit
poſtq̄ die ita ex animis oīm ſuaſio
iniqua deleta eſt· vt ſacerdotū doc=
trinam ſicientib⁊ deſiderijs ſectarent=
tur. Compſſa itaq; peruerſitate dāp=
nabili eiuſq; auctorib⁊ confutatis
atq; animis oīm fidei puritate cō
poſitis ·ſacerdotes beatū albanum
martirē auctori deo p ip̄m gracias
recierunt. Vbi germanus oīmq;
aplorum diuerſorūq; martirū ſecū
reliquias hn̄s· facta oratōne iuſſit
reuelli ſepulchrū p̄cioſa ibidē mune
ra conditur⁹· arbitrās· oportunum
et membra ſanctorū ex diūſis regi=
onib⁊ collecta ·quos pares meritis
recepat celū ſepulchri q; hui⁹ tene
ret hoſpiciū. Quibus depoſitis ho
norifice atq; ſaciatis de loco ipo vbi
beati martiris effuſus erat ſanguis
maſſam pulueris ſecū portaturus
abſtulerit in qua apparebit cruore
ſeruato vbi ipe martirum cedē pſe=
cutore pallente. Quibus ita geſtis
innumera hoim eodē die ad dñm
turba cōūſa eſt.

¶Caplm·xix·

Inde dū redeūt inſidiator in
imicus caſualibus laqueis
p̄paratis germani pedem
lapſus occaſione contriuit. Igno=
rans merita illius ſicut iob beatiſ=
ſimi afflictōne corpis ꝓpaganda
et dum aliquā diu vno in loco in=
firmitatis neceſſitate teneretur ī vi
cina qua manebat caſula exarſit in
cendiū. Qd̄ conſumptis domibus
que illic paluſtri arundine tegebā
tur ad eum tabernaculū in quo idē
iacebat flabris ſtimulantib⁊ fereba
tur. Concurſus oīm ad antiſtitem
conuolauit vt elatus manib⁊ pericu=
lum qd̄ imminebat euaderet. Qui
bus increpatis moueri ſe fidei pre=
ſumptōne non paſſus. At multitudo
oīnis deſperatōne perterrita obuiam
currit incendio ſed vt dei potencia
manifeſtior appareret·quicq̄t cuſto
dire temptauerat turba conſumitur
Quod vero iacens et infirmus de=
fenderat reſerato hoſpicio ſancti vi=
ri expaueſcens flāma tranſiliuit vl=
tra citraq; deſeuiens et inter globos
flāmantis incendij incolome taber
naculū qd̄ habitator īcluſus ſerua=
uerat emicuit. Exultat turba mira=
culo et victam ſe diuinis virtutib⁊
gratulatur. Excubabat diebus ac
noctib⁊ ante tuguriū pauperis vul
gus ſine numero. Alij aīas curare
hij cupientes corpa referri nequnt

que xpus operabatur qui virtutes faciebat infirm⁹ Et cū debilitati ſue nichil remedij pateretur adhiberi q̄dam nocte candente niueis veſtib⁹ vidit ſibi adeſſe perſonam que ma nu extenſa iacentē videretur attolle re eumqꝫ conſiſtere firmis veſtigijs impabat. Poſt q̄ horū ita fatiga tis dolorib⁹ recepit priſtinam ſanita tem vt die redito itineris laborem ſubiret intrepidus.

Caplm. xx.

Interea ſaxones pictiqꝫ bellū adūſū brittones iunctis virib⁹ ſuſceperūt quos eadē neceſſitas in caſtra con traxerat et contrepidi ptes ſuas pe ne impares indicarent ſanctorum antiſtitū auxilium pecierūt q̄ pmiſ ſa maturantes aduentu tā pauenti bus fiducie contulerūt vt acceſſiſſe manib⁹ crederetur exercitus. Itaqꝫ aplicis ducib⁹ xpus militabat in caſtris aderant etiā. xl. venerabiles dies quos religioſores reddebat p̄ ſentia ſacerdotum in tātū vt cottidi anis p̄dicatōnib⁹ inſtituti certatim pp̄li ad gratiam baptiſmatis cōuo larent. nam maxima exercitus mul titudo vndam lauachri ſalutaris ex pecijt et eccl̄ia ad diē reſurrectōnis dn̄ice frondib⁹ contexta componi tur atqꝫ in expeditōne campeſtri in ſtar ciuitatis aptatur. Madidus baptiſmate pcedit exercitus fides feruet in pp̄lo et contrito armorū p̄ſidio diuinitatis expectatur auxi lio. Inſtitutō vel forma caſtitatis hoſtib⁹ nunciatur victoria q̄ſi de in ermi exercitu p̄ſumentes aſſumpta alacritate feſtinant quorū tā aduē tus exploratōne cognoſcitur Cum qꝫ veniens a ſolempnitate paſchali recens de lauachro. ps maior exer citꝰ arma cape ad bellū parare. tēp taret germ n⁹ ſe ducē p̄lij pfitetur elegit expeditos circūiecta pcurrit et eregione qua hoſtiū ſperabatur aduentus vallē circūdatam medijs montib⁹ intuetur. Quo i loco no uum componit exercitum ip̄e dux agminis. etiā aderat ferox hoſtium multitudo q̄ appinquarentur i in ſidijs conſtituti. tunc ſubito germa nus ſignifer vniuerſos admonet et p̄dicat vt vocis ſue vno clamo re reſpondeant ſecūdiſqꝫ hoſtibus qui ſe inſperatos adeſſe conſiderent alleluia tercio repetitam ſacerdotes exclamant. Seq̄tur vna vox oīm et elatū clamorem repercuſſo aere montiū cōcluſa multiplicant hoſti le agmē terrore pſternitur et ſuper ſe nō ſolum rupes circūdatas ſed etiā ip̄am celi machinam contremi ſcunt. Trepidatōniqꝫ iniecte vix ſufficere pedum pernicitas credeba tur paſſim fugiunt arma piciunt gaudentes vel nuda corpa eripuiſ ſe diſcrimini. Plures etiā tremore p̄cipites flumen qd̄ tranſierūt deuo rauit vltionē ſuam innocens exerci tus intuitur et victorie conceſſe oci oſus peccator efficitur ſpolia colli guntur expoſita et celeſtis palme gaudia miles religioſus amplecti tur. Triūphant pontifices hoſtib⁹ fuſis ſine ſangwine triūphat victo ria obtenta nō viribus. Compoſi ta itaqꝫ inſula ſecuritate multiplici ſupatiſqꝫ hoſtibus vel viſibilibus

vl' carne conſpicuis reditū moliū-
tur pontifices. Quib⁊ tranquillā
nauigacōem et merita ꝓpria inter-
ceſſio beati martiris albani paraue-
runt quietoſqꝫ eos ſuorū deſiderijs
ſibi ꝓ carina reſtituit.

¶ Capl'm xxi.

Nec multo interpoſito tēpo-
re nūciatur ex eadē inſula
pelagianā puerſitatē itera-
to paucis auctorib⁊ dilatari. Rur-
ſuſqꝫ ad beatiſſimū virū preces ſa-
cerdotū oīm deferuntur vt cauſam
dei quā prius obtinuerat tuearetur
Quorū peticioni feſtinus obtempe-
ret. Namqꝫ adiūcto ſibi ſeuero toti-
us ſanctitatis viro q̄ erat diſcipu-
lus beatiſſimi pr̄is lupi trecaſſenorū
ep̄i et nūc treueris ordinatus ep̄us
gentib⁊ prime germane verbū p̄di-
cabat mare conſendit et conſenciē-
tibus elementis trāquillo nauigio
brittanias petit. Interea ſpūs ſini-
ſtri puolantes totam inſulam ger-
manum venire multis vaticinatio-
nibus nūciabunt interim tm̄ vt ela-
bius quidam regionis illi⁹ prim⁹
ī occurſum ſanctorum ſine vlla ma-
nifeſti nūcijs relatōe ꝓperaret. Ex-
hibens ſecū filium quē in ipo flore
adoleſcentie debilitas dolenda dāp-
nauerat. Erat eīm areſcētibus ner-
uis cōtracto poblite cui p ſiccitatem
cruris vſ⁹ veſtigij negabantur hūc
elabiū prouincia tota ſubſequitur
Veniunt ſacerdotes occurrit inſciā
multitudo confeſtim benedictō et
ſermonis diuini doctrina ꝓfundi-
tur. Recognoſcūt ꝓplm in ea quā
reliquerat credulitate durantē intel-
ligūt culpam eſſe paucorum inqui-
runt auctores inuentoſqꝫ condēp-
nant Cum ſubito ſine precib⁊ aile-
gebat fit cōmunis omniū dolor et
pcipue ſacerdotum qui conceptam
miſericordiam ad diuinā clementi-
am cōtulerūt ſtatimqꝫ adoleſcentem
beatus germanus ſedere eū compu-
lit adtrectat poblitē debilitate cur-
uatum et per tota infirmitatis ſpa-
cia medicabilis dextra pcurrit. Sa-
lubremqꝫ tactū ſanitas feſtina ſub-
ſequitur ariditas ſuccum nerui offi-
cia receperunt et in conſpectu oīm
filio incolomitas pr̄i filius reſtitu-
itur. Impletur populi ſtupore mi-
raculi et in pectoribus oīm fides ca-
tholica inculcata firmatur predica-
cio deinde ad plebem de p̄uaricatō-
nis emendatō conuertitur. Oīmqꝫ
ſnīa prauitatis auctores q̄ erant ex-
pulſi inſula ſacerdotibus adducu-
tur ad mediterranea deferendi vt et
regio abſolutōne et illi emendatō-
ne fruerentur. Factūqꝫ eſt vt in ill'
locis multa ex eo tempe fides inte-
merata pduraret. Itaqꝫ compoſi-
tis omnibus beati ſacerdotes ea qua
venerant pſperitate redierūt. Por-
ro germanus poſt hec ad rauennā
p pace armoricane gentis ſupplica-
tur⁹ aduenit ibiqꝫ a valētiniano et
placidia mr̄e ipſius ſūma reuerētia
ſuſcept⁹ migrauit ad xp̄m. Cuius
corpus honorifico agmīe comitā-
tibus virtutū opib⁊ ſuam defertur
ad vrbem. Nec multo poſt valēti-
nianus ab attrij patricij quē occide-
rat ſatellitib⁊ īterimitur anno impe-
rij marciano ſexto cum ſil' heſperiū

concidit regnum·

¶Capl'm·xxii·

nterea brittanie ceſſatum quidē eſt
parūp ab exteernis ſed nam ciui=
lib⁊ bellis· manebant exterminnia
ciuitatū ab hoſte derutarū ac deſer=
tarum·pugnabant contra inuicem
q̄ hoſtem euaſerūt ciues. Attn̄ recen
te adhuc memoria calamitatis et
cladis inflicte ſeruabant vt cūqꝫ re
ges ſacerdotes priuati et optimates
ſuū quiqꝫ ordinē. At illis decidenti
bus cū ſucceſſiſſet etas·tempeſtatis
illius neſcia·et pn̄tis ſolū ſerenita=
tis ſtatum expta·ita cūcta veritatis
ac iuſticie moderamina cōcuſſa · ac
ſubúſa ſunt·vt earum non dicā ve
ſtigium · ſed ne memoria quidem
preter in paucis et valde paucis
vlla appareret · quin inter alia in
enarrabilium ſcelerum facta · que
hiſtoricus eorum gildus flebili ſer
mone deſcribit·et hoc addebāt · vt
nūq̄ȝ genti ſaxonum ſiue anglorū
ſecum brittaniā incolendi· verbum
fidei p̄dicando committerēt . Sed
nō tn̄ diuina pietas plebem ſuā q̄ȝ
p̄ſciuit deſeruit·q̄n multo dignio=
res genti memorate p̄cones verita=
tis p quos crederet deſtinauit·

¶Capl'm·xxiii·

Siquidē ab incarnatōne dn̄i
d·lxxxii·mauricius ab au=
guſto q̄nquageſim⁹ quart⁹
impium ſuſcipiens·xx·annos tenu
it. Cuius āno regi decimo·grego=
rius vir doctrina et actōne p̄cipu⁹
pontificatū romane et aplīce ſedis
ſortitus·rexit ānos ·xiij·menſes ſex
et dies·x . Qui diuino admonitus
inſtinctu āno·xiiij·eiuſdem princi=
pis· aduentus vero anglorum in
brittaniam anno circiter·d·l·miſit
ſeruum dei auguſtinū et alios plu=
res cū eo monachos timentes do=
minū p̄dicare verbum dei genti an
glorum. Qui cum iuſſis pontifica
lib⁊ ob tempantes memoratū op⁹
aggredi cepiſſent iamqꝫ aliq̄ntulū
itineris cōfeciſſent timore inerti re=
dire domum pocius q̄ȝ barbarā fe=
ram incredulāqꝫ gentē. Cui⁹ue lig
uam quidam noſſent adire cogita
bant et hoc eſſe tutius cōmuni cō
ſilio decernebant. Nec mora augu
ſtinū quē eis epm ordinandū ſi ab
anglis ſuſciperētur diſpoſuerat· do
mum remitūt ·quia beato grego=
rio hūili ſupplicatu obtineret ne tā
periculoſam tā laborioſam tā incer=
tam peregrinatōem adire deberent
Quib⁊ ille exhortatorias litteras in
opus eos ôbi diuino confiſos aux
ilio pfiſciſci ſuadet. Que tn̄ videli=
cet lr̄arum iſta ē forma. Gregori⁹
ſuus ſeruorū dei·ſeru⁹ dn̄i nr̄i iheſu
xp̄i qꝫ melius fuerat bona nō inci
pere q̄ȝ ab hijs q̄ cepta ſunt cogita
tōne retrorſū redire Sūmo ſtudio
dilectiſſimi filij oportet vt op⁹ bonū
qđ auxiliante dn̄o cepiſtis impleā=
tis. Nec labor vos itineris nec ma
ledicorū hoīm lingue deterreant ſ;
oīni inſtantia oīniqꝫ feruore que in
choaſtis deo auctore p̄agite . Sciē
tes qđ laborem magnū maior eter
na gloria retributōis ſequitur Re
meante aūt auguſtino p̄poſito ve=
ſtro quē et abbatē vobis conſtitui
mus in omnib⁊ humiliter obedite

Scientes hoc vris animabꝫ p omia
p futurū quicqd a voƀ fuit in eius
admonitōne completū. Omnipotēs
deus ſua vos grā ptegat et vri la-
boris fructū in eterna me pria vide-
re concedat. Quatenꝰ et ſi vobiſcū
laborare nequeo ſimul in gaudio re-
tributōnis inueniar qꝫ laborare ſci-
licet volo. Deus vos in colomes cu-
ſtodiat dilectiſſimi filij. Data die. x
klrum auguſtarum impante dño
mauricio tiberio pijſſimo auguſto
anno. xiij. poſt conſulatū eiuſdē do
mini michil āno. xiij. indic. xiiij.

¶Capłm. xxiiij.

Miſit etiā tūc iſdem venerādꝰ
pontifex ad etherium arela-
tenſem archiepm vt augu-
ſtinū brittaniā pgentē benigne ſu-
ſciperet litteras quarum iſte eſt textus.
Reuerendiſſimo et ſanctiſſimo frī
etherio coepo gregorius ſeruꝰ ſer-
uorū dei. Licet apud ſacerdotes ha-
bentes deo placitam caritatē religi
oſi viri nullius cōmendatōne indi
geant quod tñ aptum ſcribendi ſe
tempus ingreſſit. fraternitati veſtre
noſtra mittere ſcripta curauimꝰ in
ſinuātes latorem pñtium auguſti-
num ſeruū dei de cuius certi ſumus
ſtudio cū alijs ſeruis dei illic nos
p vtilitate animarū auxiliante dño
direxiſſe. Quē neceſſe eſt vt ſacerdo
tali ſtudio ſanctitas veſtra adiuua
re et ſua et ſolacia prebere feſtinet.
Cui etiā vt pmptiores ad ſuffragā
dum poſitis exiſtere cauſam vobis
iniunximus ſubtiliter indicare. Sci
entes cognita tota vos ppter deum
deuotōe ad ſolaciandū quia res ex-
igit commonitis. Candidū preterea
pſbiterum cōmunē filium quē ad
gubernatōnem patrimoniali eccle
nre tranſmiſimus caritati veſtre in
omibꝫ cōmendamus. Deus te inco-
lomē cuſtodiat reuerendiſſime fra-
ter. Data die klarum auguſtarum
impante dño noſtro mauricio ti
berio pijſſimo auguſto. anno. xiiij
poſt conſulatū eiuſdē dño noſtro
anno. xiij. inditōne. xiij.

¶Capłm. xxv.

Roboratus ergo confirma-
tōne beati patris gregorij
augꝰ cū famulis xpi qui
erant cū eo redijt in opus ubi pue-
nitqꝫ brittaniam. Erat eo tempore
rex edilberth in cātia potentiſſimꝰ
qui ad confiniū vſqꝫ humbrij flu-
minis maximi q meridiani et ſep-
temptrionales anglorum ppli diri-
mūtur fines imperij tetenderat. Eſt
autē ad orientalē cantie plagā ta-
natos inſula non modica idē mag
nitudinis iuxta conſuetudinē eſti-
matōnis anglorum miliarū ſexcē
tarum quā a continenti terrā ſe cer
nit fluuiꝰ vantſumu qui eſt latitu-
dinis circiter triū ſtadiorū et duo
bus tm in locis eſt tranſmeabilis.
Vtrūqꝫ eīn caput ptendit in mare.
In hac ergo applicuit ſeruus dñi
auguſtinus et ſocij eius viri vt fer
ferme. xl. Acceperunt ergo pcipien
te beato papa gregorio de gēte frā
corum interptes et mittens ad he
dilberchtum mādauit ſe veniſſe de
roma ac nūcium ferre optimū qui
ſibi ob tempantibus eterna in celis
gaudia et regnum ſine fine cū deo

diuo et vero futurū ſine vlla dubie
tate promitteret. Qui aūt audiens
manere illos ī ea q̄p audierat inſulā
et eis neceſſaria miniſtrari. donec vi
deret quid eis faceret iuſſit. Nā et
antea fama ad eum q̄z xp̄iane reli:
gionis puenerat. vtpote q̄ et vxo:
rem habebat xp̄ianam de gente frā:
corum noīe berthā. Quā ea condi
tione a parentib9 accepat vt ritum fi:
dei ac religionis ſue cū epo quē ei
adiutorē fidei dederat noīe liudhar
do inuiolatam ſeruare licenciā ha:
beret Poſt dies ergo venit ad inſu
lā rex et reſidens ſub diuo iuſſit au
guſtin9 cū ſocijs ad ſuū ibidē adue
nire colloquiū Cauerat eni ne ī ali
q̄p domū ad ſe introirent vetere vſ9
augurio ne ſup ventu ſuo ſi quid
malicie artis habuiſſent eū ſupan:
do decipent. At illi non demonica
ſed diuina v̄tute prediti veniebant
crucē pro vexillo ferentes argenteā
et ymaginem domini ſaluatoris in
tabula depicta letaniaſq; canentes
p ſua ſimul et eorum propter q̄s et
ad quos venerant ſaluti eterna do:
mino ſupplicabant. Cumq; ad iuſ:
ſionem regis reſidentes verbum ei
vite vna cum oīb9 qui aderāt ei9
comitib9 p̄dicarent. Reſpondit il
le dicens. Pulchra ſunt quidē v̄ba
et pmiſſa que affertis. ſed q2 noua
ſunt et incerta nō hijs poſſū aſſen
ſum tribuere relictis eis q̄ tanto tē
pore cum omni gente anglorū ſer
uaui. Verumq; de longe huc pere
grini veniſtis et vt ego videor m̄i p
ſpexiſſe ea que vos vera et optima
credebatis nobis q̄z cōmunicare de

ſideratis. Nolum9 moleſti eſſe vo:
bis quin pocius benigno vos hoſ:
picio recipe et q̄ victui ſunt veſtro
neceſſaria miniſtrare curauim9. nec
prohibemus quin oīs quos pote
ſtis fidei v̄re religionis p̄dicādo ſo
cietis. Dedit ergo eis manſionem
in ciuitate dorouernenſi que imperij
ſui tocius erat metropolis eiſq; vt
pmiſerat cum adminiſtratōne vic
tus temporalis licenciā q̄z p̄dicandi
nō abſtulit. Fertur aūt q2 appropin
quantes ciuitati more ſuo cū cruce
ſancta et ymagine magni regis dñi
nr̄i iheſu xp̄i hanc letaniā conſona
voce modularentur. Deprecamur te
domine in omni miſericordia tua vt
auferatur furor tuus et ira tua a ci:
uitate iſta et de domo ſancta tua q̄:
niam peccauim9 allā.

Capl'm xxvi.

Et vbi ſibi datā manſionem
intrauerūt ceperūt apoſto:
licā primitiue eccl'ie vitam
imitari. Orationib9 videlicet aſſidu
is vigilijs ac ieiunijs ſeruiēdo ver
bum vite quib9 poterant p̄dicādo
cuncta hui9 mūdi velut aliena ſper
nendo. Ea tm̄ q̄ victui neceſſaria vi:
debantur ab eis quos docebant ac
cipiendo ſcd̄m ea q̄ docebant ipi p
oīa viuendo et paratū ad pacien
dum adūſa queq; vel etiā p ea quā
p̄dicabant veritate aīm habendo.
Quid mora crediderūt nōnulli et
baptizabantur mirātes ſimplicitatē
innocentis vite ac dulcedinē doctri:
ne eorum celeſtis. Erat aūt prope
ipam ciuitatē ad orientem eccleſia ī
honore ſancti martini antiq̄t9 facta

dum adhuc romani brittaniam in
colerent in q̄ regina q̄ xp̄ianam fu
iſſe p̄diximus orare cōſueuerat. In
hac ergo et ip̄i couenire p̄mo pſal:
lere orare miſſas facere p̄dicare et
baptizare ceperunt donec rege ad fi:
dem conūſo maioremq3 p̄dicādi p
omnia et ecclīas fabricādi vel reſtau
randi licenciam acciperent. At vbi
etiam ip̄e inter alios delectat⁹ vita
mundiſſima ſanctorum et p̄miſſis
eorum ſuauiſſimis q̄ vera eſſe mira
culorum q3 multorum oſtenſione
firmauerunt credens baptizatus eſt
Ceperunt plures cottidie ad audiē
dum verbū confluere ac relicto gē
tilitatis ritu vnitati ſe ſancte xp̄i ec
cleſie credendo ſociare. Quorum fi
dei et conūſione ita congratulatus
eſſe rex p̄hibetur vt nullū tn̄ coge
ret ad xp̄ianiſſimum ſed tn̄ modo
credentes arcior delectatōne quaſi
conciues ſibi regni celeſtis amplec:
teretur. Didicerat eīn a doctoribus
auctoribuſq3 ſue ſalutis ſeruicium
xp̄i volūtarium non coacticium de
bere eſſe. Nec diſtulit qn etiā ip̄is
doctoribꝫ ſuis locum ſedis eorum
gradui cōgruū in doruuerni metro
poli ſua donaret ſimul et neceſſari:
as in diūſis ſpeciebꝫ poſſeſſiōibꝫ
conferret.

Capl̄m. xxvii.

Interea vir domini aug⁹ venit are:
las et ab archiep̄o eiuſdē ciuitatis
etherio iuxta qd̄ iuſſa ſancti patris
gregorij acceperat archiep̄us genti
anglorum ordinatus ē. reuerſuſq3
brittaniā miſit continuo rome lau
rentium p̄ſbiterum et petrum mo:
nachum qui beato pontifici grego
rio gentē anglorum fide criſti acce
piſſe ac ſe ep̄m factū eſſe referrent
ſimul et de eis q̄ neceſſaria videban
tur q̄ſtionibus eius conſulta flagi
tans. Nec mora congrua queſitis
reſponſa recepit que etiam huic hi
ſtorie nr̄e cōmodum duxim⁹ inde:
re Interrogatō beati auguſtini can
tuariorum ep̄us clamet de ep̄is q̄li
ter cum ſuis clericis conūſentur vel
de hijs que fideliū oblatōibꝫ acce
dunt altario q̄nte debeant fieri por
ciones et qualiter ep̄us in eccleſia
agere debeat. Reſpondit gregori⁹
papa vrbis rome. Sacra ſcriptura
teſtatur quā te bene noſſe dubium
nō eſt et ſpeciali beati pauli apoſto
li ad thimotheum ep̄le in quibꝫ eū
erudire ſtuduit qualiter in domo
dei conūſari debuiſſet. Mos autem
ſedis ap̄lice eſt ordinatis ep̄is pre
cepta tradere in omni ſtipendio qd̄
accidit. iiij. debeant fieri porciones
Vna videlicet ep̄o et familie p̄pter
hoſpitalitatem et ſuſceptōe3 alia cle
ro tertia paupibꝫ. q̄rta ecclijs repa
randis. Sed q3 fraternitas tua mo
naſterij regulis erudita ſeorſū fieri
nō debet a clericis ſuis in ecclīa an:
glorū q̄ auctore deo nuper adhuc
ad fidē p̄ducta ē. Hāc debet conūſa
tōem inſtituere que inicio naſcentis
eccleſie fuit patribus noſtris. i quibꝫ
nullus eorū ex hijs q̄ poſſidebant
aliquid ſuū eſſe dicebant ſed erant
eis omnia cōmunia. Si qui vero
clerici extra ſacros ordines conſtitu
ti q̄ ſe continere nō poſſunt ſortire
vxores debēt et ſtipēdia ſua exteri⁹

accipere . Quia et de hiiſdem pˀibꝫ
de quibꝫ pfati ſumus nouimꝰ ſcrip
tum qḋ diuidebatur ſingulis ꝑut
cuiqꝫ opꝰ erat . De eorū q̊ꝫ ſtipēdio
cogitādū atꝫ ꝑuidēdū ē . et ſub eccle
ſiaſtica regula ſūt tenendi vt bonis
moribꝫ viuāt et canēdis pſalmis in
uigilent et ab omībꝫ illicitis et cor
et linguā et corpus deo auctore cō
ſeruent . Cōmuni aūt vita viuentiſ
bus iam de faciendis porcionibus
vel exhibēda hoſpitalitate et adim
plenda miſericordia nobis q̇d erit
loq̄ndum . Cū omne qḋ ſupeſt in
cauſis piis ac religioſis erogandū
eſt dño magiſtro oīm docente qḋ
ſup eſt date elemoſinā et ecce oīa
munda ſunt vobis.

nterrogatō auguſtini. Cum vna ſit
fides ſunt eccleſiarum diūſe conſue
tudines et altera conſuetudo miſſa
rum in ſancta romana ecclia atꝫ al
tera in gallia tenetur . Reſpondit
gregoriꝰ papa . Nouit fraternitas
tua romane eccleſie conſuetudinem
in qua ſe meminit nutritā . Sed m̄
placet vt ſiue in romana ſiue ī gal
liarum ſeu in quolibet ecclia aliq̄d
inueniſti qḋ plus omnipotenti deo
poſſit placere ſollicite eligas et in
anglorum ecclia que huc ad fidē
noua eſt inſtitutōne pcipua que de
multis ecclijs colligere potuiſti inſ
fundas . Non eñ ꝑ locis res ſ ꝑ
bonis rebus loca amanda ſūt . Ex
ſingulis ergo q̄buſqꝫ eccleſijs que
pia que religioſa q̄ recta ſunt elige
et hec q̄i in faſciculū collecta apud
anglorum mentes ī conſuetudinē
depone.

nterrogatō aug . Obſecro q̄d pati
debeat . Si quid aliquid de eccleſia
furtu abſtulerit . Reſpondit grego
rius . Hoc tua fraternitas ex pſona
furis penſare poteſt qualiter valeat
corrigi . Si eñ quidā q̄ habentes
ſubſidia furtū ꝑpetrant et ſunt alij
qui hac in re ex inopia delinquunt
Unde neceſſe ē vt quidā dampnis
quidā vero verberibus . et quidam
diſtriccius quidā autē leuius corri
gantur . et cū paulo diſtricciꝰ agi
tur ex caritate agendū eſt . et nō ex
furore qꝛ ipī hoc pſtatur qui corri
gitur ne gehenne ignibꝫ tradatur .
Sic eñ nos fidelibus tenere diſci
plinā debemus ſicut boni pˀes car
nalibꝫ filijs ſolent . quos et pro cul
pis verberibus feriūt . et tñ ipos q̊s
doloribꝫ affligūt habere heredes q̄
runt . et q̄ poſſident ipis ſeruant q̊s
irati inſequi videntur . Hec ergo
caritas in mente tenenda eſt et ipa
modū correptōis dictat ita vt mēs
extra ratōnis regulā omnino nichil
faciat . Addis etiam quē ea que de
furtū ecclis abſtulerint reddere de
beant ſed abſit vt ecclia cū augmē
to recipiat qḋ de terrenis rebꝫ vide
tur amittere et lucra de vanis q̄rere

nterrogatō aug . Si debeant duo
germani fratres ſingulas ſorores
accipe que ſunt ab illis longa pro
genie generate . Reſpondit grego
rius . Hoc fieri modis omībꝫ licet
Nequaq̄ eñ in ſacris eloquijs in
uenitur qḋ huic capitulo contradi
cere videatur.

nterrogatõ aug. Vſqꝫ ad quotam
generatõem fideles debeant cũ pro
pinquis ſibi coniugio copulari.
et nouercis et cognatis ſi licet copu
lari cõiugio. Reſpondit gregoriꝰ
Quedam terrena lex in romana re
publica pmittit vt ſiue frater et ſo
ror ſeu duorũ fratrum germanorũ
vel duarum ſororũ filius et filiam
miſceantur ſed experimẽto didicimꝰ
ex tali coniugio ſobolem nõ poſſe
ſuccreſcere. Et ſacra lex phibet cog
natõnis turpitudinẽ reuelare. Vn
de neceſſe eſt vt iam tercia vel q̃rta
generatõ fideliũ licenter ſibi iungi
debeat. Nã ſcđa q̃ꝓ diximꝰ a ſe omi
modo debet abſtinere. Cũ nouerca
aũt miſcere graue eſt facinꝰ qꝛ et in
lege ſcriptum eſt. Turpitudinem
pr̃is tui nõ reuelabis. Neqꝫ enĩ pa
tris turpitudinẽ filius reuelare po
teſt. ſed qꝛ ſcriptum ẽ erunt duo i
carne vna. Qui turpitudinẽ nouer
ce q̃ vna caro cũ patre fuit reuelare
p̃ſumpſerit. pfecto patris turpitudi
nem reuelauit. Cũ cognataqꝫ miſce
ri phibitũ eſt. qꝛ per iunctõem prio
rem caro fratris fuerit facta. Pro
qua re etiã iohannes baptiſta capi
te trũcatus eſt. et ſancto martirio
conſumatus. Cui nõ eſt dictum vt
xriſtum negaret et p xp̃i confeſſio
ne occiſus eſt ſed qꝛ hijſdẽ dñs no
ſter ihesus xp̃us dixerat. Ego ſum
veritas. qꝛ pro veritate iohãnes oc
ciſus ẽ videlicꝫ et p xp̃o ſanguinẽ
fudit. Quia vero multi ſunt in an
glorũ gente qui dũ adhuc i infide
litate eẽnt huic nefando coniugio
dicũtur admixti ad fidem venientes
admonendi ſunt vt ſe abſtineãt et
graue eſſe peccatum h̃ cognoſcant
Tremendũ dei iudiciũ timeãt ne p
carnali delectatõne tormenta eterni
cruciatus incurrant. Non tamẽ p
hac re ſacri corporis et ſanguinis
domini cõmunione priuandi ſunt
ne in eis illa vleiſci videantur ĩ q̃b
ſe p ignorantiam ante lauachrum
baptiſmatis aſtrixerunt. In h̃ enĩ
tempore ſancta ecc̃lia quedã p fer
uorem corrigit. quedã per manſue
tudinẽ tollerat quedam p conſide
ratõem diſſimulat atqꝫ ita portat et diſ
ſimulat vt ſepe malũ qđ aduſatur por
tando et diſſimulando cõpeſcat. Om
nes aũt qui ad fidẽ veniunt admo
nendi ſunt ne tale aliq̃d audeãt p
petrare. Si qui autẽ ppetrauerint
corpis et ſanguinis dñi cõmunio
ne priuandi ſunt. Quia ſicut i hijs
q̃ p ignorantiã fecerũt culpa aliq̃te
nus tolleranda eſt ita in hijs forti
ter inſeq̃nda qui nõ metuunt ſcien
do peccare.

nterrogatio aug. ſi longinquitas
itineris magna interiacet vt epiſco
pi nõ facile valeant conuenire an
debeat ſine aliorum ep̃orum p̃ñtia
ep̃us ordinari. Reſpondit grego
rius Et quidẽ in anglorũ ecc̃lia in
qua adhuc ſolus tu ep̃us inueneris
ordinare ep̃m non aliter niſi ſine
ep̃is potes. Nam qñ de gallis ep̃i
veniũt q̃ in ordinatõe ep̃i teſtes aſ
ſiſtũt. Sed fraternitatẽ tuã ita no
lumꝰ ep̃is ordinare vt ipi ſibi ep̃i
longo interuallo minime diſiũgã
tur quatenus nulla ſit neceſſitas. vt
in ordinatõne ep̃i conuenire non

poſſint. Paſtores q̄z aliquorū pre
ſentia valde eſt utilis facile debeant
conuenire. Cū igitur auctore deo
ita fuerint epi in ppinquis ſibi lo-
cis ordinati p omnia epoꝝ ordi-
natō ſine aggregatis tribꝰ vel qua
tuor epis fieri nō debet. Nam ī ip
ſis rebꝰ ſpiritalibꝰ vt ſapienter et
mature diſponātur exemplū trahe
re a rebꝰ etiā carnalibus poſſumus
Certe enī dū coniugia in mundo
celebrantur coniugati quiq; vocā-
tur vt q̄ in via iam coniugij pceſſe
rūt in ſubſequentis q̄z copule gau-
dio miſceantur. Cur non ergo in
hac ſpiritali ordinatōe qua per ſa
crum miſteriū homo deo cōiūgitur
tales cōueniant q̄ vel in pfectu or-
dinati epi gaudeant vel p eiꝰ cuſto
dia omnipotēti deo preces pariter
fundant.

Interrogatō aug̃ qualiter debemus
cū galliarum et brittanorum epis
agere. Reſpondit gregorius. In
galliarum epis nullā tibi auctori
tatē tribuimus q̄z ab antiq̄s pdeceſ
ſorum meorum temporibꝰ palliū
arelatenſis epus accepit quem nos
priuare auctoritate pcepta minime
debemus. Si igitur contingat vt
fraternitas tua ad galliarum puin
ciam trāſeat vt eodē arelatenſe epo
debet agere qualiter ſi qua ſūt ī epi-
ſcopis vicia corrigātur. Qui ſi for
te in diſciplinis vigore tepidus ex
iſtat. tue fraternitatis zelo accenden
dus eſt. Cui etiā epłas fecimꝰ vt cū
tue ſanctitatis pn̄tia ī gallijs et ip-
ſe tota mente ſubueniat et q̄ ſūt cre
atoris nr̄i iuſſioni cōtraria ab epo
rum moribus compeſcat. Ipe aūt
ex auctoritate ppria epos ſi gallia
rum iudicare nō poteris ſed ſuadē-
do blandiendo bona q̄z tua operā
eorum imitatōni mōſtrādo prauo-
rum mētes ad ſanctitatis ſtudia re-
forma. Quia ſcriptum eſt in lege.
Per alienā meſſem trāſiens falcē
mittere nō debet ſed manu ſpicas
conterere et manducare. Falcē enī
iudicij mittere nō potes in ea ſege
te q̄ alteri videtur eſſe cōmiſſa ſed
per affectū boni opis frumenta do
minica viciorū ſuorum paleis ex-
ſpolia et in eccleſie corpe manendo
et pſuadendo q̄ſi manendo cōuerte.
Quicq̄d vero ex auctore agendū
eſt cum pdicto arelatenſe epo aga-
tur ne ptermitti poſſit hoc qd̄ anti-
qua prm inſtitutō inuenit. Britta-
norū vero epos tue fraternitati cō
mittimus. vt indocti doceantur. in-
firmi perſuaſione roborentur. per-
uerſi auctore corrigantur.

Interrogatō aug̃ ſi pgnans mulier
debeat baptizari aut poſt q̄p genue
rit. poſt quātum tempꝰ poſſit eccle
ſiam intrare. Aut etiā ne morte pre
occupetur qd̄ genuerit poſt quod
dies hꝰ liceat ſacri baptiſmatis ſacra-
menta percipere. Aut poſt quantum
tempis huic vir ſuus poſſit in car-
nis copulatō: cōiungi. Aut ſi mē-
ſtrua cōſuetudine in eccleſie ei intra
re liceat. Aut ſacre cōmunionis ſa
cram percipere aut vir ſue coniu-
gio pmixtꝰ prius q̄p lauetur aqua
ſi eccleſia poſſit intrare vel etiā ad mi
niſteriū cōmunionis ſacre accedere
que omnia rudi anglorum genti

oportet habere cōpta. Reſpōdit
gregorius hoc non ambigo frater
nitatē tuā eſſe requiſitam cui iam
et reſponſū reddidiſſe me arbitror
Sed hec q̄ ipſe dicere et ſentire po
tuiſti credo q2 mea apud te me vo
lueris reſponſione firmari. Mulier
etenī pregnans cur nō debeat bap
tizari cum nō ſit ante omnipotentis
dei oculos culpa aliqua fecunditas
carnis. Nā cū primi parentes nr̄i
in paradiſo deliquiſſent immortalita
tē q̄ acceperant recto dei iudicio p
diderūt quia hijſdē itaqz omnipotēs
deus hūanum genus p culpa ſua
funditus extinguere noluit et im
mortalitatē hoīm pro peccato ſuo
abſtulit et tn̄ benignitate ſua pieta
tis fecūditatē ei ſobolis reſeruauit
Quod ergo nature hūane ex omni
potentis dei dono ſeruatū eſt q̄ ra
tōne poterit a ſacri baptiſmatis gra
tia phiberi In illo quippe miſterio
in quo omīs culpa fundit9 extingu
itur valde ſtultum ſi donū gratie
contradicere poſſe videatur. Cū ve
ro enixa fuit mulier poſt q̄t dies de
beat eccl'iam intrare teſtamēti vete
ris pceptōne didiciſti vt p maſcu
lo dieb9 .xxxiij. p femina aūt dieb9
lxvj. debeat abſtinere. Quod tn̄ ſci
endum eſt q2 in miſterio accipitur.
Nam ſi hora eadem qua genuerat
actura grās intret eccl'iam nllo pec
cati pondere grauatur. Voluptas
etenī carnis nō dolor in culpa eſt.
In carnis aūt cōmixtione volup
tas eſt nā in plis prolatōne gemi
tus vnde et ipſi prime mr̄i omniū
dicitur in doloribus paries Si ita
q2 enixā mulierē phibemus eccl'iā
intrare ipām ei penam ſuā in culpā
deputamus. Baptizare autem vel
enixam mulierem vel hoc qd genu
erit ſi mortis piculo vrgetur vl ip
ſa hora eadem qua gignit vel hoc
quod gignitur eadem qua natum
eſt nullo prohibetur. quia ſancti mi
ſterij gratia ſicut viuentibus atqz di
ſcernentib9 cum magna diſcretōne
puidenda eſt Ita hijs quib9 mors
imminet ſine vlla dilatōne offerē
da. ne dū adhuc tempus ad preben
dum redemptōis miſteriū queritur.
interueniente paululū mora inue
nire nō valeat qui redimatur. Ad
ei9 ergo concubitū vir ſuus accede
re nō debet quo aduſqz qui gigni
tur ablactetur. Praua aūt in cōiu
gatorum morib9 conſuetudo ſur
rexit. vt mulieres filios q̄s gignūt
nutrire cōtempnāt. eoſqz alijs mu
lierib9 ad nutriendū tradant. quod
videlicet ex ſola cauſa in continēcie
videtur inuentū. q2 dū ſe continere
nolūt deſpiciunt lactare q̄s gignūt
Hee itaqz que praua ex conſuetu
dine alijs ad nutriendū tradūt ni
ſi purgatōnis tempus tranſierit vi
ris ſuis nō debēt admiſceri. Quip
pe q2 et ſine partus cauſa. cū in cō
ſuetis menſtruis detinentur viris ſu
is miſcere phibentur. ita vt morte
lex ſacra feriat. Si quis vir ad mu
lierem menſtruatā acceſſerit. que tn̄
mulier dū conſuetudinem menſtru
am patitur. phibere eccl'iam intra
re nō debet. quia ei nature ſupflui
tas in culpam nō valet reputari et
p hoc q2 inuita patitur. iuſtum nō

eſt · et ingreſſu eccleſie priuetur ·
Nouimus namq; quod mulier q̄
ſanguinis fluxū paciebatur· poſt
tergū dn̄i hūiliter veniens·veſtimē-
ti eius fimbriam tetigit·atq; ab ea
ſtatim ſua infirmitas receſſit. Si er
go in fluxu ſeminis poſita lauda-
biliter domini potuit veſtimētum
tangere . Cur que menſtruū ſang-
uinis patitur ei nō liceat dn̄i eccle
ſiā intrare· ſed dicis illā infirmitas
compulit. Has vero de quib⁹ lo-
quimur cōſuetudo cōſtringit. Per-
pende aūt ſup kimē · q2 om̄e quod
in hac mortali carne patimur ex i-
firmitate nature· eſt digno dei iudi
cio poſt culpam ordinatū Eſurire
namq; ſitire eſtuare algere laſceſſe-
re· ex infirmitate nature eſt· et quid
eſt aliud contra famē alimēta· con
tra ſitim poſitum ·contra eſtum au
ras·contra frigus veſtem·contra laſ
ſitudinē requiē querē· niſi medica-
mentum quidē contra egritudines
explorare Femine itaq; et mēſtru⁹
ſui ſāguinis flux⁹ egritudo ē· ſi igi
tur bene p̄ſūpſit·q̄ veſtimētum dn̄i
in languore poſita tetigit · qd̄ vni
pſone infirmāti cōceditur ·cur non
concedatur cūctis mulierib⁹ q̄ na-
ture ſue vicio infirmantur. Sancte
aūt cōmunionis miſteriū in iſdem
dieb⁹ pcipere nō debet phiberi. Si
aūt ex veneratōne magna percipere
nō p̄ſumit laudanda eſt . Sed ſi p
ceperit nō iudicanda . Bonarum
quippe menciū eſt et ibi aliqn̄ cul-
pas ſuas agnoſcere vbi culpa non
eſt·q2 ſepe ſine culpa agitur qd̄ ve
nit ex culpa . Vnde etiā cū eſurim⁹
ſine culpa comedimus · quibus ex
culpa primi hominis factum eſt vt
eſuriremus. Menſtrua em̄ conſue-
tudo mlierib⁹ nō aliq̄ culpa eſt· vi
delicet q2 naturaliter accidit · ſed tn̄
qd̄ natura ipa viciata eſt vt etiam
ſine voluntatis ſtudio videatur eſſe
polluta . Ex culpa venit viciū in q̄
ſe ipa qualis p iudiciū facta ſit hu-
mana natura cognoſcat. Et homo
que p culpam ſponte ppetrauit· re
atū culpe portet inuitus . Atq; ideo
femine cū ſemetipas conſiderant et
ſi menſtrua conſuetudine ad ſacra-
mentū dn̄ici corpis et ſanguinis
domini accedere nō p̄ſumunt de ſua
recta conſideratōne laudande ſunt
Dum vero pcipiendo ex religioſo
vite conſuetudine eiuſdem miſterij
rapiuntur reprimende ſicut predixi
mus nō ſūt. Sic em̄ in teſtamento
veteri exteriora opa ſeruabātur ita
in teſtamento nouo nō tā qd̄ exteri
us agitur q̄ id qd̄ interius cogita
tur ſollicita intentōe attenditur vt
ſubtili ſentencia puniatur . Nā cū
multa lex velut immūda manduca
re phibeat in euāgelio tn̄ domin⁹
dicit nō qd̄ intrat ī os coinquinat
hoīem ſ; q̄ exeūt de ore illa ſūt q̄ co
inqnant Atq; paulo p⁹ ſubiecit ex
ponens. Ex corde exeunt cogitatō
nes male. Vbi vbertim indicatū eſt
qd̄ illud ab om̄ipotenti deo pollu-
tum eſſe in opere oſtenditur qd̄ ex
pollute cogitatōnis radice genera-
tur. Vnde paulus q̄3 apoſtolus di-
cit. Omnia mūda mūdis coinqna
tis aūt et infidelib⁹ nichil ē mundū
Atq; mox eiuſdē cauſe coinqnatōis

annūciās ſubiungit Conquināta ſunt eīn. et mens eorū et coſcia. Si ergo cibus immūdus non eſt cui mēs immūda non fuerit. Cur qd̄ mūda mente mulier ex natura pa-titur ei in immūdiciam reputetur. Vir aūt cū ꝓpria coniuge dormi-ens niſi lotus aqua intrare eccliā non debet ſed neqꝫ lotus ſtatim in trare debet. Lex aūt veteri ꝓplo p̄ci-pit vt mixtus vir mulieri et lauari aq̄ debeat et an̄ ſolis occaſū eccliā nō intrare qd̄ vl tn̄ itelligi ſpiritali ter poteſt. Quia mulieri vir miſce tur qn̄ illicite cōcupiſcentie anim⁹ in cogitatōne p delectatōem cōiun-gitur. Quia niſi prius ignis concu piſcētie a mente deferueat dignum ſe congregatōi fratrū eſtimare non debet q̄ ſe grauari per nequiciā pra ue volūtatis videt. Quāuis de hac re diūſe hoīm naciones diūſa ſen-ciant atqꝫ alia cuſtodire videantur. Romanorum tn̄ ſemp ab antiq̄o rib⁹ vſus fuit poſt admixtionē pro prie cōiugis et lauacri purificatō nem querere et ab ingreſſu eccleſie paululū reuerenter abſtinere. Nec hec dicentes culpā deputamus eſſe cōiugium ſed qꝛ ipa licita admixtō coniugis ſine voluntate carnis fie-ri nō poteſt a ſacri loci ingreſſu ab ſtinendū eſt qꝛ voluntas ipa eſſe ſi ne culpa nullatenus poteſt. Nō eīn de adulterio vel fornatōe ſed de le gittimo cōiugio natus fūat q̄ dice bat. Ecce in iniquitatibus concep tum ſe viderat a delicto ſe natū ge-mebat quia ptat arbor in ramo vi ciū q̄ traxit ex radice In quibus tn̄ verbis nō admixtionē cōiugū iniq̄ tatē no at ſed ipam videlicet volū-tatem admixtionis. Sūt etēm inle-ta q̄ licita ſunt ac legittima et tn̄ in eorum actu aliquatenus fedamur ſicut ſepe trāſcendo culpas inſequi mur et trāquillitatē in noƀ animi pturbamur et cū rectum ſic agitur nō eſt tn̄ aꝓbabile qd̄ in eo anim⁹ pturbatur Contra vicia quippe de linquenciū iratus fūat qui dicebat Turbat⁹ eſt p̄ ira oculus me⁹. Os eīn nō valet niſi trāquilla mens in cōtemplatōnis ſe luce ſuſpendere in ira ſuū oculum turbatum dolebat. Quia dum male acta deorſum īn ſe quitur confundi atqꝫ turbari a ſū-morū contemplatōe cogebatur et laudabilis eſt ergo contra vicium et tn̄ moleſta. qꝛ turbatū ſe aliquem incurriſſe eſtimat. Oportet itaqꝫ le gitima carnis copula vt cauſa p̄ lis ſit nō voluntatis et carnis com mixtio creādorū liberorū ſit gratia nō ſatiſfactio viciorum. Si q̄s ſuā coniugē non cupidine voluptatis raptus ſed ſolūmodo creandorū li-berorū gr̄a vtitur iſte pfecto ſiue de ingreſſu eccleſie ſiue deſumendo dn̄ici corporis ſanguinisqꝫ miſte rio ſuo eſt relinquend⁹ iudicio qꝛ a nobis phiberi nō debet accipere q̄ igne poſitus neſcit ardere. Cum v̄o nō amor pereādi ſobolis ſꝫ vo luptas dn̄atur ī ope cōmixtōe hn̄t cōiuges etiā de ſua mixtione qd̄ de-fleant. Hoc eīn eis concedit ſancta p̄dicatō. et tamē de ipa conceſſione metu aīm concutit. Nam cū pau-lus aplus dicēt q̄ ſe continere nō

poteſt habeat vxorem ſuam · ſtatim
ſubiungere curauit. Hoc aũt dico
ſcđm indulgenciã nõ ſecũdum im-
periũ. Non eñ indulgetur quod
licet ꝗ iuſtum eſt. Quod igitur in-
dulgere dixit culpa eſſe demonſtra-
uit. Vigilãti vero menti penſandũ
eſt qđ in ſina monte dñs locuturꝰ
ad populum prius eundem popu-
lum abſtinere a mulieribus prece-
pit Et ſi illic vbi dñs ꝓcreaturam
ſubditam hoĩbꝫ loquebatur tan-
ta ꝓuiſione eſt mũdicia corpis req̃-
ſita vt q̃ verba dei pcipñt mulieri-
bus mixti nõ eſſent quantomagis
mulieres q̃ corpus dñi oĩpoten-
tis accipiũt cuſtodire in ſe mũdiciã
carnis debent· ne ipa ineſtimabilis
miſterij magnitudine grauarentur
Hinc etiam ad dauid de pueris ſu-
is per ſacerdotẽ dicitur vt ſi a muli-
eribꝫ mũdi eſſent · panes ꝓpoſitõis
acciperent quos omino nõ accipe-
rent niſi priꝰ mũdos eos dauid fa-
teretur. Tũc aũt vir q̃ poſt admix-
tõnem coniugis lotus aqua fuerit
etiã ſacre cõmunionis miſteriũ va-
let accipe cũ ei iuxta ꝑfinitã ſentẽci-
am etiã eccłiaꝫ licuerit itrare·
Interrogatõ aug̃ ſi poſt illuſionem
que ꝑ ſompnium ſolet accidere vel
corpus dñi quiſlibet accipere valet
uiſi ſacerdos ſit ſacra miſteria cele-
brare. Reſpondit gregoriꝰ. Hũc
quidẽ teſtamentum veteris legis ſi-
cut in ſupiori caplo iam diximus
pollutũ dicit· et niſi lotum aqua ei
vſqꝫ ad veſperam intrare eccleſiam
nõ cõcedit. Quod tñ ſpecialiter ad
illum ꝓplm ſpiritaliter aũt intelli-
gens ſub eodẽ intellectu accipiet ꝗ
ꝓfati ſumus ꝗ quaſi ꝑ ſõpnium il-
luditur qui temptatus in inmũdicia
veris ymaginibꝫ in cogitatõne inq̃-
natur ſed lauãdus eſt aqua vt cul-
pas cogitatõnis lacrimis abluat.
Et niſi prius ignis temptatõis re-
ceſſerit reũ ſe quaſi vſqꝫ ad veſperũ
cognoſcat. Sed ẽ in eadẽ illuſione
valde neceſſaria diſcretõ que ſubtili-
ter penſari debet. Ex qua re accidat
menti dormientis· aliqñ eñ ex cra-
pula aliqñ ex nature ſuperfluitate
vel infirmitate aliqñ ex cogitatõe
contingit. Et q̃dẽ cũ ex nature ſup-
fluitate vel infirmate euenerit omi-
modo hec illuſio nõ eſt timenda q̃
hanc animus neſciens ptuliſſe ma-
gis dolendum eſt ꝗ feciſſe. Cũ ve-
ro vltra modũ appetitus gule in ſu-
mendis alimentis rapitur· atqꝫ id-
circo humorũ receptacula grauan-
tur habet exinde animus aliqđ rea-
tum· nõ tñ vſqꝫ ad ꝓhibitõem perci-
piendi ſancti miſterij vel miſſarum
ſolẽpnia celebrandi. Cum fortaſſe
aut feſtus dies exigit aut exhiberi
miſteriũ pro eo qđ ſacerdos alius ĩ
loco deeſt ipa neceſſitas compellit.
Nã ſi aſſũt alij q̃ implere miſteriũ
valeant illuſio ꝑ crapula facta a ꝑ-
ceptõne ſacri miſterij ꝓhibere non
debet· ſed ab ĩmolatõne ſacri miſte-
rij abſtinere vt arbitror hũiliter de-
bet ſi tamẽ dormientis mentẽ turpi
ymaginatõe nõ concuſſerit Nam
ſũt quibꝫ ita plerũqꝫ illuſio naſci-
tur vt eorum animꝰ etiã in ſõpno
corpis poſitus turpis ymaginatõi-
bus nõ fedetur. Qua in re vnum

ibi oſtenditur ipa mens rea nō tn̄
vel ſuo iudicio libera cū ſe et ſi dor=
mientis corpe nichil meminit vidiſ
ſe tn̄ in vigilijs corpis meminit ī in=
gluuiē cecidiſſe . Si vero ex turpi
cogitatōne vigilātis oritur illuſio
dormientis patet animo ſuus rea=
tus. Videt enī qua radice inq̄natō
illa pceſſerit·q̄ in hoc quod cogita
uit ſciens·hoc ptulit neſciens. Sed
penſandū eſt ipa cogitatō vtrū ſug
geſtione·an delectatōe·vel qd̄ mai⁹
eſt·peccati cōſenſu acciderit . Trib⁹
enī modis impletur oīe peccatum
videlicet ſuggeſtione· delectatōe·cō
ſenſu. Suggeſtio q̄ȝ fit p dyabolū
delectatō per carnē · conſenſus per
ſpiritū. Quia et primā culpam ſer
pens ſuggeſſit·eua velut caro delec
tata eſt·adam vero velut ſpirit⁹ cō
ſenſit·et neceſſaria ē magna diſcre
tio·vt inter ſuggeſtionē atȝ delecta
tōnem·inter delectatōem et conſen
ſum·iudex ſui animus pſideat . Cū
enī malignus ſpiriritus peccatum
ſuggeſſit in mente · ſi nulla peccati
delectatō ſequatur·peccatū omimo
do ppetratū nō eſt.Cū vero delecta
re caro ceperit · tūc peccatū incipit
naſci . Si aūt etiā ex deliberatōe cō
ſentit tunc peccatū cognoſcitur pfi
ci. In ſuggeſtione igitur peccati i=
icium eſt·in delectatōne fit nutrimē
tum·in conſenſu perfecto .Et ſepe
contingit in hoc qd̄ malign⁹ ſpiri=
tus ſeminat in cogitatōne·caro in
delectatōem trahit·nec tn̄ anima ei=
dem delectatōni conſenciat Et cum
caro delectari·ſine anima neq̄at ip
ſe tn̄ animus· carnis voluptatibus
reluctans ·ī cogitatōne carnali ali=
quomodo ligatur inuitus·vt ei ex
ratōne nō contradicat nec conſen
ciat et tn̄ delectatōne ligatus ſit·ſed
ligatum ſe vehementer ingemiſce=
bat . Unde et ille celeſtis exercit⁹ p̄
cipuus miles gemebat dicens. Vi=
deo aliā legē in membris meis re=
pugnantē legi mentis mee et cap
tiuū me ducentem in lege peccati q̄
eſt in membris meis . Si aūt capti
uus erat minime pugnabat ſ; et ſi
pugnabat q̄re captiuus erat . Ex
pugnabat igitur legi mentis cui
lex que ī membris eſt repugnabat
Si aūt pugnabat captiu⁹ nō erat
Ecce ita homo ē vt ita dixerim cap
tiuus et liber. liber ex iuſticia quā
diligit captiu⁹ ex delectatōe q̄p por
tat inuit⁹ . Hucuſq; reſponſiones
beati gregorij ad conſulta reueren=
diſſimi antiſtitis aug̃ . Epiſtolā ve
ro quā ſe arelatenſi epo feciſſe cō=
memorat ad vergilium etherij ſuc
ceſſorem dederat. Cui⁹ hec forma ē·

¶Caplm·xxviii·

Reuerediſſimo et ſāctiſſimo
fratri vergilio coepō gre=
gorius ſeruus ſeruorū dei·
Quātus ſit affectus venientib⁹ ſpō
te fratribus impendendus ex eo q̄
plerūq; ſolēt caritatis cauſa inuita
ri cognoſcitur . Et ideo ſi commu=
nem fratrē auguſtinū epm ad nos
venire contigerit ita illum dilectio
vra ſicut decet affectuoſe dulciterq;
ſuſcipiat vt et ipm conſolacionis
ſue honore foueat et alios qualit̄
fraterna caritas colenda ſit doceat·
Et q̄uo ſepius euenit vt hij qui de

longe poſiti ſūt prius ab alijs que
ſunt emendāda cognoſcant. Si q̄s
fortaſſe fraternitati vr̄e ſacerdotum
vel aliorum culpas intulerit vna
cum eo reſidentes ſubtili cuncta in
ueſtigatōe ꝑquirite et ita vos in ea
que deum offendūt et iracūdiā ꝓ
uocant diſtrictos ac ſollicitos exhi
bete vt ad aliorū emendatōnem et
vindicta culpabilē feriat et innocē
tem falſa opinio nō affligat. Deus
te incolomē cuſtodiat reuerendiſſi
me frater Data die decimo kl̄arū iu
liarum imperio dn̄o noſtro mauri
cio tiberio piiſſimo auguſto. An
no nono. x. poſt conſulatū eiuſdē
dn̄o nr̄o āno. xviij. indic. iiij.

Capl̄m. xxix.

Preterea idem papa gregori
us auguſtino ep̄o q̄ ſug
geſſerat ei multā quidē ſi
bi eſſe meſſem ſed operarios pau
cos Miſit cū prefatis legatarijs ſu
is plures cooꝑatores ac verbi mi
niſtros in quibꝫ primi et precipui
erāt mellitꝰ. iuſtꝰ. paulinꝰ. rufinianꝰ
et per eos generaliter vniūſa q̄ ad
cultū erāt ac miniſteriū eccl̄ie neceſ
ſaria vaſa videlicet ſacra et veſtimen
ta altariū. Ornamēta queq̄ eccleſi
arum et ſacerdotalia vel clericalia i
dumēta ſāctorū etiā apoſtolorū ac
martirum reliq̄as necnō et codices
plurimos Miſit etiā litteras in qui
bus ſignificat ſe ei palliū direxiſſe
ſimul et inſinuat q̄liter ep̄os i brit
taniā conſtituere debuiſſet quarū
litterarū iſte eſt textus.

Reuerendiſſimo et ſanctiſſi
mo fratri auguſtino coepi
ſcopo gregorius ſeruus ſeruorum
dei Cū certū ſit ꝓ omnipotenti deo
laborantibꝫ ineffabilia eterni regni
ꝑmia reſeruari nobꝫ tñ eis neceſſe ē
honorū beneficia tribuere vt in ſpi
ritalis operis ſtudio ex remunera
tōne valeant multiplicius inſudare.
Et q̄ noua anglorū eccleſia ad
omnipotentis dei gratiā eodem dn̄o
largiente et te laborante ꝑducta ē
vſum tibi pallij in ea ad ſolū miſſa
rum ſolēpnia agenda concedimus
ita vt ꝑ loca ſingula. xij. ep̄os ordi
nes q̄ tue ſubiaceāt dicioni. q̄tenꝰ
lundonienſis ciuitatis epiſco
pus ſemꝑ in poſterum a ſinodo ꝓ
prio debeant conſecrari atq̄ hono
ris pallium ab hac ſancta et ap̄lica
cui deo auctore deſeruio ſede pcipi
at. Ad eburacā vero ciuitatē te vo
lumꝰ ep̄m mittere quē ipſe iudicaue
ris ordinare ita dūtaxat vt ſi ea
dem ciuitas cū finitimis locis ver
bum dei receperit ipe q̄ꝫ. xij. ep̄os or
dinet. et metropolitani honore per
fruatur. Quia ei q̄ꝫ ſi vita comes
fuerit palliū tribuere dn̄o fauente di
ſponimus quē tñ tue fraternitatis
volumus diſpoſitōne ſubiacē Poſt
obitū vero tuū ita ep̄is quos ordi
nauerit p̄ſit lundonienſis ep̄i nullo
modo dicioni ſubiaceat. Sit vero
inter lundonie et eburace ciuitatis
ep̄os i poſteris honoris iſta diſtinc
tio vt ipe prior habeatur q̄ primꝰ
fuerit ordinatus. Cōmuni aūt con
ſilio et concordi actōne queq̄ ſūt
ꝓ xp̄i zelo agenda diſponant vna
nimiter recte ſenciant et ea q̄ ſenſe
rint nō ſibimet diſcrepādo pficiā

Tua vero fraternitas nō ſolū eos
ī pos quos ordinauerit neq; hos
tmmodo q̄ eburace p epm fuerint
ordinati· ſed etiā oīs brittanie ſa
cerdotes habeat deo dn̄o nr̄o iheſu
xp̄o auctore ſubiectos : Quatenus
ex lingua et vite tue ſanctitatis et
recte credendi et bene viuendi for
mam pcipiunt atq; officiū ſuum ſi
de ac more ſequentes ad celeſtia cū
dn̄s voluerit regna ptingāt. Deꝰ
te in colomē cuſtodiat reuerendiſſi
me frater. Data die·x·kl̄ iulia
rum imperium dn̄o nr̄o mauricio
tiberio piiſſimo aug an̄·xviij·poſt
conſulatum eiuſdē dn̄i ante·xviij·
indic̄ iiij·

Capl̄m xxx·

Abeuntibꝫ autē p̄fatis legā
tariis miſit poſt eos beatꝰ
pater gregoriꝰ litteras me
moratu dignas ī quibꝫ apte q̄ ſtu
dioſe erga ſaluatōnem nr̄e gentis
inuigilauerit oſtendit ita ſcribens :
Dilectiſſimo filio mellito abbati
gregorius ſeruus ſeruorū dei Poſt
diſceſſū cōgregatōnis nr̄e q̄ tecum
eſt ualde ſumus ſuſpenſi redditi qꝛ
nichil de proſperitate veſtri itineris
audiſſe nos contigit : Cū ergo do
minus omnipotens vos ad reuerent
diſſimū virū fratrē nr̄m auguſtinū
pduxerit dicite ei quid diu mecum
de cauſa anglorū cogitās tractaui
videlicet qd fana idolorum deſtrui
in eadē gente minime debeāt ſi ipa
q̄ in eis ſunt idola deſtruatur aqua
benedicta fiat in eiſdem fanis aſper
gatur. Altaria conſtruantur reliq̄e
ponantur. Quia ſi fana eadē bene
conſtructa ſūt neceſſe eſt vt a cultu
demonum ī obſequio veri dei debe
ant cōmutari vt dum gens ipa ea
dem fana ſua non videlicet deſtrui
de corde errorem deponat et deum
verum cognoſcens ac adorās ad lo
ca q̄ conſueuerat familiarius cōcur
rat Et qꝛ boues ſolent in ſacrificio
demonum mltos occidere· debet eis
etiā hac de re aliqua ſolempnitas
immutari. Vt die dedicatōnis vel
natalicijs ſanctorum martirū quo
rum illic reliquie ponūtur taberna
cula ſibi circa eaſdē eccliās q̄ ex fa
nis cōmutate ſūt de ramis arborū
faciant et religioſis cōuiuijs ſollē
nitatem celebrent nec dyabolo iam
animalia pmmolent et ad laudē dei
in eſu ſuo animalia occidāt et dona
tori oim de ſacietate ſua grās refe
rant. Nam duris mentibꝫ ſil' om
nia abſcidere impoſſibile eſſe dubi
um nō eſt : Quia et is qui ſummum
locum aſcendere nititur gradibꝫ vl'
paſſibꝫ non autē ſaltibus eleuatur
ſic iſrahelitico pplo dn̄s in egipto
quidē innotuit ·ſed tn̄ eis ſacrificio
rum vſus quos dyabolo ſolebat ex
hibere in cultu pprio reſeruauit vt
eis ī ſuo ſacrificio animalia immo
lare pcipet quatenus cor mutantes
aliud de ſacrificio āmitterēt aliud re
tinerent vt et ipis ipa eſſent aīalia
q̄ offerre conſueuerant vero tamen
deo et nō ydolis immolantes iam
ſacrificia ipa nō eſſent. Hec igitur
dilectōnem tuā p̄dicto fratri neceſſe
eſt dicere vt ipe in pn̄ti illic poſitꝰ
ppendat qualiter omnia debeat di
ſpēſare. Deꝰ te incolomē cuſtodiat

dilectiſſimi fili Data die .x. kl̄arū iuli
arum imp̄· domino nr̄o mauricio
tiberio piiſſimo aug̃ āno·xi·x·poſt
conſulatum eiuſdem dn̄o āno·xviij
ĩdic̄ iiij·

¶Capl̄m·xxxi·

Uuo in tempore miſit etiam
auguſtino ep̄lam ſup mi⸗
raclis que per eū facta eſſe
cognouerat in qua eum ne per illo
rum copiā periculū elatōis incur⸗
reret hijs verbis hortatur Scio fra
ter kiṁe qꝫ oīpotens deus per di⸗
lectōem tuā in gentē q̄ eligi voluit
magna miracla oſtendit. Unde ne⸗
ceſſe ē dono celeſti et timendo gau⸗
deas et gaudendo ptimeſcas Gau
deas videlicet qđ anglorum anime
p exteriora miracula ad interiorē
gratiam ptrahuntur. Pertimeſcas
vero ne inter ſigna q̄ fiūt infirm⁹
animus in ſui p̄ſumptōne ſe eleuet
et vnde foras in honorē tollitur in
de per inanem gloriam intercadat.
Meminiſſe etenī debemus qꝫ diſcipu
li cū gaudio a p̄dicatōne redeūtes
dū celeſti magiſtro dicerent. Dn̄e
in nomine tuo etiā demonia nobis
ſubiecta ſūt ptinus audierūt. Nol
lite ſup hoc· ſed pocius gaudete qꝫ
noīa vr̄a ſcripta ſunt in celo. Non
eīn oms electi miracula faciūt ſed
tn̄ noīa eorum manere in celo te⸗
nentur aſſcripta. Ueritatis enī di
ſcipulis eſſe gaudiū nō debet ſine
eo bono quod cōmune cū oībꝫ
habent et in quo ſinē leticie nō ha
bent. Reſtat itaqꝫ frater kiṁe vt in
terea que opantē dn̄o exteri⁹ facis
ſemp te interius ſubtiliter iudices
ac ſubtiliter intelligas et temetip̄m
quis ſis et q̄nta ſit in eadem gente
gr̄a p cuius conūſione etiā facien⸗
dorum ſignorū dona pcepiſti. Et
ſi qn̄ te creatori vr̄o ſeu per linguā
ſeu per opam remiſceris deliquiſſe
ſemp hec ad memoriam reuoces vt
ſurgentē cordis gl̄iam memoriam
reatus p̄mat. Et quitq̄d de facien⸗
dis ſignis accepis vel accepiſti hoc
nō tibi ſed eis deputes donata pro
quorū tibi ſalute collata ſūt·

¶Capl̄m·xxxii·

Miſit et idem papa beat⁹ gre
gorius eodem tp̄e etiā regi
edilberchto epiſtolā ſimul
et dona in diūſis ſpeciebꝫ p plura
temporalibꝫ q̄ꝫ honoribꝫ regē glo⸗
rificare ſatagens cui gloria celeſtis
ſui labore et induſtria noticiā pue
niſſe gaudebat. Exemplar aūt p̄fa⸗
te ep̄le hoc eſt.

Domino glorioſiſſimo atqꝫ
precellentiſſimo filio edil
berchto regi anglorū. Gre
gorius ep̄us. Propter hoc omni⸗
potens de⁹ bonos quoſqꝫ ad regi
miſericordia pplorum perduxit vt
p eos oībus quibꝫ plati fuerint
dona ſue pietatis impendat qđ an⸗
glorū gente factū agnouim⁹. Cui
vr̄a gloria eſt idcirco p̄poſita vt p
bona q̄ vobis conceſſa ſūt etiā ſub⸗
iecti vobis genti ſupna beneficia p̄ſta
rentur. Et ideo glorioſe fili eā quā
accepiſti diuinitus gratiam require
ſollicita mente cuſtodi· xp̄ianā fidē
in pplis tibi ſubditis extendere feſti
na· zelū rectitudinis tue in eorū mul
tiplica conūſione· ydolorū cultus

inſequere Fanorum edificia euer:
te· ſubditorum mores ex magna vi:
te mũdicia exhortãdo· terrendo ·blã
diendo ·corrigendo · et boni opis
exemplo manſtrando edifica· vt il:
lum retributorem inuenies in celo
cuius nomen atq; cognitõem dilata
ueris in terra . Ipſe eñ vře q; glie
nomẽ etiã poſteris glorioſi9 reddet
cuius vos honorem queritis et ſer
uatis ingentib9. Sic etem̃ conſtan:
tinus quondã piiſſimus imperator
romanã rempublicã a puerſis ido
lorum cultibus reuocans om̃ipotẽ
ti deo dño noſtro ihũ xpo ſecum
ſubdidit. Nõ ſeq; cũ ſubiectis po:
pulis tota ad deum mente cõuertit
Unde factũ eſt vt antiquorũ prin:
cipum nomẽ ſuis vir ſuis ille lau:
dibus vinceret et tanta in opinio:
ne p̄ceſſores ſuos quanto et in bo
no ope ſuparet et nũc itaq; veſtra
gloria cognitõem vnius dei patris
et filij et ſpiritus ſancti regibus ac
populis ſibimet ſubiectis feſtinet in
fundere vt et antiquos reges ſue gẽ
tis laudib9 ac meritis trãſeat et qñ
in ſubiectis ſuis etiã aliena peccata
deterſerit tanto etiã de peccatis pro
prijs añ omnipotentis dei terribile
examen ſecurior fiat. Reuerendiſſi
mus frater noſter aug9 ep̄us i mo
naſterij regule doctus· ſacre ſcriptu
re ſciencia repletur ·bonis auctore
deo opibus p̄ditus· queq; vos ad:
monet libẽter audite· deuote p agi
te· ſtudioſe in memoriam reſeruate
Qui ſi vos eum in eo qd̄ om̃ipotẽ
ti deo loquitur auditis · etem̃ hiſdẽ
omnipotens hunc pro vob exorã
tem celerius exaudiatur. Si eñ qd̄
abſit v̄ba eius poſt pontis qñ eũ
omnipotens deus poterit audire p
vobis quẽ vos negligitis audire p
deo . Tota igitur mente cũ eo vos
in feruore fidei ſtringite atq; ad niſũ
illũ virtute q̄ vobis diuinit9 tribu
at adiuuate vt regni ſui vos ipẽ fa
ciat eſſe p̄ncipes cuius vos fidẽ in
regno vřo recipi facitis et cuſtodiri
Preterea ſcire vřam gloriã volu:
m9 q ſicut in ſcriptura ſacra ex ver
bis domini omnipotentis agnoſci
mus p̄ntis mũdi iam termin9 iux:
ta eſt· et ſanctorum regnũ eſt ventu
rum eſt qd̄ nullo vnq̄ poterit fine
terminari . Appinquante aũt eodẽ
mundi termino multa imminent q̄
antea nõ fuerant videlicet immuta
tões aeris terroreſq; de celo et cõ
tra ordinatõem temporum tempe
ſtates bella fames peſtilenie terre:
mot9 p loca q̄ tñ nõ oĩa noſtris
diebus ventura ſunt · ſed poſt no
ſtros dies oĩa ſubſequentur . Vos
itaq; ſi qua ex hijs euenire in terra
veſtra cognoſcetis nllomõ animũ
veſtrum pturbetis q; ideirco autem
ſigna de fine ſeculi p̄mittũtur vt de
animab9 nr̃is debeamus eſſe ſollici
ti de mortis hora ſuſpecti et ventu:
ro iudici in bonis actibus inueni:
mur eſſe p̄parati. Hec aũt glorio:
ſe fili paucis locutus ſũ vt cũ xpia:
na fides i regno vřo excreuerit no
ſtra q; locutõ apđ nos lacior excre
ſcãt et tãto pl9 loq̄ libeat q̃nto ſe in
mente noſtra gaudia de gentis nũc
perfecta conuerſione multiplicant
Parua autem exenia trãſmiſi que

vos parua nō erūt cū a vobꝭ ex be-
ati petri apli fuerint benedictōne
ſuſcepta . Omnipotens itaqꝫ deus in
nobis gratiā ſuam quā cepit pficiat
at atꝫ vitā vr̄am et hic poſt multo-
rum ānorum curricula extendat et
poſt hec longa tpa in celeſtis vos
patria congregatōe recipiat inco-
lome excellentiā veſtram gr̄a ſuper
ne cuſtodiat dn̄e mi fili . Data die
x . kl̄arum iuliarū et imp dn̄o nr̄o
mauricio tiberio piiſſimo auguſto
annū . xi . x . poſt conſulatū eiuſdem
dn̄o anno . xviij . indic . iij .

Caplm . xxxiij .

Et auguſtin⁹ vbi in regia ci-
uitate ſedē epalem vt pdixi
mus accepit recupauit in
ea regio fultus adminiculo ecclia
quā ibi romanorum antiquorum
fidelium opum factā fuiſſe didice-
rat et eam in noīe ſancti ſaluatoris
dei et dn̄i nr̄i ihesu xp̄i ſacrauit atqꝫ
ibidē ſibi habitatōnē ſtatuit et cūc-
tis ſucceſſoribus ſuis . Fecit aūt et
monaſteriū nō lōge ab ipa ciuita-
te ad orientē in q̄ eius hortatu edil
brecht eccleſiam beatorū aplorum
petri et pauli a fūdamentis cōſtrux
it ac diuerſis donis ditauit in q̄ et
ipſius auguſtini et oīm epōrū dor-
uernenſiū ſimul et regū cancie po
ni corpa poſſent Quā tn̄ eccleſiam
nō ipe aug⁹ ſed ſucceſſor eius laurē
cius conſecrauit . Primus aūt eiuſ
dem monaſterij abbas petr⁹ preſbi
ter fuit q̄ legatus galliā miſſus di
merſus eſt in ſinu maris q̄ vocatur
amfleat et ab incolis loci ignobili
traditur ſepulture . Sed omnipotēs
de⁹ vt q̄lis meriti vir fuit demōſtra-
ret omni nocti ſupra ſepulchrū ei⁹
lux celeſtis apparuit donec animad
uertentes vicini q̄ videbant ſanctū
fuiſſe virum q̄ ibi eſſet ſepultus et
inueſtigantes vnde et quis eſſet ab
ſtulerūt corpus et in bononia ciui
tate iuxta honorem tanto viro cō-
gruū in ecclia poſuerūt .

Caplm . xxxiiij .

His temporibꝫ nordanhim
brorum regno prefuit rex
fortiſſimus et glorie cupi-
diſſimus edilfridus q̄ plus omībꝫ
anglorum prauitatibꝫ gentem va-
ſtauit brittonū ita vt ſauli quōdā
regi iſrahelitice gentis compando
videretur . excepto dūtaxat hoc que
diuine erat religionis ignar⁹ . Ne-
mo em̄ in tribunis nemo in regibꝫ
plures eorū exterminatis vel ſubiu
gatis idigenis aut tributarias gē
ti anglorum aut habitabiles fecit .
Cui merito poterat illud qd̓ bene-
dicens filiū pr̄iarcha in pſonā ſau
lis dicebat aptari . Beniamin lup⁹
rapax mane cōmedit pdam et ve-
ſpere diuidet ſpolia . Unde mot⁹ ei⁹
pfectibus edan eadē rex ſcottorum
qui brittaniam inhabitāt venit cō
tra eū immenſu et forti exercitu ſed
cū paucis victus aufugit Siquidē
in loco celeberrimo q̄ dicitur degſa
ſtan id ē degſa lapis omīs pene ei⁹
eſt ceſus exercitus In q̄ etiā pugna
teodbaldo frat edilfric⁹ i illo quē ipe
ducebat exercitu perempt⁹ eſt qꝫ vide
licet bellū edilfricht anno ab incar
natōne dn̄i . d . c . tercio regni aūt ſui
quod . xxiiij . annis tenuit anno . xi .

pfecit. Porro anno focat's q̄ tunc
regni romani apice tenebat primo
neq; ex eo tpe quiſq̄ regnū ſcotto
rum in brittania adūſus gentē an:
glorum uſq̄ ad hanc diē in plium
venire audebat·

Explicit prim⁹ liber eccleſiaſtice hy
ſtorie gentis anglorum

Incipiūt capitula ſcdi libri hiſtor
rie eccliaſtice gentis anglorum

De obitu beati pape gregorij j·
Ut auguſtinus brittonū epos pro
pace catholica etiā miraculo celeſti
coram eis facto monuerit q̄ ne il:
los ſpernentes ulcio ſecuta ſit ij·
Ut idē mellitum ac iuſtū epos fece
rit et de obitu eius iij·
Ut laurencius cum epis ſuis ſco:
tos unitatem ſancte eccleſie maxīe
in paſcha obſeruando ſequi monu
erit et ut mellit⁹ romā veniret ·iiij·
Defūctis eidberchto et ſeiberechto
regib⁹ ſucceſſores eorū ydolatriam
reſuſcitarēt ob quod et mellitus ac
iuſtus a brittania diſceſſerūt v·
Ut corrept⁹ ab apoſtolo petro lau
rencius eadbaldū regem ad criſtū
conūteret q̄ mox mellitum et iuſtū
ad predicandū revocauerit ·vj·
Ut mellitus epus flāmas ardētes
ſue ciuitatis orādo reſtrinxerit vij·
Ut boniface⁹ papa iuſto ſucceſſore
ei⁹ palliū et epla; iuſto miſerit viij·
De imperio regis edwini et ut ve
niens ad euangelizandū ei paulin⁹
primo filiam ei cum alijs fidei xp̄ia
ne ſacramentis imbuerit ix·
Ut papa boniface⁹ eundē regē mit
tens litteris ſit hortat⁹ ad fidem x·
Ut coniuge ip̄i⁹ p eplam ſalutis illi
us ſedulā agere curā monuerit xi·
Ut edwini p diuiſionē quandam
ſibi exuli oſtenſum ſit ad credendū
prouocatus xij·
Quale conſiliū idem cū principib⁹
ſuis de percipienda xp̄i habuerit et
ut pontifex eius ſuas ſacras profa
nauerit xiij·
Ut idem edwini cum ſua gente fide
lis ſit factus et ubi paulinus bap:
tizauerit xiiij·
Ut puincia orientalium anglorū
fidem xp̄i ſuſciperet xv
Ut in puincia paulin⁹ lindiſi pre:
dicauerit et de qualitate regni edi
uini xvi·
Ut idē ab honorio papa exhortato
rias litteras accepat qui etiam pau
lino palliū miſerit xvij·
Ut honorius qui iuſto in epatum
dorouernis eccleſie ſucceſſit ab eo:
dem papa honorio pallium et litte
ras accepit xviij·
Ut primo idem honorius et poſt
iohannes litteras genti ſcottorum
pro paſcha ſimul et pro pelagiana
hereſe miſerit xix·
Ut occiſo edwini paulinus cantu
am rediens ihouennis eccleſias pre
ſulatum ſuſceperit xx·

Expliciunt Capitula ſecundi libri
hiſtorie eccliaſtice gentis anglorū·

Incipit liber ſecundus eccleſiaſtice
hiſtorie gentis anglorum

Capitulum·x·

Ijs tempori= bꝫ id ē dñice incarnatōis· d·c·v· beat⁹ papa grego rius poſt ꝙ ſedē romane et apoſtolice eccleſie xiij annos menſes ſex et dies x glorio ſiſſime rexit defunct⁹ ē atqꝫ ad eter= nam regni celeſtis ſedē tranſlat⁹. De quo nos cōuenit que noſtrā id eſt anglorū gentē de poteſtate ſathane ad fidē xpi ſua induſtria conuertit laciorē in nr̄a hiſtoria eccleſiaſtica facere ſermonē quē recte noſtrum appellare poſſumus et debem⁹ apo= ſtolum. Qui cū primū ī toto orbe gereret pontificatū et conūſis iam dudū ad fidem veritatis eet p̄latus eccleſiam nr̄am gentē eatenus ydo= lis mancipatam xpi fecit eccl'ia; ita vt apl'i cū illū de eo liceat nob' pro ferre ſermonē Quia et ſi alijs nō ē apoſtolus ſed tū nobis eſt. Nam ſignaculū apl'atus eius nos ſumus in domino. Erat autem natōne ro manus ex patre gordiano gens a pauis nō ſolum nobile ſed et reli gioſū ducens. Deinde felix eiuſdē ſedis apl'ice quōdā ep̄us vir mag ne glorie in xpo et eccl'ie fuit atta uus ſꝫ et ipe nobilitatē religionis nō minore quā parentes et cogna= ti virtute deuotōnis exercuit. No= bilitatē vero illā ꝙ ad ſeculū vide= batur hēc totam ad nanſciſcendam ſupne gloriam dignitatis diuina gratia largiente conuertit. Nam mutato repēte ſeculari habitu mo naſterium peciit in quo tanta per fectōnis gratia cepit conūſare vt ſi= cut ipe poſtea conteſtare ſolebat flē do aīo illius labencia cūcta ſubter eſſent vt reb' oīb' que voluūtur emineret nūꝙ niſi celeſtia cogitare ſoleret vt etiā recenter corpe ipa iā carnis clauſtra contemplatōe tranſ iret vt mortē qꝫ que pene cūctis pe na eſt. videlicet vt ingreſſum vite et laboris ſui p̄miū amaret Nec aūt ipſe de ſe non pfectū iactando vtu tum ſed deflendo pocius defectū ꝙ referre conſueuerat ſibi p curā pa= ſtoralē incurriſſe videbatur. Deni= qꝫ tpe quodā ſecreto cum diacono ſuo petro colloquens enumeratis animi ſui vtutibus priſtis mox do= lendo ſubiūxit. Ad nūc ex occaſio= ne cure paſtoralis ſeculariū hoīm negocia patitur. et poſt tā pulchrā quietis ſue ſpeciē terrenī act⁹ pulue re fedatur. Cūqꝫ p condeſcenſione multorum ad exteriora ſparſerit eti am cū interiora appetit ad hec pcul dubio minor rediit. Perpendo ita qꝫ ꝙ tollero ppendo qd amiſi dū q̄ intueor illud qd pdidi fit hoc grauī us qd pto. Hec quidē ſanctus vir ex magne hūilitatis intentōe dice= bat. Sꝫ nos credere decet nichil eū monachice pfectōnis pdidiſſe oc= caſione cure paſtoralis imo pocio= rem tūc ſumpſiſſe pfectū de labore cōuerſionis multorum ꝙ de pprie quondā qete conūſatōnis habue= rit maxime que et pontificalis fue tus officio domū ſuam monaſteriū

facere curauit. Et dum primū de
monaſterio abſtractus ad miſteriū
altaris ordinatus atꝫ conſtantino-
polim apocriſiariꝰ ab apl̄ico ſede
directus eſt nō tamē interreno con
uerſatus pallacio ꝓpoſitum vite ce
leſtis intermiſit. Nam quoſdā fra-
trum ex monaſterio ſuo q̄ cum gra
tia germane caritatis ad regiā vrbē
ſecuti ſūt in tutamentū cepit obſer
uātie regularis habere videlicet vt
eorum ſemp exemplo ſicut ip̄e ſcri
bit ad orōnis placidum litus qua-
ſi anchore fune reſtringeretur. Cū
inceſſabili cauſarum ſcl̄arium im-
pulſu fluctuaret concuſſāqꝫ ſeculi
actibꝫ mentē inter eos cottidie per
ſtudioſe lectōis roboraret eloq̄um
Horū ergo conſorciū non ſolum
a terrenis munitus incurſibꝫ verū
etiā ad celeſtis exercicia vite magis
qꝫ ſuccenſus. Nō hortati ſūt eū vt
librū beati job magnis inuolutum
obſcuritatibus miſtica interp̄tatōe
diſcutteret neqꝫ negare potuit opꝰ
qd̓ ſibi fraternus amor multis vti
le futurum imponebat. Sed eūdē
librū quomō iuxta l̄ram intelligē-
tes qualiter ad xp̄i et eccleſie ſacra
menta referendus q̊ ſenſu vnicuiqꝫ
fideliū ſit aptādus p · xxxv · libros
expoſitōnis mirāda ratōne ꝑdocu
it. Quid videlicꝫ opus in regia qui
dem vrbe apocriſiariꝰ inchoauit ro
me aūt iā factus pontifex impleuit
Qui cū eſſet adhuc regia ī vrbe po
ſitus naſcentē ibi vnam hereſem de
ſtatu nr̄e reſurrectōnis cū ip̄o que
exorta eſt inicio iuuāte ſe gratia ca
tholice veritatis attriuit. Siquidē
euthicius eiuſdē vrbis ep̄us dogma
tizabat corpus nr̄m in illa reſurrec
tionis gloria impalbabile ventis
aeriqꝫ ſubtilius eſſe venturū. Qd̓
ille audiens et ratōe veritatis et ex
emplo dn̄ice reſurrectōnis ꝓbauit.
Hoc dogma orthodoxe fidei om̄i
modis eſſe contrarium. Catholica
etenī fides habet qd̓ corpus noſtrū
nulla immortalitatis gloria ſubli-
matum ſubtile quidē ſit p effectum
ſpiritalis potencie ſed palpabile p
v̓itatem nature iuxta exemplū dn̄i
ci corporis de quo a mortuis ſuſci
tato dicit ip̄e diſcipulis. Palpate
et videte qꝛ ſpiritꝰ carnē et oſſa nō
habet ſicut me videtis hr̄e. In cuiꝰ
aſſercione fidei venerabil̄ pater gre
gorius intantū contra naſcentē he-
reſem nouā laborare contēdit. Tā-
ta hanc inſtante iuuante etiā pijſſi
mo imꝑatore tiberio conſtantino
cōminuit vt nullus exinde ſit iuen
tus q̄ eiꝰ reſuſcitator exiſteret. Aliū
q̊ꝫ librū compoſuit egregiū q̄ voca
tur paſtoralis in quo manifeſta lu
ce patefecit qualis ad eccleſie regi-
mē aſſumi · qualiter ip̄i rectores vi-
uere qua diſcretōne ſingulas quaſ
qꝫ audienciū inſtituere perſonas et
q̈nta conſideratōne ꝓprie cottidie
debeant fragilitatem penſare. Sed
et omelias euangelij numero · xl · cō
poſuit quos in duobꝫ codicibꝫ eq̄
ſorte diſtinxit. Libros etiā dyalo-
gorum · iiij · fecit in quibus rogatu
petri dyaconi ſui virtutes ſanctorū
quos ī jtalia clariores noſſe vel au
dire poterat ad exemplum viuendi
poſteris collegit vt ſicut ī libris ex

poſitōnum ſuarū quib⁊ ſit vtutib⁊ infūdādū edocuit ita etiā de ſcripturis ſanctorum miracul' que virtutū earūdem ſit claritas oſtenderet. Primam q̄ȝ et vltimā ezechielis ꝓphete partē que videbantur obſcuriores per omelias. xxii. quantū lucis intus habuit demōſtrauit. Excepto libello reſponſionū q̄ ad interrogatōnes ſancti auguſtini pmi anglorū epi ſcripſit vt ſupra docuim⁹ totū ipſum libellū hijs inſerentes hyſtorijs. libello q̄ȝ ſinodico quē cum epis italie de neceſſarijs ecclie cauſis vtilimum compoſuit et familiarib⁊ ad quoſdā litteris. Qd eo magis mirū eſt tot eū ac tanta condē volumia potuiſſe quod pene omi iuuentutis ſue tpe vt ūbis ipi⁹ loquar crebris viſcerū dolorib⁊ cruciabatur horis momentiſqȝ omnibus fracta ſtomachi virtute laſceſcebat. Ilentis quidē ſed tñ continuis febribus anhelabat. Verū inter hec dū ſollicit⁹ penſaret qȝ ſcriptura teſte omis filius qui recipitur flagellatur. quo malis pñtibus duri⁹ deprimebatur eo de eterna cercius p̄ſūptōne reſpirabat. Hec quidē de immortali eius dicta ingenio qd nec tanto corpis potuit dolore reſtringi. Nam alij quidē pontifices conſtruendis ornādiſqȝ auro vel argēto eccleſijs opam dabant hic ergo totus ergo aīarum lucra vacabat. quitqd pecunie habuerat ſedul⁹ hꝰ diſpergere ac dare paupibus vt iuſticia eius maneret in ſeculum ſeculi et cornu eius exaltaretur in gloria ita vt illud beati iob veraciter

dicere poſſet. Auris audiēs beatiſicabat me et oculus videns teſtimonium reddebat michi qd liberaſſem paupem vociferantē et pupillum cui nō erat adiutor. Benedictō periturj ſup me veniebat et cor vidue conſolatus ſum. Juſticia indut⁹ ſū et veſtiui me ſicut veſtimento et diademate iudicio meo. Ocul⁹ fui ceco et pes claudo. Pater erā pauperū et cauſam quā neſciebam diligētiſſime inueſtigabā. Conterebam molas iniqui et de dentib⁊ illi⁹ auferebam p̄dam. Et paulopoſt ſi negaui inqt qd volebat pauperibus et oculos vidue expectare feci. Si cōmedi buccellā meam ſolus et nō cōmedit pupillibus ex ea quia ab infancia mea creuit mecū miſeratio et de vtero matris mee egreſſa eſt mecū. Ad cuius pietatis et iuſticie opus ptinet etiā hoc qd nr̄am gentem p predicatores q̄s huc direxit de dentib⁊ antiq̄ hoſtis eripiens eterne libertatis fecit eſſe pticipē. Cui⁹ fidei et ſalute congaudens q̄qȝ digna laude cōmendās. Jpe dicit ī expoſitōe beati job Ecce rem lingua brittanie q̄ nichil aliud nouerat q̄p barbaram frendere iā dudū in diuinis laudib⁊ hebreum cepit alleluia reſonare. Ecce quondā tumid⁹ iā ſubſtratus ſanctorum pedib⁊ ſeruit oceanus eiuſqȝ barbaros mutuos quos terreni pncipes edomare nequiuerant hos p diuina formidine ſacerdotū ora ſimplicib⁊ ligant et q̄ cateruas pugnantium infideles nequaq̄p metueret iam nūc fideles humilium linguas timet. Qui enim

ꝑceptis celeſtibꝫ vbis clareſcentibꝫ
quoqꝫ miraculis virtus ei diuine
cognitōnis infūditur eiuſdem diui
nitatis terroꝛe refrenatur vt praue
agere metuat ac totis deſiderijs ad
eternitatis grāꝫ venire concupiſcat
Quibꝫ verbis beatus gregoꝛiꝰ hoc
q̄ꝫ declarat ꝙ ſanctus auguſtinꝰ et
ſocij eius nō ſolum p̄dicatōne ver
boꝛum ſed etiā celeſtium oſtenſione
ſignoꝛum gentē angloꝛum ad ag
nitōnem veritatis ꝑducebant. Fe
cit inter alia beatus papa gregoꝛiꝰ
vt in eccleſijs beatoꝛum aploꝝ pe
tri et pauli ſup coꝛpa eoꝛum miſſe
celebꝛarentur ſed et ipa miſſarum
celebꝛatōne tria verba maxime pfec
tōnis plena ſup adiecit. Dieſqꝫ no
ſtros in tua pace diſponas atqꝫ ab
eterna dampnatōne nos eripi et in
electoꝛum tuoꝝ iubeas grege nu
merari. Rexit aūt eccliam tempo
ribus impatoꝛum maurici et foca
tis. Secūdo autem eiuſdem focatis
tranſiens ex hac vita migrauit ad
veram q̄ in celis eſt vitam Sepultꝰ
vero eſt coꝛpe in eccleſia beati petri
apoſtoli ante ſecretariū die quarto
iduū marciarum quandoqꝫ in ipo
cū ceteris ſancte eccleſie paſtoꝛibꝫ
reſurrecturus in glia. Scriptūqꝫ i
tumba ipiꝰ ephithafium huiꝰmōi
Suſcipe terra tuo coꝛpꝰ de coꝛpe
ſūptum reddere quod valeas viui
ficante deo ſpiritꝰ abſtraxit. Leti nil
vita nocebūt tui vita alteriꝰ moꝛs
magis ipa via eſt. Pontificis ſum
mi h̄ claudūtur membꝛa ſepulchꝛo
Qui in numeris ſemp viuit vbiqꝫ
bonis. eſuriē dapibꝫ ſupauit frigo
ra veſte atqꝫ animas monitis texit
ab hoſte ſacris. Implebatqꝫ actu q̄t
quid ſermone docebat eſſet ve ex
emplū miſtica verba loquens ad cri
ſtum anglos conūtit pietate magi
ſtra acquirens fidei agmīa gente no
ua. Hic laboꝛ hic ſtudiū hec tibi
cura hoc paſtoꝛ agebas vt dño of
ferres plurima lucra gregis. Hiſ
qꝫ dei conſul factus letare triūphis
nam mercedem operum iā ſine fine
tenes. Hec ſilencio p̄tereunda opi
nio que de beato gregoꝛio traditōe
maioꝝ ad nos vſqꝫ plata eſt q̄ vi
delicet ex cauſa admonitus tā ſedu
lam erga ſalutē nr̄e gentis curam
geſſerit. Dicūt quia die quadā cū
aduenientibꝫ nup mercatoꝛibꝫ mul
ta venalia in foꝛum fuiſſent collata
multi ad emendū confluxiſſent et
ipm gregoꝛiū inter alios aduenīſ
ſe ac vidiſſe inter alia pueros vena
les poſitos candidi coꝛpoꝛis ac ve
nuſti vultus capilloꝛum quoqꝫ foꝛ
ma egregia. Quos cum aſpiceret
interrogauit vt aiunt de qua re
gione vel terra eſſent allati dictūqꝫ
eſt quod de brittania inſula cuius
incole talis eſſent aſpectus. Rurſꝰ
interrogauit vtrū idē inſulam xpi
anis an paganis adhuc erroꝛibus
eſſent implicati. Dictū eſt qđ eſſent
pagani. At ille intimo ex coꝛde lō
ga trahens ſuſpiria Heu ꝓh doloꝛ
inquid qđ tam lucidi vultus hoīes
tenebꝛarum auctoꝛ poſſidet. Tāta
qꝫ grā fronti ſpeciē mentē ad inter
na gratia vacuā geſtat. Rurſus er
go interrogauit qđ eſſet vocabulū
gentis illius reſponſū eſt ꝙ angli

vocarentur at ille bene inqt. Nam et angelicā hñt faciē et tales angelorū in celis decet esse coheredes Qd habet nomē ipa prouincia de q̄ isti sunt allati responsum est quod deiri vocarentur idem prouinciales. At ille inquit bene de iri de ira eruti et ad misericordiam cristi vocati Rex prouincie illi⁹ quomodo vocatur. Responsū est qd elle diceretur At ille alludens ad nomē ait. Alleluia laudē dei creatoris illis in ptibus oportet cantari. Accedensq3 ad pontificem romane et aplice sedis nō dū eñ erat ipe pontifex factus. Rogauit vt genti anglorū in brittaniam aliquos verbi ministros p quos ad xpm conūteretur mitteret seipm paratū esse in hoc opus domino coopante pficiendū si tñ apostolico hoc pape hoc vt fieret placeret. Qd dum pficere nō posset q3 et si pontifex concedere illi qd pecierat voluit nō tñ ciues romani vt tam longe ab vrbe secederet potuē pmittere. Mox vt ipe pontificat⁹ officio functus est pfecit opus diu desideratū. Alios quidē pdicatores mittens sed ipe pdicatorem vt fructificaret suis exhortatōibus ac pcib9 adiuuans. Hec iuxta opinionem que ab antiquis accepimus historie nostre ecclesiastice inserere optimum duximus.

¶ Capitulum .ij.

Interea augustinus adiutorio vsus edilberechti regis conuocauit ad suum colloquiū epos siue doctores pxime brittonū prouincie in loco vbi vsq3 hodie lingua anglorū saxonum appellatur cepitq3 eis fraterna admonitōne suadere vt pace catholica secū habita cōmunē euāgelizandi gentibus pro domino laborem susciperent. Non enim pascha diem dominicum suo tempore s3 a .xiiij. vsq3 vicesima lunā obseruabant. Que computatō lxxxiiij. annorum circulo continetur sed et alia plurima vnitati ecclastice contraria faciebant. Qui cū longa disputatōne habita neq3 precib9 neq3 hortamētis neq3 increpatōib9 augustini ac sociorū ei⁹ assensū pbere voluisset s3 suas poci⁹ traditōnes vniūsisq3 p orbē .x. sibi in xpo cōcordāt ecclesijs pferrent. sanctus pater augustinus hunc laboriosi ac longi certaminis finē fecit vt diceret. Obsecremus deū q̄ habitari facit vnanimes i domo patris sui vt ipe nobis insinuare celestib9 signis dignetur que sequenda traditō quib9 sit vijs ad ingressū regni illius pperādum. Adducatur aliqs eger et per cuius pces fuit curatus hui⁹ fides et opatō deo deuota atq3 oīb9 sequenda credatur. Quod cū aduīsarij muiti licet concederent. Allatus est quidē de genere anglorum oculorum luce priuatus q̄ cum oblat⁹ brittonū sacerdotib9 nil curatōnis vel sanatōnis horū ministerio pcipet Tandē augustinus iusta necessitate compulsus flectit genua ad patrem dñi nostri ihesu xpi depcans vt visum ceco quē amiserat restitueret et p illuminatōem vnius hois corpalem in plurimorū corda fideliū spiritalis gr̄a lucem accenderet. Nec

mora illuminatur eccl'e ac verus ſūme lucis confitentur quidē intellexiſſe ſeueram eſſe viā iuſticie quam p̄dicatur auguſtinus ſ; nō ſe poſſe abſq; ſuorū cōſēſu ac licēcia priſcis abdicare morib; Unde poſtulabāt vt ſecundo ſinod' plurib; aduenientib; fieret. Que cū eſſet ſtatutū· venerūt vt phibent. vij· brittonū epiſcopis et ples viri doctiſſimi maxime de nobiliſſimo eorum monaſterio qd' vocatur lingua anglorum bancbet naburg Cui tpe hoc dinoeth abbas pfuiſſe narratur· q̄ ad p̄fatum ituri concilium venerūt primo ad quendā virū ſanctū ac prudentē q̄ apd' eos anachoriticā ducere ſolebat vitā conſulentes an ad p̄dicatōem auguſtini ſuas deſerē tradicōnes deberent Qui reſpondebat ſi homo dei eſt ſequimini illū . Dixerunt et vnde hoc poſſumus pbare At ille. Dn̄s inquit ait . Tollite iugum meū ſuper vos et diſcite a me q; mitis ſum et hūilis corde. Si ergo ille auguſtinus ille mitis eſt et hūilis corde· credibile ē quia iugū xpi et ipe ptet et vobis portandū offerat. Sin aūt ac ſupbus eſt conſtat q; nō eſt de deo neq; nob̄ eius ſermo curandus. Qui rurſus aiebant . Et vnde vel hoc dinoſcē valemus. Procurate inq̄t vt ipe prius cū ſuis ad locū ſinodi adueniat· et ſi vobis appinquantib; aſſurrexerit ſcientes q; famulus xpi eſt obtempanter illū audite . Sin autem vos ſpreuerit nec coram vob̄ aſſurgere voluerit cū ſitis numero plures et ipe ſpernatur a vob̄ Fecerūt vt dixerat . Factū eſt vt venientib; illis ſederet auguſtin' in ſella . Qd' illi videntes mox in irā verſi ſūt· eūq; notantes ſupbie cūctis que dicebat contradicere laborabant Dicebat aūt eis qd' in multis quidē noſtre conſuetudini imo vniūſis eccleſie contrarie geritis et nūc ſi i hijs trib; hijs michi obtempare vultis vt paſcha ſuo tēpore celebretis · vt miniſteriū baptizandi quo deo renaſcimur iuxta morē romane ſancte eccleſie et aplice compleatis vt genti anglorū vna nobiſcum verbum dei p̄dicetis cetera que agitis q̄uis moribus nr̄is contraria ·equanimiter cūcta tollerabim' . At illi nil horum ſe facturos neq; illū p archiepo habituros eſſe reſpondebant · Conferentes adinuicē qd' ſi modo nobis aſſurgē noluit quāto magis ſi ei ſubdi cepērim' · iā nos p nichilo contempnet. Quib; vir domini auguſtin' fertur minitans p̄dixiſſe qd' ſi pacē cū fratrib; accipe nollēt bellum ab hoſtib; forent accepturi· Et ſi natō anglorū noluiſſent viā vite p̄dicare p horum man' vltōem eſſent mortis paſſuri . Quod ita p omia vt p̄dixerat diuino agente iudicio patratū eſt . Siquidē poſt h̄ ipe de quo dixim' rex anglorū fortiſſimus edilfrith collecto grādi exercitum ad ciuitatē legionūq; agente anglorū legaceſtir a brittonibus hij recti' corlegion appellatur maximū gentis perfidie ſtragem dedit · Cūq; bellū acturus videret ſacerdotes eorum q̄ ad exorandū deū p milite agente bellū cōuenerant ſeorſū

in tuciore consistē. sciscitabatur q̄
essent hij quidue acturi illo conue
nissent. Erant aūt plurimi eorū de
monasterio bancor in quo tantus
fertur fuisse numerus monachorū
vt cū in septē porciones essent cū
ppositis sibi rectoribꝫ monasteriū
diuisū nulla harum porcio minus
q̄ ccc. hoīes haberet qui om̄es de la
bore manuū viuē solebant. Horū
ergo plurimi ad memoratā aciē per
acto ieiunio triduano cū alijs orā
di causa conuenerāt habentes defen
sorem noīe brocmaliū q̄ eos inten
tos precibꝫ a barbarorū gladijs p
tegeret. Quorū causam aduentus
cū intellexisset rex edilfrith ait. Er
go si aduersum nos ad dn̄m suum
clamant. pfecto et ipsi q̄uis arma
nō ferant cōtra nos pugnant q̄ ad
uersis nos in p̄catōibꝫ psecuntur
Itaqꝫ in hos primū arma verti iubet
et sic ceteras nefādi milicie copias
nō sine magno exercitus sui damp
no deleuit. Extinctos in ea pugna
fertur de hijs q̄ ad adorandū vene
rūt viros circiter mille ducentos et
solum. l. fuga ē lapsos. Brocmail
ad primū hostiū aduentū cum suis
terga vertens eos quos defendere de
buerat inermes ac nudos ferientibꝫ
gladijs reliq̄t. ¶ Sicqꝫ completū est
p̄sagium sancti augustini q̄uis ip
so iam multo añ tp̄e ad celestia reg
na sublato. vt etiā temporalis interi
tus vlcione sentirent pfidi qd̄ obla
tos sibi ppetue salutis cōsilia spre
uerant.

¶ Caplm. iij.

Anno dn̄ice incarnatōis sex
centesimo quarto augusti
nuꝰ brittaniorū archiep̄us
ordinauit duos ep̄os mellitū vide
licet et iustū. Mellitū quidē ad p̄di
cādum puincie orientaliū saxonū
q̄ tn̄ se fluuio dirimuntur a cantija
et ip̄i orientali mari cōtigui. quorū
metropolis londonia ciuitas ē sup
ripā p̄fati fluminis posita et ipa mē
torum emptorium pplorum terra
mariqꝫ venienciū. In qua videlicet
gente tūc temporis sabereth nepos
edelbrechti ex sorore ricula regna
bat q̄uis sub potestate positꝰ eius
dem edelberchti q̄ omnibus vt supra
dictum est vsqꝫ humbre fluminis an
glorum gentibus impabat. Vbi
vero et hec puincia verbū veritatis
predicante mellito accepit fecit rex
edilbrecht in ciuitate lādonia eccle
siam sancti pauli apl̄i in qua locū
sedis ep̄alis et ip̄e et successores ei
us haberent. Iustū vero in ipsa cā
tija augustinus ordinauit ep̄m in
ciuitate dorouerni qd̄ gens anglo
rū a primario quondā illiꝰ q̄ dice
batur hrofbroses cestre cognoiat.
Distat aūt a dorouerni millibꝫ pas
suū ferme. xxiiij. ad occidentē i qua
rex edilbrecht ecclesiā beati andree
apl̄i fecit q̄ etiā ep̄is vtriusqꝫ eccle
sie dona multa sicut et dorouernen
ses obtulit s̄ et territoria ac posses
siones in vsum eorū q̄ erāt cū ep̄is
adiecit. Defunctꝰ est aūt deo dilectꝰ
pater augustinꝰ et positum corpus
eius foras iuxta ecclesiam beatorū
aplorum petri et pauli cuius supra
meminimꝰ que nec dū fuerat pfecta

nec dedicata . Mox vero vt dedica
ta eſt intro in latū et in porticu illi
us aquilonali decenter ſepultū eſt .
In qua etiā ſequentiū archiepoꝝ
oīm ſunt corpa tumulata pter du
orum tantūmodo id eſt theodori et
berethualdi quorum in iſta eccleſia
poſita ſunt . eo qd pdicta porticus
plura cape nequiuit . Habet autē
in medio ſui pene altare in honore
beati gregorij pape dedicatū i quo
p oīne ſabbatū a pſbitero loci illi⁹
agende eorum ſolempniter celebrā-
tur . Scriptū vero eſt in tumba ei⁹-
dem auguſtini epithafium hui⁹ mōi
Hic requieſcit domin⁹ auguſtinus
dorouernenſis archiepus primus
qui olim huc a beato gregorio ro
mane urbis pontifice direct⁹ et a deo
opatōe miraculorum ſuffultus et
edilberthū regē ac gentē illi⁹ ab ido
lorū cultu ad fidē xpi pduxit et cō
pletis in pace dieb⁹ officij ſui defūc
tus eſt . vij . kł junij eodem rege reg
nante .

Capłm . iiij .

Succeſſit auguſtino in epa-
tum laurencius quē ipe id
circo adhuc viuēs ordina
uerat ne ſe defuncto ſtatus eccleſie
tam rudis vel ad horam paſtore de
ſtitutus vacillare incipet . In quo
et exemplum ſequebatur primi pa
ſtoris eccleſie hoc eſt beatiſſimi apo
ſtoli petri principis q fundata ro
mana eccleſia xpi clementē ſibi ad
iutorem euangelizandi ſimul et ſuc
ceſſorē conſecraſſe phibetur . Laurē
cius archiepus gradu potit⁹ ſtren
nuiſſime fūdamenta eccleſie nobili
ter iacta vidit augmentare atq3 ad
pfectū debiti culminis et crebra voce
ſancte exhortatōis et continuis pie
opatōis exemplis puehere curauit
Deniq3 nō ſolū noue q̄ anglis ēat
collecta eccłie curā gerebat . ſꝫ et ve-
rum brittanie pimā incolūt pro
imis paſtoralē impendere ſollicitu-
dinem curabat . Siquidē vbi ſcot-
torum i pfata iporum patria q̄uo
et brittanū . In ipa brittania vitā
ac pfeſſionē minus eccłiaſticam in
multis eſſe cognouit . Maxime p
paſche ac ſollempnitate nō ſuo tē-
pore celebrarent ſed vt ſupra docu
imus a . xiiij luna vſq3 ad . xx . dnīce
reſurrectōnis diē obſeruandū eſſe
putarent . Scripſit cū epis ſuis ex
hortatoriā ad eos epłam obſecrās
eos et conteſtans vnitatē pacis et
catholice obſeruatōis cū ea q̄ toto
orbe diffuſa ē eccleſia xpi tenere cu
ius videlicet epłe principiū hoc eſt

Dominis cariſſimis fratrib⁹
epis vel abbatibus p vni-
uerſam ſcottiā . Laurentius
mellitus et iuſtus epi ſerui ſeruorū
dei . Dū nos ſedis apłica more ſuo
ſicut in vniūſa orbe terrarum i hijs
occiduis ptibus ad pdicandū gen
tib⁹ paganis dirigeret atq3 in hāc
inſulam q̄ brittania nūcupatur cō
tigit introiſſe antēq̄ cognoſcerem⁹
credentes qd iuxta morē vniūſalis
eccleſie ingrederentur in magna re-
uerencia ſanctitatis tā brittones q̄
ſcottos venerati ſum⁹ . Sed cogno
ſcentes brittones ſcottos meliores
putauim⁹ . Scottos vō p dagamū

xp̄m in hanc quã ſupius memorã:
uimus inſulã et colũbanum abba:
tem in gallis venientẽ nichil diſcre
pare a brittonibꝫ in eorũ conuſa:
tõne didicimus. Nã dagan⁹ epus
ad nos veniens nõ ſolũ cibum no
biſcũ ſed nec in eodẽ hoſpicio quo
veſtebamur ſumere voluit. Miſit
idẽ laurencius cũ coepis ſuis etiam
brittanum ſacerdotibus litteras ſuo
gradui condignas. quibus eas in
vnitate catholica confirmari ſata:
git ſed q̃ntũ hec agendo profecerit
adhuc preſentia tempora declarant
His temporibꝫ venit mellitus lõ:
donie epis romã de neceſſarijs eccle
ſie anglorũ cũ aplico papa bonifa
cio tractatur⁹. Et cũ idẽ papa reue:
rendiſſimus cogeret ſinodũ eporũ
ytalie de vita monachorũ et quiete
ordinatur⁹ et ipe mellit⁹ inter eos
aſſedit ãno. viij. impij focatis prin
cipis indic̃. xiij. tercia die kl'arum
marciarũm vt queqꝫ erant regula:
riter decreta ſuo queqꝫ auctoritate
ſubſcribens cõfirmaret ac brittaniã
rediens ſecum anglorũ eccleſijs mã
danda atꝫ obſeruanda deferret vna
cũ epl'is quas idẽ pontifex deo di:
lecto archiepo laurencio et clero
vniuerſo ſimiliter et edilberchto re
ge atqꝫ genti anglorũ direxit. Hic
eſt bonifacius quartus a beato gre
gorio romane vrbis epi qui impe
trauit afoca principe donari eccleſie
xp̄i templũ rome qd' pantheon voc
cabatur antiquitus q̃ſi ſimulachrũ
eſſet oĩm deorũ. In quo ipe elimi
nata oĩm ſpurcicia fecit eccleſiã ſanc
te dei genitricis atꝫ oĩm martirum
xp̄i vt excluſa multitudine demonũ
multitudo ibi ſanctorum memoriã
haberet.

Capitulum. v.

Anno ab incarnatõne dñica
dc. xvj. qui eſt annus. xxj
primus ex quo auguſtin⁹
cum ſocijs ad p̄dicatõem genti an
glorum miſſus ẽ edilbrecht rex cã:
tuariorum poſt regnum temporale
qd'. lvi. ãnis glorioſiſſime tenuerat
eterna celeſtis regni gaudia ſubijt.
Qui tercius quidẽ in regibꝫ gentis
anglorũ cũctis auſtralibꝫ eorum p
uincijs qui humbre fluuio et con:
tiguis ei terminis ſequeſtrantur a
borealibꝫ imperauit. Sed primus
oĩm celi regna conſcendit. Nam
prim⁹ imperium huiuſmõi elli rex
auſtraliũ ſaxonũ ſecund⁹ caelin rex
occidentaliũ ſaxonum q̃ lingua ip
ſorũ ceaulin vocabat. Tercius vt
dixim⁹ edilbrecht rex cantuariorũ
quart⁹ redual rex orientaliũ anglo
rum qui etiam viuente edilberchto
eidẽ ſue genti ducatũ prebebat ob:
tinuit. Quintus eduini rex nordan
himbrorũ gentis id eſt ei vſqꝫ ad
borealẽ humbri fluminis plagã in
habitat maiore potencia cunctis q̃
brittaniã incolũt anglorũ pariter
et brittonũ populis p̄fuit p̄ter can
tuarijs tantũ. Necnõ et meuanias
brittonũ inſulas que inter hiberni:
am et brittaniã ſita ſunt anglorũ
ſubiecit imperio. Sextus oſwaldus
et ipe nordanhimbrorũ rex chriſtia:
niſſimus hijſdẽ finibꝫ regnũ tenuit
ſeptim⁹ oſwiu frater eius equaliter
pene terminis regnũ nõnullo tp̄e

cohercens pictorum q3 ac ſcottorũ gentes q ſeptemtrionales brittanie fines tenent maxima ex parte pdo: muit ac tributarias fecit ſed hec poſt modũ. Defunctus ẽ vero rex edil: brecht die .xxiiij. menſ februarij p9 xxi. annos accepte fidei atq3 in porti cu ſancti martini intro eccleſiam bea torũ apl'orum petri et pauli ſepul tus vbi et berecta regina condita ẽ qui inter cetera bona q gentis ſue conſulendo conferebat etiã decreta illi iudiciorũ iuxta exempla roma: norum cũ conſilio ſapientiũ con: ſtituit. Que conſcripta anglorum ſermone acten9 habentur et obſer uantur ab ea in quibꝫ pmit9 po: ſuit qualiter id dare deberet qui ali quid rerũ vel eccleſie vel epi vel reli quorũ ordinũ furto auferret volẽs ſcilicet tuicionẽ eis quos et quorũ doctrinã ſuſcepat pſtare Erat autẽ idẽ edilbrecht filius irminrici cu ius pater occa Cuius pater orrich cognomento oiſc a q reges cantu: ariorum ſolent oiſcingas cognoiã: re. Cui9 pater hengiſt q cũ filio ſuo oiſc inuitatus auurtigerno britta: niam primus intrauit vt ſupra re: tulimus. At vero poſt mortẽ edil: berchti cũ filius ei9 eadbald regni gubernacula ſuſcepiſſet magno te nellus adhuc ibi eccl'ie crementis detrimento fuit. Siqdem nõ ſolum xpi fidẽ recipe nolu erat ſed et forni catõni pollutus eſt tali qualẽ nec inter gentes auditam apoſtre teſta: tur ita vt vxorẽ patris hẽret. Quo vtroq3 ſcelere occaſionem dedit ad priorẽ vomitum reuertendi hijs q

ſub imperio ſui parentis vel pauorẽ vel timore regio fidei et caſtimonie iura ſuſceperũt nec ſup me flagella diſtrictõnis pfido regi caſtigando vel corrigendo defuere. Nã crebra mentis veſanie et ſpiritus immun: di inuaſione pmeoatur. Auxit hec pcellã huiuſcemõi pturbatõis etiã mors ſaberechti regis orientalium ſaxonum q vbi regna perhennia pe tens tres filios ſuos qui pagani p durauerunt regni temporalis here: des reliqd. Ceperũt illi mox idola: trie q̃ viuente eo aliquãtulũ inter miſiſſe videbantur palã ſeruire ſub iectiſq3 pplis idola colendi liberam dare licenciã. Cũq3 viderent ponti ficem celebratis in eccleſia miſſarum ſollempnijs eucariſtiã pplo dare dicebãt vt vulgo fertur ad eũ bar: bari inflati ſtulticiã. quare nõ et no bis porrigis panẽ nitidum quẽ et patri noſtro ſaba. Sic nãq3 eũ ap: pellare conſueuerant dabas et po: pulo adhuc in eccleſia dare non de ſiſtis Quibus ille reſpondebat Si vultis ablui fonte illo ſalutari quo pater veſter ablutus ẽ poteſtis etiã panis ſancti cui ille pticipabat eſſe pticeps Sin aũt lauachrũ vite con temnitis nullatenus valetis panẽ vite pcipe. At illi nolumus inqui unt fontẽ illũ intrare qui nec illos opus habere nouimus ſed tñ pane illo refici volumus. Cũq3 diligen: ter ac ſepe ab illo eſſent admoniti nequaq̃ ita fieri poſſe vt abſq3 pur gatõne ſacroſancta quis oblatõni ſacroſancte cõmunicaret. Ad vlti: mum furore cõmitti aiebãt. Si nõ

vis aſſentire nobis in tã facili cau
ſa quã petimus nõ poteris iã in no
ſtra puĩcia domorari Et expulerũt
eum ac de ſuo regno cũ ſuis abire
iuſſerũt . Qui expulſus inde venit
cãtuã tractaturus cum laurencio et
iuſto coepis qd in hiis eſſet agen:
dum. Decretũqꝫ eſt cõmuni cõſilio
qꝫ ſacius eſſet vt oĩs patriam red
euntes libera ibi mente dño deſerui:
rent ꝙ inter rebelles fidei barbaras
ſine fructu reſiderent . Diſceſſere ita
qꝫ primi mellitus et iuſtus atqꝫ ad
partes gallie ſeceſſere ibi et nũc fi
nem expectare diſponentes Sꝫ nõ
multo tempore reges q̃ pconẽ a ſe
veritatis expulerant demonicis cul
tib9 impune ſeruiebant Nã egreſſi
contra gentẽ geuiſſorũ in prelium
oĩes pariter cũ ſua milicia corrue
runt nec licet auctorib9 pditis exci
tatum ad ſcelera vulg9 potuit cor:
rigi atqꝫ ad ſimplicitatẽ fidei et ca:
ritatis que eſt in xpo reuocari.

Caplm .vi.

Qum vero laurẽcius mellitũ
iuſtũqꝫ ſecuturus ac britta
niã eſſet relictur9 iuſſit ipa
ſibi nocte in eccłia beatorũ apłorũ
petri et pauli de qua frequẽter iam
diximus ſtratũ parari . In quo cũ
poſt multas preces ac lacrimas ad
deum p ſtatu eccłie fuſas ad q̃eſcen
dum membra poſuiſſet atꝫ obdor:
miſſet apparuit ei beatiſſim9 apło
rum princeps et multo illũ tempe
ſecrete noctis flagellis arcioribus
afficiẽs ſciſcitabatur apoſtolicã di
ſtrictõne quare gregẽ quẽ ſibi ipe
crediderat relinq̃rat vel cui paſtorũ
oues xpi in medio luporũ poſitas
fugiens ipe dimitteret. An mei in:
quid oblitus es exempli q̃ pro par
uulis xpi quos michi in iudicium
ſue dilectõnis cõmẽdauerat vincu
la verbera carceres afflictões ipaꝫ
poſtremo mortẽ. mortẽ autẽ crucis
ab infidelib9 eſſet inimicis criſti ipe
cũ xpo coronãd9 ptuli . His beati
petri flagellis ſił et exhortatõib9
animatus famulus xpi laurencius
mox mane facto venit ad regem et
retecto veſtimento quãtis eſſet ver:
beribus lacerat9 oſtendit. Qui mul
tum miratus et inquirens quis tan
to viro tales auſus eſſet palagas ĩ
fligere. Vt audiuit qꝫ cauſa ſue ſa:
lutis epus ab apło xpi tanta eſſet
tormenta plagaſqꝫ ppeſſus extimu
it Multũ atqꝫ anathematizato oĩi
idolatrie cultu abdicato conubio
nõ legittimo ſuſcepit fidem xpi et
baptizatus eccłeſie reb9 quantũ va:
luit in oĩibus conſulere ac fauere
curauit. Miſit etiam galliam et re
uocauit mellitũ et iuſtum eoſqꝫ ad
ſuas eccłias libere inſtituendas redi
re pcepit q̃ poſt annũ ex q̃ abierãt
reuerſi ſunt. Et iuſtus quidẽ ad ci:
uitatẽ broſi cui pfuerat rediit. Mel
litũ vero londonienſis epm recipe
noluerũt. idolatrias pontificib9 ma
gis ſeruire gaudentes. Nõ eñ tan
ta erat ei quãta prĩ ipius regni po:
teſtas vt etiã nolentibus ac contra:
dicentibus paganis antiſtitem ſue
poſſet eccłeſie reddere . Verũtñ ipa
cũ ſua gente ex q̃ ad dñm cõuerſus
eſt diuinis ſe ſtuduit mancipare
preceptis . Deniqꝫ et in monaſterio

beatiſſimi apl'oꝝ principis eccle
ſiam ſancte dei genitricis fecit quā
conſecrauit archiepus mellit⁹.

¶ Capl'm .vij.

NOc enī rege beat⁹ archiepi
ſcopus laurētius regnum
celeſte conſcendit atqꝫ in ec
cleſia et monaſterio ſancti apl'i pe
tri iuxta pdeceſſorem ſuū auguſti
ni ſepultus die q̄rto nonarū febru
ariū. Poſt q̄ mellitus q̄ erat lōdo
nie epus ſedē doruernenſis eccleſie
tercius ab auguſtino ſuſcepit. Iu
ſtus autē adhuc ſupſtes hroꝰenſem
regebat eccleſiā. Qui cum magna
eccleſiā angloꝝ cura ac laboꝛe gu
bernabāt ſuſceperūt ſcripta exhoꝛ
tatoria a pontifice romane et apl'i
ce ſedis bonifacio quē poſt de⁹ de
dit eccleſie. ſedit anno incarnatōis
dn̄ice .d.c.xxiiij. Erat aūt mellitus
quidē coꝛpis infirmitate id eſt po
dogra grauatus ſed mentis greſſibus
ſanis alacriter terrena queqꝫ tranſi
liens atqꝫ ad celeſtia regna ſemper
amanda petenda et querenda puo
lans. Erat carnis oꝛigine nobilis
ſed culmie mentis nobilioꝛ. Denqꝫ
vt vnū virtutis ei⁹ vnde cetera in
telligi poſſit teſtimoniū referā. Tem
poꝛe quodā ciuitas doꝛouernēſis
p culpā incurie igni coꝛrupta cre
breſcentib⁹ cepit flāmis cōſumi qui
bus cū nullo aquarū in iactu poſ
ſet aliqs obſiſtere iamqꝫ ciuitatis eſ
ſet pars vaſtata non miſericoꝛdia
atqꝫ ad epiſcopiū furens ſe flāma
dilataret. Confidens epus in diui
nū vbi hūanum deerat auxiliū iuſ
ſit ſe obuiam ſeuientibus et huc il
luc qꝫ volantib⁹ igniū globis refer
ri. Erat aūt eo loci vbi flāmarum
impetus maxime incūbebat marti
rium beatoꝝ quatuoꝛ coꝛonatoꝝ
Ibi ergo platus obſequentū mani
bus epus cepit oꝛando periculum
infirmus abigere qd̄ firma foꝛtiū
manus multū laboꝛādo nequerāt
Nec moꝛa ventus q̄ a meridie flās
vbi incendia ſparſerat contra meri
die reflexus primo vim furoꝛis ſui
a leſione locoꝝ q̄ contra erant ab
ſtraxit ac mox funditus q̄eſcendo flā
mis pariter ſopitis atqꝫ extinctis com
peſcuit. Et qꝛ vir dei igne diuine
caritatis foꝛtiter ardebat q̄ tēpeſta
tes poteſtatū aeriarū a ſuo ſuoꝛum
qꝫ leſione crebris oꝛōnibus vel ex
hoꝛtatōnib⁹ repellere conſueuerat
merito ventis flāmiſqꝫ mūdialib⁹
pualere et ne ſuiſqꝫ nocerent obti
nere poterat. Et hic ergo poſt q̄
annis .v. rexit eccleſiā eadbaldo reg
nante migrauit ad celos. Sepult⁹
qꝫ eſt cum patrib⁹ ſuis in ſepe dic
to monaſterio et eccleſia beatiſſimi
principis apl'oꝝ anno ab incarna
tōne domini .d.c.xxiiij. die nono
kl'is mar.

¶ Capl'm .viij.

QUi ſtatim ſucceſſit in ponti
ficatum iuſtus qui erat hro
fenſis eccleſie epus illi hec
eccleſie romanum p ſe conſecrauit
epm data ſibi oꝛdinādi epiſcopos
auctoꝛitate a pōtifice bōifacio quē
ſucceſſoꝛem fuiſſe deus dedit ſupra
meminimus cuius auctoꝛitatis iſta
eſt foꝛma.

Dilectiſſimo fratri iuſto bo=
nifaci⁹ q̄ꝫ deuote quāq3 etiā
vigilante ꝑ criſto euange=
lio elaborauerit vr̄a fraternitas nō
ſolum ep̄le a vobis directe tenē im
mo moulta deſup opi vr̄o pfectio
ni dicauit . Hec em̄ om̄ipotēs de⁹
aut ſui noīs ſacrum aut fructum ve
ſtri laboris deſeruit dū ipe p̄dicato
ribus ecclēie fideliter repmiſit. Ec
ce ego vobiſcū ſum om̄ib⁊ diebus
vſq3 ad conſumatōnem ſaneti . Quod
ſpecialiter miuncto vobis miſterio
eius clemencia demonſtrauit aperi=
ens corda gentiū ad ſuſcipiendum
p̄dicatōnis vr̄e ſingulare miſteriū.
Magno em̄ premio fatigiorū ve=
ſtrorū delectabilem curſum bonita=
tis ſue ſuffragijs illuſtrauit dū cre=
ditorum vob talentorū fideliſſime
negociatōis officijs vberē fructum
impendens ei qd ſignare poſſetis
multiplicatis generatōnib⁊ p̄para=
uit . Hocq3 etiam illa vobis reperi
ſatōne collatū eſt q̄ miuncto miſte
rio iugiter pſiſtentes laudabili pa=
ciencia redemptōnem gentis illius
expectaſtis et veſtris vt pfucret me
ritis eorum ē ſaluacio ꝓpinata di=
cente dn̄o. Qui pſeuerauerit vſq3 ī
finem hic ſalu⁹ erit . Saluati ergo
eſtis ſpe paciencie et tollerancie vir
tute vt infidelium corda naturali
ac ſupſticioſo morbo purgata ſui
conſequerentur miſericordiā ſalua
toris . Suſceptis nāq3 apicib⁊ filij
nr̄i ad alualdi regis repimus q̄n=
ta ſacra eloquij eruditōne eius ani=
mū ad vere conūſionis et indubi
tate fidei credulitatē fraternitas ve=
ſtra pduxerit. Qua ex re de lōgani
mitate clemencie celeſtis certā aſſu
mentes fiducia nō ſolū ſuppoſitarū
ei gentiū pleniſſimā ſalutem immo
queq3 vicinarum vr̄o q3 p̄dicatōis
miſterio credimus ſubſequendum
quatenus ſicut ſcriptum eſt Conſu
mati opis vobis merces a retribu=
tore oīm bonorū dn̄o tribuatur et
vere p omem terram exiſſe ſonus
eorum et in fines orbis terre vba
ipſorum. Vniūſalis gentiū confeſ=
ſio ſuſcepto xp̄iane ſacramento fi=
dei pſtatur . Palliū p̄terea per la
torem pn̄tiū fraternitati tue benig=
nitatis ſtudijs mittati direxim⁹ qd
videlicet tantā in ſacroſanctis vene
randis miſterijs licenciā vtendi im=
perauimus . Concedentes etiā tibi
ordinatōes epiſcoporum exigente
optunitate dn̄i preuenienti miſeri
cordiā celebraret ita vt xp̄i euange
lium plurimorū annunciatōne in
omibus gentib⁊ q̄ nec dū conūſe
ſūt dilatetur . Studeat ergo tua fra
ternitas hoc quod ſedis ap̄lice hu
manitate pcepta intemerata mētis
ſinceritate ſeruare intendens . Cui⁹
rei ſitudinē tam p̄cipuū indumē=
tum humeris tuis baiulandum ſuſ=
ceepis. Taleq3 te implorata clemē
cia exhibendū ſtude vt moulte mu=
neris p̄mia non cū reatitudine ſed
cum comodis animarū ante tribu
nal ſūmi et venturi iudicis repſen=
tes. Deus te incolomē cuſtodiat di
lectiſſime frater.

Capitulum. ix.

Quo in tpe etiam gens noi=
danhimbrorum hoc eſt ea

gẽtis natio angloꝛũ que ad aq̃lo-
nẽ humbꝛi fluminis plaga habita
bat cũ rege ſuo eduine verbũ fidei
p̄dicante ꝑpaulino cuiꝰ ſupꝛa me-
minimus ſuſcepit. Cui videlicꝫ re-
gi in auſpicium ſuſcipiende fidei et
regni celeſtis poteſtas etiã terꝛeni
creuerat imperij ita vt quod nemo
angloꝛum an̄ eum om̄is brittanie
fines quales ip̄oꝛũ vel brittonum
ꝓuincie habitabant ſubditõne ac-
cipet quin et meuanias inſulas ſi-
cut et ſupꝛa docuimus impio ſub-
iugauit angloꝛum. Quarũ pꝛioꝛ
que ad auſtrũ eſt et ſitu amplioꝛ et
frugũ ꝓuentu atqꝫ vbertate felicioꝛ
nõ gentoꝛum. lx. miliarũ menſurã
iuxta eſtimatõne angloꝛum Sc̃da
trecentoꝛum et vltra ſpacium tenet.
Huic aũt genti occaſio fuit ꝑcipi-
ende fidei qd̓ p̄fatus rex cognatõne
iũctus eſt regibus cantuarioꝛũ ac
cepta in cõiugẽ edilberge filia edel-
berthi regis que alio noie tate vo
cabatur. Huiꝰ conſoꝛciũ cum pꝛi
me ip̄e miſſis ꝓcis a fratre eiꝰ ead
baldo q̃ tunc regno cantuarioꝛum
p̄erat peteret. Reſponſũ ẽ non eſſe
licitum xp̄ianam v̓ginem pagano
in coniugium dari ne fides et ſacra
menta celeſtis regis conſoꝛcio pꝛo
fanarentur regis q̃ veri dei cultus
eſſet pꝛſus ignarus. Que dũ edui
no verba nũcij referꝛent ꝓmiſit ſe
nil om̄imodis contrarium xp̄iane
fidei que virgo colebat eſſe facturũ
Quin pocius ꝓmiſſurũ vt fidẽ cul
tumqꝫ ſue religionis cũ om̄ibꝫ qui
ſecum veniſſent viris ſiue feminis
ſacerdotibꝫ ſeu miniſtros moꝛe xp̄i
ano ſeruaret. Neqꝫ abnegauit ſe
etiã eandẽ ſubiturũ eſſe religionẽ
ſi tñ examinata a pꝛudentibꝫ ſancti-
oꝛ ac deo dignioꝛ poſſet inueniri.
Itaqꝫ ꝓmittitur virgo atqꝫ eduino
mittitur et iuxta qd̓ diſpoſitũ fuẽrat
oꝛdinatꝰ ep̄us vir deo dilectꝰ pau-
linus q̃ cũ illa veniret eamqꝫ et co
mitea eius ne paganoꝛũ poſſent ſo
cietatẽ pollui cottidiana exhoꝛtaci
one et ſacramentoꝛum celeſtiũ cele
bꝛatõne confirmaret. Oꝛdinatꝰ eſt
autẽ paulinus ep̄us a iuſto archi-
ep̄o ſub die. xij. kl̃is aug. anno ab
incarnatõne dñi. d. c. xxv. Et ſic cũ
p̄fata virgine ad regem eduinũ q̈ſi
comes copule carnalis aduenit Sꝫ
ip̄e pociꝰ toto animo itendẽs vt gẽ
tẽ quã adibat ad agnitõnem veri
tatis aduocãs iuxta vocẽ ap̄li vni
viro virginem caſtã exhibere xp̄o.
Cũqꝫ in ꝓuinciam veniſſet labora
uit multũ vt et eos q̃ ſecũ venerãt
ne a fide deficerent dño adiuuante
contineret et aliquos ſi foꝛte poſſet
de paganis ad fidei gr̃am p̄dicãdo
conuerteret. Sꝫ ſicut ap̄ls ait. Quã
uis multo tempoꝛe illo laboꝛante
in verbo deus ſeculi huiꝰ excecauit
mentes infidelium ne eis fulgeret
illuminatõ euangelij gloꝛie criſti.
Anno autẽ ſequenti venit in ꝓuin
ciã quidã ſicariꝰ vocabulo eumer
miſſus a rege occidentaliũ ſaxonũ
noĩe cuichelmo ſperãs ſe regẽ edui
nũ regno ſimul et vita pꝛiuaturũ
q̃ habebat ſic ambicipitẽ toxicatũ
vt ſi ferꝛi vulnus minus ad moꝛtẽ
regis ſufficeret peſte iuuaretur vene
ni. Peruenit aũt ad regem pꝛimo

die pasche iuxta amnē doruuencio
nem vbi tūc erat villa regalis . In
trauitq̄z quasi nūciū dn̄i sui referēs
et cū simulatā legatōem ore astuto
volueret exsurrexit repente et eua-
ginata sub ueste sita impetū fecit in
regē . Quod cū cū videret minister
regis amicissimus nō h̄ns scutum
ad manū quo regem a nece defen-
deret mox interposuit corp⁹ suum
an̄ ictū pungentis Sz tantā hostis
ferrū infixit vt p corp⁹ militis occi
si etiā regem wlneraret . Qui cum
mox gladijs impetiretur in ipo tu
multu etiā aliū de militib⁹ cui no-
men ford herisica nefanda peremit
Eadē aūt nocte sacroſancta domi-
nice pasche pepererat regina filiā
regi cui nomē eanfled . Cūq̄z idem
rex p̄nte paulino ep̄o ḡtias agēt
dijs suis p nata sibi filia . E contra
ep̄us gracias cepit agere dn̄o xp̄o
regiq̄z astruē q̄ ipse precibus suis
apud illū obtinuerit vt regina so-
spes et absq̄z dolore graui sobolem
procrearet . Cui⁹ v̄bis delectatus rex
p̄misit se abrenūcians ydolis xp̄o
seruiturū si vitam sibi et victoriam
donaret pugnanti adū̄sus regem
a quo homicida ille qui eū vulne-
rauerat missus et in pign⁹ p̄missio
nis implende eandē filiam suā xp̄o
consecrandā paulino ep̄o consig-
nauit . Que baptizata est die sancto
penthecostes prima de gente nordā
himbrorum cum . xij . alijs de fami-
lia eius Quo tempe curat⁹a vulne
re sibi pridē inflicto rex collecto ex
ercitu venit adū̄sus regē occidenta-
lium saxonū ac libello inito vniuer
sos quos in necē suam conspirasse
didicerat aut occidit aut in dedicio
nem recepit Sicq̄z victor in p̄riam
reuersus nō statim et inconsulte sa
cramenta fidei xp̄iane p̄cipe voluit
q̄uis nec ydolis vltra seruiuit ex q̄
se xp̄o seruiturū esse p̄miserat verū
p̄mo diligēci⁹ ex tpe et ab ipo ve
nerabili viro paulino ratōnē fidei
ediscere et cū suis primatib⁹ q̄s sa-
pienciores nouerat curauit confer-
re quid de hijs agendum arbitrarē
tur . Sed et ipe cum esset vir natu
ra sagacissimus sepe diu solus resi
dens ore quidē tacito sed ī intimis
cordis m̄lta secum colloq̄ns quid
sibi esset faciendū q̄ religio seruan
da tractabat .

¶ Caplm . x .

Quo tēpore exhortatorias ad
fidē litteras a pontifice se-
dis ap̄lice bonifacio acce-
pit quarū ista est forma Exemplar
ep̄le beatissimi et ap̄lice pape vrb
romane ecc̄lie bonifacij directe vi-
ro gl̄oso eduino regi anglorū .

Viro gl̄oso eduino regi an-
glorum bonifacius episco
pus seruus seruorū dei lic̄z
sume diuinitatis potencia humane
locutōis officijs explanare nō va-
leat quippe q̄ sui magnitudine ita
inuisibili atq̄z inuestigabili eternita-
te consistit . Vt aūt nulla ingenij sa
gacitas q̄nta sit comp̄hendere dis-
serereq̄z sufficiat qz tamē eius hūa-
nitas ad insinuatōem sui reseratis
cordis ianuis q̄ de semetipa p̄feren
tur secreta hūanis mentibus inspi
ratōe clemēt infudit ad ānūciādā

vobis plenitudinem fidei xpiane ſa
cerdotalē curauimus ſollicitudinē
ꝓrogare vt ꝑ inde xpi euangelium
qđ ſaluator noſter om̄ibus ꝑcipit
gentibꝰ ꝑdicari vr̄is qꝫ ſenſibꝰ inſe
rentes ſalutis veſtre remedia xpin=
quarentur. Supne igitur maieſta=
tis clemencia q̄ cūcta ſolo verbo p̄=
ceptōnis ſue condidit et creauit ce=
lum videlicet et terrā mare et om̄ia
que in eis ſunt. diſpoſitis ordinibꝰ
quibꝰ ſubſiſterent coeterni verbi ſui
conſilio et ſancti ſpiritus vnitate
diſpenſans hoīem ad ymaginē et ſi
militudinē ſuā ex limo terre plaſma
tum conſtituit ei q̄ tamē tantā pre=
mij ꝓrogatiuā indulſit vt eū cunc
tis ꝓponeret atꝫ ſeruato termino p̄
ceptōnis eternitatis ſubſiſtencia pre
muniret. Hunc ergo deū prem fi=
lium et ſpiritū ſanctū qđ ē indiui=
dua trinitas ab ortu ſolis vſqꝫ ad
occaſum. Humanum genus quippe
vt creatorem omniū atꝫ factorē ſu=
um ſalutifera confeſſione fide vene=
ratur et colit. Cui etiam ſūmitates
imperij rerūqꝫ poteſtates ſubmiſſe
ſunt qꝛ eius diſpoſicio oīm ꝑlacio
regnorū concederetur. Eius ergo
bonitatis miſericordia tocius crea=
ture ſue dilatande ſubdi etiā in ex
tremitate terre poſitarū gencium
corda frigida ſancti ſpūs feruore ī
ſui qꝫ agnitōne mirabiliter eſt dig
nata ſuccendē. Que eīn in gl'oſi filij
nr̄i audubaldi regis gētibuſqꝫ ei
ſubpoſitis ī illuſtratōne clemencia
redemptoris fuerit operata plenius
ex vicinitate locorū vr̄am gl'iaꝫ co
meinꝰ cognouiſſe. Eiꝰ ēgo mirabi i

le donū et ī voß certa ſpe celeſti lō
ganimitate conferri confidimus.
Cū ꝑfectu glorioſam cōiugem ve=
ſtram que nr̄i corpis pars eſſe di
noſcitur eternitatis premio ꝑ ſacri
baptiſmatis regeneratōem illumi=
natā agnouimus. Unde pn̄ti ſtilo
glorioſius vos adhortandos cum
om̄i affectu intime caritatis curaui
mus quatenꝰ ab hominatis ydolis
eorūqꝫ cultu ſpretiſqꝫ fanorū fatui
tatibꝰ et auguriarum deceptabilibꝰ
blandimentis credatis in deū patrē
om̄ipotentē eiuſqꝫ filiū ihesū xpm
et ſpiritū ſanctū vt credentes a dya
bolice captiuitati nexibus ſancte et
indiuidue trinitatis coopante po=
tenti abſoluti eterne vite poſſitis eſ=
ſe pticipes. Quanta autē rectitudi
nis culpa teneantur aſtricti hij q̄
ydolatriarū pniciosiſſimā ſupſticio
nem colentes amplectuntur eorum
quoſqꝫ colūt exempla perdicionis
inſinuant. Unde de eis ꝑ pſalmiſtā
dicitur. Omnes dij gentium demo
nia dn̄s aūt celos fecit. Et iterum
Oculos hn̄t et nō vident aures ha
bent et non audiunt nares hn̄t et
non odorabūt. Manus hn̄t et nō
palbabunt pedes hn̄t et nō ambu
Similis ergo efficiuntur hijs qui
ſpem confidencie ponunt in eis.
Quo enim iuuādi quelibet poſſūt
habere virtutē hij q̄ ex corruptibili
materia inferiorum etiam ſubpoſi
torumqꝫ tibi manibꝰ conſtruuntur
Quibus videlicꝫ artificium huma
num accomodans eis inanimatam
membrorū ſilitudinē contiliſti qui
niſi a te moti fuerint ambulare nō

poterūt ſed tanq̄ lapis in vno lo=
co poſita ita conſtructi nichilq; in=
telligencie hn̄tes ipaq; inſenſibili=
tate obruti nullam neq; ledendi ne
q; iuuādi facultatē adepti ſūt Qua
ergo mentis deceptōne eos deos q̄
bus vosipi jmaginē corporis tradi
diſtis colentes ſeq̄mini iudicio di=
ſcreto repire nō poſſumus . Unde
optet vos ſuſcepto ſigno ſācte cru=
cis p quē hūanum genus redēptū
eſt execrādū dyabolice verſucie ſup
plātatōem q̄ diuine bonitatis opi=
bus inuidus emulus q̄ conſiſtit a
cordib; vr̄is abicere Iniectiſq; ma
nib; hos q̄s eaten⁹ materie cōpage
vobis deos fabricaſtis confringen=
dos diminuendoſq; ſūmope curate
Ipa eni eorū diſſolucio corruptō=
q; que nunq̄ viuentē ſpiritū habu
it nec ſenſibilitate a ſuis factorib;
potuit quolibet mō ſuſcipe vobis
patenter iſinuet q̄ nichil erat qd ea
tenus colebatis dum pfecto melio=
res vos q̄ ſpiritum viuentē a dn̄o
pcepiſtis eorū conſtructōni nichil
omnius exiſtatis quippe quos de⁹
omipotens ex primi homis quem
plaſmauit cognatōe deductis p ſe
cula in numerabilib; ppaginibus
pullulare cōſtituit . Accedite ergo
ad agnitōem eius q̄ vos creauit q̄ i
vobis vite in ſufflauit ſpiritū q̄ p
noſtra redempcione filium ſuū vni
genitum miſit vt vos ab originali
peccato eriperet et ereptos de po=
teſtate dyabolice nequicie celeſtib;
pmijs muneraret . Suſcipite vba
pdicatorū et euāgeliū xpi qd vob
annunciant q̄tenus credentes ſicut
ſepius dictū eſt in deum prem omi=
potentē et in iheſū xpm eius filium
et ſpiritū ſanctū et inſepabilē trini
tatē fugatis demoniorū ſenſib; ex=
pulſaq; a vobis ſollicitudine vene
noſi et deceptabilis hoſtis per aquā
et ſpiritū ſanctū renati ei cui credi=
deritis in ſplendore glorie ſempiter
ne cohabitare eius opitulatōe mu=
nificencia valeatis . Preterea bene=
dictōem protectoris vr̄i beati petri
aploꝝ principis vobis direxim⁹
id eſt camiſiā cū ornatura in auro
vno et lena anciriana vna qd peti=
mus vt eo benignitatis animo glo
ria vr̄a ſuſcipiat quo a nobis noſci
tur deſtinatū . Ca. xi

Ad coniugē q̄ eius edliber=
gam huiuſmōi litteras idē
pontifex miſit . Exemplar
eple beatiſſimi et aplici bonifacij
pape vrbis rome dilecte edilber=
ge regine eduine regis dn̄e glorio
ſe et filia edilberge regine bonifa
cius epiſcop⁹ ſeruus ſeruorum dei
Redemptoris nr̄i benignitas hūa
no generi quod precioſo ſangwi
ne ſui effuſione a vinculis dyabolice
captiuitatis eripuit multe proui=
dencie quibus ſaluaretur propina=
uit remedia quatenus ſui nominis
agnicionem diuerſo modo gentib;
innoteſcens creatorem ſuum ſuſcep
to criſtiane fidei agnoſcerent ſacra=
mento quod et quidem in vr̄o glo=
rie ſenſibus celeſti collatum mune
re miſtica purgatōnis veſtre rege=
neratōnis patenter innuit magno
ergo largitatis dn̄ice bn̄ficio mēs
nr̄a gaudio exultauit qd ſcintilla

orthodoxe religionis in vr̃i digna
tus est connubione succendere. Ex q̃
re nõ solũ gloriosi cõiugis imo to
cius gentis subposite vobis intelli
gencia in amore sui facilius inflam
maret. Didicim⁹ namq; referentib⁹
hijs qui ad nos gloriosi filij nostri
audubaldi regis laudabilẽ conũsi
onem nũciantes puenerũt qd' etiã
vr̃a gloria xp̃iane fidei suscepto mi
rabili sacramento pijs et deo placi
tis iugiter opib⁹ enitescat. Ab ydo
rum etiã cultu seu fanorũ auguri
arumq; illecebris se diligenter ab
stineat et ita in amore redemptoris
sui immutilata deuocione persistẽs
inuigilet vt ad dilatãdã xp̃ianam
fidẽ incessabiliter nõ desistit opam
cõmodare. Cũq; de glorioso coniu
ge vr̃o paterna caritas sollicite per
quisisse cognouim⁹ qd' eatenus ab
hominandis ydolis seruiens ad su-
scipiendã vocem p̃dicatorũ suã dis
stulerat obedienciã exhibere. Qua
ex re nõ modica nobis amaritudo
congesta ẽ ab eo quod ps corpis
vr̃i ab agnitõne sũme et indiuidue
trinitatis remansit extranea. Vnde
paternis officijs vr̃e gloriose xp̃ia-
nitati nr̃am cõmonicionẽ nõ distu
limus conferrendã adhortãtes qua
tenus diuine inspiracionis imbuta
subsidijs iportune et oportune agẽ
dum nõ differas vt et ipe saluato-
ris nr̃i dñi ihesu xp̃i coopante po
tencia xp̃ianorum numero copule-
tur vt p inde intemerate societatis
federe iura teneas maritalis consor
cij. Scriptũ namq; est. erũt duo in
carne vna. Quõ ergo vnitas vob

cõiunctõnis in esse dici poterit si a
nr̃e fidei splendore interpositis de
testabilis erroris tenebris remansit
ille alienus. Vnde ratõni cõtinuo
insistens a longanimitate celestis
clemencie illuminacionis illi⁹ bene
ficia ipetrare nõ desinas. Vt videli
cet quos copulacio carnalis affect⁹
vnũ quodãmodo corpus exhibu
isse monstratur hos q̃z vnitas fidei
etiã post huius vite trãsitum in per
petua societate cõseruet. Insiste er
go gloriosa filia et sũmis conatib⁹
duriciam cordis ipi⁹ diuinorum
p̃ceptorũ insinuatõne mollire sum
mope de matura infũdens sensibus
eius q̃ntum sit p̃clarum qd' creden
do suscepisti misteriũ q̃ntũ ve sit ad
mirabile qd' renata p̃mium conse-
qui meruisti frigiditatẽ cordis ipi⁹
sancti spũs annũciatõne succende q̃
tenus amoto corpore perniciosissimi
cultus diuine fidei calore ei⁹ intelli
genciã tuorũ adhortatõnũ frequen
tatõne succendat. Vt profecto sacre
scripture testimoniũ pte expletum
indubitanter perclareat saluabitur
vir infidelis p mulierem fidelẽ. Ad
hoc enĩ misericordiã dominice pie
tatis consecuta es vt fructũ fidei cre
ditorũq; tibi beneficiorũ redẽptori
tuo multiplicem resignares. Qd'
et quidẽ suffragante p̃sidio benig-
tatis ipi⁹ vt explere valeas assiduis
non desistimus precibus postulare
Hijs ergo p̃missis paterne vobis
dilectõnis exhibentes officia horta
mur vt nos reperta portitoris occa
sione de hijs q̃ p vos supna poten
cia mirabiliter i conũsatõe cõiugis

veſtri ſumpſiſſe q̄ vobis gentis dig
natus fuit oꝑari. Proſperis quan
tū hijs nūcijs reueletis q̄tenus ſol=
licitudo noſtra q̄ de vr̄i vrorumq;
oim̄ anime ſalute optabilia deſide=
ranter expectat vobis nūciantibus
reueletur illuſtratōemq; diuine ꝓ=
piciatōis in vobis diffuſam opulē
cius cognoſcentes hilari confeſſio=
ni largitori oim̄ bonorum deo et
beato petro apl̄orum p̄ncipi vbe=
res merito gr̄as exſoluamus. Pre=
terea benedictōem ꝓtectoris veſtri
beati petri apl̄orum p̄ncipis vob̄
direximus id eſt ſpeculū argenteum
et pectine eburneū inauratā qd̄ pe=
timꝰ vt eo benignitatis animo glo
ria veſtra ſuſcipiat· quo a nob̄ no=
ſcitur deſtinatum·

Caplm̄·xij·

Hec quidē memoratus papa
bonifacius de ſalute regis
eduini ac gentis ipiꝰ litte=
ris agebat. Sed et oraculū celeſte
qd̄ illi quōdā exultanti apud redu
aldū regē anglorū pietas diuina
reualare dignata eſt ·nō minimum
ad ſuſcipienda vel intelligenda doc
trina monita ſalutaris ſenſū iuuit
illius. Cū ergo videret paulinꝰ ſibi
difficulter poſſe ſublimitatē animi
regalis ad humilitatē vie ſalutaris
et ſuſcipiendū miſterium viuifice
crucis inclinare ac ꝓ ſalute illiꝰ ſil̄
et gentis cui p̄erat et verbo exhorta
tōnis apud hoīes et apud diuinā
pietatē v̄bo deprecatōnis agēt tan=
dē vt veri ſil̄e videtur didicit hiſpū
qd̄ vel quale eſſet oraculū regi q̄n
dam celitus oſtenſum· ne exinde di

ſtulit quin continuo regem ammo
neret explere votū qd̄ in oraculo ſi
bi exhibito ſe facturum ꝓmiſerat ſi
temꝑis illius erūpnis exemptꝰ·ad
regni faſtigia ꝑueniret. Erat autē
oraculū huiuſmōi· cū pſequente il
lum edilfrido ·qui ante eum regna
uit·ꝑ diūſa occultꝰ loca vel regna
multo annorū tp̄e ꝓfugus vagare
tur·tandē venit ad redualdū obſe=
crans·vt vitā ſuam a tanti pſecuto=
ris inſidijs tutando ſeruaret. Qui
libenter eū ſuſcipiens · ꝓmiſit ſe q̄
petebatur eſſe facturum. At poſtq̄
edilfrid in hac eū ꝓuincia apparu=
iſſe · et apud regē illiꝰ familiariter
cū ſocijs habitare cognouit. Miſit
nūcios qui redualdo pecuniā mul=
tam ꝓ nece eiꝰ offerrent· neq; aliq̄d
ꝓficit· miſit ſcd̄o· miſit tercio·et co=
pioſiora argenti dona offerens. et
bellū illū ſi contēpneretur indicens
Qui vel nimis ſractus vel corruptꝰ
muneribꝰ ceſſet deꝑcanti· et ſiue oc
cidere ſe eduinū. ſeu lagatarijs tra=
dere ꝓmiſit. Quod vbi fideliſſimꝰ
quidā amicꝰ illius animadūtit in=
trauit cubiculum q̊ dormire diſpo=
nebat. Erat aūt prima hora noc=
tis Et euocatū foras quid erga eū
agere rex ꝓmiſiſſet edocuit et inſu
per adiecit. Si ergo vis hac ip̄a
hora educā te de hac prouincia ·et
ea in loca te introducā vbi nūq̄ te
vel redualdo vel edilfrid inuenire va
leant. Qui ait. Gracias quidē ago
beniuolencie tue · nō tñ hoc facere
poſſū quod ſuggeris. vt pactū qd̄
cū tanto rege mīj ip̄e p̄mus irritā
faciam · cum ille michi nichil mali

fecerit nichil adhuc inimiciciarum
intulerit·quin pocius ſi moritur⁹ ſi
ille me magis ꝙ ignobilior q̄ſq;
morti tradat Quo eni nūc fugiam
q̄ p omnes britanie prouincias·tot
annorum temporūq; curriculis va
gabundus hoſtiū vitabā inſidias·
Abeūte igitur amito remāſit edui
nus ſolus foris reſidens·et meſtus
ante pallaciū·multis cepit cogita:
cionū eſtibus affici·quid ageret·q̄
ue pedē verteret neſciens. Cūq; diu
tacitus mentis angoribus·et ceco
carperetur igni·vidit ſubito inte
peſta noctis ſilencio·appinquantē
ſibi hoīez·vultus habituſq; incog
niti·quē vides vt ignotū et in opi:
natū non paruum expauit. At ille
accedens ſalutauit eū·et interroga:
uit quare illa hora ceteris q̄eſcenti:
bus·et alto ſopore pſſos·ſolus ip:
ſe meſtus in lapide p uigil ſederet
At ille viciſſim ſciſcitabatur·quid
ad eū ptineret·vtrum ipe intus an
foris noctem trāſigeret. Qui reſpō
dens ait. Ne me eſtimes tue meſti
cie·et in ſōpniorum et forinſece ac
ſolitarie ſeſſionis cauſam neſcire·
Scio eni certiſſime q̄ es·et q̄re me
res·et que ventura tibi in pximo
mala formidas. Sed dicito michi
quid mercedis dare velles ei·ſi qui
ſit q̄ hiis tremoribus abſoluat·et
redualdo ſuadeat·vt nec ipe tibi ali
quid mali faciat·nec tuis te hoſtibꝫ
perimendū tradat. Qui cū ſe omia
que poſſet·huic tali p mercede be:
neficij daturū eſſe reſponderet. Ad
iecit ille·quod ſi etiā te regē futurū
extinctis hoſtibus in veritate pmit
tat·ita vt nō ſolū oīs p genitores
tuos·ſed et oēs·quante reges in
gente anglorū poteſtate fuerāt trāſ
cendas. At eduinus conſtancior in
terrogando factus·non dubitabat
pmittere·quin et qui tanta ſibi be
neficia donaret·dignis ipe gracia:
rum accionibꝫ reſponderet. Tū ille
tercio. Si aūt inq̄t is qui tibi tāta
taliaq; dona veraciter ad ventura p̄
dixerit·etiā conſilium tibi·tue ſalu:
tis ac vite·melius atq; vtilius ꝙ ali:
quis de tuis pentibꝫ·aut cognatis
vnq̄ audiuit oſtendē poterit. Nū
ei obtemperare·et monita eius ſalu:
taria ſuſcipe conſentis. Nec diſtu:
lit eduinus·quin continuo pollice
retur·vt ſe in omibus ſecuturum doc
trinā illius·qui ſe tot ac tantis ca
lamitatibus ereptū ad regni apicē
pueheret. Qui accepto reſponſo·
confeſtim is qui loquebatur cū eo
impoſuit dexterā ſuam capiti eius
dicens. Cum ergo tibi ſignū adue
nerit·memento huius temporis·ac
loquele noſtre·et ea que nunc pro
mittis adimplere ne differas. Et
hijs dictis vt fertur repente diſpe:
ruit·vt intelligēt non hoīem eſſe q̄
ſibi apparuiſſet·ſed ſpiritū. Et cū
regius iuuenis ſolus adhuc ibidē
ſederet·gauiſus quidē de collata ſi
bi conſolatōne·ſed multū ſollicit⁹
ac mente ſedula cogitās q̄s eſſet il:
le·vel vnde veniret q̄ hec ſibi loque
retur. Venit aūt pfatus amic⁹ illi⁹
letoq; vultu ſalutans eū. Surge in:
quid intra et ſopitis ac relictis cu
rarum anxietatibꝫ·quieti membra
ſimul et aīm compone·qz mutatū

eſt cor regis·nec tibi aliq̈d male fa-
cere·ſed fidē pocius pollicitā ſerua-
re diſponit. Poſt q̄ em̄ cogitatōez
ſuā de qua tibi ante dixi regine in
ſecreto reuelauit reuocauit eū illā
ab intentōne·āmonens qz nulla ra
tōne cōueniat·tanto regi amicum
ſuū optimū in neceſſitate poſitum
auro vendere·imo fidē ſuā·q̄ omi
bus ornamentis p̄cioſior eſt amore
pecunie perdere. Quid plura fecit
rex vt dictū eſt nec ſolum exulē nū
cijs hoſtilib9 nō tradidit ſed etiā eū
vt in regnū pueniret adiuuit. Nā
mox redeūtib9 domū nūcijs exerci
tum multū ad debellandū edilfridū
collegit copioſum·eūqz ſibi occurrē
tem cū exercitu multū impari. Nō
em̄ dederat illis ſpaciū·quo totum
ſuū congregaret·atz adunaret exer
citū·occidit in finib9 gentis mercio
rum ad orientalē plagā amnis qui
vocatur idle. In q̈ certamine·et fi-
li9 redualdi vocabulo regnheri oc
ciſus. Ac ſic eduinus iuxta oracu
lum qd̄ accepat·nō tantū regis ſi-
bi infeſti inſidias vitauit verū etiā
eidē pempto·in regni gl̄iam ſucceſ
ſit. Cum ergo p̄dicante verbū dei
paulino rex credere differret·et p
aliqd̄ tempus vt diximus horis cō
petentib9 ſolitarius ſederet qd̄ agē
dum ſibi eſſet·que religioſe quedā
ſedulus ſecum ipe ſcrutari conſueſ
ſi ingrediens ad eū quadā die vir
dei impoſuit dextram capiti ei9 et
an hoc ſignū agnoſceret requiſiuit
Qui cum tremens ad pedes pcede-
re vellet leuauit eū quaſi familiari
voce affatus Ecce inquid hoſtium

manus quos timuiſti dn̄o donan
te euaſiſti. Ecce regnum qd̄ deſide-
raſti ipo largiente pcepiſti. Memē
to vt terciū quod pmiſiſti facē nō
differas ſuſcipiendo fidē eius et p̄
cepta ſeruando qui te et a tempali-
bus aduūſis eripiens tempalis reg-
ni honore ſublimauit et ſi deinceps
voluntati eius q̄ p me tibi p̄dicit
obſecūdare volueris etiā a ppetuis
malorum tormentis te liberās ad
eterni ſecum regni in celis faciat eſ-
ſe pticipem.

Capitulum·xiij·

Quib9 auditis rex ſuſcipē q̈-
dem ſe fidē quā docebat et
velle et debere reſpondebat
Verū adhuc cū amicis principib9
et conſiliarijs ſuis ſeſe de h̄ collatu
rū eē dicebat· vt ſi et illi eadē cū eo
ſentire vellent omes pariter ī fonte
vite xpo conſecrarentur. Et ānuen
te paulino fecit vt dixerat. Habito
em̄ cum ſapientib9 conſilio ſciſcita
batur ſingillatim ab omnib9·q̄lis
ſibi doctrina hec eatenus inaudita
et nouus diuinitatis q̈ p̄dicabatur
cultus videretur. Cui prim9 ponti-
ficum ipius coifi continuo reſpon
dit. Tu vide rex q̈le ſit hoc qd̄ no-
bis p̄dicatur·ego tibi veriſſime qd̄
certū didici pfiteor quia nichil om
nino virtutis habet nichil vtilita-
tis religio illa q̄ hucuſqz tenuim9
Nullus em̄ tuorum ſtudioſius q̄
ego culture deorū nr̄orum ſe ſubdi
dit·et nichilominus multi ſūt qui
ampliora a te bn̄ficia q̄ ego et ma
iores accipiūt dignitates magiſqz
pſperantur ī omnib9 q̈ agenda vel

aeq̃renda diſponit. Si aũt dij ali=
quid valerent me poci⁹ iuuare vel=
lent q̃ illis ipenſius ſeruire curaui
Unde reſtat vt ſi ea que nũc nobꝭ
noua predicantur ·meliora eſſe et
forciora habita examinatõe pſpex=
eris abſq; vllo cũctamĩe ſuſcipe il=
la feſtinemus. Cui⁹q; ſuaſioni ver=
biſq; prudentibꝫ · ali⁹ optimatũ tri
buens aſſenſũ continuo ſubdidit ·
Talis inquiens michi videtur rex
vita hoĩm pñs in terris ad compa=
tõem eius qđ nobis incertũ ẽ tpis
quale cũ te reſidente ad cenã cũ du
cibus ac miniſtris tuis tpe bruma
li. Accenſo quidẽ foco in medio et
calido effecto cenaculo furentibus
aũt foris p oĩa turbinibꝫ hiema
lium pluuiarũ vel niuiũ. Aduenie=
ens vnus paſſerum domum citiſſi
me puolauerit. Qui cũ p vnũ oſti
um ingrediens mox p aliũ exierit
ipo quidẽ tpe quo intus ẽ hyemis
tempeſtate nõ tangitur ſed tñ par=
uiſſimo ſerenitatis admomento ex
curſo mox de hyemi in hyemẽ re=
grediens tuis oculis elabitur. Ita
aũt vita hoĩm ad modicũ apparet
quid aũt ſequatur quid ue pceſſe=
rit pſus ignoram⁹. Unde ſi hec no=
ua doctrina cerci⁹ aliquid attulit me
rito ſequenda eſſe videtur. Hijs ſi
milia et ceteri maiores natu ac re=
gis conſiliarij diuinitus admoniti
pſequebantur. Adiecit aũt coifi q̃
vellet ipm paulinũ diligenci⁹ audi
re de deo quẽ pdicabat verbũ facie
tẽ. Quod cũ iubente rege faceret ex
clamauit auditis eius ſermonibus
dicẽs. Jam olim intellexerã nichil
eſſe qđ colebamus q̃ videlicet q̃nto
ſtudioſius in eo cultu veritatẽ q̃re=
bam tanto minus inueniebã. Nũc
aũt aptẽ pfiteor quia in hac pre
dicatõne veritas daret illa q̃ nobꝭ
vite ſalutis et beatitudinis a eterna
dona valet tribuere. Unde ſugge
ro rex vt templa et altaria que ſine
fructu vtilitatis ſacrauim⁹ oci⁹ ana
themati et igni contra dam⁹. Quid
plura pbuit palam aſſenſum euan
gelizandi beato paulino rex · et ab
renũciata idola tria fidẽ ſe xpi ſuſci
pere confeſſus eſt. Cũq; a prefato
pontifice ſacrorũ ſuorũ quereret q̃s
aras et fana idolorũ cũ ſeptis qui=
bus erant circumdata primus pro
fanare deberet Ille reſpondit Ego
Quis em̃ ea q̃ p ſtulticiam colui
nec ad exemplũ oĩm apcius q̃ ipe
p ſapienciam michi a deo vero do=
natum deſtruã. Statimq; abiecta
ſupſticione vanitatis rogauit ſibi
regẽ arma dare et equũ emiſſariũ
quẽ aſcendens ad idola deſtruenda
veniret. Non em̃ licuerat pontificẽ
ſacrorum vel arma ferre vel pter in
equa equitare. Accinct⁹ ergo gla=
dio accepit lãceam in manu et aſcẽ
dens emiſſarium regis pgebat ad
idola. Quod aſpiciẽs vulg⁹ eſtima
bat eum inſanire. Nec diſtulit ille
mox vt appiabat ad fanũ pfanare
illud iniecta in eo lancea quã tene
bat multũq; gauiſus de agnitõne
veri dei cultus iuſſit ſocijs deſtruere
ac ſuccendere fanũ cum omnibꝫ ſep
tis ſuis. Oſtenditur aũt locus ille
quondam idolorum nõ longe ab
eburacho ad orientẽ vel meamuẽ

dorunuencionem et vocatur hodie
gotmundim gahaam vbi pontifex
ille inſpirāte deo vero polluit ac de
ſtruxit eas q̄s ipe ſacrauerit aras·

Caplm·xiiij·

Igitur accepit rex eduin⁹ cū
cūctis gentis ſue nobilib⁊
ac plebe p plurima fidē et
lauachrū ſancte regeneratōis āno
regni ſui·xi·q̄ eſt ann⁹ dnīce incar:
natōis·d·c·xxvij·Ab aduentu ve:
ro anglorū in brittaniam ann⁹ circi
ter·c·lxxx·Baptiſatus ē aūt ebura
ci die ſancto paſche pridie iduum
april in ecclia ſancti petri apli quā
ibidē ipe de ligno cū cathecizaretur
vſq; ad pcipiendum baptiſma im
buerunt et citato ope conſtruxit·
In qua etiā ciuitate ipi doctori atq;
antiſtite ſuo paulino ſedem epatus
donauit. Mox aūt vt baptiſma cō
ſecutus ē curauit docente eodē pau
lino maiorē ipo in loco et anguſti
orem de lapide fabricare baſilicam
In cui⁹ medio ipm qd pri⁹ fecerat
oratoriū includeretur. Preparatis
ergo fūdamentis in giro prioris
oratorij per quadrū cepit edificare
baſilicā. Sed prius q̄ altitudo pa
rietis eſſet cōſumata rex ipa impia
nece occiſus opus idē ſucceſſore ſuo
oſualdū pficiendū reliqt·paulinus
autē rex ex eo tpe·vi·ānis cōtinuis
id eſt vſq; ad finis imperij regis il
lius verbū dei annuente ac fauente
ipo in ea puincia pdicabat. Crede:
bātq; et baptizabātur quotqt erāt
pordinati ad vitā eternā. In quib⁊
erant oſfride ad frith filij regis edu:
ini qui ambo ei exuli nati ſunt de

quo enburga filia cerali regis mer
cionarū Baptizati ſūt tpe ſequen
te et alij liberi ei⁹ de edilberga regi
na p geniti edilhum et edilodridis
filia et alter filius weſfrea quorum
primi albati adhuc rapti ſūt de hac
vita et eburaci in eccleſia ſepulti·
Baptizatus et iffi filius oſfridi ſed
et alij nobiles ac regi viri nō pauci
Tantus autē fertur tunc fuiſſe fer
uor fidei ac deſideriū lauachri ſalu:
taris genti nordanhimbrorum vt
quodā tpe paulin⁹ veniens cū rege
et regina in regina villā q̄ vocatur
adgefrin·xxxvj·dieb⁊ ibidē cum eis
catechizandi et baptizando officio
deditus moraretur quib⁊ dieb⁊ cūc:
tis a mane vſq; ad veſperū nil ali:
ud ageret q̄ cōfluentē eo de cunctis
viculis ac locis plebē xpi verbo ſa
lutis inſtruere atq; inſtructū in flu
uio glen q̄ primus erat lauachro
remiſſionis abluere· Hec villa tē:
pore ſequenciū regū deſerta et alia
p illa eſt facta in loco qui vocatur
meluim. Hec quidē in prouincia
berniciorū ſ et in puincia deirorū
vbi ſepius manere cū rege ſolebat
baptizabat in fluuio ſualua q̄ vicū
cataractū pter fluit. Nondum ora
toria vel baptiſteria in ipo exordio
naſcentis ibi ecclia poterat edifica:
ri. Attn̄ in campo dono vbi tunc
etiā villa regia erat fecit baſilicam
quā poſtmodū pagani a quibus
eduinus rex occiſus ē cū tota eadē
villa ſuccenderūt. Pro qua reges
poſteriores facere ſibi villā i regio
ne que vocatur loidis. Euaſit aūt
ignē altare quod lapideum erat et

ſeruatur adhuc in monaſterio reue
rendiſſimi abbatis thuduulfi qd ē
in ſilua elmete.

¶Capl'm xv.

Tanta aūt deuotōnis eduini
erga cultū vitatis habuit
vt etiam regi orientaliū an
glorū carpualdo filio redualdi p
ſuaderet relictis ydolorū ſupſticioni
bus fidē et ſacram xpi cū ſua puin
cia ſuſcipe. Et quidē pater eius red
ualdiā dudum in cantua ſacramen
tis xpiane fidei imbutus eſt ſed fru
ſtra. Nam rediens domū ab vxore
ſua et quibuſdā perfis doctorib
ſeductus eſt atq a ſinceritate fidei de
prauatus habuit poſteriora peiora
priorib ita vt i morem antiqrum
ſamari anorum et xpo ſeruire vide
retur et diis quib antea ſeruiebat.
Atq in eodē fano et altare hēret ad
ſacrificiū xpi et arulā ad victimas
demoniorū qd videlicet fanum rex
eiuſdē puincie alduulf qui nūc eta
te fuit vſq ad ſuū tempus perdurāſ
ſe et ſe in puericia vidiſſe teſtaba
tur. Erat aūt prefatus rex redualo
natu nobilis quālibet actu ignobi
lis filius titili cui⁹ pater fuit wlffa
a quo reges anglorum orientaliū
wlffingas appellāt. Verum eorpu
ald nō multo p⁹ φ fidem accepit tē
pore occiſus eſt a viro gentili noie
richberechto et ex exinde trib ānis
puincia inerore verſata eſt donec
accepit regnū eiuſdē frater eorpu
aldi ſigberecht vir p oīa lindiſſi
que eſt prima ad me doctiſſim⁹ atq
xpianiſſimus. Qui viuente adhuc
fratre cum exularet in gallia fidei ſa
cramentis imbutus eſt. Quorū pri
cipem mox vbi regnare cepit totā
ſuam puinciam facere curauit. Cu
ius ſtudiis glorioſiſſime fauit felix
epus q de burgundiorū ptib vbi
ortus et ordinatus eū veniſſet ad
honoriū archiepm ei q indicaſſet
deſiderium ſuū miſit eū ad pdicān
dū verbū vite pfate natōni anglo
rum. Nec vota ipius incaſſū cecide
re quin pocius fructū in ea multi
plicem credenciū pplorum pi⁹ agri
ſpiritalis cultor inuenit. Siquidē
totā illā puinciā iuxta ſui noīs ſa
cramentū a longa iniquitate atq in
felicitate liberatam. Ad fidē et opa
iuſticie ac ppetue felicitatis dona p
duxit. Accepitq ſedē epat⁹ in ciui
tate dūmoc et cū xvii ānis ei⁹dē
puīcie pontificali regimine pfuiſſet
ibidē in pace vitam finiuit.

¶Capl'm xvi.

Predicabat aūt paulin⁹ ver
bum etiā puincie meridia
ne humbre fluminis ripam
pringens vſq ad mare. Prefectū
q lindocoline ciuitatis cui nomen
erat blecca primū cū domo ſua con
uertit ad dnm. In q videlicet ciui
tate et eccleſiam opis egregregii de
lapide fecit. Cuius tecto vel longa
in curia vel hoſtili manu deiecto pa
rietes ſtare videntur et oīb ānis
aliqua miraculā ſanitatū in eodē lo
co ſolent ad vtilitatē eorū qui fideli
ter querūt oſtendi. In qua eccleſia
paulinus tranſeunte ad xpm iuſto
honoriū p eo conſecrauit epm vt
in ſequentib ſuo loco dicem⁹. De
huius fide puincie narrauit michi

preſbiter et abbas quidā vir veraci-
ſſimus de monaſterio partaneu vocabulo deda retuliſſe ſibi quendam ſeniorē baptizatū ſe fuiſſe di media a paulino epo pſente rege eduino et multā ppli turbā in fluuio trehenta iuxta ciuitatē q̄ lingua anglorum tiouulfinga ceſtir vocatur. Qui etiā effigiē eius dē paulini referre eſſe ſolitus qd eſſet lōge ſtature paululū incuru⁹ nigro capillo facie macilenta naſo adunco ptenui venerabilis ſimul et terribil' aſpectu. Habuit aūt ſecum in miniſterio et iobū dyaconū virū vtiqꝫ induſtriū ac nobilē in xp̄o et in eccleſia q̄ ad noſtra vſqꝫ tempa pmāſit. Tanta aūt eo tpe pax in brittania quaqua verſum imperium regis eduini puenerat fuiſſe phibetur vt ſicut hodie in puerbio dicitur etiā ſi mlier vna cū recens nato puulo vellet totā pambulare inſulā a mari ad mare nullo ſe ledente valeret. Tantū rex idē vtilitatis ſue gentis conſuluit vt pleriſqꝫ i locis vbi fōtes lucidos iuxta publicos viarum trāſitus conſpexit ibi obrefrigeriū viancium erectis ſtipitibꝫ et ereos cācos ſuſpendi iuberet neqꝫ hos quiſq̄ niſi ad vſum neceſſariū contingē pmagnitudine vel timoris ei⁹ auderet vel amoris vellet. Tantū vero excellencie in regno habuit vt nō ſolū inpugna an̄ illum vexilla geſtarētur ſed et tpe pacis equitantē inter ciuitates ſiue villas aut prouincias ſuas cum miniſtris ſemper antecedē ſignifer cōſueuiſſet. Necnō et incedente illo vbilibet p plateas illud gen⁹ vexilli quod romani tufam angli appellant thuuf an̄ eū ferri ſolebat.

Capitulum. xvij.

Quo tpe preſulatū ſedis apoſtolice honorius bonifacij ſucceſſor habeat qui vbi gētem nordanhimbrorū cū ſuo rege ad fidē confeſſionēqꝫ xp̄i paulino euangelizante conūſam eſſe didicit miſit eidem paulino palliū miſit et regi eduino litteras exhortatorias paterna illū caritate accendens vt i fide veritatis quā acceperant pſiſtere ſemp ac pficere curarent. Quarū videlicet lr̄arum iſte eſt ordo.

Domino excellentiſſimo atqꝫ precellentiſſimo filio eduino regi anglorum honorius epus ſeru⁹ ſeruorū ſalutē. Ita xp̄ianitatis vr̄e integritas circa cōditoris ſui cultū fidei ē ardore ſuccēſa vt longe lateqꝫ reſplendeat et in omi mūdo ānūciata vr̄i opis multipliciter referat fructū. Sic em̄ vos reges eſſe cognoſcitis dum regē et creatorē vr̄m orthodoxa pdicatōne e docti deū venerando creditis eiqꝫ qd humana valet condicio mentis vr̄e ſinceram deuocionē exſoluiſtis quid deo nr̄o aliud offerre valebimus niſi vt in bonis actibꝫ pſiſtentes ipmqꝫ auctorē hūani generis confitentes eum colere eiqꝫ vota noſtra reddere feſtinemus. Et ideo excellentiſſime fili paterna vos caritate vos qua conuenit exhortamur vt hoc qd vos diuina miſericordia ad ſuā grām vocare dignata eſt ſollicita intencione et aſſiduis

oratonibus ſeruare omimodo feſti
netis vt qui vos in pn̄ti ſeculo ex
omni errore abſolutos ad agnitōe3
ſui nois eſt dignatus perducere et
celeſtis pr̄ie vobis p̄paret manſio-
nem. Predicatoris igitur vr̄i dn̄i
mei ap̄lice memorie gregorij lectō
nem frequēter occupati p̄ oculis af-
fectum doctrine ipi9 qd̄ p nr̄is ani-
mabus libenter exercuit habetote q̄
tenus eius oratō et regnū vr̄m po
pulūq3 augeat et vos omipotenti
deo irreph̄enſibiles repreſentet. Ea
vero q̄ nobis p vr̄is ſacerdotib3 or-
dinanda ſperaſtis hoc p fidei veſtre
eſt ſinceritate q̄ nobis multimoda
relatōne p pn̄tium portitores lau-
dabiliter inſinuata ē gratuito ani
mo attribuē illi ſine vlla dilatōne
p̄uidem9 et duo pallia vtrorumq3
metropolitanorum id eſt honorio
et paulino direximus vt dū quis
eorum de hoc ſeculo ad auctorē ſu
um fuit accerſitus in loco ipius al
terum ep̄orum ex hac noſtra auc-
toritate debeat ſubrogare qd̄ quidē
tam p vr̄a eſt caritatis affectu q̄ p
tantarū p̄uinciarum ſpacia q̄ inter
nos et vos eſſe noſcūtur ſūmus in
uitati concedere vt in omnib3 deuo
tōm vr̄e nr̄m concurſū et iuxta vr̄a
deſideria pbaremus incolumē ex-
cellenciam veſtram gracia ſuperna
cuſtodiat.

Caplm xviij.

Hec interim iuſtus archiepi
ſcopus ad celeſtia regna ſb
latus iiij idus nouembriū
die et honorius p illo eſt in p̄ſula
latum electus. Qui ordinandus ve
nit ad paulinum et occurrente ſibi
illo in lindo colmo quintus ab au
guſtino doruuernenſis eccl̄ie conſe
cratus eſt antiſtes Cui etiā prefat9
papa honorius miſit palliū et lit-
teras in quib3 decreuit hoc ipm qd̄
in ep̄la ad eduinū regē miſſa decre-
uerat ſcilicet vt cū doruuernēſis vel
eburacenſis antiſtes de hac vita trāſ
ierit is q̄ ſupeſt conſors eiuſdē gra
dus habebat poteſtatē alterū ordi-
nandi in loco eius q̄ trāſierat ſacer
dotem ne ſit neceſſe ad romanā vſ
q3 ciuitatē p tam p lixa terrarum
et maris ſpacia p ordinando archi
ep̄o ſemp fatigari. Quarū etiā tex
tum litterarum in nr̄a hac hiſtoria
ponere cōmodū duximus.

Dilectiſſimo fratri honorio.
Honorius inter plurima
que redēptoris nr̄i miſeri-
cordia ſuis famulis dignatur bo-
norum munera p̄rogare illud etiā
clementer collata ſue pietatis muni
ficencia tribuit q̄ciens per fraternos
affectus vt animā dilectōne quadā
contemplatōne alternis aſpectibus
repreſentat p quib3 maieſtati eius
grās indefinenter exſoluimus. Cū
q3 votis ſupplicibus exoramus vt
vr̄am dilectōnem in p̄dicatōne euā
gelij laborantē et fructificantē ſectā
temq3 magiſtri et capitis ſui gre-
gorij regulā ppeti ſtabilitate cōfir-
met. Et ad augmentū eccleſie ſue
pociora p vos ſuſcitet incrementa
vt fide et ope in timore dei et cari-
tate vr̄a acquiſicio deceſſorūq3 vr̄o-
rum que per dominū gregorij exor
dio pullulat conualeſcēdo ampli9

extendatur vt ip̄a vos dn̄ici eloquij
pmiſſa in futuro reſpiciant. Voſqꝫ
vox iſta ad eternā feſtiuitatē euocet
venite ad me om̄es q̄ laboratis et
onerati eſtis et ego reficiā vos. Et
iterū. Euge ſerue bone et fidelis qꝛ
ſup pauca fuiſti fidelis ſup multa
te cōſtituā intra in gaudiū domini
tui. Et nos equidem fratres cariſſi
mi hec vobis pro eterna caritate ex
hortatōnis verba pmittentes Que
rurſus p eccl'iarum vr̄arum priuile
gijs congruere poſſe conſpicimus
nō deſiſtimus impt̄ire. Et tā iuxta
vr̄am peticionē q̄ꝫ filiorū noſtrorū
regū nob' p p̄ſenti noſtra p̄ceptōne
vice beati petri apl'orum principis
auctoritatē tribuimus. Vt qn̄ vnū
ex vobis diuina ad ſe iuſſerit gr̄e
vocari is q̄ ſupſtes fuīt alterū in lo
co defuncti debeat epiſcopū ordina
re. Pro qua etiam re ſingl'a vr̄e di
lectōni pallia p eadē ordinatōne ce
lebranda direximus vt p noſtre p̄=
ceptōnis auctoritatem poſſitis deo
placitā ordinatōem efficere quia vt
hec vobis concederemus longa ter
rarum mariſqꝫ interualla que inter
nos ac vos obſiſtūt ad hec nos cō=
deſcendere coegerūt vt nulla poſſit
eccl'iarum veſtrarū iactura p cuiꝰli
bet occaſionis obtētū quoquo mo
do peruenire ſed pocius cōmiſſi vob'
ppl'i deuotōnem plenꝰ propagare.
Deus te incolomē cuſtodiat dilec=
tiſſime frater. Data die tercia iduū
iuniarū impantibꝰ dn̄is nr̄is piſſ
ſimis auguſtis heradio āno. c. xxiiij
poſito eiuſdē āni. xxiij. atqꝫ conſtāti=
no filio ipſius anno. xxiij. et conſu=

latꝰ eiꝰ anno. iij. ſ; et eradio feliciſſi
mo ceſare id ē filio eius anno. iij.
indic̄. iij. id ē āno dn̄ice incarnatō
nis. dc. xxiiij. ¶ Ca. xix.

Miſit idē papa honorius litte
ras etiā genti ſcottorū q̄s
in obſeruatōne ſācti paſche
errasse cōpererat iuxta qd' ſupra
docuimꝰ ſollerter exhortās ne pau=
citatem ſuam in extremis terre fini=
bus conſtituta ſapienciorē antiq̄s
ſiue modernis que p orbē erant cri
ſti eccl'ijs eſtimarent. ne ue contra
paſchales computos et decreta ſi=
nodalium tocius orbis pontificū
aliud paſcha celebrarent. Sed et
iohannes q̄ et ſucceſſori eiuſdem ho
norij ſeuerino ſucceſſit. Cū adhuc
eſſet electus in pōtificatum p eodē
errore corrigendo litteras eis mag
na auctoritate atqꝫ eruditōne ple=
nas direxit euidenter aſtruens quia
dn̄icum paſche diē. xxv. luna vſqꝫ
xx. primā qd' in nicena ſinodo pba=
tum eſt oporteret necnō et p pela=
giana hereſi q̄ꝫ apud eos reuiuiſcē
didicerat cauenda ac repellenda in
eadē illos epl'am monere curauit.
Cuiꝰ ep'le principiū eſt.

Dilectiſſimis et ſanctiſſimis
tonnano columbano chro
mano dimao et bagitano
epiſcopis chromano hermanoqꝫ la
giſtrano ſtellano et ſegeno p̄ſbite=
ris ſarano ceteriſqꝫ doctoribus ſeu
abbatibꝰ ſcottis hylarus archieps
et ſeruans locū ſancte ſedis apoſto
lice iohā. diaconꝰ et in dei noīe elec
tus. Itē iohannes primiceriꝰ et ſer=
uans locum ſancte ſedis apl'ice et

iohãnes ſeruus dei cõſiliari⁹ eiuſdē
aplice ſedis. Scripta q̄ per latores
ad ſancte memorie ſeuerinū papā
adduxerūt eo de hac luce migrante
reciproca reſpōſa ad ea que poſtu⸗
lata fuerant ſiluerūt. Quibus reſe
ratis ne diu tāte queſtionis caligo
in diſcuſſa remanerent reperimus
quoſdā puincie vre contra ortho⸗
doxam fidē nouā ex veteri hereſim
renouare conantes paſcha noſtrū
in quo immolatus eſt xp̄us nebuloſa caligine refutantes et ·xiiij· luna
cū hebreis celebrare nitentes q̄ apo
ſtolice principio manifeſte declara⸗
tur et nuperrime temporibus illis
hanc apud eos hereſim exortam et
nō totā eorum gentē ſed quoſdam
meis hac fuiſſe implicatos. Expoſi
ta autem ratione paſchalis obſer⸗
uancie ita de pelagianis in eadem
epl̄a ſubdunt. Et hoc q̄ꝫ cognoui
mus quod virus pelagiane hereſe⸗
os apd̄ vos denuo reuiuiſcit quod
omnino hortamur vt a v̄ris menti
bus huiuſmōi venenatū ſupſticio⸗
nis facinus auferatur. Nam quali
ter ip̄a q̄ꝫ execranda hereſis dāpna⸗
ta eſt latere vos nō debet q̄ꝛ non ſo
lum p iſtos ducentes annos aboli
ta eſt ſed et cottidie a nobis perpe
tuo anathemate ſepulta dāpnatur
et hortamur ne quorū arma com⸗
buſta ſūt apud vos eorum cineres
ſuſcitabatur. Nam quis nō execre
tur ſupbum eorum conamē et im⸗
pium dicencium poſſe ſine peccato
hoīem exiſtere ex ppria volūtate et
nō ex gratia dei et primum quidem
blaſphemie et ſtultiloquiū eſt dicere
eſſe hoīem ſine peccato qd̄ omino
nō poteſt niſi vnus mediator dei et
hoim homo xp̄us iheſus q̄ ſine pec
cato eſt conceptus et partus. Nā
ceteri hoīes cum peccato originali
naſcentes teſtimoniū p̄uaricatōnis
ade et iā ſine peccato actuali exiſten
tes portare noſcūtur ſcdm pphetā
dicentē. Ecce enī in iniquitatibus
conceptus ſum et in peccatis conce
pit me mater mea.

Capl̄m ·xx·

Et vero edumus cū ·xvij· an
nis genti anglorum ſimul
et brittaniorum glorioſiſſi
me peſt. E quib⁹ etiā ſex ipe vt dix
imus xp̄i regno militauit. Rebel⸗
lauit aduerſus eū ceduualla rex brit
tonum auxiliū pbente illi penda vi
ro ſtrenuiſſimo de regio genere
merciorum q̄ et ipe ex eo tempore
gentis eiuſdē regno annis ·xxij· va⸗
ria ſorte pfuit. Et conſerto graui
plio in campo q̄ vocatur hethfelth
occiſus eſt edumus die ·iiij· iduum
octob anno dominice incarnatōis
dc·xxxiij cum eſſet annorū ·xl·viij
eiuſq̄ꝫ tot⁹ vel interempt⁹ vel diſper
ſus exercitus. In quo etiā bello an
illum vnus filius eius oſfrid iuue⸗
nis bellicoſ⁹ cecidit alter edfrith ne
ceſſitate cogente ad penda regem
tranſfugit et ab eo poſtmodū reg⸗
nante oſwaldo contra fidē iuris iu
randi pempt⁹. Quo tempore max
ima eſt facta ſtrages in eccleſia vel
gente nordanhimbrorum maxime
qd̄ vnus ex ducibus a quib⁹ acta
eſt paganus alter q̄ꝛ barbarus erat
pagano ſenior. Siquidē penda cū

om̄ merciorum gente idolis dedit⁹
et xp̄iani erat nomini ignarus. At
vero ceadualla q̄uis nomen et pro
feſſionē haberet xp̄iani a deo tamē
erat animo ac moribus barbarus
vt nec ſexui quidē muliebri vel in=
nocue paruulorum parceret etati
quin vniuſos atrocitate ferina mor
ti per tormenta contraderet multo
tp̄e totas eorum ꝓuincias debach
ando puagatus ac totū genus an=
glorum brittanie finib⁹ eraſurū ſe
eſſe deliberans. Sed nec religioni
xp̄iane q̄ apud eos exorta erat ali=
quid impēdebat honoris. Quippe
cū vſq; hodie moris ſit brittonum
fidē religionēq; anglorū p nichili
hr̄e neq; in aliquo eis magis com
municare q̄ paganis. Allatum ē
aūt caput eduini regis eburacū et
illatū poſtea ecclia beati petri apli
q̄ ipē cepit ſꝫ ſucceſſor eius oſuald
pfecit vt ſupra docuimus. Poſitū
eſt autē in porticu ſancti pape gre
gorij a cuius ipē diſcipulis verbū
vite ſuſcepat. Turbatis itaq; reb⁹
nordanhimbrorū huius articulo
cladis cum nil alicui p̄ſidij niſi in fu
ga eſſe videretur paulinus aſſūpta
ſecum edilberge regina quā pridē
adduxerat redijt cantuam nauigio
atq; ab honorio archiep̄o et rege
edulbaldo multum honorifice ſu=
ſceptus eſt. Venit autem illuc duce
baaſſo milite regis eduini fortiſſi=
mo habens ſecum heanfredā filiam
et wlcferam filiū eduini et iffi filiū
oſfridi filij eius quos poſtea mater
metu edboldi et oſualdi regū miſit
in galliā nutriendos regi dedberech
to ibiq; ambo in infancia defuncti
et iuxta honorem vt regijs pueris
vel innocentib⁹ xp̄i congruū in ec=
cleſia ſepulti ſunt. Attulit q̄; ſecum
vaſa p̄cioſa eduini regis p plura in
quib⁹ et crucem magnā aureā et ca
licē aureū conſecratū ad miniſteriū
altaris que actenus in eccleſia can=
tue cōſeruata monſtrantur. Quo
in tp̄e hroſenſis eccleſia poſtorē mi
nime habebat eo qd̓ romanus p̄ſul
illi⁹ ad honoriū papā a iuſto archi
ep̄o legatarius miſſus abſorpt⁹ fue
rat fluctib⁹ italici maris ac p h̄ curā
illi⁹ p̄ſat⁹ illiui inuitatōne honorij
antiſtitis et eodboldi regis ſuſcepit
ac tenuit vſq; dū et ipē ſuo tp̄e ad
celeſtia regna cū glorioſi fructu la=
boris aſcendit in q̄ eccleſia moriens
palliū q̄; qd̓ a romano papa acce=
perat aliquid. Reliquerat aūt in ec
cleſia ſua eburaci iacobū diaconū
virum vtiq; eccleſiaſticū et ſanctum
q̄ multo ex hinc tp̄e in eccleſia ma=
nens magnas antiquo hoſti p̄das
docendo et baptizādo eripuit. Cui⁹
nomen vicus in q̄ maxime ſolebat
habitare iuxta catrarectam vſq; ho
die cognoiatur. Qui qm̄ cantādi
in eccleſia erat peritiſſimus recupa
ta poſtmodū pace in prouincia et
creſcente numero fidelium etiā ma=
giſter eccleſiaſtice cancionis iuxta
morē romanorū ſeu cantuariorum
multis cepit exiſtere. Et ipē ſenex
et plenus dierum iuxta ſcripturas
patrū viā ſecutus eſt.

Explicit liber ſecundus eccleſiaſtice

hiſtorie gentis anglorū.

Incipiunt. Capitula libri tercij hiſtorie eccleſiaſtice gētis anglorū.

Vt primi ſucceſſores eduini regis et fidē ſue gentis ꝓdiderint et regnum. Porro oſualdus xp̄ianiſſim⁹ rex vtrūq; reſtaurauit .i.
Vt de ligno crucis qđ idē rex contra barbaros pugnaturus erexerat inter innumera ſanitatū miracula quidā adoleſcēs ſit brachij languore curatus ij.
Vt idē rex poſtulans de gente ſcotorum accepit aidanū eidēq; i inſula lindiſfarnenſi ſedē epiſcopatus donauerit .iij.
Quando gens pictorū fidem criſti ſuſceperit iiij.
De vita edani ep̄i .v
De religione ac pietate miranda oſualdi regis vj
Vt puincia occidentaliū ſaxonum verbum dei p̄dicante birinoſus ceperit et de ſucceſſoribus eius agilberchto et eleutherio vij.
Vt rex cantuariorū earconbrecht idola deſtrui p̄ceperit et de filia eius ercongota et ꝓpinqua edilberge ſacratis deo v̄ginibus .viij.
Vt in loco in quo occiſus eſt rex oſuald crebra ſanitatū miracula facta vt q̄ ibi primo iumentū cuiuſdā viantis ac deinde puella ſit paralitica curata ix
Vt puluis loci illius contra ignē valuerit x.
Vt ſup reliquias eius lux celeſtis tota nocte ſteterit et vt p eas ſint demoniaci curati xi.
Vt ad tumbā eius ſit puerulus a febre curatus xij.
Vt in hibernia ſit q̄dā p ei⁹ reliq̄as a mortis articulo euocat⁹ xiij.
Vt defuncto paulino ithamar pro eo horoſrenſis eccleſie p̄ſulatū ſuſceperit et de humilitate mirabile regis oſuini qui a hoſuio crudeli cede peremptus eſt xiiii
Vt ep̄us aidan nautis et tempeſtatem futurā p̄dixerit et oleū ſanctū q̄ hanc ſedarent dederit .xv.
Vt idē ad motū ab hoſtilibus vrbi regie ignē orando amouerit xvi.
Vt appoſita eccleſie cui idem accumbens obierat ardente cetera domu flāmis aſſumi nequiuerit et de interna vita illius xvij
De vita vel morte religioſi regis ſiberechti xviij
Vt furſe⁹ apud orientales anglos monaſteriū fecerit et de uiſionibus vel ſanctitate ei⁹ cui etiam caro poſt mortem in corrupta teſtimonium perhibuerit xix.
Vt defuncto honorio pontificato ſit functus deus dedit et qui e tēpore illo orientalium anglorū q̄ hroſrenſis eccleſie fuerint antiſtites xx.
Vt puincia mediterraneorum anglorum ſub rege peada xp̄iana ſit facta xxi
Vt orientales ſaxones fidē quā dudū abiecerant ſub rege ſigeberecho p̄dicante ceddo receperint xxii
Vt idē epiſcopus ceddo locum monaſterij conſtruendi ab edilualdo

rege accipiens orōnib⁊ et ieiunijs
domino consecrauerit et de obitu
ipsius ·xxiii·
Vt puīcia merciorum occiso rege
penda fidē xpi suscepit et osuiu p
adepta victoria deo ad construēda
monasteria dederit ·xxiiij·
Vt questio sit mota de tempore pa
sche aduersus eos qui de scocia ve-
nerant ·xxv·
Vt colmā victus domū redierit et
tuda p epato sit funct⁹ q̄lisq; ill's
doctorib⁊ fuerit habit⁹ ecclie xxvi·
Vt eogbrecht vir sanct⁹ de natōne
anglorum monachicam i hibernia
vitam duxerit xxvii
Vt defuncto tuda vilfrid in gallia
ceadda apud occidentales saxones
in puīcia nordābimbrorum sint
ordinati epi xxviii·
Vt iughart pſbiter ordinand⁹ in
archiepis romā de brittania sit miſ
ſ⁹ est quē remiſſa mox ſcripta pape
aplici ibidē obiſſe narrauerūt xxix

Vt orientales saxones tēpore mor
talitatis ad idolatria reuersi ſed per
instanciā iarūmāni episcopi mox
sint ab errore correcti ·xxx·

Explicint Capitula libri tercij ec
clesiastice historie gētis anglorum ·

Incipit liber tercius historie eccle
siastice gentis anglorum

Capl'm·j·

E t interfecto i
pugna eduui-
no suscepit
p illo regnū
deirorum de
qua p uīcia
ille generis
p sapiēcia et
primordia regni habuerat fili⁹ pa
trui eius efrici vocabulo osrich qui
ad pdicatōez paulini fidei erat sacra
menti ībut⁹. Porro regnū bernici
orum nā i has duas puīcias gēs
nordanhimbrorū antiquit⁹ diuisa
erat suscepit filius edelfridi q̄ de illa
puīcia generis et regni originem
duxerat nomine enfrid. Siquidē tē
pore toto quo regnauit eduini fili
us pfati regis edilfridi q̄ ante eum
regnauerat cū magna nobiliū iuuē
tute apd scottos siue pictos exula-
bant Ibiq; ad doctrinā scottorum
cathezizati et baptismatis gr̄a sunt
recreati. Qui vt mortuo rege ini-
mico patriam sunt redire pmissi ·
Accepit prim⁹ eorum quē diximus
eanfrid regnū berniciorū qui vterq;
rex vt terreni insulas sortitus est sa
cramenta regni celestis quib⁊ inicia
t⁹ erat anathematizādo pdidit ac se
priscis idolatrie sordib⁊ polluēdū
pdendūq; restituit. Nec mora vtrū
q; rex brittonū ceduallla impia ma
nu sed iusta vlcione pemit. Et pri
mo q̄dē proxima estate osricū dū se
in oppido municipio temerarie ob
sedisset eruptos subito cū suis omi
bus imparatum cū toto exercitu dele
uit. Deinde cū anno integro puīn
cias nordanhimbrorum nō vt rex

victoꝛ poſſideret ſed q̄ſi tirann⁹ ſe-
uiens diſperderet ac tragica cede di-
laceraret. Tādē anfridū inconſulte
ad ſe cum.xii.electis militib⁹ poſtu
lan de pacis gr̄a venientē fili ſoꝛte
dampnauit. Infauſtus ille annus
et oīb⁹ bonis exoſus vſq; hodie
pmanet. Tam ꝓpter apoſtaſiā re
gum angloꝛum quae fidei ſacramen
tis exuerant q̄ꝓ ꝓpter veſanā brittoꝛ
nici regis tirānidem. Unde cunctis
placuit regum tpa cōputantib⁹ vt
ablata de medio regum pfidoꝛum
memoꝛia id eſt ānis ſeq̄ntis regis
id eſt oſualdi viri deo dilecti regno
adſignaretur. Quo poſt occiſionē
fratris eanfridi ſuperueniente cum
paruo exercitu ſed fide xp̄i munito
infandus brittonū dux cū immen-
ſis illis copijs quib⁹ nichil reſiſtere
poſſe iactabat interempt⁹ ē in loco
q̄ ligua anglorum deniſes brunna
id eſt riu⁹ deniſi vocatur.

Capl̄m.ij.

Oſtenditur aūt vſq; hodie et
in magna veneratōne babe
tur locus ille vbi venturus
ad hanc pugnā oſuad ſignū ſancte
crucis erexit at flexis genib⁹ deum
dep̄catus eſt vt in tanta rerū neceſ-
ſitate ſuis cultoꝛibus celeſti ſuccur-
reret auxilio Deniq; fertur q₃ citato
ope cruce ad foueā pꝛeparata in q̄
ſtaduı deberet ip̄e fide feruens hanc
arripuerit ac fouee impoſuerit at;
vtq; manu erectū tenuerit donec ad
geſto a militib⁹ puluē terre figēetur
Et hoc facto elato in altū voce cūc
to exercitu pclamauerit. Flectam⁹
om̄es genua et deum om̄ipotentem
viuū ac verum in cōmune depꝛecer
mur vti nos ab hoſte ſuperbo ac fe
roce ſua miſeratōne defendat. Scit
enī ip̄e quia iuſta pꝛo ſalute gentis
noſtre bella ſuſcepimus. Fecerunt
om̄es vt iuſſerat. Et ſic incipiente
diluculo in hoſtem pꝛogreſſi iuxta
meritū ſue fidei victoꝛia potiti ſunt
In cuius loco oꝛonis innumere
v̄tutes ſanitatum noſcūtur eſſe pa-
trate ad indiciū videlicet ac memo
riam fidei ei⁹. Nam et vſq; hodie
mlti de ip̄o ligno ſancte crucis aſtu
las excidere ſolent quas cū i aquas
miſerint eiſq; languentes hoīes
ac pecudes potauerint ſiue aſperſe-
rint mox ſanitati reſtituūtur. Voca
tur locus ille ligua angloꝛū heſen-
feld qd̄ dici poteſt latine celeſtis cā
pus qd̄ certe vtiq; p̄ſagio futuroꝛū
antiquit⁹ nomē accepit ſignificās
nimirum qd̄ celeſte ibidē erigendū
trophēū celeſtis inchoanda victoꝛia
celeſtia vſq; hodie foꝛent miracula
celebrāda. Eſt aūt locus iuxta mu
rum illū quo romani quondā ab
arcendis barbaroꝛū impetus totā
a mari vſq; ad mare p̄cinxere brit-
taniam vt ſupꝛa docuimus in quo
videlicet loco conſuetudine multo
iam tpe fecerūt fratres haguſtaldē-
ſis eccleſie que non longe abeſt ad
ueniens om̄i anno pꝛidie q̄ꝓ poſtea
idē rex oſualdo occiſus ē vigilias ꝓ
ſalute anime eius facere pluriinaq;
pſalmoꝛū laude celebꝛata victimā
ꝓ eo mane ſacre oblatōnis offerꝛe.
Qui etiā creſcente bona conſuetu-
dine nup ibidē eccl'ie conſtructa ſa
cratioꝛem et cunctis honoꝛabilioꝛē

om̄ibus locū facere. Nec immeri-
to qꝫ nullum vt comperimus fidei
xp̄iane ſignū nulla eccleſia nullum
altare ī tota berniciorum gēte erec-
tum eſt prius q̄ h̄ ſacre crucis vex-
illum nouos milicie eductor dicā
te fidei deuotōne contra hoſtē ima-
niſſimū pugnaturꝰ ſtatueret. Nec
ab re eſt vnū e pluribus q̄ ad hac
crucem patrata ſūt virtutis miracu
lum narrare. Quidā e fratribꝫ eiuſ
dem haguſtaldenſis eccleſie nomine
bothelm q̄ nūc ſupeſt ante paucos
annos dū incautus forte noctu in
glacie incederet repente corruens
brachiū contriuit ac ḡuiſſima frac-
tura ipiꝰ cepit moleſtia fatigari ita
vt nec ad os quidem adducere ip̄m
brachiū nullatenus dolore arcente
valeret. Qui cū die quadā mane
audiret vnū de fratribus ad locum
ſancte crucis aſcendere diſpoſuiſſe
rogauit vt aliquē ibi p̄tem de illo
ligno venerabili rediens afferret.
Credere ſe dicens qꝫ p hoc donante
dño ſalutē poſſit conſequi. Fecit il
le ut rogatꝰ eſt et reuerſus ad veſpe
ram ſedentibꝫ iam ad menſam fra-
tribus obtulit ei aliquid de veteri
muſco quo ſupficies ligni erat ob
ſita. Qui cū ſedens ad menſam nō
haberet ad manū vbi oblatum ſibi
munus reponeret miſit hoc in ſinū
ſibi. Et dū iret cubitū oblitus hoc
alicui deponere pmiſit ſuo in ſinu
pmanere. At medio noctis tempe
cū euigilaret ſenſit q̄d frigidi ſuo
lateri ad iacere. Admotaqꝫ manu
requirere quid eſſet ita ſanū brach-
ium manūqꝫ repit ac ſi nil vnq̄ tā
ti languoris habuiſſet.

Capitulum. iij.

Idem ergo oſuald mox vbi regnum
ſuſcepit deſiderans totā cui p̄eſſe ce-
pit gentē fidei xp̄iane gratia imbui
Cuius experimenta p maximam ex-
pugnandis barbaris iam ceperat.
Miſit ad maiores natu ſcottorum
inter quos exulans ipe baptiſma-
tis ſacramenta cū hijs qui ſecū erāt
militibꝫ conſecutus erat petens vt
ſibi mitteretur antiſtes cuius doctri
na ac miſterio gens q̄ regebat an-
glorum dñice fidei et dona diſceret
et ſuſcipet ſacramenta. Neqꝫ aliqn̄
tardius q̄d petebat impetrauit. Ac
cepit nāqꝫ pontificē edanū ſumme
manſuetudinis et pietatis ac mode
raminis virum habentēqꝫ zelum dei
q̄uis nō plene ſcd̄m ſcienciā. Nā-
qꝫ diē paſche dñicū more ſue gētis
cuius ſupius mencionē fecimus a
xiiij. luna vſqꝫ ad. xx. obſeruare ſol
lebat hoc etenī ordine ſeptentriona
lis ſcottorum puincia et om̄is na-
cio pictorū illo adhuc tpe paſcha
dominicum celebrabat eſtimans ſe
in hac obſeruancia ſancti ac laude
digni p̄tris anatholij ſcripta ſecutū
que q̄d an verum ſit peritus quiſqꝫ
facillime cognoſcit. Porro gentes
ſcottorum que ei in auſtralibus hi
bernie inſule ptibꝫ morabantur iā
dudū ad āmonitōnem aplici ſedis
antiſtitis paſcha canonico ritu ob
ſeruare didicerūt. Veniente igitur
ad ſe epo rex locum ſedis epalis
in inſula lindiſfarnenſis vbi ipe pe
tebat tribuit q̄ videlicet locus acce
dente ac recedēte reumate bis q̄tidie

inſtar inſule maris circũluitur vn-
dis. His redũdato littore cõtigu⁹
terre redditur atq; eius admonitõi
bus hũiliter ac libenter in omibus
auſcultans eccleſiam xpi in regno
ſuo multum diligenter edificare ac
dilatare curauit vbi pulcherrimo ſe
pe ſpectaculo. Cõtigit vt ei euãge
zante antiſtite q̃ anglorũ linguam
pfecte nõ nouerat ipe rex ſuis duci
bus ac miniſtris interpres vbi exiſte-
ret celeſtis quia nimirũ tam longo
exilij ſui tpe linguam ſcottorũ iam
plene didicerat. Exinde cepere plu
res p dies de ſcottorũ regione ve-
nire brittaniam atq; illis anglorũ
prouincijs quib⁹ regnauit oſuald
magna deuotõne verbũ fidei pdica
re et credentib⁹ grãm baptiſmi qui
cunq; ſacerdotali erant gradu põiti
miſtare. Conſtruebantur ẽgo eccle
ſie p loca confluebãt ad audiendũ
verbũ dei ppli gaudentes donaban
tur muñe regio poſſeſſiones et ter
ritoria ad inſtituenda monaſteria
imbuebantur pceptoribus ſcottis
paruuli anglorũ vna cũ maiorib⁹
ſtudijs et obſeruatõne diſcipline re
gularis Nã monachi erãt maxime
q̃ ad predicandũ venerãt monach⁹
ipe epus edanus vtpote de inſula
q̃ vocatur hu deſtinatus. Cui⁹ mo-
naſterium in cunctis pene ſeptẽtrio
naliũ ſcottorum et oim pictorum
monaſterijs nõ paruo tempe arcẽ
tenebat regendiſq; eorũ pplis pre-
erat q̃ videlicet inſula ad ius qui-
dem brittanie ptinet nõ magno ab
ea freto diſcreta ſed donatõne pic-
torum q̃ illas brittanie plagas in
colũt iam dudũ monachis ſcotto-
rum tradita eoq; illis pdicantibus
fide xpi perceperunt.

¶ Capl'm iiij.

Siquidẽ anno incarnatõnis
dñice quingẽteſimo quin-
quageſimo q̃nto quo tem-
pore gubernaculũ romani imperij
poſt iuſtinianũ iuſtinus minor acce
pit. Venit de hibernia preſbiter et
abba habitu et vita monachi ĩ ſig
nis nomine colũba brittaniã pdica
turus verbũ dei puincijs ſeptẽtri
onalium pictorum hoc eſt eiſq; ar-
duis atq; horrentib⁹ monciũ iugis
ab auſtralib⁹ eorum ſũt regionib⁹
ſequeſtrate Nãq; ipi auſtrales pic
ti qui intra eoſdẽ montes habẽt ſe-
des multo ante tpe vt perhibent re
licto errore idolatrie fidem veritatis
accepunt. Predicante eis ṽbum ni
nia epo reuerendiſſimo et ſanctiſſi-
mo viro de natõne brittonũ q̃ erat
rome regulariter fidẽ et miſteria ve
ritatis edoct⁹ cuius ſedẽ epat⁹ ſanc-
ti martini epi noie et eccleſia in ſig
nem vbi ipe etiã corpe vna cũ plu-
ribus ſanctis requieſcit. Jam nunc
anglorum gens obtinet q̃ locus ad
puinciã berniciorũ ptinens vulgo
vocatur ad candidam caſam eo q̃d
ibi eccleſiã de lapide inſolito britto
nibus more fecerit. Venit aũt brit
taniam colũba regnãte pictis bru-
dio filio melochon rege potentiſſi-
mo nono regni eius gentẽq; illam
verbo et exemplo ad fidẽ xpi cõuer
tit. Vnde et pfatam inſulã ab eis
in poſſeſſionẽ monaſterij faciendi
accepit. Neq; eni magna ẽ ſed q̃ſi

familiarũ. v. iuxta eſtimatõnem an-
glorum q̃ ſucceſſores eius vſq; ho
die tenent vbi et ip̃e ſepult⁹ eſt cum
eſſet ãnorum. lxxvi. poſt annos cir
citer. xxxij. ex quo ip̃e brittaniã pre
dicaturus adijt. Fecerat aũt prius
q̃ꝫ brittaniã veniret monaſteriũ no
bile in hibernia ꝙ a copia roborũ
de armach lingua ſcottorũ hoc eſt
campus roborum cognominatur.
Ex q̊ vtroq; monaſterio plurima
exinde monaſteria p diſcipulos ei⁹
et ĩ brittania et ĩ hibernia ꝓpagata
ſũt. In q̃bꝫ id eſt monaſteriũ inſu
la nunc in quo ipſe requeſcit corpe
re principatum tenet. Habere aũt
ſolet ip̃a inſula ex rectore ſemp ab
batẽ p̃ſbiterum cuius iuri et om̃is
ꝓuincia et ip̃i etiã ordine ĩ vſitato
debeant eſſe ſubiecti iuxta exemplũ
primi doctoris illius q̃ nõ ep̃us ſꝫ
p̃ſbiter extitit et monach⁹. De cui⁹
vita et verbis nonnulla a diſcipu-
lis feruntur ſcripta haberi. Verum
qualiſcũq; fuerit ip̃e nos hoc de il-
lo certũ tenem⁹ ꝙ reliquid ſucceſſo
res magna continencia ac diuino
amore regularią; inſtitutõne inſig
nes. In tp̃e quidem ſũme feſtiuita
tis dubios circulos ſeq̃ntes vtpo-
te quibꝫ longe vltra orbem poſitis
nemo ſinodalia paſchalis obſeruã-
cie decreta porrexerat tantũ ea que
in ꝓpheticis euangelicis et ap̃licis
litteris diſcerpto erãt pietatis et ca
ſtitatis opa diligenter obſeruãtes.
Permanſit aũt huiuſmõi obſeruã
cia paſchalis apd̕ eos tp̃e nõ pau-
co hoc eſt vſq; ad annũ dominice
incarnatõnis. d. cc. xv. p annos. c. l.

At tp̃e veniente ad eos reuerendiſ-
ſimo et ſanctiſſimo p̃re et ſacerdo-
te egberechto de natione anglorum
q̃ in hibernia diuci⁹ exulauerat p
criſto. Eratq; doctiſſim⁹ in ſcriptu
ris et longeua vite pfectõne eximi
us correcti ſũt p eum et ad verum
canonicumq; paſche diem tranſlati
Que tñ et antea nõ ſemp in luna
xiiij. cũ iudeis vt quidã querebant-
tur ſed in die quidẽ dominica alia
tñ quã decebat ebdomoda celebra
bunt. Sciebant eñi vt xp̃iani re-
ſurrectõnẽ dñicam que prima ſab
bati facta ẽ prima ſabbati ſemp eſ
ſe celebrandũ. Sed vt barbari et
ruſtici qñ eadẽ prima ſabbati que
nunc dominica dies cognominatur
veniret minime crediderant. Vtrũ
q; gr̃a caritatis feruere non amiſe-
runt et hui⁹ q̊q; noticiam ad pficere
meruerũt iuxta p̃m ſñi ap̃li dicen-
tis. Et ſi quid aliter ſapitis et hoc
q̊q; vobis deus reuelauit de quo ple
nius inſequentibꝫ ſuo loco dicẽdũ
eſt. Ab hac ergo inſula ab horum
collegio monachorũ atq; ꝓuinciam
anglorũ inſtituendã in xp̃o miſſus
eſt aidan accepto gradu ep̃at⁹ quo
tp̃e eidẽ monaſterio ſegeni abbas
et p̃ſbiter p̃fuit. Vnde inter alia vi-
uendi documẽta ſaluberrimũ abſti-
nencie vel continencie clericis exem
plum reliquid. Cui⁹ doctrinam id
maxime cõmendabat om̃ibꝫ ꝙ nõ
aliter q̃ꝫ viuebat cum ſuis ip̃e doce
bat. Nichil eñi hui⁹ mũdi querere
nil amare curabat. Cũctaq; ſibi a
regibus vel diuitibus ſancti dona-
bantur mox paupibꝫ q̃ occurrerẽt

erogare gaudebat. Diſcurrere per cuncta et vrbana et ruſtica loca nō equorum dorſo ſed pedum inceſſu vectus niſi maior forte neceſſitas cōpuliſſet ſolebat· quatenus vbicūqꝫ aliquos vel diuites vel paupes incedens aſpexiſſet conueſtim ad hos diuertens vel ad fidei ſuſcipiende ſacramentū ſi infideles eſſent inuitaret vel ſi fideles i ipa fide confortaret atꝫ ad elemoſinas bonorumqꝫ opum executōeꝫ et verbis excitaret et factis. In tm̄ aūt vita illius a nr̄i temporis ſegnicia diſtabat vt oms q̄ cum eo incedebant ſiue ad tonſi ſiue lapci meditare deberent id eſt a legendis ſcripturis a pſalmis diſcendis opam dare Hoc erat q̄tidianū opus illi⁹ et oīm q̄ cū eo erant vbicūqꝫ locorum adueniſſent. Et ſi forte eueniſſet ꝙ tn̄ raro euenit vt ad regis cōuiuiū vocaretur intrbat cum vno clerico aut duobꝫ vt vbi paululum reficiebatur accelerabat ocius ad legendū cū ſuis ſiue ad orandum egredi. Cui⁹ exemplis informati tpe illo religioſi quiqꝫ viri femine conſuetudinē fecerūt per totū annū excepta remiſſione quinquageſime paſchalis q̄rta vel ſexta ſabbati ieiuniū ad nonā vſqꝫ horā ptelare. Nūꝙ diuitibus honoris ſiue timoris gratia ſi qua deliquiſſent reticebat ſed aſpera inuentōne corrigebat. Nullū potentibꝫ ſancti pecuniā excepta ſolū eſca ſi quos hoſpicio ſuſcepiſſet nunꝙ dare ſolebat. Sed ea pocius q̄ ſibi a diuitibꝫ donaria pecunia largiebantur vel in vſus pauperū vt diximus diſpergebat vel ad redēptōneꝫ eorum q̄ iniuſte fuerūt vēditi diſpenſabat Deniqꝫ multos q̄s pcio dato redimerat redēptos p⁹modū ſuos diſcipulos fecit atqꝫ ad ſacerdotalē vſqꝫ gradū erudiendo atꝫ inſtituendo puexit. Fertur autē qꝫ dum de puincia ſcottorum rex aſualdo poſtularet antiſtitē q̄ ſibi ſueqꝫ genti verbum fidei miniſtraret miſſus fūit primo ali⁹ auſterioris animi vir. Qui cū aliq̄pdiu genti anglorum p̄dicans nil pficeret nec libenter a pplo audiretur redierit patriā atqꝫ in conuentu ſeniorū retulerit qꝫ nichil pdeſſe docendi gēti ad quā miſſ⁹ erat potuiſſet eo ꝙ eſſent hoīes indomobiles et dure ac barbare mentis. At illi vt phibent tractatū magnum in concilio quid eſſet agendū hēe ceperūt deſiderantes quidē genti ꝙ petebantur ſalute eſſe ſed nō recepto quē miſerant p̄dicatore dolētes. Tunc ait aidā. Nam et ipe cōcilio tererat ad eum de quo agebatur ſacerdotē. Videtur m̄ frater qui durior iuſto indoctis auditoribus fuiſti et nō eis iuxta aplicam diſciplinam pmo lac doctrine mollioris porrexiſti donec paulatim enutriti verbo dei ad capienda pfectora et ad facienda ſublimiora dei precepta ſufficerent. Quo audito oīm qui conſedebant ad ipm ora et oculi conūſi diligenter quid diſceret diſcuciebant et ipm eſſe dignum epatu ipm ad erudiendos incredulos et idoctos mitti debere decernūt Qui gr̄a diſcretōnis queqꝫ v̄tutū mater eſt aī oīa probata imbut⁹

ſicq; illũ ordinãtes ad p̄dicãdum miſerũt. Qui vbi tempus accepit ſi cut prius moderamine diſcretõnis ita poſtmodũ et ceteris virtutib; or natus apparuit.

Capitulum. vi.

Huius igitur antiſtitis doc trina rex oſualo cum ea cui p̄rat gente anglorũ inſtitui tur non ſolũ incognita p genitori bus ſuis regna celorũ ſperare didi cit ſed et regna terrarũ pluſq̃ vlli maiorũ ſuorũ ab eodem vno deo q̃ fecit celũ et terrã conſecutꝰ eſt. De niq; om̃es natões et prouincias brittanie que in q̃tuor linguas id eſt brittonũ pictorũ ſcottorũ et an glorum diuiſe ſunt indicione acce pit. Quo regni culmine ſublimatꝰ nichilominus quod mirũ dictũ eſt pauperib; et peregrinis ſemper hu milis benignus et largus fuit. De niq; fertur q̃ tempe quodã cũ die ſancto paſche cũ prefato ep̃o conſe diſſet ad prandiũ poſituſq; et in mẽſa corã eo diſcus argenteꝰ rega libus epulis refertus etiã iamq; eſ ſent manus ad panẽ benedicendũ miſſuri intraſſe ſubito miſtrũ ipiꝰ cui ſuſcipiẽdorũ inopum erat cura deligata. et indicaſſe regi quia mlti tudo paupum vndecũq; aduenies maxime p plateas ſederet poſtulãs aliquod elemoſinam a rege. Qui mox dapes ſibimet appoſitas defer ri paupib; ſed et diſcum confringi atq; eiſdẽ minutatim diuidi p̄cepit. Quo viſo pontifex q̃ aſſedebat de lectatus tali facto pietatis apprehẽ dit dexterã eius et ait. Nunq̃ inue teraſcat hec manꝰ. Quod et ita iux ta votũ benedictõnis eius puenit. Nam cũ interfecto illo pugna ma nus cũ brachio a cetero eſſent cor pore reſecte contigit vt eatenus in corrupte pdurent. Deniq; in vrbe regia q̃ a regina quondã vocabu lo bebba cognominatur loculo in cluſe argentro in eccleſia ſancti pe tri ſeruantur ac digno a cunctis ho nore venerantur. Huius induſtria regis denorũ et berniciorũ puincie que eatenꝰ ab inuicẽ diſcordabant in vnã ſunt pacem et velut vnum compaginate in pplm. Erat autẽ nepos eduini regis ex ſorore acha dignũq; fuit vt tantus p̄deceſſor talẽ haberet de ſua conſanguinitate et religionis heredẽ et regni.

Caplm. vij.

Eo tp̃e rex occidentaliũ ſaxo nũ qui antiquitus geuiſſe vocabantur regnante cini gilſo fidẽ xp̄i ſuſcepit. Predicante illis verbum birino ep̃o q̃ cum cõ ſilio pape honorij venerat britta niam pmittens quidẽ ſe illo p̄ſente in intimis vltra anglorũ partibus quo nullus doctor p̄ceſſiſſet ſancti fidei ſemina eſſe ſparſurũ. Vnde et iuſſa eiuſdẽ pontificis p aſteriũ ge nuenſem ep̃m in ep̃atus conſecra tus eſt gradũ. Sed brittaniam per ueniens ac primũ geuiſſorũ gentẽ ingrediens cũ om̃es ibidem paga niſſimos inueniret vtilius eſſe ratꝰ eſt ibi pociꝰ verbũ p̄dicare q̃ vltra pgrediens eos quib; p̄dicare debe ret inquirere. Itaq; euangelizante illo in p̄fata puincia cum rex ipſe

cathezizatus fonte baptiſmi cũ ſua
gente ablueretur. Contigit aũt tẽ-
poris ſanctiſſimum ac victorioſſi
mũ regẽ nordãhimbrorũ oſualdũ
affuiſſe eũqꝫ de lauachro exeuntem
ſuſcepiſſe ac pulcherrimo ꝑſus et
deo digna conſorcio. Cuius erat fi
liam accepturꝰ in coniugẽ ipm pri
us ſcda generatõne deo dedicatum
ſibi accepit in filium. Donauerunt
ergo ambo reges eidẽ ciuitatẽ que
vocatur dorcic ad faciendã inibi ſe
dem epalẽ vbi factis dedicatiſqꝫ ec-
cleſijs multiſqꝫ ad dñm pro eiꝰ la
bore ꝓplis aduocatis migrauit ad
dominũ. Sepultus eſt in eadẽ ciui
tate et poſt ãnos mltos hedde epa-
tum agente trãſlatus inde inuenta
ciuitatẽ atqꝫ in eccleſia beatorũ apo-
ſtolorum petri et pauli poſitus eſt.

Defuncto autẽ et rege ſucceſ
ſit in regnũ filius eiꝰ com
ualch q̃ et et fidẽ et ſacramẽ
ta regni celeſtis ſuſcipere renuit et
nõ multo poſt etiã regni terreſtris
potenciam perdidit. Repudiata
eñ ſorore pendan regis mẽciorum
qui duxerat aliam accepit vxorem
Ideoqꝫ bello potitus ac regno pri
uatus ab illo receſſit ad regem ori-
entalium anglorum cui nomẽ erat
anna apud quẽ triennio exulãs fi-
dem cognouit ac ſuſcepit veritatis
Nã et ipſe apud quẽ exulabat rex
erat bonus et bona ac ſancta ſobo-
le felix vt inſequentibꝫ docebimus.
Cum vero reſtitutus eſſet i regnũ
comualch venit in ꝓuinciam de hi-
bernia pontifex q̃dã nomine agil-
berchtus natõne quidẽ gallus ſꝫ tñ

legendarũ grã ſcripturarum in hi-
bernia non paruo tpe demoratus.
Coniunxitqꝫ ſe regi ſponte miſte-
rium p̃dicandi aſſumens cuiꝰ erudi
cionẽ atqꝫ induſtriã videns rex ro-
gauit eũ accepta ibi ſede epali ſue
gentis manere pontificẽ. Qui pre-
cibus eius ãnuens multis annis ei
dem genti ſacerdotali iure prefuit.
Tandẽ rex q̃ ſaxonũ liguam tãtũ
nouerat ꝑ ceeſus barbare loquele
ſub introduxit in ꝓuinciã aliã ſue
lingue epis vocabulo vim et ipm
in gallia ordinatum. diuidenſqꝫ in
duas parrochias ꝓuinciã huic in
ciuitate venta que a gente ſaxone
vintanceſtir appellatur ſedẽ epatꝰ
tribuit. Vnde offenſus g̃uiter ~~coil~~ coil-
berchtus qꝫ hʼ ipo inconſulto agét
rex redijt galliam et accepto epato
pariſie ciuitatis ibidem ſenex et ple
nus dierũ obijt. Non multis aũt
ãnis poſt abſceſſũ eius a brittania
trãſactis pulſus eſt et vini ab eodẽ
rege ab epatu q̃ ſecedens ad regẽ
merciorum vocabulo wlfheri emit
p̃cio ab eo ſedẽ londonie ciuitatis
eiuſqꝫ epus vſqꝫ ad vite ſue termi-
num manſit Sicqꝫ ꝓuincia occidẽ
taliũ ſaxonũ tpe nõ pauco abſqꝫ p̃
ſule fuit. Quo etiã tempore rex p̃-
fatus ipiꝰ gentis grauiſſimis regni
ſui dampnis ſepiſſime ab hoſtibꝫ
afflictus. Tãdẽ ad memoriã redux
it qꝫ eũ pridẽ p̃fidia regno pulerit
fides agnita xpi in regnũ reuocaue
rit. Intellexitqꝫ etiã tũc deſtituta põ
tifice ꝓuincia recte pariter diuino
fuerit deſtituta p̃ſidio. Miſit ergo
legatarias in galliã ad agilberchtũ

ſubmiſſa illū ſatiſfatōne deprecans
ad epatum ſue gentis redire. At il
le ſe excuſans et venire nō poſſe cō
teſtans qȝ epatu ꝓprie ciuitatis ac
parochie teneretur aſſtrictus . Ne
nō obnixe petenti nil ferret auxilij
miſit ꝓ ſe illum p̄ſbiterum leuthe-
rium nepotem ſuū q̄ ei ſi vellet or
dinaretur epūs dicens ꝙ ipē eum
dignū eſſe epatu iudicaret . Quo
honorifice a ꝑplo et a rege ſuſcep-
to rogauerunt theodorū tūc archi-
epm dorunernenſis eccleſie ipm ſi-
bi antiſtitē conſecrari. Qui conſe-
cratus in ipa ciuitate multis ānis
epatum geuiſſorū et ſinodica ſanc-
tione ſol⁹ ſedulo moderamie geſſit

Capl'm. viij.

Anno dn̄ice incarnatōis. d. c
xl. eadbald rex cantuario-
rum tranſiens ab hac vita
earconberechto filio regni guber-
nacula reliquit . Que illi ſuſcepta
xxiiij. annis et aliqd menſibꝫ nobi-
liſſime tenuit. Hic primus regum
anglorum in toto regno ſuo idola
reliquit ac deſtrui ſimul et ieiuniū
xl. dierū obſeruari principali aucto
ritate p̄cepit. Que ne facile a q̄ſpi-
am poſſet contempni trāſgreſſo-
res dignas et competentes punici-
ones ꝓpoſuit Cui⁹ filia eracongo-
te vt cōdigna parenti ſoboles mag
narum fuit virgo v̄tutum ſeruiens
deo in monaſterio quod ī regione
francorū conſtructū eſt ab abbatiſ-
ſa nobiliſſima vocabulo fara in lo
co qui dicitur bibrige. Nā eo tpe
nec dū multis in regione anglorū
monaſterij conſtructis , Multi de
britta de brittanie monachice cōn
uerſatōnis gr̄a francorū vel gallia
rum monaſteria adire ſolebant ſed
et filias ſuas eiſdem erudiendas ac
ſponſo celeſti copulandas mittebāt
Maxime inbrige et meale et in an
dilegum monaſterio . Inter quos
erat ſethrit filia vxoris anne regis
orientalium anglorum cui⁹ ſupra
meminimus et filia naturalis eiuſdē
regis edilbergqȝ vtraqȝ cū eſſet pe-
regrina p̄merito v̄tutum eiuſdē mo
naſterij brigenſis abbatiſſa conſti-
tuta . Cuius regis filia maior ſex-
burg vxor earconberchti regis cā-
tuariorū habuit filiū earcongathā
de qua ſumus dicturi . Huius aūt
v̄ginis deo dicate multa quidē ab
incolis loci illius ſolent ōpa virtu
tum et ſigna miraculorum vſqȝ ho
die narrari . Verū nos de tranſitu
tm̄ illi⁹ quo celeſtia regna pecijt ali
quid breuiter dicere ſufficiat. Im-
minente ergo die ſue vocatōnis ce
pit circuire in monaſterio caſulas
infirmarū xp̄i famularū earūqȝ vl
maximeqȝ vel etate puecte vel ꝓbi-
tate erant morū inſigniores quarū
ſe oīm p̄cibus hūiliter cōmendās
obitum proxime ſuū quē reuelatōne
didicerat non celabit eſſe futurum
Quā videlicet reuelatōnem huiuſ
modi eſſe ꝓhibebat vidiſſe ſeſe al-
batorū cateruā hoīm id eſt mona-
ſteriū intrare hos q̄ a ſe interrogat⁹
quid quererent aut quid ibi vellēt
reſpondiſſe ꝙ ob hoc illo fuerint
deſtinati vt aureū illud nomiſma
ꝙ eo de cantua venerat ſecū aſſumē
rent . Ipa aūt nocte ī cuius vltima

parte id eſt incipiente aurora p̄ſen
tis mūdi tenebras trāſiens ſupnam
migrauit ad lucem Multi de frib͡ꝫ
eiuſdē monaſterij q̄ alijs erāt in edi
bus iam manifeſte ſe concent⁹ an=
gelorum pſallentium audiſſe refe=
rebant ſed et ſonitū quaſi plurime
multitudinis monaſterium ingre=
dientis. Vnde mox egreſſi dinoſcē
quid eſſet viderūt lucem celit⁹ emiſ
ſam fuiſſe p maximāq; ſanctā illam
animā carnis vinculis abſolutam
ad eterna p̄rie celeſtis gaudia du=
cebat. Addunt et alia q̄ in ipa noc
te in monaſterio eadem diuinitus
fuerint oſtenſa miracula ſed hec nos
ad alia tendentes ſuis narrare per=
mittimus. Sepultū eſt aūt corpus
venerabile virginis et ſponſa xp̄i
in eccleſia beati pthomartiris ſteph
ani. Placuitq; poſt diē terciū vt la
pis quo monumentum tegebatur
amoueretur et alci⁹ in ipo loco re
poneretur Quod dū fieret tāte fla
grācie ſuauitatis abimis ebulliuit
vt cunctis q̄ aſtabant fratrib͡ꝫ et ſo=
roribus quaſi opobalſami cellaria
eſſe viderentur apta ſ; et matertera
eius de qua diximus edilberg et in
ipa deo dilectā perpetue virginita
tis gl'iam in magna corpis conti=
nencia ſeruauit que cuius eſſet vtu
tis magis poſt mortē claruit. Cū
eīn eſſet abbatiſſa cepit facē in mo=
naſterio ſuo eccleſiā in honorē om
niū aploꝝ in qua ſuū corpus ſe
peliri cupiebat. Sed cū opus idem
ad medium ferme eſſet pductū illa
ne hoc pficeret morte preerepta eſt
et ī ipo eccleſie loco vbi deſiderabat
condita Poſt cuius mortē fratrib͡ꝫ
alia magis curantib͡ꝫ intermiſſum
eſt hoc edificiū annis · vij · quibus
completis ſtatuerūt obnimietatem
laboris hui⁹ ſtructurā funditus re
linq̄re. Oſſa vero abbatiſſe illo de
loco eleuata in eccleſiā que eſſet per
fecta ac dedicata trāſferri. Et appe=
rientes ſepulchrū eius ita intemera
tum corpus inuenere vt a corrup=
tōne concupiſcēcie carnalis erat in
mune et ita denuo lotum atq; alijs
veſtib͡ꝫ indutū tranſtulerūt illud in
eccleſiam beati ſtephani martiris ·
Cui⁹ videlicet natalis ibi ſolet in
magna gloria celebrari die nona=
rum iuliarū ·

¶Capl'm · ix ·

Regnauit aūt oſuald rex cri
ſtianiſſimus nordāhimbro
rum · ix · annis annumerato
illo anno quē et feralis impietas
regis brittanū et apoſtaſia demēs
regum anglorum deteſtabilem fece
rat ſiquidē vt ſupra docuimus vno
animo oīm conſenſu firmatum eſt
vt nomē et memoria apoſtatarum
de catalogo regum xp̄ianorum p̄r
ſus aboleri deberet neq; aliqs reg=
no eorum annuis adnotari. Quo
completo annorum curriculo occi=
ſus eſt cōmiſſo graui p̄lio ab eadē
gente pagana paganoq; rege mer
ciorum a quo et predeceſſor ei⁹ edu
inus peremptus fuerat in loco que
lingua anglorū nūcupatur maſer=
felth āno etatis ſue · xxxviij · die q̄n
to menſis auguſti. Cui⁹ quanta fi
des in deū q̄ deuocio mentis fuerit
etiā poſt mortē virtutum miraculis

claruit. Namq3 in loco vbi p patriā
dimicans a paganis interfect⁹ eſt
vſq3 hodie ſanitates infirmorū et
hoim et pecorū celebrari nō deſinūt
Vnde contigit vt puluerem ipam
vbi corpus eius in terram corruit
multi auferentes et in aquā mitten-
tes ſuis p hoc infirmis multū com
modi afferrent. Qui videlicet mos
a deo increbuit vt paulatim ablata
exinde terra foſſam ad menſurā ſta-
ture virilis altum reddiderit. Nec
mirandū in loco mortis illi⁹ infir-
mos ſanari qui ſemp dū viueret in
firmis et pauperibus conſulere et
elemoſinas dare opem ferre nō ceſ
ſabat. Et multa quidē in loco illo
vel de puluere loci illius facta virtu-
tum miracula narrāt ſed nos duo
tm̄ que a moribꝫ audiuimus refer-
re ſatis duximus. Nō multo poſt
interfectōnem eius ex acto tpe con
tigit vt quidā equo ſedens iter iux
ta locum ageret illū cuius equ⁹ ſub
ito laſſeſſere conſiſtere caput in ter
rā declinare ſpumas ex ore dimitte
re et augeſcente dolore imo in ter-
ram cepit ruere. Deſiluit eques et
ſtramine ſubſtrato cepit expectare
horam qua aut melioratū reciperet
iumentū aut relinqueret mortuum
At ipm diu graui dolore vexatum
cū diuſas in ptes ſe torqueret repē-
te volutando deuenit in illud loci
vbi rex memorabil̄ occubuit. Nec
mora quieſcente dolore ceſſabat ab
inſanis membrorū motibꝫ et con-
ſuetudo equorū more q̄ſi poſt laſ
ſitudinē in diuſum latus viciſſim
ſeſe voluere ſtatimq3 exurgens q̄ſi
ſanum p omnia virecta herbarum
auidus carpere cepit quo ille viſo
vt vir ſagacis ingenij intellexit ali
quid mire ſanctitatis huic loco q̄
equ⁹ eſt curat⁹ meſſe. Et poſito ibi
ſigno nō multo poſt aſcendit equū
atq3 hoſpiciū quo pꝓpoſuerat acceſſit
quo dū adueniret inuenit puellam
ibi neptem patriſfamilias lōgo pa
liſis morbo grauatā. Et cū famili
ares domus illius de acerua puelle
infirmitate ipo pſente q̄reretur ce-
pit dicere ille de loco vbi caballus
ſuus eſſet curatus. Quid multa im
ponentes carro duxerūt ad locū il-
lum ibideq3 depoſuerūt. At illa po
ſita in loco obdormiuit parumper
et vbi euigilauit ſanatam ſe ab illa
corpis diſolucone ſenciens poſtu-
lata aqua faciem crines compoſuit
caput linteo coopuit et cum hijs q̄
ſe adduxerunt ſana pedibus ince-
dendo reuerſa eſt.

Capitulum. x.

Eo tempore venit alius qui
dam de natōne brittanum
vt fertur iter faciens iuxta
ipm locum in quo pſata erat pug-
na completa. Et vidit vnius loci
ſpacium cetero campo viridius ac
venuſtius cepitq3 ſagaci animo cō
nicere quod nulla eſſet alia cauſa
inſolite illo in loco viriditatis niſi
qd ibidē ſancior cetero exercitu vir
aliqs fuiſſet interfectus. Tulit ita-
q3 de puluere terre illius ſecum illi
gans in linteo cogitans qd futurū
erat qd ad medelā infirmacium idē
puluis pficēt et pgens itinere ſuo
peruenit ad vicū quendam veſprē

intrauitq; in domum in qua vicini
cenantes epulabantur et ſuſceptis
a dominis domus reſedit et ipſe cū
eis ad conuiuium appendens linteo:
lum cum puluere q̄ attulit in vna
poſta parietis Cumq; diuci⁹ epulis
atq; ebrietate vacarent accenſo gran
di igne in medio contigit volanti:
bus in altū ſcintillis culmē domus
q̄ erat virgis contextum atq; feno
tectum ſubitaneis flammis impleri
Qd̄ cū repente conuiue terrore con
fuſi conſpicerent fugerūt foras nil
ardenti domui etiā iāq; periture p:
diſſe valentes. Conſūpta ergo do:
mu flāmis poſta ſolūmodo in qua
puluis ille incluſus pendebat tuta
ab ignib⁹ et intacta remāſit. Qua
viſa v̄tute mirati ſunt valde et per
quirentes ſubtilius inuenerunt qd̄
de illo loco aſſūptus erat puluis
vbi regis oſualdi ſangwis erat ef:
fuſus. Quibus patefactis ac diffa
matis longe lateq; miraclis multi
p dies locum frequentare illum et
ſanitatū ibi graciā capere ſibi ſuiſ
q; ceperūt.

¶Caplm .xj.

nter que nequaq̄ ſilencio p̄tereun
dum reor quid v̄tutis illius ac mi:
raculi celeſtis fuerit oſtenſū. Cum
oſſa eius inuenta atq; ad eccleſiā in
qua nunc ſeruantur tranſlata ſunt
¶Factū eſt aūt hoc p induſtriā regi:
ne mercionorum oſtride q̄ erat filia
fratris eius oſuui q̄ poſt illū regni
apicem tenebat vt in ſequentibus
dicemus. Eſt monaſteriū nobile in
puincia lindiſſi nomine beardan
eo q̄ eadē regina cū viro ſuo adil:
redo multū diligebat venerabatur
excolebat in quo deſiderabat hono
randa patrui ſui oſſa recondere Cū
q; veniſſet carrū in quo eadē oſſa
ducebātur incūbente veſpera i mo:
naſteriū p̄fatum noluerunt ea qui
erant in monaſterio libenter excipe
re quia et ſi ſanctū eum nouerāt tū
q2 de alia prouincia ortus fuerat et
ſup eos regnū acceperat veteranis
eū odijs etiā mortuū inſequebātur
Unde factū ē vt ipa nocte reliquie
allate foris pmanerent tentorio tū
maiore ſup carrum in quo inerāt
oſtenſo. ſed miracli celeſtis oſtenſio
q̄ reuerenter ea ſuſcipiente a cūctis
fidelib⁹ eſſent patefecit. ¶Nam tota
nocte colūpna lucis a carro illo ad
celū vſq; porrecta oīb⁹ pene eiuſ
dē lindiſſe puincie locis conſpicua
ſtabat. Unde mane facto fr̄es mo:
naſterij illius q̄ pridie abnuerunt
diligenter ipi petere cepūt vt apd̄
ſe eadē ſancte ac deo dilecte reliq̄e
conderētur. Tota igitur oſſa intu
lerunt in thecā q̄ in hoc p̄parauē:
rūt atq; in eccleſia iuxta honorē cō
gruū poſuerūt. vt et regia viri ſanc
ti pſona memoriā haberet eternam
vexillū ei⁹ ſup tumbā auro et pur
pura cōpoſitū appoſuerunt. Ipam
q; aquā in qua lauerunt oſſa in an
golo ſacrarij fuderūt Ex q̄ tempore
factum eſt vt ipa terra q̄ lauacrū
venerabile ſuſcepit ad abigendos
ex obſeſſis corpib⁹ demones gr̄e
ſalutaris haberet effectū. Deniq; tē
pore ſeq̄nte cū p̄fata regina in eo:
dē monaſterio moraretur venit ad
ſalutandā eam abbatiſſa quedam.

venerabilis q̄ vſq3 hodie ſupeſt vo
cabulo edelhilt ſoror virorū ſanc:
torū edelumi et eduini q̄rū por eps
in lindiſſi puincia ſcōs erat abbas
in monaſterio qd vocatur parta:
neu a quo nō longe et illa mona:
ſteriū habebat Cum ergo veniens
illuc loqueretur cum regina atq in
ter alia ſermone de oſualdo ex ore to
diceret quod et ipa lucē ipa nocte
illa ſupra reliquias eius ad celum
vſq3 altam vidiſſet. Adiecit que de
puluere pauimenti in q̄ aqua laua
ri illius effuſa eſt multi iam ſanati
eſſent infirmi. At illa petiit ibi por:
tionē pulueris ſalutiferi dari et ac:
cipiens illigatum panno condidit
in capſella et rediit. Tranſacto hoc
tempe aliquāto cū eſſet in ſuo mo
naſterio venit illuc quidā hoſpes q̄
ſolebat nocturnis ſepiꝰ horis repen
te ab immūdo ſpiritu grauiſſime vex
ari Qui cum benigne ſuſceptꝰ poſt
cenā in lecto membra poſuiſſet ſub
ito a dyabolo arreptus inclamare
dentibꝫ frendere ſpumare et diūſis
motibꝫ cepit membra torq̄ri. Cun
q3 a nullo vel teneri vel ligari potu
iſſet cucurrit miniſter et pulſās ad
oſtium nūciauit abbatiſſe. At ille
aperiēs ianuā monaſterii exiuit ip
ſa cū vna ſanctimonialiū feminarū
ad locū virorū. Et euocans p̄ſbite
rum rogauit ſecū venire ad pacien
tē. Ubi cū venientes viderunt mul
tos affuiſſe q̄ vexatū tenere ad fuiſ
ſet motus eius inſanos comprimē
conati nequaq̄ valebant. Dicebat
p̄ſbiter exorciſmos et queq3 pote:
rat p ſedādo miſeri furore agebat
ſed nec ipe q̄ ius multū laborās p
ficere aliquid valebat. Cūq3 nil ſa
lutis furenti ſupeſſe viderentur re:
pente venit in mentē abbatiſſe pul
uis ille p̄fatus. Statimq3 iuſſit ire
miniſtram et capſellā in q̄ erat ad:
ducere et cū illa afferens que viſa ē
intraret atriū domus in cuius inte:
rioribus demonioſus torquebatur
Conticuit ille ſubito et q̄ſi in ſop:
num laxatꝰ depoſuit caput mēbra
in q̄etem omnia compoſuit conticu
ere omnes intentiq3 hora tenebant
q̄rēs exitū haberet et ſolliciti ex:
pectantes et poſt aliquātū hore ſpa
tium reſedit qui vexabatur et grui:
ter ſuſpirans modo inq̄d ſanum ſa
pio. recepi eī ſenſū animi mei. At
illi ſedulo ſciſcitabantur q̄uo hoc
cōtigiſſet. Qui ait. Mox vt virgo
hec cū capſella quā portabat appi:
quauit atrio domus huiꝰ diſceſſere
oīes q̄ me p̄mebāt ſpūs maligni
et me relicto nuſq̄ cōpareūt. Tūc
dedit eis abbatiſſa porcuinculā de
puluere illo et ſic data orone a pre
ſbitero noctem illā quietiſſimā dux
it. Neq3 aliquid ex eo tpe noctur
ni timoris aut vexatōnis ab antiq̄
hoſte ptulit.

¶ Capl̄m. xii.

Sequente dehinc tpe fuit ī ea
dem monaſterio puerulus
quidam longo febrium in
cōmodo grauiter vexatus. Qui cū
die quadā ſollicitus horam acceſſio
nis expectaret ingreſſus ad eū q̄dā
de fratribꝫ. Vis inquid mi nate do:
ceā te q̄uo cureris ab huiꝰ moleſtia
languoris. Surge ingredē ecc̄liā

et accedens ad ſepulchrum oſualdi
ibi reſide et quietus manens adhere
tūbe vide ne ex eas inde nec de lo:
co mouearis donec hora receſſio:
nis febriū tranſierit. Tūc ipſe intra:
bo et educam te inde. Fecit vt ille
ſuaſerat. Sed anteq; cū ad tumbam
ſancti infirmitas tangere nequaq̄
p̄ſūpſit quam tū timens aufugit vt
nec ſecūda die nec tercia neq; vnq̄
exinde eum auderet contingere. Qd
ita eſſet geſtū q̄ referebat michi fra
ter inde adueniens adiecit qd eo ad
huc tpe quo mecū loquebatur ſup
eſſe in eodem monaſterio iam iuue
nis ille in quo tunc puero factum
erat hoc miraculū ſanctitatis. Nec
mirandum p̄ces regis illius iā cum
domino regnantis multum valere
apud eum q̄ tēporalib; regni quō
dam gubernacula tenens magis p
eterno regno ſemp laborare ac de:
p̄cari ſolebat. Deniq; fertur quia
a tempore matutine laudis ſepius
ad diē vſq; in orōnibus perſteterit
atq; ob crebrū morē orandi ſiue gra
cias agendi dño ſemp vbicunq; ſe
dens ſupinas ſemp ſup genua ſua
manus hēre ſolitus ſit wlgatum eſt
hoc et in conſuetudine prouerbij
verſū qd etiā inter verba orōnis vi
tam finierit. Nāq; cū armis et ho
ſtib; circumſeptus iāq; videret ſe eſ
ſe perimendū orauit p animab; ex
ercitus ſui. Vnde dicunt in puer:
bio deus miſerere animabus dixit
oſuald cadens in terra. Oſſa illius
tranſlata et condita ſunt in mona:
ſterio qd diximꝰ. Porro caput et
manꝰ cum brachijs a corpe p̄ciſas
iuſſit rex q̄ occiderat in ſtipitib; ſu
ſpendi. Quo poſt annum deueniens
cū exercitu ſucceſſor regni eiꝰ oſiuu
abſtulit ea et caput qd eſt in cimi:
terio lindiſfarnenſis eccleſie i regia
vero ciuitate manus cum brachijs
condidit.

Capitulum xiij.

Nec ſolum incliti fama viri
brittāie fines luſtrauit vni
uerſos ſed etiā trāſoceanū
longe radioſā ſalutifere lucis ſpar
gens germanie ſilr et hibernie par:
tes attigit. Deniq; reuerendiſſimus
antiſtes acca ſolet referre q̄ cum ro
mam vadens apud ſanctiſſimū fre
ſonū gentis archiepi ſpū uulbror:
dum cum ſuo antiſtite vilfrido mo
raretur crebro eum audire de mirā
dis reliquijs eiuſdē reuerendiſſimi
regis in illa puincia geſta fuerint
narrare. Sed et in hibernia cū p̄ſbi
ter ad huc peregrinā pro eterna pa
tria duceret vitam rumorē ſanctita
tis eiꝰ in ea q̄z inſula longe lateq;
iā perebuiſſe ferebat. E quib; vnū
qd inter alia retulit miraculū p̄ſen:
ti noſtre hiſtorie inſerendū credidi
mus. Tempe inquid mortalitatis
q̄ brittaniā hiberniamq; lata ſtrage
vaſtauit pcuſſus eſt eiuſdem clade
peſtis inter alios ſcolaſticos quidā
de genere ſcottorū doctus quidem
vir ſtudio litterarum ſ; erga curam
ppetue ſue ſaluatōis nichil omnino
ſtudij et induſtrie gerens. Qui cū
ſe morti pximum videret timere ce
pit et pauere ne mox mortuus ob
merita ſcelerum ad inferni clauſtra
rapetur. Clamauitq; me cū eſſem

in vicinia posit⁹ et inter egra tremēs
ſuſpiria flebili voce tālia mecū que
rebatur. Vides inquit q̄ iamq; cre:
ſcente corporis moleſtia ad articulū
ſubeunde mortis compellor. Nec
dubito me poſt mortē corporis ſta
tim ad ppetuam anime mortē rapi
endū ac infernalib⁹ ſubdendū eſſe
tormentis qui tpe nō pauco inter
ſtudiū diuine lectōnis diuinorum
poci⁹ implicamentis q̄ diuinis ſo:
lebā ſeruire mandatis. In eſt autē
animo ſi michi pietas ſupna aliq̄
viuendi ſpacia donauerit viciosos
mores corrigere atq; ad imperiū di:
uine volūtatis tātā ex integre men
tē vitāq; transferre. Verū noui nō
h eſſe meriti mei vt inducias viuen
di vel accipiā vel me accepturū eſſe
cōfidā niſi forte miſero michi et in:
digno veniā p auxilium q̄ illi fideli
ter ſeruierunt ꝓpiciari dignatus fu
erit. Audiuim⁹ aūt et fama creberri
ma q fuerit in gente vr̄a rex mirā :
de ſanctitatis vocabulo oſuld cui⁹
excellencia fidei et veritatis etiā poſt
mortē virtutū frequenciā opatōne
claruerit. Precorq; ſi aliquid reli:
quiarū illius penes te meritū habe
as afferes m̄ ſi forte michi domin⁹
p eius merita miſereri voluerit. At
ego reſpondi. Habeo quidē de lig
no in quo caput eius occiſi a paga
nis infixum eſt et ſi firmo corde cre
dideris poteſt diuina pietas p tan
ti meritū viri et huius vite ſpacia
longiora concedere et ingreſſum te
vite phēnis dignum reddere. Nec
moratus ille integram ſe in hoc ha
bere fidē reſpondebat. Tunc bene:
dixi aquā et aſtulā roboris ꝓbat ī
mittens obtuli egro potandum.
Nec mora melius habere cepit et
cōualeſcens ab infirmitate m^lto de
inceps tpr vixit totoq; ad deū cor:
de et ope conuerſus omib⁹ vbicunq;
pueniebat clemenciam pii condito
ris et fideles eius famulis gloriam
pdicabat. ¶ Ca. xiiij.

Trāſlato ergo ad celeſtia reg
na oſualdo ſuſcepit regni
terreſtris ſedē p eo frater ei
us oſuiu iuuenis xxx. circiter anno
rum et p annos xxviij. laborioſiſſi
me tenuit. Impugnatus videlicet
et ab ea q̄ fratrē occiderat pagana
gēte merciorū et a filio q̄q; ſuo alue
frido necnō et a fratruo id ē fratris
ſui qui ante eū regnauit id eſt filio
edilualdo. Cuius āno ſecundo hoc
eſt ab incarnatōne dominica anno
dc.xliij. reuerendiſſimus pr̄ pauli
nus quondā quidē eburaceſis ſed
epus hrofenſis ciuitatis tranſiit
ad dn̄m vi. idus octob die. Qui
decem et nouē annos et mēſes duo
et xxi. dies epatū tenuit. Sepult⁹
q; eſt in ſecretaria beati apli andree
qd rex edilbrecht a fūdamentis in
eadē brofri ciuitate conſtruxit. In
cuius locū honorius archieps or
dinauit ithamar oriūdum quidē
de gente cātuariorū ſed vita et eru:
ditōne anteceſſoribus ſuis equādum
Habuit aūt oſuiu primis ſui tem:
poribus conſortē regi ea dignita:
tis vocabulo oſuini de ſtirpe regis
eduini hoc eſt filiū oſricide quo ſu
pra retulimus virum eximie pieta
tis et religionis q̄ puincie deirorū

ſex annis in maxima oīm rerum af
fluencia et ipē amabilis omībꝫ pre
fuit. Sed nec cū eo ille qui ceteram
trāſumbꝛane gentis ptem ab aqui-
lone id eſt berniciorū pūnciā rege
bat habere pacem potuit quin po-
eius in graueſcentibꝫ cauſis diſſen
ſionū miſerrima hunc cede peni͂t.
Siquidē congregato cōtra inuicē
exercitu cū videret ſe oſuini cū illo
q̄ plures habebat auxiliarios non
poſſe bello confligere ratus ē vtili
us tunc dimiſſa intentōne bellandi
ſeruari ſe ad tempora meliora. Re
miſit ergo exercitum quē congre-
gauerat ac ſingulos domū redire
p̄cepit a loco qui vocatur vilfares
duun id eſt mons vilfari et eſt a vi
co catrarctone. x. ferme milibꝫ paſ-
ſuum contra ſolſticialē occaſū ſecre
tus. Diuītitqꝫ ipē cū vno tm̄ milite
ſuo fideliſſimo nomine condheri ce
landus in domo comitis hunual-
di quē etiā ipm ſibi amiciſſimū au-
tumabat Sed heu pch dolor longe
aliter erat. Nā ab eodem comite p
ditum eū oſuiu cum p̄fato ipiꝰ mili
te p p̄fectum ſuū ediluinū deteſtan-
da omibꝫ morte interfecit. Qđ fac-
tum eſt die. xiii. kl'is ſeptemb anno
regni eius nono ī loco qui dicitur
ingethlingū vbi poſtmodum caſti
gandi huius facinoris gr̄a mona-
ſteriū conſtructū eſt. In q̄ p vtriuſ-
qꝫ regis et occiſi videlicet et eiꝰ qui
occidere iuſſit anime redēptōne cot
tidie domino p̄ces offerri deberent.
Erat autē rex oſuini et aſpectu ve-
nuſtus et ſtatura ſublimis et affec
tu iocundus et moribus ciuilis et
manu oībus nobilibꝫ ſil' atqꝫ ig-
nobilibꝫ largus. Vnde contigit vt
ob regiā eius et animi et vultus et
meritorū dignitatē ab omībꝫ dili-
geretur et vndiqꝫ ad eius miſteriū
de cūctis q̄ꝫ pūincijs viri etiā nobi
liſſimi concurrerent. Cū inter cete-
ras v̄tutis et modeſtie et vt ita dicā
ſpecialis benedictōnis glorias etiā
maxima fuiſſe fertur hūilitatis vt
vno pbauerint exemplo. Donaue
rat equū optimū antiſtiti aidano
in quo ille q̄uis ambulare ſolitus
vel ampnium fluenta tranſire vl' ſi
alia quelibet neceſſitas inſiſteret viā
p agere poſſet cui cū paruo inter-
iecto tp̄e paup quidā occurreret et
elemoſinā petens deſiliens ille p̄ce-
pit equū ita vt erat ſtratus regalit'
pauperi dari. Erat eīn multū miſe
ricors et cultor pauperum ac velut
pater miſerorū. Hoc cū rege eſſet
relatū dicebat epo cū forte ingreſ-
ſuri eſſent ad prandiū. Quid volu
iſti dn̄e antiſtes equū regiū quē te
cōueniebat pprium habere paupe-
ri dare. Nūq̄d nō habuimꝰ equos
vigiliores plurimos et alias ſpeci-
es que ad pauperū dona ſufficerent
q̄uis illū eis equū nō dares quem
tibi ſpecialiter poſſidendum elegi.
Cui ſtatim epūs. Quid loqueris
inq̄t rex. Nū tibi carior eſt ille fili
us equi q̄ ille filiꝰ dei. Quibꝫ dic-
tis intrabant ad prandendum et epi
ſcopus quidē reſidebat in ſuo loco.
Porro rex venerat enim cepit con
ſiſtens ad focū calefieri cum mini-
ſtris. Et repente inter calefacientes
recordans verbū quod dixerat illi

antiſtes diſtinxit ſe gladio ſuo et de
dit illū miniſtro feſtinuſq; accedēs
an̄ pedes epi corruit poſtulās vt ſi
bi placatus eſſet q̄ nunꝙ inq̄t dein:
ceps aliquid loquar de hoc aut iu:
dicabo quid vel q̄ntum de pecunia
nr̄a filijs dei tribuas. Quod vidēs
ep̄us multū pertimuit ac ſtatim ex
ſurgens leuauit eū ꝓmittenſe mlꝉ
tum illi eſſe placatū dūmodo ille
reſidens ad epulas triſticiā depone:
ret. Dumq; rex iubente ac poſtulā:
te ep̄o leticiam reciperet cepit contra
ep̄us triſtis vſq; ad lacrimarū ꝓfu
ſionē affici. Quē dum p̄ſbiter ſuꝰ
lingua patria quā rex et domeſtici
eius non nouerant quare lacrima:
ret interrogaſſet. Scio inq̄t qḋ nō
multo tp̄e victurus eſt rex. Nūꝙ
em̄ vidi an̄ hec hūilē regem. Unde
animadūto citius illū ex hac vita
rapiendum. Non em̄ digna eſt hec
gens talē habere rectorē. Nec mul
to poſt dira antiſtitis p̄ſagio triſti
regis funere de quo ſupra diximus
īpleta ſunt. Sed et ip̄e antiſtes
aidan nō plus q̄ꝫ ·xij· poſt occiſionē
regis quē amabat die id ē pḋ kl̄is
ſeptemb̄ de ſeculo ablatus ꝑpetua
laborum ſuorum a domino p̄mia
recepit.

Caplm ·xv·

Qui cuius meriti fuit etiā mi
raculorū ſignis internꝰ ar:
biter edocuit. E quibꝫ tria
memorie cauſa ponē ſatis eſt. Pre
ſbiter quidā noīe vtta multe ꝯuita
tis ac veritatis vir et ob id om̄ibꝫ
etiā ip̄is principibꝫ ſeculi honora:
bilis. Cum mitteret cantuā ob ad
ducendā inde coniugem regi oſuo
filiā videlicꝫ eduini regis eanfledā
que occiſo p̄re illuc fuerat adducta
Qui terreſtri quidē itinere illo ve:
nire ſed nauigio cū virgine redire
diſponebat. Acceſſit ad ep̄m aida:
nū obſecrans eū ꝓ ſe ſuiſq; q̄ tunc
īter erāt aggreſſuri dn̄o ſupplicare.
Qui benedicens illos ac dn̄o com
mendans dedit etiā oleū ſanctifica
tū. Scio inquiens quia vbi nauem
aſcenderitis tempeſtas vobis et ven
tus contrarius ſupueniet. Sed tu
memento hoc oleum qḋ tibi do vt
mittas in mare et ſtatim quieſcenti
bus ventis ſerenitas maris vos le:
ta ꝓſequetur. Accepto deſideratoq;
itinere domū remittet que cūcta vt
p̄dixerat antiſtes ex ordine comple
ta ſunt et quidē in primis furenti:
bus vndis pelagi temptabāt nau:
te anchoris in mare miſſis nauē re
tinere neq; h̊ agentes aliquid ꝓfici
ebant. Cūq; mergentibꝫ vndiq; et
īplere incipientibꝫ nauē fluctibꝫ
mortē ſibi om̄es īminere etiā iāq;
adeſſe viderent. Tandem preſbiter
reminiſcēs verba antiſtitis aſſump:
ta ampulla miſit de oleo in pontū
et ſtatim vt p̄dictū erat ſuo quieuit
a feruore. Sicq; factū eſt vt vir dei
et ꝓphecie ſpiritū tempeſtatē p̄dixe
rit futuram et ꝑ v̄tutem eiuſdē ſpi:
ritus hanc exortā q̄uis corpaliter
abſens ſopiuerit. Cuius ordinem
miracli nō quilibet dubiꝰ relator
ſed fideliſſimus michi noſtre eccleſie
preſbiter cynimund vocabulo nar
rauit q̄ ſe hoc ab ip̄o vtta p̄ſbitero
in quo et ꝑ quem completum eſt

audiſſe phibebat.

Capl'm xvi.

Aliud eiuſdem p̄ris memorabile miraculū ferme multi q̄ noſſe potuerūt. Nā tpe epatus eius hoſtilis merciorū exercitus penda duce nordāhimbrorū regiones impia clade longe lateq; deuaſtans puenit ad vrbē vſq; regiam q̄ ex bebbe quondā regine vocabulo coguominat eāq; neq; armis neq; obſidione capere potrat flāmis aſſumere conatus ē. Diſceſſeq; viculis quos in vicina vrbis inuenit aduexit illo plurimā cōgeriē trabiū tignorū parietū virgeorum et tectis enei. Et hijs vrbē in magna altitudine circūdedit a pte qua terre eſt contigua. Et dū ventum oportunū cerneret illato igne comburē vrbem niſus eſt. Quo tēpore reuerendiſſim⁹ antiſtes aidan in inſula farne q̄ duob⁹ ferme milibus paſſuū ab vrbe pcul habetur morabatur. Jllo em̄ ſepius ſecrete orōnis et ſilencij cauſa ſecedere cōſueuerat. Demq; vſq; hodie locum ſedis illius ſolitarie in eadē inſula ſolent oſtendere. Qui cū ventis furentib⁹ globus ignis ac fumum ſupra muros vrbis exaltare conſpiceret fertur eleuatis ad celū oculis manibuſq; cū lacrimis dixiſſe. Vide domine q̄nta mala facit penda. Quo dicto ſtatim mutati ab vrbe venti in eos q̄ accenderant flāmarū incendia retorſerūt ita vt aliq̄ leſi oīnes territi pugnare vltra vrbem ceſſarent q̄ꝑ diuinit⁹ iuuari cognouerant.

Capl'm xvij.

Nunc cū dies mortis egredi e corpe cogeretur cōpletis annis epatus ſui xvij Erat in ville regia nō longe ab vrbe de q̄ pfati ſum⁹. Jn hac em̄ hn̄s eccleſiam et cubiculū ſepius ibidē diuerti ac manere atq; inde ad p̄dicandū circumquaq; conſueuerat exire qd̄ ipm et in alijs villis regijs facē ſolebat vtpote nichil ꝓprie poſſeſſionis excepta eccleſia ſua et adiacentibus agellis habens. Tetenderūt ergo ei egrotanti tentorū ad occidētalem ecclie ptem ita vt ipm tentoriū parieti hereret ecclie. Vnde factum eſt vt adclinis deſtine que extrinſecus eccleſie eſt ꝓ munimie erat adpoſita ſpiritū vite exalaret vltimū. Obijt aūt. xvij. epat⁹ ſui āno prid kl'is ſeptemb. Cui⁹ corp⁹ mox inde tranſlatū ad inſulā lindiſfarnēſium atq; in cimitero fratrū ſepultum eſt. Ad interiecto tpe aliquanto cū fabricata eſſet ibi baſilica maior atq; in honorē beatiſſimi aplorū princi pis didicata illo oſſa eius trāſlata atq; ad dexteram eius altaris iuxta veneratōnem tanto pontifici digne condita ſunt. Succeſſor vero ei in epatū ſinan et illo ipe ab hijs ſcotorum inſula ac monaſterio deſtinatus ac tpe nō pauco in epatu pmāſit. Contigit aūt poſt aliqd̄ annos vt penda merciorum rex cum hoſtili exercitu hec in loca pueniens cū cūcta q̄ potrat ferro flāmaq; pderet vicuſq; ille ī quo antiſtes obijt vna cū eccleſia memorata flāmis aſſumeretur. Sed mirum in modum

ſola illa deſtina cui icumbens obijt
ab ignibus circũ cuncta vorãtib9
abſumi nõ potuit. Quo clareſcente
miraclo mox ibidẽ ecclia reſtaura
ta et hec eadẽ deſtina in monumẽtũ
eſt parietis vt añ fuerat forinſecus
apppoſita. Rurſumqꝫ pacto tpe ali-
quãto euenit p culpã in curie vicũ
eundẽ et ipam piter eccleſiam igni-
bus conſumi ſed nec tunc quidem
eandẽ tangere flãmam deſtinatã va
lebat. Et cũ magno vtiqꝫ miraculo
ipa eius foramina ingrediens qui-
bus edificio erat affixa pderet ipaꝫ
tñ ledere nullatenus ſinebat. Vnde
tercia edificata ibi eccleſia deſtinatã
illã nõ vt antea de foris in fulcimẽ
tũ domus apppoſuerũt ſed intro ip-
ſam eccleſiam in memoriã miraculi
poſuerũt vbi intrantes genu flecte
re ac miſericordie celeſtis ſupplicare
deberent. Conſtatqꝫ mltos ex eo tẽ
pore gratiã ſanitatis in eodẽ loco
conſecutos q̃netiam aſtulis ex ipa
deſtine excifis et in aquã miſſis plu
res ſibi ſuiſqꝫ languorum remedia
conquiſiere. Scripſit hec de pſona
et opib9 viri prefati nequaq̃ in co-
laudans aut eligens hoc qd de ob-
ſeruancie paſche minus pfecte ſapi
ebat imo hoc multũ deteſtans ſicut
in libro quẽ de tempibus cõpoſui
manifeſtiſſime pbaui. Sed q̃ſi ve-
rax hiſtoric9 ſeptempliciter ea que
de illo ſiue p illum ſũt geſta deſcri-
bens et que laude ſunt digna in ei-
us actib9 laudans ad vtilitatẽ legẽ
cium memorie cõmendans. Stu-
diũ videlicet pacis et caritatis con
tinenciã et hũilitatis aĩm ire et aua
ricie victorẽ ſupbie ſil' et vane glo
rie contemptorẽ. Induſtriã facien-
di ſimul et docendi mãdata celeſtia
ſollerciã lectõis et vigiliarũ auc-
toritatẽ ſacerdoti dignã redarguen
di ſupbos ac potentes pariter et in
firmos conſolãdi ac paupes recre
andi vel defendi clemenciã. Qui vt
breuiter multa comphendã q̃ntum
ab eis q̃ illũ nouere didicimus nil
ex oĩb9 q̃ in euangelicis ſiue apo
ſtolicis ſiue ppheticis litteris faciẽ-
di cognouerat ptermittere ſꝫ cũcta
p ſuis virib9 opibuſqꝫ explere cu-
rabat. Hec in pfato antiſtite mltũ
complector at amno qꝫ nimirũ hec
deo placuiſſe nõ ambigo. Qd aũt
paſcha nõ ſuo tpe obſeruabat vl
canonicũ eius temp9 ignorans vel
ſue gentis auctoritate ne agnitum
ſequeretur deuict9 non apppbo nec
laudo. In quo tñ hoc apppbo quia
in celebratõne ſui paſche nõ aliud
corde tenebat venerabatur et pdi-
cabat q̃ qd nos idẽ redẽptõnẽ ge-
neris hũani p paſſionẽ reſurrectõ-
nem aſcenſionẽ i celos mediatoris
dei et hoim iheſu xpi. Vnde et hãc
ut quidã falſa opinantur xiiij luna
in qualibet feria cũ iudeis ſꝫ die do-
minica ſemp agebat a luna xiiij vſ
qꝫ ad viceſimã pp̃ter fidem videlicet
dñice reſurrectõnis q̃ vna ſabbati
factam propter quẽ ſpeciem noſtre
reſurrectõnis quã eandem vnã ſab-
bati que nunc dominica dies dici-
tur veraciter futuram ſancta ecclia
credebat.

Capitulum xviij.

His temporibꝫ regni orientaliū anglorū post eurpu uualdū redualdi successorē sigberecht frater eiꝰ p̄fuit homo bonus ac religiosus qui dudū in gallia dū inimicicias redualdi fugiēs exularet lauachrū baptismi pcipit et patriā reūsus vbi regno potitus est mox ea q̄ in gallijs bene disposita vidit imitare cupiens instituit scolam in qua pueri litteris erudirentur iuuante se ep̄o felice quē de cantua accepat eisq̃ʒ pedagogos ac mgr̄os iuxta morē cantuariorū p̄bente. Tantumqʒ rex ille celestis regni amator factꝰ est vt ad vltimū relictis regni negocijs et cognato suo eegrice cōmendatis q̄ et antea ptem eiusdē regni tenebat intraret monasteriū qd̓ sibi fecerat atʒ accepta sibi tonsura pro eterno magis regno militare curaret. Qd̓ dum multo tpe faceret contigit gentem merciorū duce rege penda adūsus orientales anglos in bellū procedē Qui dum se inferiores in bello hostibus conspicerent rogauerūt sigbrechtū ad confirmandum militē secum venire in p̄lium illo molēte ac contradicentē inuitum de monasterio eruentes duxerūt incertamen sperantes minus animos militū trepidare minus p̄ñte duce quondā strenuissimo et eximio posse fuga meditari. Sʒ ipa p̄fessionis sue nō immemor dū opinio esset nullatenus exercitu nō nisi ṽgam tm̄ habere ĩ manu voluit. Occisusqʒ ē vna cum rege egrice et cūctus eorum insistentibus paganis cesus siue dispersus exercitꝰ. Successor aūt regni illorū factus est anna filꝰ eni de regio genere vir optimus atʒ optime genitor sobolis de quibꝫ in sequentibꝫ suo tpe dicendū est. Qui et ip̄e postea ab eodē pagano merciorū duce a quo et p̄decessores eiꝰ occisus est.

Capl̄m. xix.

Uerum dū adhuc sigberecht regni insulas teneret superuenit de hibernia vir sanctus nomine furseus ṽbo et actibus clarus ſʒ egregiꝰ insignis virtutibꝫ cupiens p dn̄o vbicūqʒ sibi oportunū inueniret pegrinā ducē vitā Qui cū ad puinciā orientaliū peruenisset anglorum · susceptus ē honorifice a rege p̄fato · et solitū sibi opꝰ euangelizandi exequens · multos et exemplo ṽtutis et incitamento sermonis · vel incredulos ad xp̄m cōuertit · vel etiā credentes amplius in fide atʒ amore xp̄i cōfirmauit Ubi quadā infirmitate corpis arreptus angelica visione pfrui ĩ qua admonitus est cepto ṽbi ministerio sedulus insistere vigilijsqʒ consuetis et oroibus indefessus incūbere eo qd̓ certus sibi exitus sed incerta eiusdē exitus hora futura · dicente dn̄o Vigilate itaqʒ qꝛ nescitis diē neqʒ horam Qua visione confirmatꝰ curauit locū monasterij quē a p̄fato rege sigberehto accepat velocissime construere ac regularibꝫ instituere disciplinis. Erat aūt monasterium siluarū et maris vicinitate amenū constructū in castro quodā quod lingua anglorū caobbersburg id

eſt vrbs cnobheri vocatur. Quõ de inde rex prouincie anna ac nobiles quiq; augustioribꝫ edificijs ac donarijs adornauerũt. Erat autẽ vir iſte de nobiliſſimo genere ſcottorũ ſed lõge animo nobilior ꝙ carne ab ipo tpe puericie ſue curam nõ modicã lectõibꝫ ſacris ſibi et monaſtericis exhibebat diſciplinis et qd maxime ſanctos decet cũcta q̃ agenda didicerat ſollitꝰ agere curabat Quid mlta pcedente tpe et ipe ſibi monaſteriũ in q̃ liberius celeſtibꝫ ſtudijs vacaret conſtruxit. Vbi correptus infirmitate ſicut libellus de vita eius conſcriptus ſufficiẽter edocet raptꝰ eſt e corpe. Et a veſpera vſq; ad gallicantũ corpe exutꝰ angelicorũ agminũ et aſpectꝰ intueri et laudes beatas meruit audire. Referre autẽ erat ſolitus qd apte eos int alia reſonare audiret. ibũt ſancti de vtute in vtutem. Et iterũ videbitur deus deorũ in ſyon. Qui reductus in corpe et die tercia rurſum eductus vidit nõ ſolũ maiora beatorũ gaudia ſed et maxima malignorum ſpirituũ certamina q̃ crebris accuſatõibꝫ impbi iter illi celeſtis inter ducere cõtendebãt. Nec tñ ptegentibꝫ eum angelis quicꝙ pficiebant. De quibꝫ omibꝫ ſi qui plenius ſcire vult id eſt q̃nta fraudis ſolercia demones et actus eius et verba ſupflua et ipas etiã cogitatõnes q̃ſi in libro deſcriptas replicauerint que ab angelis ſanctiſq; ac viris iuſtis ſibi iter angelos apparentibꝫ leta vel triſtia cognouerit legat ipm de quo dixi libellum vite eius et multum ex illo vt reor pfectus ſpiritales accipiat. In quibus tñ vnũ eſt quo et nos in hac hiſtoria ponere multis comodum duximus. Cum ergo in altũ eſſet elatus iuſſus eſt ab angelis q̃ eum ducebant reſpicere in mundũ at ille oculos in inferiora deflectens vidit quaſi vallẽ tenebroſam ſubtus ſe in imo poſitam. Vidit et. iiij. ignes in aere nõ mlto ab inuicẽ ſpacio diſtantes. Et interrogãs angelos q̃ eſſent hij ignes audiuit hos eſſe ignes q̃ mundum ſuccendentes eſſent conſũpturi. Vnum mẽdacij cum hoc ꝙ in baptiſmo abrenũciare nos ſathane et omibꝫ operibus eius pmiſimus minĩe implemus. Alterũ cupiditatis cũ mũdi diuicias amori celeſtiũ ꝑponimus. Tercium diſſenſionis cũ animas primorum etiã in ſupuacuis rebꝫ offendere nõ formidamus. Quartꝰ impietatis cũ infirmiores ſpoliare et eis fraudẽ facẽ p nichilo duximꝰ. Creſcentes vero paulatim ignes vſq; ad inuicẽ ſeſe extenderũt atq; in immenſũ adunate ſunt flãme. Cunq; appinquaſſent pertimeſcens ille dicit angelo. Dñe ignis m appropinqt At ille. Quod non incendiſti mqt nõ ardebit te Nam ſi terribilis iſte ac grãdis eſſe rogus videtur tamẽ iuxta meritis operum ſingulos examinat q; vniuſcuiuſq; cupiditas in hoc igne ardebit. Sicut em q̃s ardet in corpe p illicitã voluptatẽ ita ſolutus corpe ardebit p debitã penã. Tunc vidit vnũ de tribꝫ angelis qui ſibi in tota vtraq; viſione

ductores affuerūt p̄cedentē · ignes
flāmas diuidere et duos ab vtroq;
latere circūuolantes·ab ignium ſe
periculo defendere. Vidit autem et
demones p ignē volantes incendia
bellorū contra iuſtos ſtruē ſequun
tur aduſus ipm accuſatōes malig:
norum ſpirituū bonorū copioſior
celeſtiū agminū viſio. Sed et viro
rum de ſua natōne ſanctorū quos
olim ſacerdocij gradu nō ignobili:
ter potitos fama iam wlgante cō:
pererat a quibꝫ non pauca que vel
ipi vel omībꝫ q̄ audire vellent vel:
lent multū ſalubria eſſent audiunt
Qui cum vba finiſſent et cū ange
licis ſpiritibus ipi q; ad celos redi
rent. Remanſerūt cū beato furſeo
tres angeli de quibꝫ diximus q̄ eū
ad corpus referrent. Cūq; prefato
igni maximo appꝑinquaret diuiſit
quidē angelus ſicut prius ignē flā
me. Sed vir dei vbi ad patefactam
inter flāmas ianuā puenit arripiē:
tes immūdi ſpūs vnū de eis q̄s in
ignibꝫ torrebant iactauerunt in eū
et contingentes humerū maxillam
q; eius incenderūt Cognouitq; ho
minē et que veſtimenta eius morie
tis acceperit ad memoriam reduxit
quē angelus ſanctus ſtatim app̄hē
dens i ignem reiecit. Dicebatq; ho
ſtis malignus nolite repellere quē
ante ſuſcepiſtis. Nā ſicut bona eiꝰ
peccatoris ſuſcepiſtis ita et de pe:
nis eius pticipes eſſe debetis. Con
tradicens angelus. Nō inq̄t ꝓpter
auariciā ſed ꝓpter ſaluandam eius
aīam ſuſcepit. Ceſſauitq; ignis. Et
conuerſus ad eū angelus. Qd incen
diſti inq̄t hoc arſit in te. Si eīm viri
in peccatis ſuis mortui pecuniā nō
accepiſſes nec pena eius in te arde:
ret et plura locutus quid erga ſalu
tē eorū q̄ peniterent eſſet agendum
ſalubri ſermone edocuit. Qui poſt
modū in corpe reſtitutus omī vite
ſue tpe ſignū incedij quod in ani:
ma ptulit viſibile cunctis in hume
ro maxillaq; portauit. Mirūq; in
modū qd anima i occulta paſſa ſit
caro palā p̄monſtrabat. Curabat
aūt ſemper ſicut et antea conſueue
rat omībꝫ opus vtutū et exemplis
oſtendere et predicare ſermonibus
Ordinē aūt viſionū ſuarū illis ſo
lūmodo q̄ ꝓpter deſideriū cōpunctio:
nis interrogabant exponē volebat
Supeſt adhuc quidā frater ſenior
monaſterij nr̄i q̄ narrare ſolet dixiſ
ſe ſibi quēdam multū veracē ac re
ligioſum hoīem qd ipm furſeū vi:
derit i prouincia orientaliū anglo
rum illaſq; viſiones ex ipiꝰ ore au
dierit. Adiciens q; tempus hiemis
fuerit acerrimū et glacie conſtric:
tum cum ſedens in tenui veſte vir
iſte interdicendū ꝓpter magnitudi
nem memorati timoris vel ſuauita
tis quaſi in medie eſtatis caumate
ſudauerit. Cum ergo vt ad ſupio:
rem redeamus multis annis i ſcot:
tia vbum dei omībꝫ ānuncians tu:
multus irruenciū turbarū nō faci:
le ferret relictis omībꝫ que habere
videbatur ab ipa q; iſula ad p̄riam
diſceſſit. Et paucis cū fratribꝫ per
brittones in puinciam anglorū de
uenit ibiq; p̄dicans vbum vt dixi
mus monaſteriū nobile conſtruxit

Quib⁹ rite geſtis cupiēs ſe ab om̄i
b⁹ ſcl'i hu⁹ et ip̄ius q₃ monaſterij
negocij alienare. Reliq̄t monaſte
rium et animarū curā fratri ſuo fal
lano et p̄ſbiteris golbano et dicul
lo et ip̄e ab om̄ib⁹ mūdi reb⁹ liber
in anathoretica conuſatōne vitā fi
nire diſpoſuit. Habuit alterū fra-
trem vocabulo vltanū q̄ de mona
ſterij p̄batōne diuturna ad heremi
ticā vitā puenerat. Hūc ergo ſol⁹
petens ānum totū cū eo incontinē-
cia et oroib⁹ in quotidianis manū
vixit laborib⁹. De inturbatā incur
ſione gentilium puīciā videns et
monaſterij q₃ piculū imminere pre
uidens dimiſſis ordinate omibus
nauigauit galliā ibiq₃ a rege fran-
corū hlodouin vel patricio hercen-
naldo honorifice ſuſcept⁹ monaſte-
riū conſtruxit in loco latiniaco no
minato. Ac nō multo poſt infirmi-
tate correptus diē clauſit vltimum
Cuius corpus idē erconuald⁹ pa-
tricius accipiens ſeruauit in porti-
co quodam eccl'ie qui in villa ſua
cui nomē erat peronna faciebat do
nec ip̄a eccl'ia dedicaretur. Quod
poſt dies. xxvij eſſet factū et corp⁹
ip̄m de porticu ablatum ꝓpe altare
eſſet recondēdū inuentū ē ita illeſū
ac ſi eadem hora de hac luce fuiſſet
egreſſus. Sed et poſt annos. iiij. cō
ſtructa domuncula late culciori re
ceptui corpis eiuſdē ad oriente alta-
ris adhuc ſine macula corruptōnis
inuentū ibidē digno cum honore
tranſlatū eſt. Ubi merita illi⁹ mul-
tis ſepe conſtat deo opante claru-
iſſe v̄tutib⁹ hec et de corpis eius in
corruptōne breuiter attigimus vt
q̄nta eſſet viri ſublimitas legētib⁹
nocius exiſteret. Que cūcta in libel
lo eius ſufficiencius ſed et de alijs
cō militonibus ip̄ius quiſq₃ legerit
inueniet.

Cap̄m. xx.

Interea defūcto felice orientaliū an-
glorū ep̄o poſt decem et q̄tuor an-
nos accepit ep̄atum honori⁹ loco
eius ordinauit thomā dyaconū ei⁹
de puīcia giruiorū et hoc poſt. v.
annos ſui ep̄at⁹ de hac vita ſubtrac
tus berethgiſlū cognoīe bonifaciū
de puīcia cantuariorū loco ei⁹ ſub
ſtituit Et ip̄e q₃ honori⁹ p⁹q̄ᵽ etatē
ſui curſus ip̄leuit migrauit ex hac lu-
ce āno ab incarnatōne dn̄i. dc. liij.
prid. kl'is octob et ceſſante epiſco-
patu p annū et. vi. menſes electus
eſt archiep̄us cathedre doruernen-
ſis ſextus deus dedit de gente occi-
dentalium ſaxonū. Quē ordinatu-
rus venit illuc thamar antiſtes ec-
cleſie hrofenſis. Ordinatus eſt aūt
die. vij. kl'is apri et rexit eccleſiam
annos. ix. menſes. iiij. duos dies et
ip̄e defunctus thamar conſecrauit
p eo damianū q̄ de genere auſtra-
lium ſaxonum erat oriundus.

Capitulum. xxi.

His tēporib⁹ mildiengli id
eſt mediterranei angli ſub
p̄incipe peada filio pendā
regis fidē et ſacramēta veritatis p-
ceperit. Qui cum eſſet iuuenis op-
timus ac regis noīe ac pſona dig-
niſſimus p̄lat⁹ eſt a patre regno gē
tis illius. Venitq₃ ad regē nordan-
himbrorū oſuiu poſtulās filiā eius

alchfledā ſibi coniugē dari neq;
aliter qd̄ petebat impetrare potuit
niſi fidē xp̄i ac baptiſma cū gente
cui p̄erat accip̄et. At ille audita p̄
dicatōne v̄itatis et p̄miſſiōe regni
celeſtis ſpeq; reſurrectōis ac future
īmortalitatis libenter ſe xp̄ianū fie
ri velle confeſſus eſt et ſi v̄gine nō
accip̄et pſuaſus maxime ad pcipiē
dam fidē a filio regis oſuiu nomi=
ne aluchfredo qui erat cognatus et
amicus eius habens ſororē ip̄i⁹ cō=
iugem vocabulo cyniburgā filiam
pendā regis. Baptizatus ē ergo a
finano ep̄o cum omnib; q̄ ſecū ve
nerant comitib; ac militib; eorūq;
famul̄ vniūſis in vico regis illuſtri
q̄ vocatur ad murum. Et acceptis
quatuor p̄ſbiteris q̄ ad docendum
baptizandamq; gentē illius et eru=
dicioni et vita videbantur ydonei
multo cū gaudio reuſus eſt. Erāt
aūt p̄ſbiteri ceda et adda et betti et
diuma quorū vltimus natōne ſcot
tus ceteri fuere de āglis. Adda aūt
erat frater vttam p̄ſbiteri illuſtris et
abbatis monaſterij qd̄ vocatur ca=
pre caput cuius ſupra meminim⁹.
Venientes igitur in prouinciā me
morati ſacerdotes cū principe p̄di=
cabant v̄bum et libenter auditi ſūt
Multiq; quotidie et nobiliū et in
firmorū ab renūciato a ſorde idola
trie fidei ſūt fonte abluti. Nec p̄hi=
buit penda rex q̄n etiā in ſuo hoc ē
merciorū natōne v̄bum ſi q̄ vellent
audire predicaretur. Quin potius
odio habebat et deſpiciebat eos q̄s
fide xp̄i imbutos op̄a fidei nō hr̄e
dep̄hendit dicens contempnendos
eſſe eos et miſeros q̄ deo ſuo ī quē
crederent obedire contēpnerent. Cep
ta ſūt hec biēnio an̄ mortē pēdā re
gis Ip̄e aūt occiſo cū oſuiu rex xp̄i
aniſſim⁹ regnum ei⁹ accip̄et vt in ſe
quentib; dicemus. Factus ē vnus
diuma vnus ex p̄fatis iiij ſacerdo=
tib; ep̄us mediterraneorum anglo
rum ſil̄ et merciorum aſiano ep̄o.
Paucitas em̄ ſacerdotum cogebat
vnū antiſtitem duob; p̄plis p̄fici
Qui cū paulo ſub tp̄e nō paucam
dn̄o plebē acquiſiſſet defunctus eſt
apud mediterraneos anglos in re
gione que vocatur in feppingum
Suſcepitq; p̄ illo ep̄atum collach
et ip̄e de natōne ſcottorū. Qui nō
multo poſt ep̄atu relicto reuſus eſt
ad inſulā hu vbi plurimorū caput
et arcem ſcotti habuere cenobiorū
Succedente illo in ep̄atum trūhere
viro regioſo et monachica vita in
ſtituto natōne quidē anglo ſ; a ſcot
tis ordinato ep̄o quod temp̄ibus
vulfheri regis de quo in ſequētib;
diccemus factum eſt.

Cap̄lm xxij.

Eo tp̄e etiam orientales ſaxo
nes fidem q̄ olim expulſo
mellito antiſtite abiecerant
inſtancia regis oſuiu receperunt.
erat enim rex eiuſdem gentis ſigbe
reht q̄ poſt ſigberechtū cognomēto
paruum regnauit amicus eiuſdem
oſuiu regis q̄ cum frequēter ad eū
in p̄uinciā nordanhimbrorū veni=
ret. Solebat em̄ eum hortari ad in
telligendū deos eſſe nō poſſe q̄ ho=
minum manib; facti eſſent dei creā
di materiā vigam vel lapidem eſſe

nō poſſe quorum reciſure vel igni aſſumerentur vel in vaſa q̄libet hu-mani vſus formarentur vl̄ certe de ſpectui habita foras ꝓicerentur et pedib⁹ conculcarentur in terrā ver terentur deum potius intelligendū maieſtatē in cōphenſibilē hūanis oculis inuiſibilē om̄ipotentē et eter num q̄ celū et terrā et hūanum ge-nus creaſſet non in vili et caduco metallo ſed in celis eſſet credenda. Meritoq3 intelligendū q2 om̄es q̄ volūtatē eius a quo creati ſūt diſce rent et facerent eterna ab illo p̄mia eſſent pcepturi. Hec et huiuſmōi multa cū rex oſiuu regi ſigberechto amicabili et quaſi fraterno cōcilio ſepe inculcaret tandē iuuāte amico rum conſenſu credidit et facto cum ſuis conſilio cū exhortatōne fauen tib⁹ cūctis et āmentib⁹ fidei baptiza tus eſt cū eis a ſiano epo in villa re gia cui⁹ ſupra meminus q̄ cognoiā-tur ad murū Eſt aūt iuxta murum quo olim romani brittaniā inſulā p̄cinxere xij milibus paſſuū a mari orientali ſecreta. Igitur rex ſigbe-recht eterni regis iam ciuis effect⁹ tempali ſui regni ſedē repetit poſtu lans ab oſiuu rege vt aliquos ſibi doctores daret q̄ gentē ſuā ad fidē xp̄i conūterent ac fōte ſalutari ab luerent. At ille mittens ad ꝓuinciā mediterraneorū anglorū clamauit ad ſe virū dei ced et dato illi ſocio altero quodā p̄ſbitero miſit p̄dica re verbū genti orientaliū ſaxonum vbi cū om̄ia pambulātes multam dn̄o eccl̄iam congregaſſent. Conti git quodam tpe eundē ced redire domū ac ꝓuenire ad eccl̄iam lindiſ farnenſem ꝓpter colloquiū finani epi qui vbi ꝓſperitatē ei opus euā-gelij comperijt fecit eū epm in gē-tem orientaliū ſaxonū vocatis ad ſe in miſteriū ordinatōis alijs duo bus epis. Qui accepto gradu epa-tus redijt ad ꝓuinciam et maiore auctoritate ceptū opus explens fe-cit p loca eccl̄ias p̄ſbiteros et dya-conos ordinauit q̄ ſe ī verbo fidei et miniſteriū baptizādi adiuuaret maxime ī ciuitate q̄ lingua ſaxonū ithanceſtir appellatur. Sed et in il-la q̄ tilaburg cognoīatur quorū prior locus eſt in ripa pente amnis ſecundus in ripa camenſis in qui-bus collecto examine famulorum xp̄i diſciplinā vite regularis inq̄n-tum rudes adhuc cape poterāt eru-diri docuit. Cūq3 tpe nō pauco in p̄fata ꝓuincia gaudente rege con-gaudente vniūſo ꝓplo vite celeſtis inſtitutō quotidianū ſumeret aug-mentum. Contigit ipm regē inſti-gante oim bonorū inimico ꝓpinq̄ rum ſuorum manu interfici Erant aūt duo germani fratres q̄ hoc faci nus patrarūt. Qui cū interrogarē tur cur h̄ facerent nil aliud reſpon dere potuerūt niſi ob hoc ſe iratos fuiſſe et inimicos regis qd̄ ille ni-mium ſuis pcere ſoleret inimicis et factas ab eis iniurias mox obſecrā tib⁹ placida mente dimitteret. Ta-lis erat culpa regis p qua occidere tur qd̄ euangelica precepta deuota corde ſeruaret in qua tñ morte eius innoxia iuxta p̄dictū viri dei vera eſt ei⁹ culpa punita. Habuerat eñ

vnus ex hijs qui eum occiderūt co
mitibꝫ illicitū coniugiū qđ cū eps
phibere et corrigere eū non poſſet
excōmunicauit eū atqȝ oībꝫ qui
ſe audire vellet p̄cepit ne domū ei⁹
intrarent neqȝ de cibꝫ illius accipent
Contempſit aūt rex pc ptum et ro
gatus a comite intrauit epulatur⁹
domū eius q̄ cū abiſſet obuiauit ei
antiſtes at rex intuens eū mox tre:
mefact⁹ deſiliuit equo cecíditqȝ añ
pedes eius veniā reatus poſtulās
Nā et epus pariter deſiliuit ſederat
eñ ipe in equo. Jratus aūt tetigit
regem iacentem virga quā tenebat
manu et pontificali auctoritate p:
teſtatis dico tibi inquit qꝛ noluiſti
te continere a domo pditi et dap:
nati illius tū in ipa domum mori
habes ſed credendū ē qꝛ talis mors
viri religioſi nō ſolam talē culpam
diluerit ſed etiā meritum eius auxe
rit. Quia nimirū ob cauſam pieta
tis q̄ pp̄ter obſeruanciā mandato:
rum xpi contigit Succeſſit autem
ſigberchto in regnū ſuidhelm filius
ſexbaldi qui baptizatus eſt ab ipo
cedde in puincia orientaliū anglo:
rum i vico regio q̄ dicitur rendleſ
ham id eſt manſio rendili. Suſce:
pitqȝ eum aſcendentē de fonte ſanc
to edilwaldo rex ipius gentis ori:
entaliū anglorum ſuſcanna regis
eorundē.

Capitulum xxiij.

Solebat aūt idē vir domini
cum apud orientales ſaxo:
nes epatus officio fungere
tur ſepius etiā ſuā id ē nordābim:
brorū puinciam exhortādi gracia
reuiſere. Quē cum oidilwald fili
us oſualdi regis qui in deirorū par
tibꝫ regnū habebat virū ſanctū et
ſapientē pbum et moribus videret
poſtulauit eū poſſeſſionē terre aliq̄p
a ſe ad conſtruendū monaſterium
i quo ipſe rex et frequencius ad de
precādum dñm vbumqȝ audiēdū
aduenire et defunctus ſepelire debe
ret. Nā et ipſe fideliter credidit mlꝰ:
tum iuuari eorū oronibꝫ quotidia
nis qui illo in loco dño ſeruirent
Habuerat autē idē rex ſecū fratrē
germanū eiuſdē epi vocabulo celin
virū eque deo deuotum q̄ ipe ac fa
milie ipſi⁹ vbū et ſacramenta fidei
erat eī pſbiter miniſtrare ſolebat
p cuius noticiā maxime ad diligen
dum noſcendūqȝ epm puenit. Fa
uens ergo votis regis antiſtes ele:
git ſibi locum monaſterij conſtruē
di in montibus arduis ac remotis
Jn quibꝫ latronū magis latibula
ac luſtra ferarum q̄p habitacula fu:
iſſe videbantur hoīm vt iuxta pphe
ciam yſaie incubilibus in quibꝫ pri
us dracones habitabāt oriretur vi
ror calamitur iūci id eſt fructus bo
norum operum ibi naſceretur vbi
prius vel beſtie cōmorari vł hoīes
beſtialiter viuere conſueuerāt. Stu
dens aūt vir dñi acceptum mona:
ſterij locum primo p̄cibus ac ieiu:
nijs a priſtina flagiciorū ſorde pur
gare et ſic in eo monaſterij funda:
menta iacere Poſtulauit a rege vt
ſibi totū xl tempus qđ inſtabat fa
cultatē ac licenciam ibidē oratōis
cauſa demorandi concederet. Qui:
bus diebus cunctis excepta dñica

ieiuniū ad veſperam iuxta morē ꝑ
telāis nec tunc quidē niſi panē per
modicū et vnū ouum gallinatiū
cum paruo lacte aqua mixtum ꝑci
piebat. Dicebat eni hanc eſſe con=
ſuetudinē eorū quib⁊ normā diſci=
pline regularis didicerat vt accep=
ta nuꝑ loca ad faciendū monaſte=
rium vel eccleſiā prius orōnib⁊ ac
ieiunijs dn̄o conſecrarent. Cūq; x
dies. xl. reſtarent q̄ clamaret eū ad
regem. At ille ne opus religioſum
negociorū regaliū cauſa intermitte
retur pecijt p̄ſbiterū ſuū cymbillū
q̄ etiā frater germanus erat ipi⁹ vt
pia cepta complere. Cui cum ille li
benter acq̄eſceret expleto ſtudio ie=
iuniorū et orōnis fecit ibi mōaſte=
rium quod nūc lentiſgeu vocatur.
Et religioſis moribus iuxta ritus
lindiſfarnenſiū vbi educatus erat ī
ſtituit. Qui cū ānis multis et in p̄
fata ꝓuincia ep̄atum adminiſtraret
et huius q̄; monaſterij ſtatutis pre
poſitis curam gereret caſu contigit
vt ad ip̄m monaſteriū tp̄e mortali
tatis adueniens tact⁹ ibidē infirmi=
tate corpis obiret q̄ primo quidē
foris ſepultus eſt. Tp̄e aūt ꝓcedēn=
te in eodē monaſterio eccleſia ē in
honorē beate dei genitricis de lapi
de facta et in illa corpus ipi⁹ ad dex
teram altaris reconditū. Dedit aūt
ep̄us regendū poſt ſe monaſteriū
fratri ſuo ceadda q̄ poſtea epiſco=
pus factus eſt vt in ſequētib⁊ dice=
mus. Quatuor ſiquidē quos dixi=
mus germani fratres cedd et cym=
bil et caelin et ceadda qd̄ raro inue
nitur oīes ſacerdotes dn̄i fuere p̄=
clari et duo ex eis ſūmi ſacerdocij
gradu functi ſūt. Cū ergo ep̄m de=
functum ac ſepultū in ꝓuincia nor=
danhimbrorū audirent fratres qui
in monaſterio ei⁹ erant in ꝓuincia
orientaliū ſaxonum. Venerunt illo
de ſuo monaſterio homines circiē
xxx. cupientes ad corpus ſui patris
aut viuere ſic deo placeret aut mo
rientes ibi ſepeliri. Qui libenter a
ſuis fratrib⁊ et cōmilitonib⁊ ſuſcep
ti oīes ibidē ſupueniente p̄fate pe
ſtilencie clade defuncti ſunt excepto
vno puerulo quē orōnibus patris
ſui a morte conſtat eſſe ſeruatum.
Nam cū multo poſt hec tp̄e viue=
ret et ſcripturis legendis operam
daret tandē didicit ſe aqua baptiſ=
matis nō eſſe regeneratū et mox la
uacri ſalutaris ablut⁹ etiā poſtmo
dum ad ordinē p̄ſbiterij ꝓmotus
ē multiſq; in eccleſia vtilis fuit. De
quo dubitandū hec crediderim q̄n
interceſſionib⁊ vt dixi ſui pr̄is ad
cuius corpus dilectōnis ipi⁹ gracia
venerat ſit ab articulo mortis retē
tus vt et ip̄e ſic mortē euaderet eter
nam et alijs queq; fratrib⁊ miniſte=
riū vite ac ſalutis docēdo exhiberet

Capl̄m. xxiiij.

Hijs tempib⁊ rex oſiuu cum
acerbas et ītollerabiles pa=
teretur irruptōnes ſepe dic
ti regis merciorum q̄ fratrē eius oc
ciderat ad vltimū neceſſitate cogen
te promiſit ſe ei munera et maiora
q̄ꝑ credi poteſt ornamenta regia vl̄
donaria in p̄cium pacis largiturū.
Dūmodo ille domum rediret et ꝓ
uincias regni ei⁹ vſq; ad internitōē=

vaſtare deſineret. Cūq; rex pſidus nullatenus pcib; illius aſſenſū pre beret q̄ totā eius gentē a paruo vſ: q; ad magnū delere atq; extermina: re decreuerat reſpexit ille ad diuine auxiliū pietatis quo ab impietate barbarica poſſet eripi. Votoq; ſe obligans ſi paganus inquit neſcit accipe nr̄a donaria offramus ei qui nouit dn̄o deo nr̄o. Vouit ergo q̄p ſi victor exiſteret filiā ſuā dn̄o ſacra vgīnitate dicandā offerret et ſic cū pauciſſimo exercitu ſe certamini de dit. Denique fertur qd̄ tricies maio: rem pagani habuerint exercitū Si quidē ipi·xxx·legiones ducib; no: biliſſimis inſtructas in bello habe re. Quib; oſiuu rex cū aluchfrido filio p paruū vt dixi hn̄s exercitū ſed xp̄o duce confiſ⁹ occurrit. Na ā alius fili⁹ eius ecgfrid eo tpe in p: uincia merciorū apd̄ reginā cinui ſe obſes tenebatur. Fili⁹ aūt oſual: di regis oidiuald q̄ eis auxilio eſſe debuerat in pte erat adūſariorum. Eiſdēq; contra patriā et patrum ſu orum pugnaturis ductor extiterat q̄uis ipo tpe pugnādi ſeſe pugna ſubtraxerat euentūq; diſcrimis tu: to in loco expectabat. Inito autem certamine fugati ſūt et ceſi pagani duces regij·xxx·qui ad auxiliū ve: nerāt pene om̄es interfecti. In qui bus edilhere frater anna regis orie̅ talium anglorum qui poſt eū reg: nauit auctor ipe belli pditis miliri: bus ſiue auxilijs interempt⁹ et qui ppe fluuiū iuinuet pugnatū eſt qui tunc pinundancia pluuiarum late alueū ſuum imo om̄es ripas trāſi

erat. Contigit vt multo plures aq̄ fugientes q̄ bellantes pderet enſis. Tunc rex oſiuu iuxta qd̄ dn̄o uo: uerat p collata ſibi victoria graci as dn̄o referens dedit filiā ſuā edil: fledā que vix dum vnius anni im pleuerat ppetua ei vgīnitate conſe crandā. Donatis inſup·xij·poſſeſ ſiunculis terrarum in quib; ablato ſtudio milicie terreſtris· et excendā miliciā celeſtē· ſupplicādumq; pro pace gentis ei⁹ eterna deuotōni ſe dule monachorum locus facultaſ q; ſuppeteret. E quib; videlicet poſ ſeſſiunculis ſex in puīcia derorum ſex in bernciorum dedit. Singule vero poſſeſſiones ·x· erant familia rum id eſt ſiл·c·xx. Intrauit aūtē pfata regis oſiuu filia deo dicanda mōaſteriū qd̄ nūcupatur heruthcu id ē inſula terui cui cunchild abba tiſſa pfuit Que poſt bienniū cōpa ta poſſeſſione·x·familiarum i loco q̄ dicitur ſtrenueſbalch ibi mona: ſterium conſtruxit. In quo memo rata regis filia primo diſcipula vi te regularis deinde etiam magiſtra extitit. Donec cōpleto vnde·lx·an: norum numero ad complexum et nupcias ſponſi celeſtis virgo bea ta intraret. In quo monaſterio et ipſa et pater ei⁹ oſiuu et mater eius eanfled et pater m̄ris ei⁹ eduini et m̄lti alij nobiles i ecc̄lia ſancti apo ſtoli petri ſepulti ſūt. Hoc aūt bel lum rex oſiuu i regione loidis xiij regni ſui anno·xvij·die kl̄is deceb̄· cū magna vtriuſq; pp̄li vtilitate cō fecit. Nā et ſuā gentē ab hoſtili pa ganorum depopulatione liberauit

et ipſam gentẽ merciorum finitima
rūq; puinciarū de ſecto capite pſi-
do ad fidei xpiana gracia conuertit
Primus aūt in puincia merciorū
ſimul et lindiſfarorū ac mediterra-
neorum anglorum factus eſt epus
diuma vt ſupra diximꝰ qz apd me-
diterraneos anglos defūctus ac ſe
pultus eſt. Secundꝰ cellach q̄ relic
to epatus officio iuuens ad ſcottiſ
am rediit vterq; de genere ſcottorū
Tercius trūphert de natōne quidē
anglorū ſed edoctus et ordinatus
a ſcottis q̄ erat abbas i monaſterio
qd dicitur ingethlingū ipe eſt locꝰ
in quo occiſus ē rex oſiuu vt ſupra
meminimus. Nam regina eanfled p
pinqua illius ob caſtigatōez necis
eiꝰ iniuſte poſtulauit a rege oſiuu
vt donaret ibi locū monaſterio con
ſtruendo p̄fato dei famulo trūphe
re qz ꝓpinquꝰ et ipſe erat regis oc
ciſi. In q̄ videlicet monaſterio ora-
tōnes p vtriuſq; regis aſſidue id ē
et occiſi et eius q̄ occidere iuſſit eter
na ſalūte fierent. Idē autē rex oſiu
tribus annis poſt occiſionē penda
regis merciorū genti necnon et ce
teris auſtralium prouinciarū ꝓpli
pfuit q̄ etiā gentē pictorum max
ima ex pte regno anglorū ſubiecit
Quo tpe donauit p̄fato peada fi-
lio regis pendam eo qd eſſet cogna
tus regnū auſtraliū merciorū q̄ ſūt
vt dicūt familiarū hummiū diſcre-
ti fluuio treanta ab aquilonalibꝫ
merciis quorum terra ē familiarum
iiij·miliū ſed idē peada primo ve-
re multū nefarie peremptus ē pditō
ne vt dicūt coniugis ſue in ipo tē

pore feſti paſchalis. Cōpletis aūt
tribꝫ ānis poſt interfectōnez pendā
regis rebellarūt adūſus regē oſiuu
duces gentis merciorum immine
eafa et edelbrecht leuato in regem
vulhere filio eiuſdē pendā adoleſcē
tē quē ocultum ſeruauerāt. Eiectis
principibꝫ regis non ꝓpe fines ſu-
os fortiter ſimul et libertatem rece-
perunt. Sicq; cum ſuo regi liberi
xpo vero regi p ſempiterno i celis
regno ſeruire gaudebant pfuit aūt
rex idē genti merciorum ānis·xvij·
Habuitq; primū epm trūpheri de
quo ſupra diximꝰ ſcdm iaromā ter
cium ceadam quartum vinfridum·
Omnes hij p ordinē ſibimet ſucce-
dentes ſub rege vulfere gentis mer
ciorū epiſcopatū ſūt defuncti·

Capl'm·xxv·

Interea aedane epo de hac vita ſub
lato finan p illo gradum epatus a
ſcottis ordinatus ac miſſus accepe
rat q̄ in iſula lindiſfarnenſi fecit ec-
cleſiam epali ſede congruā. Quam
tū more ſcottorū nō de lapide ſed
de robore ſecto totā compoſuit atq;
arūdine texit. Quā tpe ſequēte re
uerendiſſimus archiepus theodorꝰ
i honore beati apli petri dedicauit·
Sed et epus loci illius eatbrecht
ablata arūdine plūbi laminis eā to
tam hoc ē et tectum et ipos quoq;
parietes coopire curauit. Hijs tē
poribꝫ q̄ſtio facta ē frequēs et mag
na de obſeruatōne paſche conſeruā
tibꝫ eis q̄ de cantua vel de gallis ad
uenerāt qd ſcotti dominicū paſche
diem contra vniūſalis eccleſie mo-
rē celebrarent. Erat i hijs acerrimꝰ

viri paſche defēſor noīe roman na
tōne quidē ſcottus ſed ī gallie vel
italie ptib regula eccleſiaſtice veri
tatis edoctus. Qui cū finano con:
fligens mltos quidē correxit vl ad
ſollerciorē veritatis inquiſitōnem
accendit nequaq̄ tñ finanum emen
dare potuit q̄n pocius eſſet homo
ferocis animi acerbiora caſtigādo
et aptum veritatis adūſariū reddi:
dit. Obſeruabat aūt iacob dyaco:
nus quondā vt ſupra docuim⁹ ve
nerabilis archiēpi paulini verum et
catholicū paſche cum oībꝫ quos
ad correctōnē erudire poterat Ob
ſeruabat et regina eanfeld cū ſuis
iuxta qd̄ in cantua fieri viderat ha:
bens ſecum de cantua preſbiterum
tholice obſeruatōnis noīe romanū
Unde non nunq̄ contigiſſe fertur
illis tpibꝫ vt bis in anno vno pa:
ſcha celebraretur Et cū rex paſcha
dominicum ſolitis ieiunijs faceret
tunc regina cum ſuis perſiſtens ad
huc in ieiunio diē palmarum cele
braret Hec aūt diſſonācia paſcha
lis obſeruancie viuente aidano pa
cienter ab oībꝫ tollerabatur q̄ pa
cienter intellexerāt qui et ſi paſcha
contra morē eorum q̄ ip̄m miſerāt
facere nō potuit. Opera tñ fide pie:
tatis et dilectōnis iuxta morē om̄i
bus ſanctis conſuetū diligenter ex
equi curauit. Unde om̄ibus etiam
hijs qui de paſcha aliter ſenciebāt
merito diligebatur nec ſolum a me
diocribꝫ verū ab ip̄is q̄ꝫ epīs hono
rio cantuariorū et felicie orientali:
um anglorū veneratōne habit⁹ eſt.
Defūcto aūt fiſano q̄ poſt illū fuit
cum colmanus ī epātum ſuccederet
et ip̄e miſſus a ſcoccia gnior de ob:
ſeruatōne paſche necnon et de alijs
eccleſiaſtice vite diſciplinis contro:
uerſia nata ē. Unde merito mouet
hec queſtio ſenſus et corda mltorū
timencium ne forte accepto xp̄iani
tatis vocabulo in vacuū currerent
aut cucurriſſent. Peruenit et ad ip
ſas pncipū aures oſuiu videlicet
regis et filij eius aluchfridi quia ni
mirū oſuiu a ſcottis edoct⁹ ac bap:
tizatus illorum etiā lingua optime
imbutus nil melius quā qd̄ illi do
cuiſſent autumabat. Porro aluch:
frid mgr̄m habuit eruditōnis xp̄i:
ane vuilfridū virū doctiſſimū. Nā
et romā prius ꝓpter doctrinā eccle:
ſiaſticā adierat et apd̄ dalfinū archi
epm galliarum lugduni multum
tpis egerat a quo etiam tonſure ec
cleſiaſtice coronā ſuſcepat. Hui⁹
doctrinā oībꝫ ſcottorū tradicioni
bus iure p̄ferendū ſciebat. Unde ei
etiā donauerat monaſteriū. xl. fami
liarum in loco q̄ dicitur nirhyphū
Quē videlicet locum paulo an̄ eis
q̄ ſcottos ſeq̄bantur in poſſeſſionē
monaſterij dederat Sed qꝛ illi poſt
modū data ſibi opcione magis lo:
co cedere q̄ ſuam mutare conſuetu
dinē volebant Dedit eū illi q̄ dig:
nam loco et doctrinā haberet et vi:
tam. Venerat eo tpe agilberechtus
occidentalium ſaxonum epus cuius
ſupra meminim⁹ amicus aluchfridi
regis et vilfridi abbatis ad ꝓuinci
am nordanhimbrorum et apd̄ eos
aliq̄diu demorabatur. Qui etiam
vilfridū rogatu aluchfridi ī p̄fato

ſuo monaſterio p̄ſbiterū facit habe
bat aūt ſecū ip̄e p̄ſbiterū nomine
agathone. Mota ergo ibi q̄ſtione
de paſcha vel tonſura vel alijs reb⁊
eccleſiaſticis diſpoſitum ē vt in mo
naſterio qd̓ dicitur ſtreanes halch
quod interpretatur ſinus fari. Cui
cunchild abbatiſſa deo deuota femi
na poſtulat vł poſcit ſinodum fieri
et hec q̄ſtio terminari deberet Vene
runtq; illo reges ambo pater ſcili
cet et filius ep̄i colmā cum clericis
ſuis de ſcottia. Agilberecht⁹ cū aga
thone et vilfrido p̄ſbiteris iacobus
et germanus in horū p̄te erant cūt
hild abbatiſſa cū ſuis in p̄te ſcotto
rum in q̄ erat etiā venerabilis ep̄us
cedd iam dudū ordinat⁹ a ſcottis
vt ſupra docuim⁹ q̄ et interpres in
eo concilio vigilantiſſimus vtriuſ
q; p̄tis extitit. Primuſq; rex oſiuu
p̄miſſa p̄facione quod opteret eos
q̄ vni deo ſeruirent vnam viuendi
regulā tenere nec diſcrepare in cele
bratōne ſacramentorū celeſtium q̄
vnum oīes in celis regnū expecta
rent inquirendū pocius q̄ eſſet ve
rior tradicio et hanc ab oīb⁊ com
muniter eſſe ſequēdam. Juſſit pri=
mo dicē ep̄m ſuū colmanū q̄ eſſet
ritus et vnum originē ducens ille
quē ip̄e ſequeretur. Tūc colman⁹
paſcha inquit hoc qd̓ agere ſoleo
a maiorib⁊ meis accepi q̄ me hunc
ep̄m miſerūt qd̓ oīes p̄res nr̄i vi=
ri deo dilecti eodē modo celebraſſe
noſcuntur. Quod nec in contemp
nendū et reprobādū eſſe videatur
ip̄m eſt qd̓ beatus euāgeliſta iohā=
nes diſcipul⁹ ſpecialiter dn̄o dilec=
tus cum oīb⁊ quib⁊ p̄erat eccleſijs
celebraſſe legitur. Ad̓ hec et hijs
ſilia dicēte iuſſit rex et agilberech=
tū p̄ferre in mediū morē ſue obſer
uatōnis vnde inicium h̄ret vel qua
nūc auctoritate ſequeretur. Reſpō
dit agilberecht⁹ loquatur obſecro
vice mee diſcipulus me⁹ vilfrid p̄=
ſbiter q; vnum ambo ſapimus cū
ceteris qui hic aſſident eccłiaſtice tra
ditōnis cultorib⁊ et ille melius ac
manifeſtius ip̄a lingua anglorum
quā ego per interp̄tem poteſt expla
nare que ſentimus. Tunc vilfrid
innuente vt diceret ita exorſus eſt.
Paſcha qd̓ facimus inquit vidim⁹
rome vbi beati apłi petr⁹ et paul⁹
vixere docuere paſſi ſunt et ſepulti
ab oīb⁊ celebrari hoc in italia h̄
in gallia quas dicendi vel orandi
ſtudio ptrāſiuimus ab oīb⁊ agi
conſpeximus. Hoc affricam aſiā
et egiptum greciā et oīem orbem
quacunq; xp̄i eccleſia diffuſa ē per
diuerſas natōnes ac linguas ac nō
diūſo tp̄is ordine geri compimus
p̄ter hos tn̄ et obſtinatōnis eorum
complices pictos dico et brittones
cum quib⁊ de duob⁊ vltimis ocea=
ni inſulis et hijs non totis contra
totum orbē ſtulto labore pugnāt.
Cui hec dicenti reſpondit colman⁹
Mirum quare ſtultū appellare ve
litis laborem nr̄m in quo tāti apo
ſtoli qui ſup pectus domini recūbe
re dignus fuit. Exempla ſectamur
cū ip̄m ſapientiſſime vixiſſe omnis
mūdus nouerit. Ad vilfridus. Ab
ſit vt iohannem ſtulticie rep̄hendā=
mus cum ſcita legis moſayce iuxta

lēam ſeruaret judaizante adhuc in initiis in ecclia nec ſubito valētibꝫ aplis omem legis obſeruanciā q̄ a deo īſtituta ē abdicare. Quō ſimulachra q̄ a demonibꝫ inuenta ſunt repudiare omes q̄ ad fidē veniunt neceſſe ē videlicet ne ſcandalū facerent eis q̄ inter gentes erant iudeis Hic ē em qd̄ paulus timotheū circumcidit qd̄ hoſtias in tēplo īmolauit qd̄ cū aquila et priſcilla caput chorinti totondit ad nichil videlicꝫ vtile niſi ad ſcandalū vitādū iudeorum Hinc qd̄ idē paulus iacobo ait. Vides frater qd̄ milia ſunt ī iudeis q̄ crediderūt et omes hij emulatores ſunt legis nec tn̄ hodie clareſcente p mūdū euangelio neceſſe eſt imo nec licitū fidelibꝫ vel circūcidi vel hoſtias deo victimarū offerre carnaliū. Itaqꝫ iohannes ſcd̄m legis conſuetudinē · xiiij·die mēſis primi ad veſperā incipiebat celebratōnē feſti paſchalis nil curās vtrū hec ſabbato an alia q̄libet feria proueniret. At vero petrus cū rome p̄dicaret memor qꝫ dn̄s prima ſabbati reſurrexit a mortuis ac mūdo ſpem reſurrectōnis contulit ita paſcha faciendū intellexit vt ſcd̄m cōſuetudinē ac p̄cepta legis·xiiij·lunā primi mēſis eque ſicut iohānes orientē ad veſperam ſemp expectaret · et hec exorta ſi dn̄ica dies q̄ tūc prima ſabbati vocabatur erat mane ventura in ip̄a veſpera paſcha dn̄icum celebrare incipiebat. Quō et nos omnes hodie facere ſolemus · Sin aūt dn̄ica nō proximo mane poſt lunā·xiiij·ſed·xvi aut ſeptima decima aut alia qualibet luna vſqꝫ ad·xxi·eſſet ventura expectabat eā et precedente ſabbato veſpere ſacroſancta paſche ſolēpnia inchoabat · Sicqꝫ fiebat vt dn̄ica paſche dies nō niſi a ·xv· luna vſqꝫ ad·xxi· ſeruaretur Neqꝫ hec euāgelica et apoſtolica tradicio legē ſoluit ſꝫ pocius adimplet. In qua obſeruandū paſcha a·xiiij · luna primi menſis ad veſperam vſqꝫ ad ·xxi · lunā eiuſdē menſis ad veſperam p̄ceptū in quā obſeruanciā imitandā omes ſancti iohānis ſucceſſores in aſia poſt obitum eius et omes per orbē ecleſia conūſa eſt et hoc eſſe verum paſcha hoc ſolū fidelibꝫ celebrandū in ceno concilio nō ſtatutū nouiter ſꝫ cōfirmatū ē vt eccliaſtica docet hiſtoria Inde cōſtat vos colmane neqꝫ iohannes vt autumatis exempla ſectari neqꝫ petri cuius traditōni ſciētes contradicitis neqꝫ legi neqꝫ euāgelio in obſeruatōne vēi paſche cōgruere. Iohānes em̄ ad legis moſaice decreta tempus paſchale cuſtodiens nil de prima ſabbati curabat qd̄ vos non facitis qui nō niſi prima ſabbati paſcha celebratis. Petrus a·xv· luna vſqꝫ ad·xxi·diē paſche dn̄icum celebrabat qd̄ vos nō facitis q̄ a·xiiij·vſqꝫ ad·xx·lunā diē dominicū paſche obſeruatis ita vt·xiij luna ad veſperā ſepius paſcha incipiatis cuius neqꝫ lex vllā fecit mentōnem neqꝫ auctor ac dator euāgelij. Dominus in ea ſed in·xiiij vel vetus paſcha mādūcauit ad veſperam vel noui teſtamenti ſacramenta in commemoratōem ſue paſſionis

ecclesie celebranda tradidit. Itemqꝫ
lunam .xxi. quam lex maxime cele=
brandam commendauit a celebra=
tōne vestri pasche fūditus elimina=
tis sicqꝫ vt dixi in celebratōne sūme
festiuitatis neqꝫ iohāni neqꝫ petro
neqꝫ legi neqꝫ euāgelio concorda
tis. His contra colmanus Nūqd
ait anatholius vir sanctus et in pre
fata historia ecclesiastica multū lau
datus legi vel euangelio contraria
ſapuit q a .xiiij. vſqꝫ ad .xx. paſcha
celebrandū ſcripſit. Nunqd reuerē
diſſimū prem nrm colūbā et ſucceſ
ſores ei⁹ viros deo dilectos q eodē
mō paſcha fecerūt diuinis paginis
contraria ſapuiſſe vel legiſſe credē=
dū eſt. Cum plurimi fuerint in eis
quorum ſanctitati celeſtia ſigna et
virtutū q fecerunt miracula teſtimo
niū pbuerunt quos ipe ſanctos eſ=
ſe nō dubitans ſemp eorū vitam
mores et diſciplinam ſequi nō de=
ſiſto. At vilfrid⁹. Conſtat inqt ana
tholium virū ſanctiſſimum doctiſſi
mū ac laude eſſe digniſſimū ſꝫ qd
vobis cū illo cū nec ei⁹ decreta ſer=
uetis. Ille eīm in paſcha ſuo regu=
lam vtiqꝫ v̄itatis ſequens circulum
x. et .ix. annorū poſuit quē vos aut
ignoratis aut agnitū et a toto xp̄i
ecclia cuſtoditū p nichilo cōtemp=
nitis. Ille ſic in paſcha dn̄ica .xiiij.
lunā computauit vt hanc eadē ipa
die more egipciorū .xv. lunam ad
veſperam eſſe fateretur ſic item .xv
die dn̄ico paſche vt hanc declinata
eadē die eſſe .xx. primā crederet. Cu=
ius regulā diſtinctōnis vos igno=
raſſe pbat qd aliqciens paſcha ma=
niſeſtiſſime an̄ plenilunium id ē in
xiij. luna facitis. De pre aūt veſtro
colūba et ſeqces eius qrum ſancti=
tatē vos imitari et regulā ac pcepta
celeſtib⁹ ſignis confirmata ſequi p
hibetis poſſū reſpondere q multis i
iudicio dicentib⁹ dn̄o qd in nomi
ne ei⁹ pphetauerint et demonia eie
cerint et v̄tutes multas fecerint re=
ſponſurus ſit dn̄s q nunq̄ eos no=
uerit ſed abſit vt de prib⁹ v̄ris hoc
dicā qꝫ iuſtius multo ē de incogni=
tis bonū credere q̄ malū. Vnde et
illos dei famulos ac dei dilectos eſ
ſe nō nego q ſimplicitate ruſtica ſꝫ
intentōne pia deū dilexerūt. Neqꝫ
illis multū obeſſe paſche talē reor
obſeruanciā q̄diu null⁹ aduenerat
q eis inſtituti perfectōris decreta q
ſequerentur oſtenderet. Quos vti=
qꝫ credo ſi q tūc ad eos catholicus
calculator aduenirēt ſic eius moni=
ta fuiſſe ſecuturos quo ea q noue=
rant ac didicerāt dei mādata pban
tur fuiſſe ſecuti. Tu autē et filij tui
ſi audita decreta ſedis aplice imo
vniu̇ſalis ecclie et hec litteris ſacris
confirmata ſequi contēpnitis abſ=
qꝫ vlla dubietate peccatis. Et ſi eīm
pres tui ſancti fuerūt nunqd vniu=
ſali q p orbē eſt xp̄i ecclie horū eſt
paucitas vno de angulo extreme
inſule pferenda. Et ſi ſanctus erat
ac potens v̄tutib⁹ ille colūba veſter
imo et noſter ſi xp̄i erat. Nū pfer=
re potuit beatiſſimo aplorū princi
pi cui dn̄s ait. Tu es petrus et ſu=
per hāc petrā edificabo eccleſiā me=
am et porte inferi nō pualebūt ad
uerſus eā et tibi dabo claues regni

celorū. Hec porante vilfrido dixit
rex. Vere ne colmane hec illi petro
dicta ſunt a domino. Qui ait vere
rex. At ille. Habetis inq̄t vos pro
ferre aliq̄d tāte ptātis vr̄o colūbe
datum. At ille ait Nil. Rurſū rex
ſi vtriqꝫ vr̄m īquit in hoc ſine vlla
controūſia conſenciūt q̄d hec prin
cipalit petro dicta et ei claues reg
ni celorū ſint dati a dn̄o. Reſpon
derūt etiā vtriqꝫ. At ille ita conclu
ſit. Et ego vobis dico qꝛ hic ē oſti
arius ille cui ego contradicē nolo
ſed in quantū noui vel valeo huiꝰ
cupio in oīb; obedire ſtatutis ne
forte me adueniente ad fores regni
celorū nō ſit q̄ reſerat auerſo illo q̄
claues tenere pbatur. Hec dicēte
rege fauerūt aſſedentes quiqꝫ ſiue
aſtantes maiores vna cū mediocri
bus et abdicata minus pfecta inſti
tutōe ad ea q̄ meliora cognouerāt
ſeſe trāſferre feſtinant.

Capłm. xxvj.

Finitoqꝫ conflictu ac ſoluta
concione agiberechtus do
mum rediit. Colmā vidēs
ſpretam ſuā doctrinā ſectamqꝫ eſſe
deſpectam aſſumptis hiis q̄ ſe ſequi
voluerūt id eſt q̄ paſcha catholicū
et tonſuram corone. Nam et de h̄
queſtio nō minima erat recipe no
lebant ſcocciam regreſſus eſt tracta
turus cū ſuis quid de hiis facē de
beret. Cedd relictis ſcottorum veſti
giis ad ſuā ſedē rediit vtpota agni
ta obſeruatione catholici paſche.
Facta aūt hec q̄ſtio anno dn̄ice in
carnatōnis. d. c. lxiiij. qui fuit annꝰ
oſuiu regis. xxij. Epatus autē ſcot
torum quā geſſerūt ī prouincia an
glorum annus. xxx. ſiquidem aidā
xvij. annis finan. x. colmā trib; epa
tum tenuere. Reūſo aūt patriā col
mano ſuſcepit p illo epatum nor
danhimbrorū famulus xp̄i tuda q̄
erat apud ſcottos auſtrinos erudi
tꝰ atqꝫ ordinatꝰ eps habēs iuxta mo
rem puīcie illius coronā tonſure
eccleſiaſtice et catholicā tpis paſcha
lis regulā obſeruans. Vir quidem
bonus ac religioſus ſed per modi
co tpe eccleſiā regens. Venerat de
ſcoccia tenente adhuc pontificatū
colmano et diligenter ea q̄ ad fidē
ac vitatē ptinent et verbo cunctos
docebat et ope. Porro fratribus q̄
in lindiſfarnenſi eccleſia ſcottis ab
euntib; remanere maluerunt ppo
ſitus eſt abbatis iure vir reuerēdiſ
ſimus ac manſuetiſſimus eata qui
erat abbas monaſterio q̄d vocatur
malros q̄d aiūt colmanum habitu
rū petiſſe et īpetraſſe a rege oſuiu
eo q̄d eſſet idē eata vnus de. xij. pu
eris aidani quos primo epatꝰ ſui
tpe de natōne anglorū erudiēdos
in xp̄o accepit. Multū naqꝫ eundē
epm colmanū rex p in ſita illi pru
dencia diligebat. Ipſe eſt eata q̄ nō
multo poſt eidē eccleſie lindiſfarnē
ſi epus factus eſt. Abiens aūt do
mum colmā aſſūpſit ſecum partem
oſſuum reuerendiſſimi pr̄is aidani.
Partem vero in eccleſiā cui pērat
reliquit et in ſecretario eius condi
pcepit. Quāte aūt p ſimonie cuiꝰ
continencie fuerit ipſe eum pdeceſ
ſoribus ſuis teſtabatur etiā locum
ille quā regebant vbi abeuntibus

ris excepta eccl'ia paucissime dom⁹ repte sunt. Hoc est ille solūmodo sine quib⁊ conūsatō ciuilis eē nul- latenꝰ poterat nil pecuniarū absqꝫ pecorib⁊ habebant Si quid em̄ pe cunie a diuitibus accipiebant mox paupib⁊ dabant. Nam neqꝫ ad su sceptōem potencium seculi vel pecu nias colligi vel domos p̄uidere ne cesse fuit Qui nūq̄ȝ ad ecclᵃm nisi orōnis tm̄ et audiēdi v̄bum dei cau sa veniebant. Rex ipe cū oportuni tas exigisset cū·v·tn̄ ac tm̄·vj·mini stris veniebat et expleta in ecclesia orōne discedebāt. Qd̄ si forte eos ibi refici contigeret simplici tātum et quotidiano fratrū cibo contenti nil vltra q̄rebant. Tota em̄ fuit sol licitudo doctorib⁊ illis deo seruien- di nō sclo tota cura cordis excolen di non ventris. Vnde et in magna erat veneratōne tpe illo religionis habitus ita vt vbicūqꝫ cleric⁹ aliqs aut monachus aduenīret gaudēter ab om̄ib⁊ tanq̄ȝ dei famulus excipe retur. Et iam si in itinere pgens in- ueniretur occurrebāt et flexo ceru:- ce vel manu signare vel ore illius se bn̄dici gaudebant. Verbis q̄ȝ ho rum exhortatorijs diligenter audi- tū p̄bebant. Sed et diebus dn̄icis ad ecclᵃm siue ad monasteria cer- tatim nō reficiendi corpis ſ; audiē- di sermonis dei gr̄a confluebāt Et si quis sacerdotum in vicū forte de- ueniret mox cōgregati in vnū vicā verbū vite ab illo expetere cuncta- bāt. Nā neqꝫ alia ipis sacerdotib⁊ aut clericis vicos adeundi q̄ȝ p̄dicā di baptizādi infirmos visitādi. Et vt breuiter dicam animas curandi causa fuit qui in tm̄ erant ab omni auaricie peste castigati vt ne terri- toria ac possessiones ad construen- da monasteria nisi a ptātibus secu li coactus accipent. Que consuetu do p om̄ia aliq̄nto post hec tpe in ecclesijs nordanhimbrorū seruata est sed de hijs satis dictum·

Capl'm·xxvij·

Eodē āno dn̄ice incarnatōis d·c·lxiiij·facta erat eclipsis solis die tercio mensis maij hora circiter decima die. Quo etiā anno subita pestilencie lues de po- pulatis prius australib⁊ brittanie plagis nordāhimbrorū q̄ȝ puinciā corripiens atqꝫ acerba clade diucius longe lateqꝫ deseuiens magnam ho minum multitudinē strauit. Qua plaga p̄fatꝰ dn̄i sacerdos tuda rap- tus est de mundo et in monasterio qd̄ vocatur pegnalech honorifice se pultus. Hec aūt plaga hiberniam q̄ȝ insulā pari clade p̄mebat. Erant ibidē eo tpe multi nobiliū siml et me diocrū de gente anglorū. Qui tpe finani et colmani epōrū relicta insu la patria vel diuine lectōnis vel cō tinencioris vite gr̄a illo secesserant Et quidē mox se monastice conū- satōni fideliter mancipauerunt alij magis circūeundo per cellas mgr̄o rum lectōni opam dare gaudebāt Quos om̄es scotti libentissime su- scipiētes victū eis quotidianū sine p̄cio libros q̄ȝ ad legendū et magi sterū g̃tuitum p̄bere curabāt Erāt inter hos duo iuuenes magne indo lis de nobilib⁊ anglorum edilhun

et regberech q̄rum prior frater edil
uuni viri eq; deo dilecti qui et ipe
euo ſequente hiberniā gr̄a legendi
adijt. Et bene inſtructus p̄riam re
dijt atq; ep̄us in puīcia lindiſſe fac
tus multo eccleſiā tpe nobiliſſime
rexit. Hij ergo cū eſſent in mona-
ſterio qd̄ lingua ſcottorū rathmelſi
gi appellatur et om̄es ſocij ipoꝝ
vel mortalitate de ſeculo rapti vel
p alia eſſent loca diſperſi. Correpti
ſunt ambo eiuſdem mortalitatis et
grauiſſime afflicti. E quib; ecgbe-
rech ſicut m̄ referebat quidā vera-
ciſſimus et venerande cātue p̄ſbiter
q̄ ſe hec ab ip̄o audiſſe perhibebat
Cū ſe eſtimaret moriturū egreſſus
eſt tpe matutino de cubiculo ī quo
infirmi quieſcebant reſidens ſol⁹ in
loco optuno cepit ſedulus cogita-
re de actib; ſuis et cōpunct⁹ memo
ria peccatorū ſuorū faciē lacrimis
abluebat. At quē intimo ex corde
deum p̄cabatur nec adhuc mori de
beret prius q̄ꝑ vel p̄teritas negligen
cias quas in puericia ſiue infancia
cōmiſerat pfectus ex tpe caſtigaret
vel in bonis ſe opib; habūdanci⁹
exerceret. Vouit etiā votū q; a deo
peregrinus viuē vellet vt nunq̄ꝑ in
inſulā in q̄ natus ē id eſt brittaniā
rediret quia p̄ter ſolepnē canonici
tporis pſalmodiam ſi nō valitudo
corpis obſiſteret quotidie pſalteri
um totu immemoria diuine laudis
decantaret q; in omi ſeptimana diē
cū nocte ieiunus trāſiret. Cūq; fini
tis lacrimis p̄cibus et votis domū
rediret inuenit ſodalē dormientem
et ip̄e q̄; lectulū conſcendens cepit i
quietem membra laxare et cū pau
lulum quieſceret ex pgefactus ſoda
lis reſpexit eū et ait. O frater ecgbe
rechti o quid feciſti ſperabā q; pari
ter ad vitā eternā intraremus. Ve
rum tñ ſcito q; que poſtulaſti accī-
pies. Didicerat em̄ puiſionē et qd
ille petiſſet et q; petita impetraſſet.
Quid m̄lta ip̄e aedelhun proxima
nocte defunctus eſt. At vero ecbbe
rech decuſſa moleſtia egritudinis cō
ualuit ac multo poſt tpe viuēs Ac
ceptūq; ſacerdocij gradū cū dignis
ornans actib; poſt multa v̄tutum
bona vt ip̄e deſiderabat nup id eſt
anno dn̄ice incarnatōis ·d·cc·xxix
cum eſſet ip̄e anno·xc·migrauit ad
regna celeſtia. Duxit autem vitā in
magna hūilitate māſuetudiniſs cō
tinencie ſimplicitatis et iuſticie per
fectōne. Vnde et gentis ſue et illis
in quib; exulabat natōnib; ſcotto
rum ſiue pictorū et exemplo viuē
di et inſtancia docendi et auctorita
te corripiendi et pietate largiendi
de hijs q̄ a diuitib; accepat multū
pfecit. Addidit aūt votis que dixi
mus vt in·xl·ſemp nō plus q̄ꝑ pl⁹
in die reficeret nō aliud q̄ꝑ panē ac
lac tenuiſſimū et hoc cum menſura
guſtaret Quod videlicet lac pridie
nouū in fiala ponē ſolebat et poſt
noctem ablata ſupficie craſſiore ip
ſe reſiduū cum modico vt dixim⁹
pane bibebat. Cuius modū conti-
nencie etiā·xl·diebus ante natiuita
te domini totidē quoq; poſt pacta
ſolēpnia penthecoſtes h̄ eſt quiqua
geſime ſemp obſeruare curabat·

Capitulum·xxviij·

nterea rex aluchfrid miſit vilfridū pſbiterū ad regē gallicrū q̄ eum ſi bi ſuiſqȝ conſecrari faceret epm. At ille miſit eū ordinandum ad agil berchtū de quo ſupra diximus q̄ re licta brittāia pariſiace ciuitatis fac tus fuāt epus et conſecrat⁹ ē mag no cū honore ab ipo conuenientib⁹ plurimis epis ī vico regio q̄ voca tur incompendio. Quo adhuc in tranſmarinis partib⁹ ꝓpter ordina tōnem demorate imitatus induſtri am filij regis oſiuu miſit cātua vi rū ſanctū modeſtū morib⁹ ſcriptu rarum lectōni ſufficienter inſtructū et ea q̄ in ſcripturis agenda didice rat opib⁹ ſolerter exequentē q̄ ebu racenſis ordinaretur epiſcopus. Erat aūt pſbiter vocabulo teada. frater reuerendiſſimi antiſtitis ceddi cuius ſepi⁹ meminimus. et abbas mo naſterio illius qd' vocatur lētiſgeu Miſitqȝ cū eo rex pſbiterū ſuū vo cabulo eadhedū qui poſtea regnā te ecfrido hripenſis eccleſie pſul fac tus eſt. Verū illi cantuā puenientes inuenerūt archiepm. deus dedit iā migraſſe de ſclo et nec dū aliū pro eo conſtitutū fuiſſe pontificē. Vn de deuerterūt ad ꝓuinciā occidenta liū ſaxonū vbi erat vini epus et ab illo ē vir pfatus conſecrat⁹ antiſtes Aſſūptis in ſocietatem ordinatōis duob⁹ de brittonū gente epis qui dn̄icum paſcha diē. vt ſepius dictū ſecus morē canonicum a. xiiij. vſqȝ ad. xx. lunā celebrant. Nō em̄ erat tunc vllus excepto ille vine in tota brittania cano nice ordinatus eps Conſecratus ergo in epatum cead da maximā mox cepit eccliaſtice ve ritati et caſtitati curā impendere hu militati continencie lectōni opam dare. oppida rura caſas vicos caſtel la ꝓpter euāgelizandū nō equitan do ſed aplorum more pedib⁹ incē dendo p agrare. Erat autē de diſci pulis adani eiſdēqȝ actibus ac mo rib⁹ iuxta exemplum ac fratris ſui ceddi ſuos inſtruē curauit audito res. Veniens qȝ brittaniā vilfrid iā epus factus et ipe p plura catholi ce obſeruatōis moderamina eccliijs anglorū ſua doctrina contulit. Vn de factū vt creſcente p dies inſtitu tōne catholice ſcotti omnes q̄ inter anglos cōmorabātur aut hijs ma nus darent aut ſuā redirent ad pa triam.

Caplm. xxix.

His tporib⁹ reges anglorū nobiliſſimi oſiuu ꝓuincie nordanhimbrorū. et ecbe recht catuariorū habito inter ſe cō ſilio quid de ſtatu anglorū eēt agē dū. Intellexerat em̄ veraciter oſiuu q̄uis educat⁹ a ſcottis qȝ romana eſſet catholica et aplica eccl'ia. Aſ ſūpſerunt cum electōne et conſenſu ſancte eccleſie genti anglorū virum bonū et aptū epm pſbiterum noie vithardū de clero deus dedit epi et hūc antiſtitē ordinādum romā mi ſerunt q̄ten⁹ accepto ipe gradu epi ſcopatus. catholicis p omnem britta niā eccleſijs anglorū ordinare poſſ antiſtes. Verū vighart romā pue niend⁹ prius q̄ conſecrari in epatū poſſ morte ꝑreptus et hui⁹ mōi lit tere regi oſiuu brittaniā remiſiſſe.

Domino excellētissimo filio
oswiu regis saxonū vitalia=
nus eṗus seruus seruorum
dei Desiderabiles litteras excellencie
vr̄e suscepim⁹ quas relegentes cog
nouimus eius piissimā deuotōnē
feruentissimūq; amorē quem habet
ꝓpter beatam vitā et q2 dextera dn̄i
ꝓtegente ad veram et apostolicā fi=
dem sit conūsus sperans vt sicut in
sua gente regnat et ita et cū xp̄o de
futuro cōregnare. Benedicta igitur
gens q̄ talē sapientissimū et dei cul
torem ꝓmeruit hr̄e regē q2 nō solū
ip̄e dei cultor extitit sed etiā omnes
sbiectos suos meditatur die ac noc
te ad fidē catholicā atq; apostolicā
pro sue anime redemptōne conūti
Quis enī audiens hec suauia nō le
tetur. Quis nō exultet et gaudeat
in hijs pijs opibus q2 et gens vr̄a
xp̄o omīpotenti deo credidit scd̄m
diuinorum ꝓphetarum voces sicut
scriptum est in ysaia. In die illa ra
dix yesse q̄ stat in signū ꝓplorū ip=
sum gentes dep̄cabuntur Et iterū
Audite insule et attendite populi
de lōge. Et post paululū. Paruū
inquit est vt m̄ sis seruus ad susci=
tandas tribus iacob et feces israhel
conūtendas. Dedi te in lucē genci=
um vt sis salus mea vsq; ad extre=
mū terre. Et rursum. Reges vide
būt et consurgent principes et ado
rabūt. Et post pusillū. Dedi te in
fed⁹ ꝓpli vt suscitares terrā et possi
deres hereditates dissipatas et dice
res hijs qui vincti sūt exite et hijs
q̄ in tenebris reuelamini. Et rursū
ego dn̄s vocaui te in iusticia et ap
prehendi manū tuam et seruaui te
dedi te in lucē genciū et in fed⁹ po=
puli vt aperires oculos cecorum et
educeres de conclusione vinctū de
domo carceris sedentem in tenebris
Ecce excellētissime fili ꝙ luce clari
us ē nō solū de vobis sed etiam de
om̄ib9 p p ꝓphetam gentib9 quod
sint credituri in xp̄o oim condito
re. Quā obrē optet vr̄am celsitu=
dinē vtpote membrū existens xp̄i i
om̄ib9 piā regulā sequi perhēnit
principis aplorum siue ī pascha ce
lebrandū siue in om̄ib9 que tradi=
derunt sancti apl̄i petrus et paulus
q̄ vt duo luminaria celi illuminant
mūdū sic doctrina eorum corda ho
minū cotidie illustrat credencium.
Et post nōnulla q̄ de celebrando p
orbē totū vno vero pascha loq̄tur
hoiem. Deniq; inquit docibilē et in
om̄ibus ornatum antistitē secūdū
vr̄orum scriptorum tenorē minime
valuimus nūc repire pro longin=
quitate itineris ꝓfeto enī dū huius
mōi apta reptaq; ꝑsona fuit eū in=
structū ad vr̄am dirigimus patriam
vt ip̄e vt viua voce et p diuina ora
cula om̄em inimici zizaniā ex omni
vestra īsula cū diuino nutu eradicz
Munuscula vr̄a celsitudine beato
principe aplorū directa pro eterna
ei⁹ memoria suscipim⁹ grāsq; ei agi
m⁹ ac ꝓ ei⁹ ī colomitate iugiter deū
dep̄camur cū xp̄i clero. Itaq; q̄ hec
obtulit munera de hac subtract⁹ est
luce sit vsq; ad limina aplorū ꝓ q̄
valde sum⁹ cōtristati cur eēt defūct⁹
Verūtn̄ gerul⁹ harū vr̄arū lr̄arum
vr̄is missis et beneficia sanctorum

martirū laurencij iohānis et pauli et gregorij atq; pancbraci eis fecimus dare vr̄e excellencie pfecto omnes contradendas. Nam et cōiugi vr̄e nostre spiritali filie direximus p p̄fatos gerulos crucē clauē auream habentē de sacratissimis vinculis beatorū petri et pauli apl'orū. De cuius pio studio cognoscentes tm̄ cūcta sedis apostolica vna nobiscū letatur quantū eius pia opa corā deo flagrant et vernāt. Festinet igitur q̄tenus vestra celsitudo vt optamus totā insulā suam deo xp̄o dicare pfecto em̄ habet ptectorē hūani generis redemptorē dn̄m nostrum ihesum cristū q̄ ei cuncta prospera in pti et in nouū xp̄i ppl'm coaceruet catholicā ibi et apostolicā constituens fidē. Scriptū est em̄ querite primū regnū dei et iusticiā eius et hec oīa adicientur vobis. Nimirū em̄ querit et impetrauit et ei omnes sue insule vt optamus suadentur paterno itaq; affectu salutantes vr̄am excellenciam diuinam igitur precamur clemenciam que vos vr̄osq; oēs in omnib; bonis operib; auxiliari dignetur vt cum xp̄o in futuro regnetis seculo. In colomē excellenciam vestrā gr̄a supna custodiat q̄ sane p vighardo repertus ac dedicatus sit antistis libro sequente oportunius dicetur.

¶ Capl'm. xxx.

Eodē tempe prouincia orientalium saxonum post uidohelmum de quo supra diximus prefure reges sighere et sebbi q̄uis ipsi regis merciorū vulfhere subiecti q̄ videlicet puincia cum prefate mortalitatis clade premeretur sigheri cū sua pte populi relictis xp̄iane fidei sacramentis ad apostasiā cōuersus est. Nam et ipe rex et plurime de plebe siue optimatibus diligentes hanc vitā et futura nō q̄rentes siue etiam nō esse credentes ceperunt fana que derelicta erant restaurare et adorare simulachra quasi hec possent a mortalitate defendi. Porro sceios eius et coheres regni eiusdem sebbi magnā fidē pceptā cum suis omnib; deuotōne seruauit magna vt in seq̄ntib; dicem⁹ vitā fidelē felicitate compleuit. Qd' vbi rex vulfheri cōperit fidē videlicet prouīcie ex pte pfanatā misit ad corigendū errore reuocandā q̄ ad fidē vitatis puinciā iarumā epm q̄ successor erat trūpheri. Qui multa agens sollercia iuxta qd' michi p̄sbiter qui comes itineris illi et cooperator vbi extiterat referebat. Erat em̄ religiosus et bon⁹ vir longe lateq; lōge puagat⁹ et populū et regem prefatum ad viam iusticie reduxit a deo vt relictis siue destructis fanis arisq; q̄s fecerant apperirent ecclesias ac nomē xp̄i cui contra dixerat confiteri gauderent. Magis cum fide resurrectōnis in illo q̄p in perfidie sordib; inter idola viuere cupientes. Quibus ita gestis et ipi sacerdotes doctoresq; eorū domū redire letantes.

Incipiũt capitula libri quarti gẽtis anglorum.

Vt defuncto de⁹ dedit wighart ad ſuſcipiendũ epatũ romã ſit miſſus ſed illo ibidẽ defuncto theodorus archieps ordinatus et cũ adriano abbate ſit britaniã miſſus i.

Vt theodoro cuncta pagrande anglorum eccleſie cũ catholica veritate lr̃arũ queqꝫ ſanctarũ cepint ſtudys imbui et vt putta ꝑ damiano hroſenſis eccleſie ſit factus eps ij

Vt ceadda de quo ſupra dictum ẽ ꝓuincie merciorũ ſit eps datus et ð vita et obitu et ſepultura ei⁹. iij

Vt colman epiſcopus relicta brittania duo moneſteria i ſcoccia vnũ ſcottis alterũ anglis quos ſecũ adduxerat fecerit iiij.

De morte oſuui etgberechti regum et ð ſinodo facta ad locũ heruthforda cui preſidebat archiepiſcopus theodorus v.

Vt depoſito vinfrid ſexuulf epatũ ei⁹ acceperit et earcanuuald orientalibꝫ ſaxonibus ſit eps dat⁹ vj.

Vt i monaſterio berniciẽſi vbi corpora ſancti monaliũ feminarũ poni deberent celeſtis luce monſtratũ vij.

Vt i eodem monaſterio puerulus moriens virginẽ que erat ſecutura cla. vt que alia de corpore egreſſura iam particulã future lucis aſpexerit viij.

Que ſint oſtenſa celicus ſigna cũ et ipe mater congregacõis illius emundo tranſiret ix.

Vt ad cimiteriũ eiuſdẽ monaſterij orans ceca lucem receperit x

Vt rex eiuſdẽ ꝓuincie ſebbi i monachica vita conuerſatõne finierit xj.

Vt epatum occidentaliũ ſaxonum ꝑ eluthẽrio heddi epatũ hroſenſis eccleſie ꝑ putta cuichelm et ꝑ ipſo gebmun accepit et qui tunc nordãhimbrorũ fuerint epi xij.

Vt uilfrid eps ꝓuinciã auſtraliũ ſaxanũ ad xp̃m conuerterit xiij.

Vt fecta iſula xp̃ianos incolas ſuſcepit cui⁹ ru duo pueri ſtatim p⁹ acceptũ baptiſma ſint interempti. xiiij.

De ſinodo facta i campo hetfelda preſidente archiepo theodoro xv

De johãne cantore ſedis apoſtolice quod ꝓpt docendũ venerit brittamam xvj.

Vt edildrit regina virgo perpetua pmanſerit cuius nec corpus imonumento corrũpi potuerit xvij.

Hymnus de illa xviij

Vt theodorus eps inter egfridũ et edilredũ reges pacem fecerit. xix

Vt vincula cuiuſdã captiui cũ ꝓ eo miſſe cãtarentur ſoluta ſint. xx

De vita et obitu hilde abbatiſſe. xxj

Quod i monaſterio eius fratri cui donum canendi ſit diuinitus conceſſum xxij

Qualis viſio cuidã viro dei apparuerit prius quam monaſteriũ coludane vrbis eſſet incendio cõſũptum xxiij

De morte egfridi et lotheri regnũ xxiiij

Vt vir domini cuthbrecht ſit eps

vtq; in monachica adhuc vita po-
ſitus vixerit vel docuerit xxv
Vt idem in vita anathoretica et fō
tem d' arente terre orando pdixerit
et ſegentē de labore manuū vltra
tempus ſerendi accepit xxvj.
Vt idem iam eps obitū ſuū prime
futurū herebrechte pdixerit xxvij.
Vt corpus illius p vndecim ānos
ſepulture corruptōnis imunere re
perto nec multo p⁹ ſucceſſor epat⁹
eius de mūdo tranſierit xxviij
Vt quidā ad tumbam eius ſit apa
lipſi curatus xxviiij.
Vt alter dereliquias eius nuper
fuerit ab oculis languore curatus
xxx.

Intipit liber quartus hiſtorie gē-
tis anglorum

[A]nno memorato
eclipſis prefate
et mox ſequen-
tis peſtilēcie qd
et colmam eps
vnanima catho
licarū itentōne
ſupatus ad ſuos reuerſus eſt. De⁹
dedit ſext⁹ eccleſie doruernenſis eps
obijt pridie iduū iuliarū ſed et er-
conbrecht rex contuariorum eodē
menſe ac die defunctus egbrechto
filio ſedē regni reliquit quam ille
ſuſceptam per nouē annos tenuit
Tunc ceſſante nō pauco modico
tempe epatu miſſus eſt romam ab
ipo ſil et a rege nordan himbrorū
oſuui vt in pcedenti libro diximus
vighart pſbiter vir i eccleſiaſticis
diſciplinis doctiſſimus de genere
anglorū petentib⁊ habent eccleſia
anglorū archieps ordinari. Miſ-
ſis pariter aplico pape donarijs et
aureis atq; argenteis vaſis nō pau
cis qui vbi romam puenit cui⁹ ſe-
d' apoſtolice tempe illo vitalian⁹
perat. Poſtq̄ itineris ſui cauſam
pfate pape apoſtolico patefecerit nō
multo poſt et ipe et omnes pene
qui cum eo aduenerant ſocij peſti-
lencia ſup venienti deleti ſunt. At
aplicus papa habito de hijs con-
ſilio queſiuit ſedulus quē eccleſijs
archiepo anglorū mitteret. Erat
aūt in manaſterio hiridano quod
eſt nō longe anea policāpanie ab
bas adrianus vir nacione afer ſa-
cris diligenter in butus monaſteri
alib⁊ ſimul et eccleſiaſticis diſcipli-
nis inſtitutus grece pariter et latie
lingue pitiſſimus. Hunc ad ſe ac
citū papa iuſſit epatu accepto brit
tāniam venire qui indignū ſe tan
to gradui reſpondēs oſtendere poſ
ſe ſe dixit aliū cuius magis ad ſuſ
cipiendū epatu et erudicio conue-
niret et etas. Cūq; monachū quen
dā de vicino virginū monaſterio
nomine andream pontifici offerret
Hic ab omnib⁊ qui nouere dign⁹
epatu iudicatus eſt. Verū pond⁹
corporee infirmitatis ne eps fieri
poſſit obſiſtit. Et rurſū adrianus
ad ſuſcipiendū epatum actus eſt.
Qui petens inducias ſi forte aliū
q̄ eps ordinaretur ex tempe poſſ
inuenire. Erat ipo tempore rome
monach⁹ adriane notus nomine
theodorus nat⁹ ex tharſo cicilie vir
et ſeculari et diuina litteratura et

grece inſtructus et latine probus
moribus et etate venerādus id eſt
annos habens etatis lxvj. Hunc
offerens adrianus pontifici vt eps
ordinaretur obtinuit is tñ cōditōi
bus interpoſitis vt ipe eum pduce
ret brittaniam eo q iam bis ptes
galliarū diuerſis ex cauſis adiſſet
et obit maiorē huius itineris per
agendi noticiā haberet ſufficienſq;
eſſet in poſſeſſione hominū ppꝛio
rum et vt ei doctrine coopator ex=
iſtens diligenter adtenderet ne q̄d
ille cōtrariū veritate fidei grecorū
more in eccleſiā cui p̄erat introdu
ceret. Qui ſub diaconus ordinat⁹
iiij. expectauit menſes donec illi co
mam creſceret quo in coronā ton
di poſſet. Habuerat eñ tonſurā
more orientaliū ſancti pauli apo=
ſtoli. Qui ordinat⁹ eſt a uitaliano
papa anno dominice incarnatōnis
d.c.lxviij. ſub die vij. klarū apꝛił
dominica et ita vna cum adriano
vj. kł juñ. brittāniā miſſus ē. Qui
cum piter p mare ad maſſiliam ac
deinde p terrā archelas pueniſſent
et tradidiſſent johāni archiepo ci=
uitati illius ſcripta cōmendaticia
vitaliani pontificis retenti ſunt ab
eo quouſq; ebromus maior dom⁹
regie copiam pgendi quoq̄ vellent
tribuit eis. Qua accepta theodor⁹
pfectus eſt ad agilberechto pariſio
rum epo de quo ſuperius dixim⁹
et ab eo benigne ſuſceptus et mlto
tempe habitus eſt adrianus pexit
ademmeſenonū et poſtea ad pha=
racione meldorum eps et bene ſb
eis diucius fuit. Coegerat eñ eos

imminens hyemps vt vbicūq; po
tuiſſent quieti maneret. Quod cū
nūcij certi narraſſent ecberechto ſcȝ
epo quē petierant a romano anti=
ſtite in regno francorū miſit illo
continuo redfridū p̄fectum ſuum
ad adducendū eum. Quo cū veniſ
ſet aſſūpſit theodorū cū ebromi licē
cia et pduxit eū ad ptū cui nomen
eſt cōuentumuic vbi fatigatus in
firmitate aliquātis pmorat⁹ eſt et
cū conualeſcē cepiſſet nauigauit
brittaniā. Adrianū aūt ebrom⁹ re
tinuit qm̄ ſuſpicabatur eū habere
aliquā legacionem impatōris ad
adbrittānie regis aduerſus regnū
cui tunc ipe maximā curā gerebat
Sed cū tale nichil illū habere vel
habuiſſe veraciter comperiſſe ab
ſoluit eū et poſt theodorū ire pmi=
ſit. Qui ſtatim ad illū venit dedit
ei monaſterium beati petri apłi vbi
archiepi cantue ſepeliri vt p̄fat⁹ ſu
ſolent. Preceperat eñ theodoro ab=
eunti dñs apłicus in diociſi ſua p
uideret et daret ei locū in quo cum
ſuis apte degere potuiſſet.

Capitulū ij

Peruenit aūt theodor⁹ ad ec=
cleſiam ſuā ſecundo poſt q̄
conſecratus eſt anno die vj. klarū
ianuariū dominica et fecit in ea an
nos xxj. menſes iij. dies xxvj. Mox
q; pagrata inſula tota quaq̄ verſū
anglorū gentes morabantur. Nā
et libentiſſime ab omnibus ſuſcipi=
ebatur atq; audiebatur rectum vi=
uendi ordinē ritū celebrādi paſche
canonicū per omnia comitante et
coopante adriano diſſeminabat.

Iſq3 primus erat in archiepis cui
omnes anglorū eccleſia manꝰ daē
conſentiret. Et qui litteris ſacris ſi
mul et ſecularibus vt diximus ha:
bundanter ambo erant conſtructi
Congregata diſcipulorū caterua
ſciencie ſalutaris cottidie flumina
irrigandis eorū cordibus emana:
bāt. Ita vt etiā metrice artis aſtro:
nomice et ariſmetrice eccleſiaſtice
diſciplinā inter ſacrorū apicū volu
mina ſuis audito contraderent In
dicio eſt quod vſq3 hodie ſup ſūt
de eorū diſcipulis qui latinā grecā
qui linguā eq3 vt ꝓpriā in qua na:
ti ſunt norūt. Neq3 vnq̄ prorſus
ex quo brittāniam pecierūt angli
feliciora fuere tempa dum fortiſſi:
mos xpianos que habentes reges
cunctis barbaris nacionibꝰ eſſent
terrori. Et omniū vota ad nuper
audita celeſtis regni gaudia pende
rent et quicūq3 leccionibꝰ ſacris cu
perent erudiri haberent in ꝓmptu
magiſtros q̄ docerent. Sz et ſonꝰ
cantandi in eccleſia quos eatenus
in cantua tm̄ nouerunt ab hoc tpe
p omnes anglorū eccleſias diſcere
ceperūt. Primuſq3 excepto iacobo
de quo ſupra diximus cantandi
magiſter nordan himbrorū eccle:
ſys eddi cognomento ſtephanus
fuit inuitatus de cantua a reueren:
diſſimo viro vilfrido qui primus
inter epos qui de anglorū gente eſ
ſent catholicū viuendo more eccle:
ſys anglorū tradere didicit. Itaq3
theodorus perluſtras vniuerſis or:
dinabat locis oportunis et epos et
ea q̄ minꝰ pfecta repperit. Hys
quoq3 iuuantibus corrigebat inq̄
bus et ceadda epm cū arguēt nō
fuiſſe ritum conſecratum. Reſpō:
dens ipſe voce humillima. Si me
inquit noſci epiſcopatum nō rite
ſuſcepiſſe libēter ab officio diſcedo
Quippe qui neq3 meū quā hoc eſ
ſe dignū arbitrabar ſed obediēcie
cauſa iuſſus ſubire quāuis idignꝰ
conſenſi. At ille audiens humili:
tatem reſponſionis eiꝰ dixit. Nō
eū epatum dimittere debere ſed ipſe
ordinacionē eius denuo catholica
racōne conſumauit. Eo aūt tēpe
quod defuncto deus dedit dorou:
nenſi eccleſie eps querebatur ordi
nabat mittebatur. Vilfrid quoq3
de brittānia galliam ordinandus
eſt miſſus et qm̄ ante theodorū re:
dijt ipſe etiā in cantua pſbiteris et
diaconis vſq3 dum archieps ad ſe
dem ſuam pueniret ordinabat. At
ipſe veniens mox in ciuitate hroſi
obi defuncto damiano epatus iam
diu ceſſauerat. Ordinauit virū ma
gis eccleſiaſticis diſciplinis inſtitu:
tum et vite ſimplicitate contentum
quem in ſeculi rebus ſtrennuū cui
nomē erat putta. Maxime autem
modulandi in eccleſia more roma:
norū quem a diſcipulis pape gre
gorij didicerat peritum

Capitulū. iij.

Eo tempe puincia merciorū
rex uulfheri pfuit qui cum
mortuo iarum anno ſibi q̄ ſuiſq3
a theodoro epm dari peteret. Nō
eis nouū voluit ordinare epm. ſz
poſtulauit a rege oſuui vt illis eps
tradda daretur q̄ tūc i monaſterio

ſuo q̄ in leſtigahe qui etiam vitā agebat ulfrido ad miniſtrāte epa-tum eburacenſis eccleſie nec nō et oīm nordan humbrorū ſed et pic-torum quouſqȝ rex oſuui impium ꝓtendere poterat. Et quia moris e rat eidē reuerendiſſimo antitiſti o pus ewangelij magis ambulādo ꝑ loca quam equitando perficere. Multūqȝ renitentē ſtudio et amo-re pij laboris ipē eū manu ſua le-uauit in equū quia nimirū ſanctū eſſe virū cōperijt atqȝ equo vehi q̄ eſſet neceſſe cōpulit. Suſceptū ita qȝ epatū gentis merciorū et lindiſ-farorū ceadda iuxta exēpla patrū antiquorū in magna vite pfecciōe adminiſtrare curauit. Cui etiā rex uulfheri donauit terrā·l·familiarū ad conſtruendū monaſteriū ī loco qui dicitur aidbarne idest ad nem⁹ in puincia lindiſſi Jn quo vſqȝ ho die inſtituta ab ipō regularis vite veſtigia pmanent. Habuit aūt ſe dem epalē in loco qui vocatur licit feldh in quo et defunctus ac ſepul-tus eſt ibi vſqȝ hodie ſequenciū q̄ puincie illius eporum ſedis ē. Fe cerat vero ſibi manſionē non lon ge ab eccleſia remociorē in qua ſe-crecius cū paucis idest ſeptē ſiue oc to fratribus quociens a labore et miniſterio verbi vacabat orare ac legere ſolebat. Qui cū ī illa puin-cia duobus annis ac dimidio eccle ſiam glorioſiſſime rexit affuit ſup no diſpenſante iudicio temp⁹ de q̄ loquitur eccleſiaſtes quia tempus mittendi lapides et tempus colligē di. Superuenit nanqȝ clades diui-

tus miſſaqȝ ꝑ mortē carnis uiuos eccleſie lapides et terrenis ſedibus ad edificiū celeſte tranſferret. Cūqȝ pluris de ecclīa ei⁹dē reuērendiſſimi ātiſtitis d' carne ſubtractis veniret hora ipius vt tranſiret ex hoc mū-do ad dominū. Contigit die qua-dam vt in p̄fata manſione forte ip ſe cum vno tm̄ frē cui vocabulum erat omni conmemoraretur ceteris eius ſocijs ꝑ cauſa optima ad ec-cleſiam reuerſis. Erat aūt id omni monach⁹ magnus meriti et pura intencione ſuperne retribulaciōis mundum derelinquens dignuſqȝ ꝑ omnia cui dominus ſpecialiter ſua reuelaret archana dignus cui fidē narrāti audientis accomoda-rēt. Venerat em̄ cū regina edildri de de puincie orientaliū anglorū. Eratqȝ primus miniſtrorū et pn-ceps domus eius. Qui cū creſcen-tr fidei feruore ſeculo renūciare diſ poneret non hoc ſegniter fecit ſed adeo ſe mundi rebus exuit vt re-lictis omnib⁹ que habebat ſimplici tantū habitu indutus et ſecurē et aſciam in manu ferens veniret ad monaſteriū eiuſdē reuerendiſſimi patris qui vocatur leſtingen. Nō em̄ ad ociū vt quidam ſed ad labo rem ſe monaſterium intrare ſigna bat quē ipm etiam facto monſtra-uit. Nam quo minus ſufficiebat meditacio ī ſcripturarū eo ampli⁹ opi manuū ſtudium impandebat. Deniqȝ cum epo in p̄fata manſiōe ꝑ ſua reuerencia deuocionis inter fratres habitus cū illi intus lectōni vacabant ipē foris que opus eſſe

videbatur opabatur. Qui cũ die
quadam tale aliquit foris agét di
greſſis ad eccleſiã ſocijs vt dicé ce=
perã et eṗs ſolus in oratorio loci
leccoĩni vel oratõĩ opam daret.
Audiuit repente vt poſtea refere=
bat vocem ſuauiſſimam cantan=
ciũ atq; letancium de celo ad terras
vſq; deſcendere. Quã videlicet vo=
cẽ abeuro auſtro ideſt ab alto bru=
malis exortus primo ſe audiſſe di
bat. Ac deinde paulatim eũ ſibi ap
pinquare donec ad tectũ vſq; ora=
torij ĩ quo erat eṗs pueniret que
ingreſſa totum impluit atq; ĩ giro
circũdedit. At ille dum ſolicitus ĩ
ea que audiebat animũ intenderet
Audiuit denuo tranſacto quaſi di
midio hore ſpacio aſcendere de tec
tõ eiuſdẽ oratorij ideſt letície can=
ticum et ipa qua venerat via ad ce
los cũ ineffabile ducedine conũti
Qui cũ aliquantulũ ore quaſi at=
tonitus moneret et quid hec eſſent
ſollerti animo ſcrutaretur. Apuit
eṗs feneſtram oratorij et ſonitum
manu faciens vt ſepius conſueuit
ſi quis foris eſſet ad intrare pcepit
Introiuit ille conſtitus. Cui dixit
antiſtes. Vade cito ad eccleſiam et
oſuini fratre huc venire facito tu q̊q;
ſimul adeſto. Qui cũ veniſſent pri=
mo admonuit eos vt virtutẽ dilec
cionis et pacis adinuicẽ et ad oẽs
fideles ſeruarent. Inſtituta quoq;
diſcipline regularis que vel ab ip
ſo didiciſſent et in ipo vidiſſent vel
ĩ patrũ pcedencium factis ſiue dic
tis inueniſſent indefeſſa inſtancia ſe
querentur. Deinde ſubiũxit diẽ ſui

obitus iam pxime inſtare. Nãq;
hoſpes ĩquit ille amabilis qui fra=
tres noſtros viſitare ſolebat ad me
quoq; hodie venire eq; deſecto euo
care dignatus eſt. Propterq; reũ=
tentes ad eccleſiam dicite fratribus
vt et mecũ exitum domino pcuius
ora ira ĩ certa ẽ vigilijs oratõnibꝰ
bonis operibus puenire meminne=
rint. Cũq; hec et huiuſmodi plura
loqueretur atq; illi percepta eius
benediccionẽ iam multu triſters ex
ĩſterent. Redijt ipe ſolus qui car=
men celeſte audierat et pſternens
ſe ĩterrã. Obſecro pater licet inter=
rogare. Interroga inquit que vis
At ille. Obſecro inquit dicas qd
erat cantitum illud letanciũ quod
audiui veniencium de celis ſuper ora
toriũ hoc et poſt tempus redeũciũ
ad celos. Reſpondit ille ſi voces
carminis audiſti et celeſtes ſupue=
nire cecus cognouiſti pcipio tibi ĩ
nomine domini ne hoc cuiq̄ ante
mecũ obitũ dicas. Reuera aũt an
gelorũ fuere ſpiritus qui me ad ce
leſtia que ſemp amabam ac deſide
rabam pmia vocare venerunt. Et
poſt dies vij. ſe redituros ac me ſe
cum adducturos eſſe pmiſerunt.
Quod quidẽ ita vt dictũ erat ope
cõpletum eſt. Nam confeſtim lãg
uore corpis tactus ẽ et hoc p dies
ingraueſcente ſeptimo vt pmiſſũ
ei fuerat die poſtq̄ obitum ſuum
dñice corporis et ſanguinis pcep
cione muniuit ſoluta ab ergeſtulo
corporis anima ſancta ducentibus
vt credi fas eſt angelis comitibus
eterna gaudia petiuit. Non autẽ

mirum ſi diem mortis vel pocius
diem domini letus aſpexit quē ſem
per vſqꝫ dum viueret ſollicitus ex
pectare curauit. Nāqꝫ inter plura
continencie humilitatis doctrine
oracōnis voluntarie pauptatis et
ceterarū virtutum merita intantū
erat timori domini ſubditus ī tm̄
nouiſſimorū ſuorū in omnib9 opi
bus ſuis memor vt ſicut michi q̄ꝛ
dam frater de hijs qui ī ſcripturis
erudiebant et erat ī monaſterio ac
magiſterio illius educatus vocabu
lo trūbrecht referre ſolebat ſi forte
legente eo vel aliud quid agente
repente flatus venti maior aſſur=
geret. Continuo miſericordiā dn̄i
inuocaret et eam generi humano
ppiciari rogaret. Si aūt violēcior
aura inſiſteret iam clauſo codice p
cideret in faciem atqꝫ obnixius ora
cioni īcūberet. At ſi procella forcior
purgeret vel eſſet corūſcatō ac to
nitrua terras et aera terrerent. Tūc
veniens ad eccleſiā ſollicicius oraci
onibus ac pſalmis donec ſerenitas
aeris rediret fixa mēte vacaret. Cū
qꝫ interrogaretur a ſuuis quare h̄
faceret reſpondebat. Nam legiſtis
quia intonuit de celo dominus et
altiſſimus dedit vocem ſuam miſit.
ſagittas ſuas et diſſipauit eos ful=
gura multiplicauit et conturbauit
eos. Mouet eīn aera dominus vē
tos excitat iaculatur fulgura de ce=
lo intonat vt terrigenas ad timen=
dum ſe ſuſcitet vt corda eorum ad
memoriam futuri iudicij reuocet
vt ſupbiā eorū diſſipet et conturbꝫ
audaciā reducto ad mentē tremen=
do illo tempore qn̄ ipe celis ac ter
ris ardentibus venturus eſt in nu
bibus cū poteſtate magna ac ma=
ieſtate ad iudicādos viuos ac mor
tuos ꝑpter quod inquit optet nos
āmonitōne eius celeſti debito cum
timore et amore reſpondere. Vt q̄
ciens aere cōmoto manū quaſi ad
feriēdū minitās exerit nec ad huc
tm̄ pcutit mox implaremus ei9 mi=
ſericordiā et dicuſſīs penitralibus
cordis noſtri atqꝫ expurgatis vici
orū ruderibus ſollicite nequaqꝫ p
cuti mereamur agamus. Cōuenit
ergo reuelacioni et relacioni pfati
fratris de obitu vni9 antiſtitis etiā
ſ̄mo reuerendiſſimi patris de quo
ſupradiximus qui dudum cū eodē
ceadda adoleſcente et ipe adoleſcēs
in hibernia monachicā in oratōni=
bus et continencie meditacōne di
uinarū ſcripturarū vitam ſedulus
agebat ſed ille poſtmodū patriā
reuerſo ipe peregrinus p domino
vſqꝫ ad finē vite pmanſit. Cū ego
veniret ad eū longo poſt tempore
gracia viſitatōnis de brittania vir
ſanctiſſimus et contentiſſimus vo=
cabulo higlbald qui erat abbas
in puicia lindiſſi et vt ſanctos dece
bat d̄ vita ꝑpriū patrū ſ̄mo facēet
atqꝫ hanc emulari gauderent inter
uenit mencio reuerendiſſimi ātiſti
tis ceadda. Dixitqꝫ ecbrecht. Scio
hominem ī hac īſula adhuc ī carne
manentē qui cū vir ille de mundo
tranſiret vidit animā ceddi fratris
ipſius cum agmine angelorū deſcē
dere de celo et aſſūpta ſecum aīa e9
ad celeſtia regna redire. Ad vtrū-

de ſe an de alio aliquo diceret nob
manet incertū . Obijt autē ceadda
ſexto die nonarū marciarū et ſepul
tus eſt pmo iuxta ecclīā ſācte marie
ſed poſtmodū ibidē conſtructā ec-
cleſiam beatiſſimi principis aploꝝ
petri in eandem ſunt oſſa tranſlata
In quo vtroq3 loco ad iudicium
virtutis illius ſolent crebra ſanita
tum miracula opari. Deniq3 nup
freneticus quidam dū per cuncta
errando diſcurreret deuenit ibi veſ-
pere neſcientibus ſiue non curanti
bus loci cuſtodibus et ibi tota noc
te requieſcens mane ſanato ſenſu
egreſſus mirantibus et gaudētib9
cunctis quod ibi ſanitatis dño lar
giente conſequeretur oſtēdit . Eſt
aūt locus vbi ſepulchri tumba lig
nea in modū domūculi facta coop
tus habente foramē in pariete per
quod ſolent hij qui cauſa deuocio
nis illo adueniunt manū ſuā imit-
tere ac partem pulueris inde aſſu-
mere . Quam cū i aquas miſerint
atq3 has infirmantibus iumentis
ſiue hominib9 guſtandas dederint
mox infirmitatis ablata moleſtia
cupite ſoſpitatis gaudia redibunt
In cuius locū ordinauit theodor9
vinfridū virum bonū et modeſtū
qui ſicut deceſſores ei9 puincijs mer-
ciorū et mediterraneorū anglorū
et lindiſfranorū epatus officio pre
eſſet In quib9 cunctis vulfheri qui
adhuc ſuperat ſceptrum regis tene
bat. Erat aūt uinfrid de clero eius
cui ipe ſucceſſerat antiſtitis et dia-
conatus officio ſub eo non pauco
tempore fungebatur.

Capitulū iiij.

Interea colman9 q de ſcoccia erat
eps relinquens brittanīā tulit ſecū
omnes quos i lindiſfaroꝝ inſula
congregauerat ſcotos ſ3 et de gen
te anglorum viros .xxx. qui vtriq3
monachice conuerſatōis erāt ſtu
diis inbuti et relictis in eccleſia fra
tribus aliquibus primo venit ad i-
ſulam hu vnde erat ad predicandū
verbum anglorū genti deſtinatus.
Deinde receſſit ad inſulā quandam
puā que ad occidentalē plagā ab
hibernīā pcul ſecreto ſermone ſco
tij combiſbouinde ideſt inſula vi-
tule albe nūcupatur. In hanc ergo
perueniens conſtruxit monaſterium
et monachos inibi quos de vtraq3
natōne collectos adduxerat collo-
cauit. Qui cū inuicem concordare
non poſſunt eo quod ſcotti tempe
eſtatis quos frigens erant colligen
de relicto monaſterio p nota ſibi
loca diſperſis vagarentur. At vero
hieme ſuccedente redirent et hijs q
angli pparauerant comuniter vti
deſiderabant. Que ſunt colmanus
huic deſenſioni remediū circūiens
omnia ppe vel longe inuenit locū
in hibernia inſula aptū monaſterio
conſtruendo quod lingua ſcottorū
mageo nominatur. Emitq3 ptem
eius nō grandē ad conſtruendum
ibi monaſterium a comite ad cui9
poſſeſſionē ptinebat et hac condi-
cione addita vt p ipo etiā qui eis
locū commodaret conſiſtentes ibi
monachi domino pces offerēt . Et
conſtructo ſtatim monaſterio iu-
uante etiā comite et vicinis oībus

ang'os ibidē collocauit. Relictis in pfata iſula ſcottis quod videlicʒ monaſteriū vſqʒ hodie ab āgl' tenebatur incolis. Ipm namqʒ eſt qd nunc grande demodico effectū i iugeto conſuete vocatur. Et conuerſis iam dudū ad meliora inſtituta omnibus egregiū examen cōtinet monachorū qui d puincia āglorū ibidē collecti ad exemplū venerabilium patrū ſub regla et abbate canonico in magna continencia et ſinceritate ꝓprio labore manuum viuant

Capitulū v

Anno dominice incarnacionis d·c·lxx· qui eſt annus ſecundus ex quo brittāniam venit theodorus. Oſuin rex nordan himbrorū pſſus eſt in infirmitate qua et mortuus eſt āno etatis ſue lviij· qui tū eo tempore tenebatur amore romane et apoſtolice inſtitucionis vt ſi ab infirmitate ſaluaretur etiā romā venire ibiqʒ ad loca ſācta vitam finire diſponeret. Wilfridumqʒ epm ducem ſibi itineris fieri pmiſſā non parua peccuniarum donacione rogaret. Qui defunctꝰ die xv·kl'arū marciarū egfridū filium regni heredē reliquit. Cuiꝰ āno regni tercio theodorus cogit concilium epōrū vna cū eis qui canonica patrū ſtatuta diligerent et noſſent mgr̄is eccleſie pluribus. Quibus pariter congregatis diligēter ea q̄ vnitati pacis eccl'aſtice cōgruerent eo quod pontificem decebat animo cepit obſuāda docere Cuiꝰ ſynodice accionis huiuſmodi textus eſt:

Capitulū vj·

In nomine domini dei et ſaluatoris noſtri ihesu xpi regnante imperpetuū ac gubernante ſuam eccleſiā eodē domino noſtro ihesu xpo placuit conuenire nos iuxta morem canonicum venerabilium tractatuꝛos de neceſſarijs eccleſie negocijs· Conuenimus aūt die xxiiij· mēſis ſeptembris indicione prima in loco qui dicitur herutford. Ego quidē theodorus quāuis indignꝰ ab apoſtolica ſede deſtinatus dorouernenſis eccleſie eps et conſacerdos ac fr̄ noſter reuerendiſſimus baſi orientalium anglorū eps quibus etiam frater et conſacerdos noſter uilfrid nordan himbrorū gentis eps per ꝓprias legatarias affuit. Afferūt fratres et conſacerdotes noſtri putta eps caſtella cantuariorū hroſeſceſtir leutherius eps occidētalium ſaxonū vinfrid eps puincie merciorū. Cumqʒ in vnū conuenientes iuxta ordinē quiqʒ ſuū reſidiſſemꝰ Rogo in quā dilectiſſimi fratres timorem et amorem redemptoris noſtri vt in cōmune omnes p nr̄a fide tractemus vt quecqʒ decreta ac diffinita ſunt a ſanctis ac pbabilibus patribus in corrupte ab oībꝰ nobis ſeruentur. Hec et alia quā plura que ad caritatē ptinebāt vnitatemqʒ eccleſie conſeruandam pſecutus ſum. Cumqʒ explesſem pſecucionē interrogaui vniqʒ queqʒ eorum p ordinē ſi conſentirent ea que a patribus canonice ſunt antiquitus decreta cuſtodire. At quod

omnes conſacerdotes noſtri reſpō
dentes dixerunt. Optime omnib9
placꝫ queqꝫ diffinierūt ſanctoꝝ ca
nones patrū nos q̄ꝫ oēs alacri aīo
libentiſſime ſeruare. Quibus ſtatī
ꝓtuli eūdē libꝝū canonū et ex eodē
liboꝛo. x. capitula que p loca nota
ueram que maxime nobis neceſſa-
ria ſciebam illis coꝛam oſtendi. Et
vt hec diligencius ab omnib9 ſuſ-
cipentur rogaui primum capitulū
vt ſanctum die paſche in cōmune
omnes ſeruemus dominica p9 xiiij
lunā pmi menſis. ſecundū vt nul
lus epoꝝ perrochiam alterius in
uadat ſed contentus ſit gubernatōe
credite ſibi plebis. Terciū vt queqꝫ
monaſteria deo conſecrata ſunt nl-
li epoꝝ liceat ea in aliquo in quie
tare nec quitq̄ de eoꝝ rebus vio-
lenter abſtrahere. Quartum vt ipi
monachi non migrent de loco ad
locū hoc eſt de monaſterio ad mo
naſterium niſi p miſſione ꝓpꝛij ab-
batis ſed in ea pmaneant obedien
cia quam tempe ſue conuerſionis
ꝓmiſerunt. Quintum vt nullus
clericoꝝ relinquens ꝓpꝛium epm
paſſim quolibet diſcurrat neque a
licubi veniēs abſqꝫ cōmendaticijs
litteris ſui ꝓſulis ſuſcipiatur. Qd
ſi ſemel ſuſceptus eſt et noluerit in
uitatus redire et ſuſceptoꝛ et is q̄
ſuſceptus eſt ex cōminacioni ſub-
iacebit. Sextum vt epi atqꝫ clerici
pegrini contenti ſint hoſptailitatis
munere oblato nulliqꝫ eoꝝ liceat
vllum officiū ſacerdotale abſqꝫ p-
miſſu epi ī cui9 perrochia eſſe cog
noſcitur agere. Septimum vt bis

ī anno ſynodus congregetur. Sꝫ
quia diuerſe cauſe impediunt pla-
cuit omnibus in cōmune vt kl' au
guſtus in loco qui appellatur clo-
faes hoc ſemel in anno congrege-
tur. Octauū vt nullus epoꝝ ſe p̄
ferat alteri p ambicionē ſed oīs
agnoſcāt tempus et oꝛdinem con-
ſecratōis ſue. Nonū capitulum
in cōmune tractatum ē vt plures
epi creſcente numero fidelium au
geretur ſed de hac re ad preſens ſi
lemus. Decimū ꝓ cōiugis vt nul-
li liceat niſi legittimū habere conu
bium. Nullus inceſtū faciat null9
coniugem ꝓpꝛiam niſi vt ſanctum
ewangeliū docet fornicatōis cau-
ſa relinquat. Qd ſi quiſqꝫ ꝓpꝛiam
expulerit coniugem legittimo ſibi
matrimonio coniunctā ſi xp̄ianus
eſſe recte voluerit nulli alteri copu
letur ſed ita pmaneat aut ꝓpꝛie re
concilietur cōiugi. Hijs itaqꝫ ca-
pitulis in cōmune tractatis ac dif
finitis vt nullū deinceps ab aliquo
noſtrum orietur contentōnis ſcā-
dalum aut alia p alijs diuulgarē
tur. Placuit vt queqꝫ diffinita ſūt
vnuſquiſqꝫ noſtrum manus ꝓpꝛie
ſubſcriptōne confirmaret. Quiſq̄s
igitur contra hanc ſentenciā iuxta
decreta canonum noſtra etiā cōſen
ſione ac ſubſcriptōe manus noſtre
confirmatam quo quomodo viuē
vel venire eamqꝫ infringere temp-
tauerit nouerit ſe ab omni officio
ſacerdotali et noſtra ſocietate ſepa
ratum. Diuina nos gracia inuni-
tate ſancte eccleſie ſue viuentes cu-
ſtodiat incolomes. Facta aūt hec

ſinodus āno ab incarnacione dn̄i
d·c·lxxiij. Quo anno rex cantua-
riorū egbrecht meſe iulio obierat
ſuccedente in regnū fratrem locher
quod ipe annos xj·et menſes vij.
tenuit . Haſi aūt eps̄ orientalium
anglorū qui in p̄fata ſinodo fuiſſe
phibetur ipe erat ſucceſſor bonifa
cij cui ſupra memorauimus vir mlt
te ſanctitatis et religionis . Nam
bonifacio poſt xvij·annos ep̄atus
ſui defuncto epiſcopꝰ p eo theodo
ro ordinate factus ē . Quo adhuc
ſupſtite ſed grauiſſima infirmitate
ad miniſtrādo ep̄atu phibito duo
ſunt p illo ecci et baldumi electi et
conſecrati epi. Ex quo vſqꝫ hodie
puīcia illos duos habē ſolet eps̄

Capitulū vij

Non multo poſt hec elapſo
tempe offenſus awinfrido
merciorū ep̄o p meritum cuiſdam
inobediencie theodorus archiep̄s
depoſuit eū de ep̄atu poſt ānos ac
cepti ep̄atus nō multos et in loco
eius ordinauit ep̄m ſexuulfum q̄
erat conſtructor et abbas monaſte
rij quod dicitur medeſham ſtedi ī
regione giruiorū . Depoſitus vo
winfrid redijt ad monaſteriū ſuum
quod dicitur adbarue ibiqꝫ in op
tima conuerſacione vitam finiuit .
Tūc etiā orientalibꝫ ſaxonibꝫ q̄bꝫ
eo tpe p̄fuerunt ſebbi et ſighert q̄
rū ſupra meminimus earcunual=
dum conſtituit ep̄m in ciuitate lō
donia . Cuius videlicet viri in ep̄a
tu et ante ep̄atum vita et conuer=
ſacio fertur fuiſſe ſanctiſſima ſicut
etiā nūc celeſtium ſigna virtutum
indicio ſunt. Etenim vſqꝫ hodie fe
retrū eius caballariū quo infirmꝰ
vehi ſolebat ſeruatum diſcipulis
eius multos febricitantes vel alio
quolibet incomodo feſſos ſanare
nō deſiſtit. Non ſolum aūt ſubpo
ſiti eidē feretro vel appoſiti curātur
egroti ſꝫ et aſtule de illo abſciſe atqꝫ
ad infirmos allate citam illis ſolēt
afferre medelam . Hic ſane prius
quam eps̄ factus eſſet duo p̄clara
monaſteria vnū ſibi alterū ſorori
ſue edilburge conſtruxerat. Quod
vtrūqꝫ regularibus diſciplinis op
time inſtituerat . Sibi quidem ī re
gione ſudergeona iuxta fluuiū ta=
menre ī loco qui vocatur gerothe=
ſei idē cerote inſula. Sorori autem
in orientalium ſaxonū puincia in
loco qui nūcupatur in berecingū ī
quo ip̄a deo deuotarū mater ac nu
trix poſſet exiſtere feminarū. Que
ſuſcepto regimine monaſterij con=
dignam ſermonibus ep̄o fratre et
ip̄a recta uiuendo et ſubiectis regu
lariter ac conſulendo p̄buit vt etiā
celeſtia indicio fuere miracula

Capitulū viij .

In hoc em̄ monaſterio plura vir
tutū ſunt ſigna patrata que et ad
memoriā edificatōnemqꝫ ſequen=
cium ab hijs qui nouere deſcripta
habentur a multis. E quibꝫ et nos
aliqua hiſtorie noſtre eccleſiaſtice
inſerere curauimus. Cū tempeſtas
ſepe dicte cladis late cuncta depo=
pulans etiā ptem monaſterij huiꝰ
illam quam vi iure tenebantur in
uaſiſſet et paſſim cottidie rapetur
ad dn̄m ſollicita mr̄ cōgregatōis

qua hora etiā monaſterij pte q̄ ancillarū dei caterua a virorū erat ſecreta contubernio eadē plaga tangeret. Crebrius interuentu ſororū pquirere cepit quod locū monaſterio corpora ſua poni et cimiterium fieri vellent cū eas eodē quo ceteros exterminio raptari emūdo contingeret. Cumq; nil certi reſpōſum et ſi ſepius inquirens a ſororibus accepiſſet accepit ipſa cū oībꝫ certiſſimū ſupne puiſionis reſponſum. Cum eni nocte quadam expletis matutine laudis pſalmodijs egreſſe de oratorio famule xp̄i ad ſepulchra fratrū qui eas ex hac luce pceſſerant ſolitas dn̄o laudes d̄cantarent. Ecce ſubito lux emiſſa celitus veluti linteū magnū venit ſup omnes tantoq; eas ſtupore ptulit vt etiā canticū quod canebāt tremefacte intermitterent. Ipſi aūt ſplendor emiſſe lucis in cuius compatōe ſol meridianus videri poſſet obſcurus non multo poſt illo eleuatus de loco. In meridianā monaſterij hoc eſt ad occidentē oratorij receſſit ibiq; aliquā diu remoratus et ea loca opperiens ſic videntibus cunctis ad celi ſe alta ſubduxit. vt nulli eſſet dubium quin ipa lux que animas famularū xp̄i eſſt ductura vel ſuſceptura in celis etiā corporibus earū locū in quo req̄eſcuntur et diem reſurrectōnis eēnt expectature monſtraret. Cuiꝰ radix lucis tantus extitit vt quidā de fratribus ſenior qui in ipa hora ī oratorio eorum cum alio iuniore poſitus fuerat referret et mane quod ingreſſi p rimas oſtiorum vel feneſtrarū radij lucis omnē diuini luminis viderentur ſupare fulgorē

Capitulū ix

Erat in eodē monaſterio puer trium circiter nō ampliꝰ annorū eſica nomine qui pter infantilem adhuc etatē in virginum deo dedicatarū ſolebat cella nutriri ibiq; meditari. Hic p̄fata peſtilencia tactus vbi ad extrema peruenit clamauit tercio vnam de conſecratis xp̄i virginibus pprio eā noīe quaſi pn̄tem alloquēs eadgit eadgit eadgit et ſic terminans temporalem vitam intrauit eternā. At vīgo illa quam moriens vocabat mox in loco quo erat eadē attacta infirmitate ipa quo vocata ē die d̄ hac luce ſubtracta et illū qui ſe vocauit ad regnum celeſte ſecuta ē. Itē quedam ex eiſdē ancillis dei cū p̄fato tacta morbo atq; ad extrema eſſet perducta cepit ſubito circa mediam noctē clamare hijs q̄ ſibi miniſtrabāt petens vt lucernā que inibi accenſa erat extinguerent. ad extremū intulit. Scio quod me hec iſana mente loqui arbitramini ſed iam nunc non ita eſſe cognoſcite. Nam vere dico vobis quod i domo hac tanta luce m pletā eſſe perſpicio vt noſtra illa lucerna michi omnimodis eſſe videbatur obſcura. Et cum ne adhuc quidē talia loquente quiſq̄s reſponderet vł aſſenſū pbēt. Iterū dixit. Accendite ēgo lucernā illā q̄ vidē diu vultis Attamen ſcitote quia non eſt orea lux Incipiente aurora in aduentū

eſt. Cepitq͛ narrare quia apparue
rat ſibi vir dei quidam qui eodem
anno fuerat defunctus dicens q͛d
adueniente deluculo ꝑhēnē eſſet ex
itura ad lucem. Cuius veritas viſi
onis cita circa exortum diē puelle
morte ꝓbatum eſt

¶ Capitulū x.

Cum aūt et ipa mat pia deo
deuote congregatōis edil
burg eſſet rapienda de mūdo appa
ruit viſio miranda cuidā de ſoror
bus cui nomē thorichgid quā mł
tis iam annis in eodē monaſterio
cōmorata et ipa ſemp in omni hu
militate ac ſinceritate deo ſeruire ſa
tagebat et adiutrix diſcipline regu
lari eidē matri exiſtere minores do
cendo vel caſtigādo curabat. Cuiꝰ
vt virtus iuxta apoſtolū in infirmi
tate pficeretur tacta ē repente gra
uiſſimo corpis morbo et p annos
nouem pia redemptoris noſtri p
uiſione multū fatigata videlicz qt
quid mea vite ſordidantis int vir
tutes p ignorancia vel incuriā diu
tine reſidiſſent totum hec caminꝰ
diutine tribulacionis excoqueret.
Hec aūt quadam nocte incipiente
crepuſculo egreſſa d cubiculo quo
manebat vidit manifeſte quaſi cor
pus hominis quod eſſet ſole clariꝰ
ſinode inuolutū i ſublime ferre ele
uatum videlicet de domo in qua ſo
rores pauſare ſolebant. Cumq͛ di
ligencius intueretur quo trahente
leuaretur ſurſum hec qui cōtēpla
batur ſpecies corpis glorioſi. Vi
dit quaſi funibus auro clari oribꝰ
in ſupna tolleretur donec celis pa
tentibus introducta ampliꝰ ab illa
videri non potuit. Nec dubiū re
manſit cogitāti d uiſione quin ali
quis de congregatōne eius eſſet
moriturus cuius anima p bona q̄
feciſſet opa quaſi p funes aureos
leuanda eſſet ad celos. Quod re
uera ita contigit. Nam non mul
tis interpoſitis diebus deo dilecta
mater congregatōnis ipius erga
ſculo carnis educta eſt. Cuius talē
fuiſſe conſtat vitam vt nemo q̄ eā
qui nouerit dubitare debeat quin
ei exeunti d hac vita celeſtis patrie
patuerit ingreſſus

¶ Capitulū xi.

In eo deniq͛ monaſterio quedam
erat femina ſancti monialis et ad
ſeculi huiꝰ dignitatē nobilis et i a
amore futuri ſeculi nobilior. Que
ita multis iam annis omni tempe
fuerat officio deſtituta vt ne vnū
quidē mouere ipa membrū valeret
Hec vbi corpus abbatiſſe venera
bilis in eccleſiam delatum donec ſe
pulture daretur cognouit. Poſtu
lauit ſe afferri illo et in modū orā
cium ad illum adinclinari. Quod
dum fieret quaſi viuentem allocu
ta rogauit vt apud miſericordiam
pij conditoris impetraret ſe a tan
tis tāq͛ diutinis cruciatibus ab ſol
ui. Nec multo tardius ex audita ē
Nam poſt dies duodecim et ipſa
educta ex carne tempales afflictōes
eterna mercede mutauit. Cum ego
p̄fata criſti famula thorichtgit tres
adhuc ānos poſt obitum domine
in hac vita teneretur in tm̄ ea que
p̄diximus infirmitate decocta ē vt

vix oſſibus hereret. Ad vltimū cū
tempus iam reſolutōnis eius inſta
ret non ſolum membrorū ceterorū
ſed et lingue motu caruit. Quod
dum tribus diebus ac totidē noc-
tibus ageretur ſubito viſione ſpi-
ritaliter recreata os et oculos ap-
uit aſpiciensqȝ in celum ſic ad eam
quā intuebatur viſionem cepit lo-
qui. Gratus eſt michi multū aduē
tus tuus et beneueniſti. Et hoc dic
to parumper reticuit quaſi reſpon
ſum eius quem videbat et cui loq̄
batur expectans. Rurſū que quaſi
leuiter indignata ſubiunxit. Neq̄
ꝙ hoc leta ferre queo. Rurſumqȝ
modicum ſilens tercio dixit. Si nl-
latenus hodie fieri poteſt obſecro
ne ſit longiū ſpacium i medio dix
it. Et ſic antea parū ſilens ita ſmo
nem concluſit ſi omnimodus ita
diffinitum eſt neqȝ hanc ſentenciā
licet immutari. Obſecro ne āplius
quam hec ſolūmodo proxima nox i
terſit. Quibus dictis interrogata
a circūſedentibꝫ cū quo loqueretur
Cum cariſſima inquit mea matre
edilburge. Ex quo intellexere qd
ipa ei tempus trāſmigratōnis pr
imū nūciare veniſſet. Nam et ita
interrogabat. Trāſacta vna die et
nocte ſoluta cariſſimis et infirmita
tis vinculis ad eterna gaudia ſalu
tis intrauit.

¶ Capitulū xij

Succeſſit aūt edilburgi i of
ficio abbatiſſe deuota deo
famula nomine hildilid. Multiſ
qȝ annis id eſt vſqȝ ad vltimū ſenec
tutem eidem monaſterio ſtrēnuiſſi
me in obſeruancia diſcipline regu
laris et in earū quod ad cōmunes
vſus ptinent rerū puidencia pfuit
Cui cū propter anguſtiā loci in quo
monaſteriū conſtructū eſt placuiſſ
vt oſſa famulorū famularūqȝ xpi
que ibidē fuerant tumulata tolle-
rentur et transferrentur omnia in
eccleſia beate dei genitricis vnoqȝ
conderentur i loco. Quociens ibi
claritas luminis celeſtis quanta ſe-
pe flagrancia mirandi apparuerit
odoris que alias inter ſigna oſten
ſa in ipo libro de quo excerpſimus
quiſqȝ legerit inueniet. Sane nul
latenus p̄ter eū dum arbitror mi-
raculum ſanitatis qd ad ipm cimi
terium deo dicate congregacionis
factum idē libellus refert. Erat qp
pe in proximo comes quidam cuius
vxor ingruente oculis caligine ſub
ita tū p dies eadē moleſtia crebre-
ſcente grauata eſt vt ne minimā q̄
dem lucis alicuꝰ poſſet pticulā vi-
deret. Cui dum aliquādiu cecita-
tis huius nocte clauſe maneret re-
pente venit in mentē quia ſi ad mo
naſteriū delata virginū ſancti mo-
nialiū ad reliquias ſanctorū petēt
perditā poſſet recipe lucem. Nec
diſtulit quin continuo quod men
te conceperat expleret. Perducta nā
qȝ a puellis ſuis in monaſteriū qd
in proximo erat vbi fidē ſane ſanatō
nis integrā ſe habere pfeſſa ē itro-
ducta eſt i cimiterium. Et cū ibidē
diucius flexis genibꝫ oraret nichi-
lotardius meruit exaudiri. Nam
exurgens ab oratōe priuſꝙ exiret
de loco petite lucis graciā recepit

et q̄ famularum manibus adducta fuerat ipſa libero pedū inceſſu do mū leta reuerſa eſt quaſi ad hoc ſo lūmodo lucem āmitteret tempalē ut quanta ſanctis xpi lux in celis q̄ gracia virtutis poſſideret ſua nato ne demonſtraret

¶Capitulū xiij.

Ho tempe p̄erat regno orientaliū ſaxonū ut idē et iam libellus docet et multū deo deuot⁹ nomine ſebbi cuius ſupra meminimus. Erat em̄ religioſus actibus crebris p̄cibus pijs elemoſinarum fructibus et honoribus p̄ferens q̄p et olim iam ſi non obſtinatus con iugis anim⁹ diuorciū negaret re licto regno ſubieſſet. Vn̄ multis viſum et ſepe dictum eſt quia talis animi virū ep̄m magis quā regē ordinare deceret. Cumq; annos. xxx. in regno miles regni celeſtis exegiſſet correptus eſt corpis infir mitate p maxima qua et mortu⁹ eſt Ammonuitq; coniugē ut vel tūc diuino ſe ſeruicio pitr mācīparet Cum amplius pitr mūdū amplec ti vel pocius mundo ſeruire nō poſ ſent. Quod dum egre impetraret ab ea venit ad antiſtitē lindome ci uitatis vocabulo valdheri qui erc̄o ualdo ſucceſſerat et p eius benedic tōnem habitum religionis quem diu reſidebat accepit. Attulit autē eidē et ſummā pecunie non paruā pauperib; erogandā nil omnino dis ſibi reſeruans ſed paup ſpiri tu magis ꝓpter regnū celorū ma nere deſiderans. Qui cū ingraue ſcente p̄fata egritudine diem ſibi mortis iminere ſenſiſſe timere ce pit animi regalis ne ad morte ve niens tanto affectus dolore aliquit indignū ſue pſone vel ore pferret vel alioꝝ motu geret membroꝝ. Vnde accito ad ſe p̄fato vrbis lim dome i qua nūc ipe manebat ep̄o rogauit ne plures eo moriente q̄p ipe ep̄s et duo ſui miniſtri adeſſent Qui dū ep̄s libentiſſime ſe factu rum pmitteret non multo poſt idē vir dei cum membra ſopori dediſſ; vidit viſionē conſolatoriā q̄ oēm ei anxietatē memorate ſollicitudis aufferret. Inſup et qua die eēt hāc vitam terminatur⁹ oſtenderet. Vi dit autē ut poſt ipe referebat tres ad ſe veniſſe viros claros īdutos habitu quoꝝ vnus reſidens ante lectulū eius ſtantibus hijs qui ſe cum aduenerant comitibus et int rogantibus d̄ ſtatu eius quē lang uentem viſitare venerant dixitq; anima ei⁹ et ſine vllo dolore et cū magno lucis ſplendore eſſet egreſ ſura de corpe. Sed et terciū exinde diem quo eſſet moriturus inſuma uit. Qd̄ ita vtrūq; ut ex viſione didicit cōpletum eſt. Nam die de hinc tercio cōpleta hora nona ſub ito quaſi leuiter obdormiens ſine vllo ſenſu doloris emiſit ſpiritum. Cuius corpori tumulando p̄paraue runt ſartofagū lapideū ſ; cū huic corp⁹ imponere cepiſſent inuenerūt hominem menſure palmi longius eſſet ſartofago. Dolantes ergo la pidem inquantū valebant addide rūt lōgitudini ſartofagi q̄ſi duorū menſuram digitorū ſ; ne ſic corp⁹

capiebat. Vnde facta difficultate
tumulandi cogitabant aut aliquit
querere loculū aut ipſū corpus ſi
poſſent ī genibus inflectendo bre:
uiare donec ipo loculo caperetur.
Sed mira res et non niſi celit⁹ fac:
ta ne aliquit horū fieri debere phi:
buit. Nam ſubito aſtante epo et
filio regis eiuſdē ac monachi ſig:
hardo qui poſt illū cum fratre ſuo
ſredo regnauit et turba hominum
non modica inuentū eſt ſartofagū
illud congrue lōgitudinis ad mē:
ſuram corpis adeo vt apte capitis
etiā ceruical poſſet īterponi. Apte
vero pedum menſura quatuor di:
gitorū inſartofago corpus excede
ret. Conditus eſt autē ī eccleſia bea
ti doctoris gencium cuius edoctus
monitis celeſtia ſperare didicerat.

Capitulū xiiij

Quart⁹ occidentaliū ſaxonū
antiſtes leucherius fuit ſiq̄
dem primus birinus. ſecund⁹ agil:
brechtus. tercius extitit vini. Cūq3
mortu⁹ eſſe comulach quo regnā:
te idem leucherius eps factus ē. Ac
ceperunt ſub reguli regnū gentis
et diuiſū inter ſe tenuerunt annis
circiter x. ipiſq3 regnantibus defūc
tus eſt ille et epatus ſūctus haed
di p eo cōſecr⁹ a theodoro in ciuita
te londonia. Cuius epatus tempe
deuictis atq3 amotis ſub regulis ce
dualla ſuſcepit īperiū. Et cū duo
bus annis hoc tenuiſſet tandem ſu
perni regni amore cōpunctus reli:
quit eodē adhuc pſule eccleſiā gu:
bernante ac romam abiens ibi vi:
tam finiuit vt in ſequentibus lac⁹
dicendum eſt

Capitulū ·xv·

Anno dominice incarnatōis
d·c·lxxvj·cum edilred rex
merciorū adducto maligno exerci
tu cātuā vaſtaret et eccl'ias ac mo:
naſteria ſine reſpectu pietatis vl' di
uini timoris fedaret. Ciuitatem q3
brofi in qua erat putta eps quam
uis eo tempe abſens cōmuni clad
aſſumpſit. Quod ille vbi conperit
eccleſiam videlicet ſuam rebus ab:
latis omnib⁹ depopulatā diuertit
ad ſexuulfū merciorū antiſtitem et
accepta ab eo poſſeſſiōe eccleſie c⁹ſ
dā et agelli ñ grandis ibidē ī pace
vitam finiuit. Nil oio de reſtaurā
do epatu ſuo agens qui ſicut dici:
tur ſupra dicimus magis in eccleſi
aſticis quam in mundanis rebus
erat induſtrius. Sed in illa ſolum
eccleſia deo ſeruiens et vbicūq3 ro:
gabatur addocēda eccleſiaſtica car
mina diuertēs. Pro quo theodor⁹
in ciuitate brofi chelmū conſecrat
epm ſed illo poſt non multū p in
opia rerū ab epatu decidente atq3 ad
alia loca deſcendente gebmundum
p eo ſubſtituit antiſtitē anno do
minice incarnatōnis d·c·lxxviij·q̄
eſt annus imperij regis ecgfridi oc
tau⁹ Apparuit menſe auguſto ſtel
la que dicitur cometa et trib⁹ men
ſibus permanens matutinis horis
oriebatur excelſam radiantis flam
me quaſi columpnā pferēs. Quo
etiā āno orta inter ipm regem ecg
fridum et reuerendiſſimū antiſtitē
vulfridum diſſenſione pulſus eſt
idē antiſtes a ſede ſui epat⁹ et duo

in locum eius ſubſtituti epi q̃ nor danhimbrorū genti p̄eſſent. Boſa videlicz qui deirorū et eata qui ber nicio2ū p̄uinciā gubernaret. Hic i ciuitate ebo2aci ille i haguſtaldēſi ſiue in lindiſfarnenſi eccleſia cathedram habens ep̄alem ambo d̄ monachorū collegio in ep̄atus gradū adſciti. Cum quibus et eadhed in p̄uinciam lindiſfarorū quā nuper ime rex egfrid ſupato in bello et fugato vulfhere obtinuerat ordinatur ep̄s et hunc primū eadē p̄uincia primū accepit p̄ſulem ſecundū edelumi tercium eadgariū · quartū emitberthū quam in preſenti habet Habebat em̄ an̄ eadhedū antiſtitē ſexuulfū qui etiā merciorū et mediterraneorū ãglorū ſimul ep̄s fuit. Vñ et expulſus de lindiſſi in illarū p̄uinciarū regimine p̄manſit Ordinati ſunt autē eadhed boſa et eata ebo2achi ab archiep̄o theodoro qui etiam poſt tres abſceſſionis vulfridi ãnos horum innũo duos addidit antiſtites trumberechtū ad eccleſiam auguſtaldenſem remanēte eata ad lindiſfarnenſem et trumuini ad p̄uinciā pictorū que tunc tempis anglorū erat imperio ſubiecta. Eadhedum de lindiſſi reuerſum eo quod edilred p̄uinciā recepiſſet rhypenſi eccleſie p̄fuit.

Capitulū xvj.

Vulſ⁹ aũt ab ep̄atu ſuo vilfrido et multa diu loca peruagatis romam adijt brittaniã redijt. Et ſi p̄pter inimicicias memorati regis in patria ſiue parrochia recepit non potuit non tamen ab ewangelizandi potuit miniſterio cohiberi. Siquidē diuertens ad p̄uinciam auſtraliū ſaxonū que p⁹ cantuarios ad auſtrū et ad occidentem vſqz ad occidentales ſaxones p̄tingit habens terrã familiarū vij milium et eo adhuc tēpe paganis cultibus ſeruiebat huic verbum fidei et lauachrū ſalutis miniſtrabat Erat aũt rex gentis illi⁹ ediluualch non multo ante baptiſatus in prouincia merciorū p̄ſente ac ſuggerente vulfere. A quo etiã egreſſus de fonte loco filij ſuſceptus ē. In cui⁹ ſignū adoptõnis duos ille p̄uincias donauit vecta videlicet inſulam et meanuarorū p̄uīciam ī gente occidentalium ſaxonū. Etaqz ep̄s cõcedente immo multum gaudente rege primos p̄uincie duces ac milites ſacro ſancto fonte abluebat. Verū p̄ſbiteri eappae et padde et burchelin et oiddi ceteram plebem vel tũc tempe ſequente baptiſabãt Porro regina nomine eafe inſula ideſt vicciorū p̄uincia fuerat baptiſata. Erat aũt filia eãnfrida fratris eanheri que ambo cum ſuo p̄plo xp̄iani fuere. Ceterum tota p̄uincia auſtralium ſaxonū diuini nõis et fidei erat ignara. Erat autē ibi monach⁹ quidam de natõne ſcottorū vocabulo dicul · habens monaſteriorū p modicum in loco qui vocatur boſanham ſiluis et mari ĉcumdatū et in eo fratres vij · in humili et paupi vita domino famulãtes. Sed prouincialiū nullus eorū vel vitam emulari vel p̄dicatõnem curabat audire. Ewangeliſantes

autem genti ep̄s vilfrid nõ ſolum
eam ab erumpna perpetua dampn-
natõis verũ et adãde infande tem-
peralis interitus eripuit. Siquidẽ
tribus annis ante aduentum eius
in puinciã nulla illis in locis plu
uia ceciderat. Vñ et fames acerbiſ-
ſima plebem inuadens impia nece
pſtrauit. Deniqʒ fertur q͛ ſepe xl.
ſimul aut. l. homines media mace
rati pcederẽt ad pcipiciũ aliquod
ſiue ripam maris et iunctis miſere
manibus pariter omẽs aut ruina
perituri aut fluctus abſorbẽdi deci-
derent. Verum ipa die quo baptiſ
ma fidei gens ſuſcepit illa deſcẽdit
pluuia ſerena et copioſa refloruit
terra rediit viridantibus aruis an
nus letus et frugifer ſicqʒ abiecta
priſca ſupſticione exſufflata ydola
tria cor omniũ et caro omniũ ex-
ultauerunt in deũ viuũ. Intelligẽ-
tes eum qui verus eſt deus et inte-
rioribus ſe bonis et exterioribus
celeſti gracia ditaſſe. Nam et an-
tiſtes cum veniſſent ĩ puinciã tan-
tamqʒ fauus penam videret docuit
eos piſcando victum querere. Nã
qʒ mare et flumina eorũ piſcibꝰ ha
bundabant. Sed et piſcandi periti
agenti nulla niſi ad anguillas tñ
merat. Collectis ergo vndecumqʒ
retibus anguillaribꝰ homines an
tiſtites miſerunt in mare et diuina
ſe viuante gratia mox cepe piſces
diuerſi generis trecentos. Quibus
trifariam diuiſis c. pauperibꝰ dede-
runt c. ex hiis aquibus recia acce-
perũt c. i ſuos vſus habebãt. Quo
beneficio multũ antiſtes cor oĩm ĩ
ſuũ vertit amorem et libencius eo
pdicante celeſtia ſupare ceperunt
cuiꝰ miniſterio tempalia bona ſup
ſerunt. Quo tẽpe rex ediluach do
nauit reuerendiſſimo antiſtite vil-
frido terrã lxxxvij. familiarũ vbi ſu
os homines qui exules vagaban
tur recipe poſſet vocabulo ſeleſeu
qd dicitur latine inſula vituli ma-
rini. Eſt autem locus vndiqʒ mari
circũdatus pter ab occidente vnde
habet i greſſũ amplitudinis quaſi
iactus funde qualis locus a latinis
peninſula a grecis ſolʒ cherſoneſos
vocari. Hunc ergo locum cũ ac-
cepiſſet ep̄s vilfrid fũdauit ibi mo
naſteriũ ac regulari vita inſtituit
maxima ex hiis quos ſecũ adduxe
rat fratribus quod vſqʒ hodie ſuc
ceſſores eius tenere noſcũtur. Nã
ipe illis in partibus annos quiqʒ
ideſt vſqʒ ad mortem ecfridi regis
merito omnibus honorabilis offi
cium epatus et verbo exercebat et
ope. Et qm̄ illis rex cũ pfata loci
poſſeſſione omnes qui ibid erant
facultates cum agris et hominibꝰ
donauit omnes fide xp̄i inſtitutos
vnda baptiſmatis abluit. Inter q̃s
ſeruos et ancillas ducentos quinq̃
ginta quos omẽs vt baptiſandos
a ſeruitute dominica ſaluauit etiã
libertate donando hũane iugo ſerui
tutis abſoluit

¶ Capitulũ xvij.

In quo tunc monaſterio non nul
la celeſtis gratia dona ſpiritualiter
oſtenſa fuiſſe phibent. Vtpote vbi
nup expulſa diaboli tirãnide xp̄s
iam regnare cepat. Ex quibꝰ vnũ

quem michi reuerendiſſimus anti-
ſtes acta ſepius referre et a fideliſſi
mis eiuſdē monaſterij fratribꝫ ſibi
relatum aſſerere ſolebat memorie
mandare cōmodū duximus. Eodē
ferme tempe quo ipſa puincia no-
mē xpi ſuſcepat multas brittānie
puincias mortalitas ſeua corripi
ebat. Que cum pfatum monaſte
rium cui tunc regendo religioſiſſi-
mꝰ xpi ſacerdos vocabulo cappae
pfuit multitudine diſpenſacionis
attingeret. Multiqꝫ ſibi de hijs q̄
cum antiſtite illo venerant ſiue de
illis qui de eadē puincia ſaxonum
nup ad fidē fuerant vocati paſſim
de hac vita rapentur. Viſū eſt fra
tribꝫ triduanū ieiuniū agere et di-
uinam ſuppliciter obſecrare clemen
ciam vt miſericordiā ſibi dignare-
tur ipendere et ſiue periclitantes h̄
morbo a pnte morte liberaret ſeu
raptos e mundo a perpetuo anime
dampnatōne ſeruaret. Erat tunc
tempis in eodē monaſterio pueru
lus quidā de nacione ſaxonū nup
vocatus ad fidē qui eadē tactus in
firmitate nō pauco tempe recuba-
tus in lectulo iacebat. Cū ergo ſe
cunda memorata ieiunij ac ſuppli-
catōnū dies agētur forte ipm pu-
erum hore ferme ſecunda diei in
loco in quo eger iacebat ſolum in
ueniri cui diuina diſpenſatōne ſub
ito beatiſſimi apoſtolorū pncipes
dignati ſunt apparere. Erat enim
puer multum ſimplex ac manſueti
animi ſinceraqꝫ deuocione ſacramē
ta fidei que ſuſcepat ſeruans. Sa
lutantes ergo illum verbis piiſſi-
mis apli dicebant. Noli timere fi
li mortē p qua ſolicitus es. Nos
aūt te hodierna die ad celeſtia reg-
na ſuꝰ pducturi. Sꝫ pmū expectare
habes donec miſſe celebretur ac vi
atico dñici corporis ac ſanguinis ac
cepto ſic infirmitate ſimul et mor-
te abſolutus ad eterna in celis gau-
dia ſubleueris. Clama ergo ad te
pſbiterū eappan et dicito illi qꝫ do
minus exaudiuit preces veſtras et
deuocionem ac ieiunia ppicius aſ-
pexit neqꝫ aliquis de hoc monaſte
rio ſiue adiacentibus ei poſſeſſium
culis hac clade vltra moriturus ē.
Sed omnes qui alicubi de veſtris
hac egritudine laborāt reſurrecturi
a lāguore priſtina ſunt ſoſpilitate
recupandi pter te ſolum qui hodi
erna es die liberandus a morte et
aduiſionem domini xpi tui fidelit
ſi iuſti pducendus in celum quod
diuina nobis p interceſſionem reli
gioſi ac deo dilecti regis oſualdi q̄
quōdam genti nordanhimbrorū
et regni tēpalis auctoritatē et xpi-
ane pietatis que ad regnū phenne
ducit deuotōnem ſublimiter pfuit
conferre dignata eſt. Hac etenim
die idem rex ab infidelibus in bel-
lo corpaliter extinctꝰ mox ad ſem-
piterna animarū gaudia aſſumptꝰ
in celum et electorū eſt ſociatus ag
minibus qua erant i ſuis codicibꝫ
i quibus defunctorū eſt adnotata
depoſicio. Et inuenient illū hac vt
diximus die raptum eſſe de ſeculo
Celebrent ergo miſſas per cuncta
monaſterij oratoria huius ſiue p
graciarum accione exauditas ſuas

deprecaciones ſue etiā in memoriā pfati regis oſualdi qui quondam ipſorū genti perat. Ideoqꝫ p eis q̄ ſi p ſue gētis aduenis ſupplex orabat ad dominū. Et cunctis conuenientibus ad eccleſiam fratibꝫ communicent omēs ſacrificijs celeſtibꝫ et ita ſoluto ieiunio corpus quoqꝫ ſuis reficiāt alimentis. Que cū oīa vocato ad ſe pſbitero puer verba narraſſet. Interrogauit eum ſolicitus quales eſſent habitu vel ſpecie viri qui ſibi apparuiſſent. Reſpōdit pclari omnino habitu et vultus erant letiſſimi ac pulcherrimi quales nūquā antea viderat. Neqꝫ aliquos hominū tāti decoris ac venuſtatis eſſe poſſe credebā. Vnꝰ quidē attonſus erat vt clericus aliꝰ barbam habebat plixiā. Dicebāt qꝫ quod vnus eorū petrus aliꝰ vocaretur paulus et ipi eſſent miniſtri domini et ſaluatoris nr̄i ihesu xpi ad tuicionē noſtri monaſterij miſſi ab ipo d̄ celis. Credidit ergo v̄bis pueri pſbiter ac ſtatim egreſſus requiſiuit in annale ſuo et muenit eadem ipſa die Oſualdum regem fuiſſe peremptum. Vocatiſqꝫ fratribꝫ parare prādiū miſſas fieri atqꝫ omnes cōmunicare more ſolito pcepit ſimul et infirmanti puero de eodem ſacrificio dominice oblatōnis ptitulam deferri mandauit Quibus ita geſtis non multo pꝰ eadē ipa die puer defūctus ē. Sua qꝫ morte pbauit vera fuiſſe verba que ab apoſtolis xpi audierat Sꝫ et h̄ eꝰ v̄bis teſtimoniū pbibuit qd̄ nemo pter ipm tempe illo ex eodē eſt monaſterio raptus de mundo. Ex qua nimirū viſione multi qui hec audire potuerūt et exhortandā in aduerſis diuinam clemenciā ad ſalutaria ieiuniorū remedia ſubeunda ſunt mirabiliter accenſi. Et ex eo tempe non ſolum ī eodē monaſterio ſed et in pleriſqꝫ locis alijs cepit ānuatim eiuſdē regis ac milicis xpi natalicius dies miſſarū venerari celebracioni

¶ Capitulū xviij.

Interea ſupueniēs cum exercitu ceddualla genere iuuenis ſtrenuiſſimꝰ de regio genere geuiſſorū cū exularet a patria ſua iterfecit regem edilualch ac puinciam illam ſeua cede ac depopulatōne attriuit. Sꝫ mox expulſus ē a ducibus regis berechvno et anthimo qui deinceps regnum puincie tenuerunt. Quorū prior poſtea ab eodē ceddulla cū eſſꝫ rex geuiſſorū occiſus eſt et puincia grauiora ſeruicio ſubacta. Sed ī͛ qui pꝰ ceddulla regnabat ſimili prouinciam illam afflicione plurimo annorū tempore māciparit. Quare factum eſt vt toto illo tempore epm ꝓprium habere nequiret. Sꝫ reuocato domū vilfrido pmo ſuo antiſtite ipo epo geuiſſorū ideſt occidentaliū ſaxonū qui eſſent inuenta in ciuitate ſubiacerent

¶ Capitulū xix.

Poſt que ergo ceadualla regno potitꝰ geuiſſorū cepit īſulam vectam que eatenus erat tota idolatria dedita ac ſtragita cede omnes indigenas exterminare ac ſue prouincie homines pro hijs

ſubſtituere cõtēdit . Voto ſe ob
ligans quãuis non dum regene=
ratis vt fertur in xp̄o quia ſi cepiſ=
ſent inſulam quartã ptem eius ſibi
et p̄de domino daret . Que ita ſol=
uit vt hanc vilfrido ep̄o qui tunc
forte de gente ſua ſupueniens ade=
rat vtendam pro domino offerret.
Eſt autē menſura eiuſdē inſule iux
ta eſtimatõnem anglorũ mille du
centarũ familiarũ. Vñ data ē ep̄o
poſſeſſio terre trecentarũ familiarũ
At ip̄e ptem quam accepit cõmen=
dauit cuidam d̄ clericis ſuis cui no
men beornium et erat filius ſoro=
ris eius dans illi p̄ſbiterũ nomine
hiddila qui omnibus qui ſaluari
vellent v̄bum at lauacrũ vite mi=
niſtraret . Vbi ſilēcio p̄teũdũ nõ eē
reor quod in primicias eorũ qui d̄
eadem inſula credendo ſaluati ſunt
duo regꝫ pueri fratres videlicet
arualdi regis ĩſule ſpeciali ſũt dei
gracia coronati. Siquidē in inenti
bus inſule hoſtibus fuga lapſi ſũt
de inſula et in ꝓxima victorũ ꝓui=
ciã tranſlati. Vbi cũ delati in locũ
qui vocatur ad lapidē occulandos
ſe a facie regis victoris credidiſſēt
ꝓditi ſunt atqꝫ occidi iuſſi. Qui cũ
audiſſet abbas quidam et p̄ſbiter
vocabulo cinibrechte habens non
longe abinde monaſteriũ in loco
qui vocatur reuchford id eſt vadũ
arundinis venit ad regē qui tunc
eiſdē ĩ ptibus occultus curabatur
a vulneribus que ei ĩ flicta fuerãt
p̄liandũ in inſulam vectam. Poſtu
lauitqꝫ ab eo vt ſi neceſſe eſſet pue
ros interfici prius eos liceret fidei
xp̄iane ſacramētis inbui . Cõceſ
ſit rex et ip̄e inſtructos eos verbo
v̄itatis ac fonte ſalutaris ablutos
de ingreſſu regni eterni certos red=
didit . Moxqꝫ illi inſtante carnifi=
ce morti leti ſubire temporalē per
quam ſe ad vitam anime ꝑpetuã
non dubitabant eſſe tranſituros .
Hoc ergo ordine poſtꝗ̄ oĩs brit
taniarum ꝓuintie fidē xp̄i ſuſcepãt
ſuſcepit et inſula vecta ĩ qua tñ ob
erumpnã externe ſubiectõis ne=
mo gradũ miniſterij ac ſedis ep̄a
lis ante danihelē qui occidentaliũ
ſaxonũ et geuiſſorũ eſt ep̄s accepit
Sita eſt autē hec inſula contra me
dium auſtralium ſaxonũ et geuiſ=
ſorum interpoſito pelago latitudi
nis triũ miliũ qui vocatur ſoluen=
te. In quo videlicet pelago binie=
ſtus occiani qui circũ brittaniã ex
infinito oceano ſeptentrionali erũ
punt ſibimet inuicem cottidie con
pungnantes occurrit vltro oſtium
fluminis homelia qui p terras vi=
torum qui ad regionē geuiſſorum
ptinent p̄fatum pelagus intrant fi
nito que conflictu in oceanũ refuſ=
ſi vnde venerant redeunt.

Hijs temporibꝯ audiens the
odorus fidē eccleſie conſtã
tinopoli ꝑ heresim eutyche
ticis multu inte turbatã et ecclias
anglorũ quibꝯ p̄erat ab huiuſmõi
labe ĩmunes ꝑdurare deſiderans.
Collecto venerabiliũ ſacerdotum
doctorũqꝫ plurimorũ cetu cuius eſ
ſent fidei ſinguli ſedulus inquire=
bat oĩmqꝫ vnanimē ĩfid catholica
repit conſenſũ. Et hũc ſinodalibꝯ

litteris ad iſtruentõem memoriãq;
ſequencium commendare curauit
Quarũ videlicet litterarũ iſtud ex
ordium eſt

n nomine domini noſtri iheſu xp̄i
ſaluatoris ĩꝑantibꝫ dominis piiſſi
mis noſtris egfrido rege humbro
nenſium anno x·regni eius ſub die
xv·kl̄ octobris ĩ dic̄ octaua et egil
fredo regi mercienſium ãno ſexto
regni eius et alidulfo eſtranglo-
rum anno xvij· regni eius et lhod
hario rege cantuariorũ regni ei⁹
anno iiij· preſidente ip̄o theodoro
gratia dei archiep̄o brittanie ĩſule
et ciuitatis doruuernis Vna cũ me
ſedentibus ceteris ep̄is brittãnie ĩ
ſule viris venerabilibus prepoſitis
ſacra ſanctis ewangelijs in loco q̃
ſaxonico vocabulo hethe fedeld no
minatur ꝑiter tractantes fidẽ rectã
et orthodoxã expoſuimus . Sicut
dominus noſter iheſus incarnatus
tradidit diſcipul̄ ſuis q̃ ꝑncipalit̄
viderunt et audierũt ſermones ei⁹
atq; ſanctorũ patrum tradidit ſim
bolum et generaliter omnes ſanc
ti et vniuerſales ſinodi et omnis ꝓ
babiliũ catholice eccleſie doctorum
thorus . Nos itaq; ſequi nos pie
atq; orthodoxe iuxta diuinitus in-
ſpiratam doctrinam eorũ ꝓfeſſi cre
dimus conſonanter et confitemur
ſecundũ ſanctos patres ꝓprie et ve
raciter patrẽ et filium et ſpiritum
ſanctum trinitatẽ et ĩunitate con-
ſubſtãcialem et vnitatẽ intrinitate
hoc eſt vnũ deum in tribus ſubſtẽ-
tencijs vel perſonis conſubſtancia
libꝫ equalis glorie et honoris . Et
poſt multa huiuſmoı̃ que ad recte
fidei confeſſionẽ ꝑtinebant hoc q̃;
ſancta ſinod⁹ ſuis litteris addidit·
Suſcepimus ſanctas et vniuerſa-
les v· ſinodos beatorum et deo ac-
ceptabiliũ patrũ ideſt q̃ ĩ nicena cõ-
gregati fuerunt ccc·xviij·contra ar
riũ ĩpijſſimũ et eiuſd̄ dogmata et ĩ
conſtantipolim cl · contra veſaniã
macedonij et eudoxi et eorũ dog-
mata. Et in effeſſorũ primo ducẽ-
torũ cõtra nequiſſimũ neſtoriũ et
eiuſdẽ dogmata. Et ĩ calcedone du
centorũ et trigınta contra euthitẽ
et neſtoriũ et eorum dogmata . Et
ĩterũ in conſtantinopoli quinto cõ
gregati ſunt concilio ĩ tempore iu
ſtiniani minoris contra teodorum
et theodorici et eorũ dogmata . Cõ
tra cirillũ et paulo p⁹. Et ſinodũ
que facta eſt ĩ vrbe roma in tempe
martini pape beatiſſimi Indic̄ viij
imꝑante conſtantini piiſſimo ãno
nono. Suſcipimus et glorificam⁹
dominũ noſtrũ iheſum xp̄m ſicut
iſti glorificauerũt nichil addentes
vl̄ ſubtrahentes et anathematizam⁹
corde et ore quos anathematizaue-
runt et quos ſuſceperunt ſuſcipi-
mus glorificantes deũ patrem ſine
inicio et filium eius vnigenitũ ex
patre generatũ ante ſecula et ſpiri
tum ſanctum ꝓcedentẽ ex patre et
filio inenarrabiliter ſicut p̄dicaue
runt hij quos memorauim⁹ ſupra
ſancti apoſtuli et ꝓphẽ et doctores
Et nos omnes ſubſcribimus q̃ cũ
theodoro archiep̄o fidẽ catholicam
expoſuimus·

Intererat huic ſinodo pariter q;

catholice fidei decreta firmabat vir
venerabilis iohannes archican=
tor ecclesie ſancti apoſtuli petri et
abbas monaſterij beati martini q̃
nup venerat a roma p iuſſionem
pape agathonis duce reuērdiſſimo
abbate cōnomine benedicto cꝰ ſu
pra meminimus. Cum aūt idē be=
nedictus conſtruxiſſet monaſteriū
brittanie in honore beatiſſimi apo=
ſtulorū principis iuxta oſtiū flumi
nis muri. Venit romam cū coop
atore ac ſocio eiuſdē opis colfrido
qui poſt ipm eiuſdē monaſterij ab
bas fuit quod et ante ſepius facē
conſueuerat atq; honorifice a bea=
te memorie pape agathone ſuſcep
tus eſt peciitq; et accepit ab eo mo
nimentum libertatis monaſterij q̄
fecerat epiſtolā puilegij ex auctori=
tate apoſtolica firmatum iuxta qd
egfridum regem voluiſſe ac licenciā
dediſſe nouerat. Quo concedente
et poſſeſſionē terre largiēte ipſum
monaſteriū fecerat. accepit et pfatū
iohannē abbatē brittaniam poucē
dam quatenus in monaſterio ſuo
curſū canendi annuū ſicut ad ſanc
tum petrū rome agebatur edoceret.
Egitq; abba iohannes vt iuſſionē
accepat pontificis et ordinū vide=
licet et ritū canendi ac legendi vi=
ua voce pfati monaſterij cantores
edocēdo at eaq; tocius anni circulꝰ
in celebracione dierū feſtorū poſce
bat etiam litteris mandando que
actenus i eodē monaſterio ſeruata
et a multis iam ſunt circumquaq;
tanſcripta. Non ſolum autē idem
iohannes ipius monaſterij fratres
docebat verum de omnibus pene
eiuſd puincie monaſterijs ad audi
endum eū qui cantandi erant periti
confluebant. Sed et ipm p loca in
quibus doceret multi inuitare cu=
rabant. Ipſe autē excepto cantan
di vel legendi munere et aliud i mā
datis ab apoſtolico papa accepat
vt cuiꝰ eſſꝫ fidei anglorū eccleſia di=
ligenter ediſceret romamq; rediēs
referret. Nam et ſinodū beati pa=
pe martini cū epōrū conſenſu non
multo ante rome celebratā contra
eos maxime qui vnam i xpo opa=
cionem et voluntatē pdicabat ſecū
veniens attulit atq; in pfato religi
oſiſſimi abbati benedicti monaſte=
rio ſcribendā cōmendauit. Tales
nāq; eo tempe conſtātinopolitane
eccleſie multum turbauerant. Sz
domino donante victi ſunt. Vñ
volens agatho papa ſic in alijs p
uincijs ita etiā in brittania qualis
eſſet ſtatus eccleſie quam ab hereti
corum contagijs cas auſe diſcere
Hoc negociū reuerendiſſimo ab=
bati iohanni brittaniam deſtinato
iniunxit quamobrē collecta p hoc
in brittania ſinodo quam dixïmꝰ
inuenta eſt i omnibus fides inuio
lata catholica datūq; illi exemplar
eius romam pferendum. Verum
ille patriā reuertēs non multo pꝰ
q̄ oceanū tranſijt arreptus infirmi
tate ac defunctus eſt. Corpuſq; eꝰ
ab amicis ppter amorē ſancti mar=
tini cuius monaſterio perat turo=
nis delatum atq; honorifice ſepul
tum eſt. Nam et benigne eccleſie
illius hoſpicio cum brittaniā iret

exceptus eſt rogatuſqꝫ multum a fratribus vt romam reuertens illo itinere reuerteretur atqꝫ ad eam di uerteret eccleſiam. Deniqꝫ ibidē ad iutores itineris et iniuncto operis accepit qui et ſi in itinere defunctꝰ eſt nichilominꝰ exemplum catholi ce fidei anglorū romam platum ē atqꝫ ab apoſtolico papa omnibꝫ q̄ audiere vel legere gratātiſſime ſuſ ceptum

¶Capitulū ·xx·

Accepit aūt rex egfrid cōiu: gē noīe edilzidā filiā āne regis orientaliū anglorū cuiꝰ ſepiꝰ mencionem fecimus viri bene reli: gioſi ac per omnia mente et ope e gregij. Quam et alter ante illum vir habuerat vxorem prīceps vide licet auſtralium girmiorū vocabū lo tondbrecht. Sꝫ illo poſt modic cum temporis ex quo eam accepit defuncto data eſt regi p̄fato. Cuiꝰ conſorcio cum vteretur xij· annis perpetua tū manſit virginitatis in tegritate glorioſā ſicut michimet ſciſcitanti. Cum hoc an ita eſt qui buſdam veniſſet indubium beate memorie vilfrid eps referebat di: cens ſe teſtem virginitatis eiꝰ eſſe certiſſimū ad eo vt ecfridus pmiſe rit ſe ei terras ac pecunias multas eſſe donaturū ſi regine poſſet pſua dere eiꝰ vti conubio quia ſciebat il lam vllum virorū plꝰ illo diligē Nec diffidendum eſt noſtra etiam etate fieri potuiſſe quod euo p̄ce: dente aliquociens factum fideles hi ſtorie narrant donante vno eodēqꝫ domino quod ſe nobiſcū vſqꝫ in fi nem ſeculi manere pollicetur. Nā etiā ſignū diuini miraculi q̄ eiꝰ dē fe mine ſepulta caro corrumpi non potuit indicio eſt qꝫ virili contac e tū icorrupta durauerat. Que mul tu diu regem poſtulās vt ſeculi cu ras relinquere atqꝫ in monaſterio tm̄ vero regi xp̄o ſeruire pmitteret vbi vix aliquando ipetrauit. Intr uit monaſteriū ebbe abbatiſſe que erat amita egfridi regis poſitū i lo co que in coludiurbē nominat. Ac cepto velamine ſanctimonialis ha bitus ap̄fato antiſti.e vilfrido. Pꝰ annū vero ipa facta eſt abbatiſſa i regione que vocatur elge vbi con ſtructo monaſterio virginū deo de uotarū p plurium mater virgo et exemplis vite celeſtis eſſe cepit et monitis. De qua fertur qꝫ ex quo monaſterium pecijt nūq̄ lineis ſꝫ ſolum laneis veſtimentis vti volue rit raroqꝫ incalidis balneis p̄ter i minentibus ſolempnijs maioribꝫ vbi grā· paſche penthecoſtes epħie lauari voluerit et tam nouiſſima omniū lotus prius ſuo ſuarumqꝫ miniſterium obſequio ceteris que ibi eſſēt famulabꝫ xp̄i. Raro p̄ter maiora ſolempnia vel arciorem ne ceſſitatem pluſq̄ ſemel p diem mā ducauerit ſemp ſi non infirmitas maior phibuiſſet. Extempe matu tine ſinaxloſus vſqꝫ ad ortum diei in eccleſia p̄cibus intenta perſtiterit Sunt etiā qui dicunt qꝫ ꝓphetice ſpiritum et peſtilenciam quia ipa eſſet moritura predixerit et nūm q̄ꝫ eorum qui de ſuo monaſterio hoc eſſet d̄ mūdo rapiendi palā cūctis

pñtib9 intimauerit. Rapta eſt aūt
ad dominū i medio ſuorū p9 ānos
viij. ex quo abbatiſſe gradū ſuſce:
pat. Et ea que vt ipa iuſſerat nō
alibi quam ī medio eorū iuxta or:
dinem quo tranſierat ligneo in lo
cello ſepulta. Cui ſucceſſit in miniſ
ſteriū abbatiſſe ſoror ei9 ſexburb.
quam habuerat in coniugē earcō
brecht rex cantuariorū et cū x. ānis
eſſet ſepulta placuit eidē abbatiſſe
leuari oſſa eius et in locello nouo
poſitam i eccleſiam transferri. Iuſ
ſitqȝ quoſdam e fratribus querere
lapidē de quo locellum in hoc facē
poſſent qui aſcenſu naui ipa eīn re
gio elegeundi que eſt aquis et pa
ludibus circumdata neqȝ lapides
maiores habet venerunt ad ciuita
tulam quondam deſolatam non p
cul inde ſitam que lingua anglorū
grandaceſtir vocatur et mox inue
nerunt iuxta muros ciuitatis locel
lum d marmore albo pulcherrime
factum operculo quoqȝ ſimilis lapi
dis aptiſſime tectum. Vnde intelli
gentes a domino ſuum iter eſſe p
ſperatū gracias agentes retulerūt
ad monaſteriū. Cumqȝ corpus ſa
cre virginis ac ſponſe xpi apto ſe
pulchro eſſet platum in lucē ita in
corruptum inuentum eſt ac ſi eodē
die eſſet defuncta ſiue humo condi
ta ſicut et pfatus antiſtes vilfrid et
multi alij qui nouere teſtātur. Sȝ
certiori noticia medicus cinifrid q
erienti illi eleuata de tumulo affuit
qui referre erat ſolitus quod illa i
firmata habuerit tumorē maximū
ſub maxilla. Iuſſerunt me inquit
ſcidere tumorē illū vt efflueret no:
xius humor q inerat. Quod dum
facerem videbatur illa p biduū ali
quanto leuius habere ita vt multi
putarent quod ſanare poſſet a lāg
uore. Tercia autē die prioribus ag:
grauata doloribus et rapta confe:
ſtim de mundo dolorem omnem ac
mortem perpetue ſalutem ac vita
mutauit. Cumqȝ poſt ānos eleuā:
da eſſent oſſa de ſepulchro et ex tē
to deſuper papilione omnes con:
gregatō huic fratrum inde ſororū
pſallens circumſtaret. Ipſa autem
abbatiſſa int9 cum paucis oſſa ele
uatura et delatura intraſſet repente
audiuim9 abbatiſſam itus clara vo
ce pclamare ſit gloria nomini dnī
Nec multo poſt clamauerunt me
intus reſerato oſtio papilionis vi
diqȝ eleuatum de tumulo et poſitū
i lectulo corpus ſacre deo virginis
quaſi dormiētis ſimile. Sȝ et diſco
operto vultus indumento monſtra:
uerunt michi et iam vuln9 inciſure
quod fecerā curatum ita vt mirū
in modum p aperto et hiante vulnē
cum quo ſepulta erat tenuiſſima
tunc cicatrici ſue veſtigia apperent
Sed et lintheamina omnia quib9
inuolutum erat corp9 integra app
uerunt et ita noua vt ipo die vide
rētur caſtis eius membris eſſe circ
cumdata. Ferunt aūt que cum pre
fato tumore ac dolore maxille ſiue
colli pmeretur multū delectata ſit h
genere infirmitatis ac ſolita dicere
Scio certiſſime quia merito in col
lo pondus languoris porto i quo
iuuenculam memini me ſuperuacua

momliorū pōdera portaē et credo quod ideo me ſupna pietas dolore colli voluit grauari vt ſic abſoluar reatu ſuperuacue leuitatis dum michi nunc ꝑ auro et margaritis de collo rubor tumoris ardorq; p̄minеat. Contigit is tactu indumētorū eorūdē et demoīa ab obſeſſis effugata corporibus et īfirmitates alie aliquociens eſſe curatas. Sz et loculū in quo primo ſepulta eſt non nullis oculos dolentibus ſaluti fuiſſe ꝑhibent. Qui cum ſuū caput eidē loculo apponētes orallēt mox doloris ſiue caliginis incōmodum ab oculis amouerent. Lauauerunt igitur virgines corpus et nouis indutum veſtibus intulerūt in eccleſiam ad atq; in ea quod allatum erat ſartofago poſuerūt vbi vſq; hodie in magna veneracione habetur. Mirum vero in modum ita aptū corpi virginis ſarcofagū iuentum eſt ac ſi ei ſpecialiter preparatum fuiſſet et locus quoq; capitis ſeorſū fabrefact⁹ ad menſuram capitis illius aptiſſime figuratus apparuit. Eſt aūt elge i puīcia orientalium āglorū regio familiarū circiter ſexcentorū i ſimilitudinem inſule vel paludib; vt diximus circumdata vel aquis vnde et acopia anguillarū que in eiſdē paludib; capiuntur vnd̄ accepit vbi monaſteriū habere deſiderauit memorati xpi famula qm̄ de puincia eorundē orientaliū anglorū ipa vt p̄fati ſum⁹ carnis originem duxerat.

Capitulū xxj.

Videtur optunū huic hiſtorie etiam impnū virginitatis miſerere quem ante annos plurimos in laudē ac p̄conium eiuſdē regine ac ſponſe xpi. Et ideo veraciter regine q̄ ſponſe xpi eleiaco metro cō poſuimus et immitare more ſacre ſcripture cui⁹ hiſtorie carmina plurima indita et hoc metro ac vſib; conſtat eſſe compoſita

Alma deus trinitas que ſecula cuncta gubernas
Annue iam ceptis alma deus trinitas.
Bello maro reſonet nos pacis dona canamus
Munera nos criſti bella maro reſonet
Carmina caſta michi fede non raptus helene
Luxus erit lubricus carmina caſta michi
Dona superna loquar miſere nō prelia troiet.
Terra quibus gaudet dona ſuperna loquar.
En deus altus adijt venerande vgīs aluum
Liberet vt homies en de⁹ alt⁹ adijt
Femina virgo pit mundi deuota parentem.
Porta maria dei femina vgo parit
Gaudet amica cohors de virgine matre tonantes.
Virginitate micans gaudet amica cohors
Huius honor genuit caſto vi germine plures
Virgineos flores hui⁹ honor genuit.
Igib; vſta vis vgo n̄ ceſſit agathe

Eulalia pfert ignibus vſta feris
Caſta feras ſuperat mentes procul
mina tecla
Eufemia ſacras caſta feras ſuperat
Ileta ridet gladios ferro rubuſtior
agnes ·
Cecilia infeſtos leta ridet gladios·
Multos in orbe viget per ſobria
corda triumphos
Sobrietatis amor multos in orbe
viget
Noſtra quoq egregia iam tempa
virgo beauit
Edeldrida inter noſtra quoqua e
gregia·
Orta patre eximio regali et ſtema
te clara
Nobilior domino eſt orte patrie
eximio
Percipit īr de decus regina et ſcep
tra ſub aſtris
Plus ſupra aſtra manens percipit
inde decus
Quid petis alma virum ſponſo
iam dedita ſummo
Sponſus adeſt criſtus quid petis
alma virum
Reges vt etherei matrem iā credo
ſequaris
Tu quoq ſis matr regis vt etherei
Sponſo dicata deo bis ſex regna
uerat annis·
In que monaſterio eſt ſponſa di
cata deo·
Tota ſacrata polo celſis vbi flor
it actis
Reddidit atq animam tota ſacra
ta polo
Virginis alma caro eſt tumulata
bis octo nouembris

Nec putet in tumulo virginis al
ma caro ·
Xpe tui eſt opis qui veſtis et ipſa
ſepucbro
Inuiolata intet xpi tui ē operis
Idros et acer abit ſacre prouectis
honore
Morbi diffugiunt idros et acer
abit·
Zelus in oſte furit quondam qui
vicerat euam
Virgo triumphat ouans zelus in
oſte furit·
Aſpice nupta deo que ſit tibi glia
terris·
Que maneat cel aſpice nupta dō
Munera leta capis feſtiuis fulgi
da tedis
Ecce venit ſponſus munera letā
capis
Et noua dulciſo modolaris carmi
na plectro ·
Sponſo hijmmo exultas et noua
dulci ſono
Null abalti throni comitatu ſe
gregat agni
Quam effectu tulerat null ab al
ti throni·

Capitulū xxij·

Anno egfridi nono cōſerto
graui plio intr ipm et e
dilredum regem merciorum iuxta
fluuiū treanta occiſus ē elbuini fr
regis egfridi iuuenis circiter ·xiiij ·
annorū vtriq prouincie multū ama
bilis. Nam ſororem eius que di
cebatur oſthridi rex edilred habe
bat vxorem . Cūq materies belli
acrioris et inimicicie longioris in
ter reges pploſq feroces videtur

exorta theodorus deo dilect⁹ anti-
ſtes diuino fretus auxilio ſalutife-
ra exhortatōne ceptum tanti picu-
li fūditus extinguit incendiū adeo
vt pacatis alterutrum regibus ac
populis nullius anima hominis
p interfecto regis fratre ſed debita
ſolumodo multa pecunia regi vlto
ri daretur. Cui⁹ federa pacis mul-
to exinde tempe inter eoſdē reges
eorumq; regna durarunt

¶ Capitulū .xxij.

In pfato autē plio quo occiſus ē
rex elbuini memorabile quoddā
factum eſſe conſtat quod nequaq̄
ſilencio ptereundum arbitror ſed
multorum ſaluti ſi feratur fore p-
ficuū. Occiſus eſt ibi inter alios d
milicia eius iuuenis vocabulo hu
ma qui cū die illo et nocte ſeqnte
inter cadauera occiſorū ſimilr mor-
tuo iaceret tandē recepto ſpiritu re-
uixit. Ac reſidens ſua vulnera put
potuit ipe alligauit. Deinde modi
cum quieſcēs leuauit ſe et cepit ab
ire ſic vbi amicos qui ſui curā age
rent poſſet inuenire. Quod dū fa-
ceret inuentus eſt et captus a viris
hoſtilis exercitus et ad dominū ip
ſorum comitem videlicet edilredi
regis adductus. A quo interroga-
tus quis eſſet timuit ſe militē fuiſ
ſe cōfiteri ruſticum ſe poci⁹ et pau
perem atq; vxorei vinculo colliga
tum fuiſſe reſpondit et pter victū
militibus adferendum in expeditō
ne ſe cum ſuis ſimilib; veniſſe teſta
t⁹ ē. At ille ſuſcipiēs eū curā vul-
neribus egit. et vbi ſanare cepit noc
te eū ne aufugēt vinciri pcepit nec
tū vinciri potuit. Nā mox vt abiē
q̄ vincierant eād ſunt eius vincula
ſoluta. Habebat eñ germanū fra-
trem cui nomen erat tuna pſbiterū
et abbatem monaſterij ī ciuitatem
que hactenus ab eius nomine tu-
miaceſtir cognominatur. Qui cū
eum ī pugna pemptum audiret ve
nit querere ſi forte corpus eius in
uenire poſſet. Iuuentumq; alium
illi p omnia ſimilimū putauit ipm
eſſe quem ad monaſteriū ſuum de
ferens honorifice ſepeliuit. Et p
abſolutōne anime eius ſepius miſ
ſas facē curauit. Quarum celebra
cione factum eſt quod dixi vt nul-
lus eū poſſet vinciri quī continuo
ſoluētur. Interea comes qui eum
tenebat mirari et iterrogari cepit
quare ligari non poſſet an forte
litteras ſolutorias de qualibus fa
bule ferunt apud ſe haberet pter
quas ligari non poſſet. At ille re
ſpondit nichil talium arcium noſ
ſe. Sed habeo fratrem inquit pſbi
terum in mea puincia et ſcio quia
ille me interfectum putans p me
miſſas crebras facit et ſi nunc in
alia vita eſſem ibi anima mea per
interceſſiones eius ſolueretur a pe-
nis. Dumq; aliquanto tempe apd
comitem teneretur animaduertūt
qui eum diligencius conſiderabāt
ex vultu et habitu et ſermonibus
eius quia nō erat de paupe vulgo
vt dixerat ſed de nobilibus. Tunc
ſecrete aduocans eum comes inter
rogauit intencius vnde eſſet pmit
tens nichil ei mali facturum p eo
ſi ſimpliciter ſibi quis eſſet pderet-

Quod dum ille faceret ministrum
se regis fuiſſe manifeſtãs reſpõdit
et ego p ſingula tua reſponſa cog
noueram quod ruſticus non eras
Et nũc dignus quidẽ es morte qꝛ
omnes fratres et cognati mei ĩ illa
ſunt pugna interempti nec tñ occi:
dam ne fidẽ quam ꝑmiſi ꝑuaricẽ.
Ut ergo conualluit vendidit eum
lundoniã freſoni cuidam ß nec ab
illo nec cum illuc duceretur vllate
nus potuit alligari. Uerum cum
alia atqꝫ alia vinculorũ genera ho
ſtes ĩponerent cũ vidiſſent q̃ eme:
rat eum vinculis non potuiſſe coꝛ
hiberi donauit ei facultatem ſeſe re
dimendi ſi poſſet. A tercia aũt ho
ra qñ miſſe fieri ſolebat ſepiſſime
vincula ſoluebantur. At ille dato
iure iurando vt rediret vł pecuniã
illi p ſe mitteret venit cantuam ad
regem lodheri qui erat filius ſoro
ris edildride regine de q̃ ſupra dic
tum eſt qui et ipe quondam eiuſ:
dem regine miniſter fuerat pecijtqꝫ
et accepit ab eo p̃cium ſue redẽp:
tionis ac ſuo domino p ſe vt ꝑmi
ſerat miſit. Qui poſt hec patriã re
uerſus atqꝫ ſuum fratrem ꝑueniẽs
replicauit ex ordine cũcta que ſibi
aduerſa que in aduerſis ſolacia p
ueniſſent. Cognouitqꝫ reuerẽte eo
illis maxime temporibꝰ ſua fuiſſe
vincula ſoluta quibus p ſe miſſa:
rum fuerant celebrata ſolempnia.
Sed et alia que periclitanti ei con
moda contigiſſent et proſpera per
interceſſionem fraternam et obla:
tõnem hoſtie ſalutaris celitus ſibi
fuiſſe donata intellexit. Multiqꝫ
hec a p̃fato viro audientes accenſi
ſunt ĩ fide ac deuotõne pietatis ad
orandum uel elemoſinas faciendas
vel ad offerendas dñi victimas ſa:
cre oblegatõnis ꝑ ereptõne ſuorũ
qui de ſeculo migrauerant. Intel:
lexerunt enĩ quod ſacrificium ſalu
tare ad redempcionem valeret et
anime et corporis ſempiternã. Hãc
michi hiſtoriã etiã hij qui ab ipſo
viro in quo facta eſt audiere nar:
rarũt vnde eam qui aliquando cõ
peri indubitãter hiſtorie noſtre ec
cleſiaſtice inſerendam credidi

¶ Capitulũ xxiiij

Anno poſt hunc ſequente h'
eſt anno dominice incarna
tõnis d.c.xxx. religioſiſſima xp̄i fa
mula hild abbatiſſa monaſterij qđ
dicitur ſtreneſhalch vt ſupra retuli
mus poſt multa que fecit interris
opa celeſtia ad ꝑcipienda p̃mia vi
te celeſtis de terris abbata tranſiuit
die xv. klarũ decembriũ cum eſſet
annorum lxij. quibus equa ꝑticio
ne diuiſis xxxiij. primos in ſeculari
habitu nobiliſſime conuerſata con
pleuit. Nam et nobilis natu erat
hoc ẽ filia nepotis eduini regis vo
cabulo heretici cum quo etiã rege
ad p̃dicatõnẽ beate memorie pau:
lini primi nordanhimbrorũ epi fi
dem et ſacramenta xp̄i ſuſcepit atqꝫ
hanc vſqꝫ dum ad eius viſionem
ꝑuenire meruit ĩtemeratã ſeruauit
Que cum relicto habitu ſeculari
illi ſoli ſeruire decreuiſſet ſeceſſit ad
ꝑuinciã orientaliũ ãglorũ. Erat
namqꝫ ꝓpinqua regis illius deſide
rans exinde ſi quõ poſſet derelicta

patria et omnibus quecūq; habu⸗
erat galliam puenire atq; in mo⸗
naſterio cale pegrinam p domino
vitam ducere quo facilius ppetuā
in celis patriā poſſet mereri. Nam
et in eodē monaſterio ſoror ipſius
hereſuid mater aldulfi regis orien⸗
talium anglorū regularibus ſub⸗
dita diſciplinis ipſo tempe coronā
expectabat eternam. Cui⁹ emulata
ī exemplum et ipſa pposito pegri
nandi ānū totum in pfata puīcia
retenta ē deinde ab aidano epō pa
triam reuocata accepit locum vni⁹
familie ad ſeptentrionalem plagā
uuiri fluminis vbi eque āno vno
monachicam cum p paucis ſocijs
vitam agebat. Poſt hec facta ē ab
batiſſa ī monaſterio quod vocatur
herutheu quod videlicet monaſteriū
factum erat non multo ante a reli
gioſa famula heiu que prima femi
narum fertur in puincia nordan⸗
himbrorū ppoſitum veſtemq; ſane
timonialis habit⁹ conſecrante ida
no epō ſuſcepiſſe. Sz illa poſt nō
multum tempus facti monaſterij
ſeceſſit ad ciuitatem calcariā q̄ agē
te anglorū kaelcaceſtir appellatur
ibiq; manſionem ſibi inſtituit pla⸗
ta aūt regimini in monaſterij illi⁹
famula xpi hilo mox hec regularē
vitam p omnia put a doctis viris
diſcere poterat ordinare curabat.
Nam et eps aidan et quique noſ
uerāt eam religioſi p inſita ei ſapi
encia et amore diuini famulat⁹ ſe
dulo eam viſitare obnixe amare di
ligenter erudire ſolebant. Cum er
go aliquot ānos huic monaſterio

regularis vite inſtitutōne multum
intenta pēſſet contigit eam ſuſci⸗
pere etiā conſtruendū ſiue ordinā
dum monaſterium in loco qui vo
catur ſtreneſhalch quod opus ſibi
iniunctum non ſegniter impleuit.
Nam eiuſdē quibus prius mona
ſterium etiā hoc diſciplinis vite re
gularis inſtituit. Et quidē multa
inibi quoq; iuſticie pietatis et ca⸗
ſtimonie ceterarūq; virtutum ſed
maxime pacis et caritatis cuſtodiā
docuit ita vt ī exēplū pmitiue eccle
ſie nullus ibi diues nullus egens
omnib; eſſent omnia cōmunia cū
nichil cuiuſq̄ eſſe videretur ppriū
Tante aūt inerat ipſa prudencie vt
non ſolum mediocres quiq; in ne
ceſſitatibus ſuis ſed etiam reges ac
principes non nūq̄ ab ea conſiliū
quererēt et inuenirent. Tantū lec⸗
cioni diuinarū ſcripturarum ſuos
vacare ſubditos tantum operibus
iuſticie ſe exercē faciebat vt facilli
me viderentur ibidē qui eccleſiaſti
cum gradum hoc ē altaris officiū
apte ſubirent plurimi poſſe repiri
deniq; v. ex eod monaſterio poſtea
epōs vidimus et hos omēs ſingu⸗
laris meriti ac ſāctitatis viros q̄rū
hec ſunt nomina boſa. aetla. oſtfor
iohānis et vilfrid. De pmo ſupra
diximus quod de buraci fuerit cō⸗
ſecratus antiſtes. De ſecundo bre⸗
uiter intimandum quod in epatū
dorciceſtre fuerit ordinat⁹. De vl
timis infra dicendū eſt qd eorū pri
mus haguſtaldenſis ſecund⁹ ebu⸗
racenſis eccleſie ordinat⁹ eps. De
medio autē dicam⁹ q̄ cum ī vtroq;

hild de abbatiſſe monaſterio lectõni
et obſeruatõis ſcripturarũ operã
dediſſet. Tandem pfecciora deſide=
rans venit cantuã ad archiepm be
ate recordacionis theodorum vbi
poſtea quam aliquãdiu leccionis
ſacris vacauit et iam romam adire
curauit quod eo temporis magne
virtutis eſtimabatur. Et inde cum
rediens brittaniam addiſſent diu
tit ad puinciam huicciorũ cui⁹ tũc
rex oſfric pfuit ibiq; verbum fidei
pdicans ſimul et exemplum viuẽ
di ſeſe viuentibus atq; audientib;
exhibẽs multo tpe manſit. Quo
tempe antiſtes puincie illius voca
bulo boſel tanta erat corpis infir
mitate depreſſus vt officium epat⁹
p ſe implere non poſſet. Propter
quod omni iudicio pfatus vir in
epatum p eo elect⁹ ac iubente edil
redo rege p vilfridũ beate memo=
rie antiſtitem qui tunc tempis me
diterraneorum anglorũ epatu rege
bat ordinatus eſt p eo quod archi
eps theodorus iam defunctus erat
et non dum alius p eo ordinatus
eps. In quam videlicet puinciam
paulo ante hoc eſt an pfatum virũ
dei boſelum vir ſtrenuiſſimus et
dociſſimus atq; excelentis ingenij
vocabulo tatfrid de eiuſdẽ abbatiſ
ſe monaſterio electus eſt antiſtes.
Sed priuſq ordinari poſſet mor=
te imatura preptus eſt. Nõ ſolũ
aũt pfata xpi ancilla et abbatiſſa
hild quam omnes qui nouerant
ob inſigne pietatis et gre matrem
vocare conſueuerant. In ſuo mo=
naſterio vite exemplo pñtibus ex

titit ſed etiã in plurimis longi⁹ ma
nentibus ad quos felix induſtrie ac
virtutis eius rumor puenit occaſi
onẽ ſalutis et correctõis miniſtra
uit. Oportebat nãq; impleri omniũ
quod mater eius breguſuit i infan
cia eius vidit. Que cum viro eius
hereric exularet ſub rege brittonũ
cer dice qui et veneno pijt vidit p
ſompniũ quaſi ſubito ſublatũ eũ
quem queſierit cum omni diligen=
cia nullũq; eius vſpiã veſtigiũ ap=
paruerit Verũ cũ ſollertiſſime illũ
queſiſſet repire ſub veſte ſua moni
le pcioſiſſimum quod dum atten=
cius conſideraret tanti fulgore lu=
minis refugẽ videbatur vt oẽs bri
tanie fines illius gratia ſplendoris
impleret. Quod nimirũ ſompniũ
veraciter in filia eius de qua loqui
mur expletum eſt. Cuius vita nõ
ſibi ſolũmodo ſed multis bene vi=
uere volentib; exempla opum lu=
cis prebuit. Verum illa cum mul
tis ãnis huic monaſterio pẽſſet pla
cuit pio puiſori ſalutis noſtre ſanc
tam eius animam longa etiã infir
mitate carnis examinari iuxta ex
emplum apoſtuli virt⁹ ei⁹ i infirmi
tate pficeretur. Percuſſa etenim fe
brib; acriter cepit ardore fatigari.
Et p ſex continuos annos eadem
moleſtia laborare non ceſſabat in
quo toto tempe nũquam ipa vel
conditori ſui gracias agere vel cõ=
miſſũ ſibi gregem et publice et pri
uatim docere ptermittebat Nã ſuo
pclaro exemplo monebat omnes
et in ſalute accepta corpis domino
optempanter ſeruiendũ et i aduſis

rerum ſiue infirmitatibꝰ membro
rum fideliter domino eſſe gratias
ſemper agendas. Septimo ergo
ſue infirmitatis anno conuerſo ad
intranea dolore ad diem puenit vl
timum. Et circa gallicantū pcep=
to viatico ſacro ſancte cōmunionis
cum accerſitis ancillis xpi que erat
in eodē monaſterio deſeruāda eas
inuicem ymmo cum omnibus pa
ce ewangelica ammoneret. Inter
verba exhortatōis leta mortē vi i
dit immo vt verbis domini loqr
de morte tranſiuit ad vitam. Qua
videlicet nocte dominus omipotēs
obitū ipſius in alio longius poſito
monaſterio quod ipā eadem āno
cōſtruxerat et appellatur hacanos
manifeſta viſione reuelare dignatꝰ
eſt. Erat ī eodē monaſterio quedā
ſanctimonialis femina nomine be
ga que xxx. et amplius annos de=
dicata domino in virginitate ī mo
nachica conuerſacione ſeruiebat.
Hec tunc in dormitorio ſororum
pauſans audiuit ſubito in aere no
tum campane ſonū quo ad oratō
nes excitari vel conuocari ſolebāt
cū quis eorum de ſeculo fuiſſ euo
catis aptiſq; vt ſibi videbatur ocu
lis aſpexit domus culmine fuſam
deſup lucem omnia repleuiſſe. Cui
videlicet lucidum ſollicita ītenderet
vidit animam pfate dei famule in
ipā luce comitantibꝰ ac ducentibꝰ
angelis ad celum ferri. Cūq; ſop
no excuſa videt ceteras pauſantes
circa ſe ſorores ītellexit vel ī ſomp
nio vel in viſione mentis oſtenſum
ſibi eſſe qđ viderat. Statimq; ſurr
gēs nimio terrore pterrita cucurrit
ad virginem que tunc monaſterio
abbatiſſe vice pfuit cui nomē erat
frigit fletuq; ac lacrimis multū p
fuſa ac ſuſpiria longa trahens nū=
ciauit matrem illarū omniū hilo
abbatiſſam iam migraſſe de ſecu
lo. Et ſe aſpectante cum luce īmen
ſa ducibus āgelis ad eterna lumi
na lucis et ſupnorū cōſorcia ciuiū
aſcendiſſe. Quod cum illa audiſſ
ſuſcitauit cunctas ſorores et in ec=
cleſia cōuocatis oracionibꝰ ac pſal
mis p anima matris opam dare
monuit. Quod cum reſiduo noc
tis tempe diligenter agerent vene
runt primo diluculo fratres q̄ eiꝰ
obitum nunciauerunt a loco vbi d
functa ē. At illi reſpondentes dixert
ſe prius eađ cognouiſſe et cū expo
nerent p ordinem quomodo hec p
quādo didiciſſent inuentū eſt eadē
hora tranſitum eius illis oſtenſum
eſſe p viſionē quia illic referebant
et exiſſe de mundo pulchra que re
rum concordia pcuratum eſt diui=
nitus vt cum illi exitū eius de hac
vita viderent tunc iſti introitū eius
ī ppetuam animarū vitam cognoſ
cerent. Diſcant autē inter ſe mona
ſteria hec xiij. ferme milibꝰ paſſuū.
Fertur autē qđ eadē nocte ī ipo q;
monaſterio vbi pfata dei famula
obijt cuidam virgini deo deuote q̄
illā immenſo amore diligebat obi
tus illius in viſione apparuerit q̄
animam eius cū angelis ad celū ire
conſpexerit atq; hoc ipā qua factū
eſt hora hijs qui ſecum erāt famu
labus xpi manifeſte narrauerit eas

que ad orandū ꝑ anima eius etiā
priuſq̄ cetera congregatō eius obi:
tum cognouiſſet excitauerit. Qd
ita fuiſſe factum mox congregatōi
manifeſto i notuit. Erat eīn hec ipa
hora cum alijs nonullis xpi ancil
lis in extremis monaſterij locis ſe:
orſum poſita ubi nuper uenientes
ad conuerſionem femine ſolebant
ꝓbari donec regulariter inſtitute ī
ſocietatē congregatōnis ſuſcipen:
tur.

In huius monaſterio abbatiſſe fu
it frater quidā diuina gratia ſpecia
liter iſignis qui carmina religioni
et pietati apta facere ſolebat ita ut
quitquid ex diuinis litteris ꝑ inter
pretes diſceret hoc ipe poſt illū ū i
bis poeticis maxima ſuauitate et
conpūctione compoſitis in ſua id
eſt anglorū lingua ꝓferret. Cuius
carminibꝰ multorū ſepe animi ad
contēptum ſeculi et ad appetitum
ſunt uite celeſtis accēſi. Et quidem
et alij poſt illum in gente anglorū
religioſa poemata facē temptabāt
ſed nullus ei equipare potuit. Nā
qꝫ ipe non ab hominibus neqꝫ ꝑ
hominem inſtitutus canendi artem
didicit ſed diuinitus adiutus gra
tis canendi donum accepit. Unde
nichil umq̄ friuoli et ſupfacue poe
matis facere potuit ſed ea tantum
modo que ad religionē ptinent re
ligioſa lingua decebat. Siquidem
in habitu ſeculari uſqꝫ ad tempora
prouectioris etatis conſtitutꝰ nil car
minum aliquando didicerat. Unū
non nūquam in conuiuio cum eēt
leticie cauſa decretum ut omnes ꝑ
ordinem cantare deberent ille ubi
appinq̄re ſibi chittarā cernebat ſur
gebat a media cena et egreſſus ad
ſuā domū redibat. Quod dū tē
pore quodā facēt et relicta domu
conuiuij egreſſus eſſet ad ſtabula
iumentorū quorū ei cuſtodia nocte
illa erat delegata ibi que hora cō:
petenti membra dediſſet ſopori aſti
tit ei quidā per ſompniū eūqꝫ ſalu
tās ac ſuo appellans noie cedmon
inquit canta michi inquit. At ille
reſpondit neſcio īquit cantare nā
et ideo d̄ conuiuio egreſſus huc ſe
ceſſi quia cantare nō poterā. Rur
ſū ille qui cum eo loquebatur. At
tamē ait cantare m̄ habes. Quid i
quit habeo cantare. At ille. Can
ta īquit ꝑncipiū creaturarū. Quo
accepto reſponſo ſtatim ipe cepit
cantare in laudē dei conditoris uer
ſus quos nūq̄ audierat quorum
iſte eſt ſenſus. Nunc laudare debe
mus auctorem regni celeſtis poten
ciam creatoris et conſiliū illius fac
ta patris glorie. Quō ille cum ſit
eternus deus omniū miraculorū
auctor extitit qui primo filijs ho:
minū celū ꝑ culmine tecti de hinc
terrarum cunctos humani generis
omnipotens creauit. Hic eſt ſenſꝰ
non aūt ordo ipe uerborū que dor
miens ille canebat. Neqꝫ eīn poſ:
ſunt carmina quamuis optime cō
poſita ex alia in aliā linguā ad uer
bum ſiue detrimento ſui decoris ac
dignitatis transferri. Exurgēs aūt
a ſompno cūcta que dormiens cā:
tauerat memoriter retinuit et hijs
mox plura in eundē modū uerba

deo digni carminis adiunxit . Ve
niensqz mane ad uilicū qui ſibi p̄
erat quid doni percepiſſet indicauit
atqz ad abbatiſſam per ductus iuſ
ſus eſt multis doctis viris p̄ſenti=
bus indicare ſolempniū et dicere
carmen vniuerſorum iudicio quid
vel vnde eſſet quod referebat pro
baretur. Viſumqz eſt omnibus ce
leſtē eia domino conceſſam ei gra
ciam exponebantqz illi quēdam ſa
cra hiſtorie ſiue doctrine ſermonē
p̄cipientes eū ſi poſſet hunc in mo
dulatōnem carminis transferre At
ille ſuſcepto negocio abijt et mane
rediens optimo carmine quod vi=
debatur compoſitum reddidit. vnde
mox abbatiſſa amplexa graciā dei
in uiro ſecularē illum habitū relin=
quere et monachicū ſuſcipere ꝓpo
ſitum docuit. Suſceptumqz in mo
naſteriū cum omnibus ſuis fratrē
cohorti aſſociauit juſſitqz illū ſeriē
ſacre hiſtorie doceri. At ipſe cuncta
que audiendo diſcē poterat reme=
morando ſecum quaſi mundū aīal
ruminando in carmine dulciſſimū
conuertebat ſuauiuſqz reſonando
doctores ſuos vicisī auditores fa
ciebat ſui. Canebat aūt de creatōe
mūdi et origine humani generis et
tota geneſis hiſtoria de egreſſu iſra
hel ex egipto et ingreſſū interram
repmiſſiōis . De alijs plurimis ſa
cre ſcripture hiſtorijs. De incarna
tione dominica paſſione reſurrectō
ne et aſcenſione in celum de aduē=
tu ſpūs ſancti et apoſtolorū doctrina
Itē de terrore futuri iudicij et hor
rore pene gehennalis ac dulcedine
regni celeſtis multa carmina facie
bat. Sed et alia plura de beneficijs
et iudicijs diuinis in quo cunctos
homines ab amore ſceleris abſtra
here ad dilectōnē vero et ſolerciam
bone accionis excitare curabat.
Erat enī vir multum religioſus et
regularibus diſciplinis humiliter
ſubditus. Aduerſū vero illos q̄ ali
ter facere volebant zelo magni fer
uoris accenſus vnde et pulchro vi=
tam ſuam fine concluſit. Nā ꝓpin
quante hora ſui diſceſſus xiiij. die
bus p̄ueniente corporea infirmitate
p̄ſſus ē adeo tn̄ vt et loqui toto tē=
pe poſſet et igredi moderate. Erat
aūt i proxime caſa i qua infirmiores
et qui ꝓpe morituri eē videbātur
iduci ſolebant. Rogauit ergo mi=
niſtrū ſuū veſpē incubente nocte q̄
de ſeculo eſſet tranſiturꝰ vt in ea ſi=
bi locum quieſcendi prepararet.
Qui miratus cur hoc rogaret qui
nequaquā adhuc moriturus eſſe
videbatur fecit tn̄ qd̄ dixerat. Cū
qz ibidē poſiti vicissim aliqua gau
dente animo vna cum eis qui ibidē
antea inerant loquerentur ac ioca
rētur et iam medie noctis tempus
eſſet tranſcenſum. Interrogauit ſi
eucariſtiam intus haberent. Re
ſpondebat quod opus eſt euchari=
ſtiam neqz enī mori ad huc habes
q̄ tā hilariter nobiſcū velut ſoſpes
loqueris. Rurſus ille et tn̄ ait. Af
ferte michi eucariſtiā. Qua accep
ta in manu interrogauit ſi omnes
placidā erga ſe animā et ſine que=
rela controuerſie ac rancoris ha=
berēt. Rn̄debant oēs placidiſſimā

ſe mentem ad illum et ab omni ira remotum habere eūq₃ vicissim ro gabant placidam erga ipos men tem habere. Qui confeſtim respon dit. Placidam ergo mentem filio li erga omnes famulos dei gero. Sicq₃ ſe celeſti muniens viatico vi te alterius īgressum parauit. Et iter rogauit quam ꝓpe eſſet hora qua fratres ad dicēdas domino laudes nocturnas excitari deberent. Re spondebant. Non longe eſt. At ille. Bene ergo. Expectemus horā illam. Et signans ſe signo sancte crucis reclinauit caput ad ceruical modicūq₃ obdormiens ita cum ſi lencio vitam finiuit. Sicq₃ factum eſt vt quomodo ſimplici ac pura mente tranquillaq₃ deuotōne dn̄o ſeruierat ita etiā tranquilla morte mundum relinquens ad eius viſio nem veniret Illaq₃ lingua qua tot ſalutaria verba in laudem condito ris compoſuerat vltima q₃ verba in laudē ipius ſignando ſeſe et ſpiri tum ſuum in manu eius cōmendā do clauderet qui etiā pſcius ſui obi tus extitiſſe ex hijs que narrauim⁹ videretur.

His temporib₉ monaſteriū virginum quod colo diur bem cognominant cuius et ſupra meminimus p culpam in curie flāmis aſſumptū eſt. Quod tū a malicia inhabitancium i eo et pcipue illorū qui maiores eſſe vide bantur contigiſſe omnes qui no uere facillime poterunt aduertere. Sed non defuit puniendis ammo nicio diuine pietatis qua correctū pſetum a fletus et preces irā a ſe in ſtar nineuitarū iuſti iudicis auerte rent. Erat namq₃ in eodem mona ſterio vir de genē ſcottorū adamā⁹ vocabulo ducens vitam i contine cia et oracionibus multum deo de uotā ita vt nil vmq̄ꝫ cibi vel pot⁹ excepta die dominica et quinta ſab bati pcipet. Sepe aūt noctes inte gras puigil in oracione tranſiret. Que quidē illi diſtriccio vite artō ris primo ex neceſſitate emendād ſue prauitatis obuenerat ſ; pcedēte tempore neceſſitatē i conſuetudinē verterat. Siquidē i adoleſcencia ſua ſceleris aliquit cōmiſerat quod cō miſſū vbi ad cor ſuū redijt grauiſ ſime exhorruit et ſe p illo puniendum a diſtricto iudice timebat. Ac cedens ergo ad ſacerdotem a quo ſibi ſperabat iter ſalutis poſſe de monaſtrari confeſſus eſt reatū ſuū peciitq₃ vt conſiliū ſibi daret quo poſſet fugē a ventura ira. Qui au dito eius cōmiſſo dixit. Grande vulnus grandioris curam medele deſiderat et ideo ieiunijs pſalmis et oracionibus quantū vales inſiſte quo poccupando faciem domini i confeſſione ꝓpicium eum inuenire merearis. At ille quem nimi⁹ rec conſciencie tenebat dolor et inter nis peccatorum vincul₃ quib₉ gra uabatur ocius deſiderabat abſolui Adoleſcencior ſum inquit etate et vegecijs corpore quitquid michi īpoſueris agendum dūmodo ſalu⁹ viam in die domini totum facile fe ram etiā ſi totam noctem ſtando in pcibus ſi itegrā ſeptimanā iubeas

abſtinendo. Qui dixit. Multum ē
vt tota ſeptimana abſqȝ alimento
corpis poures ſed biduanum vel
triduanū ſatis ē obſeruare ieiuniū
Hoc facto donec poſt modicū tem
pus rediens ad me quid facere de
beas et quam diu penitencie inſiſtē
tibi plenius oſtendam. Quib; dic
tis et deſcripta ſibi menſura penitē
di abijt ſacerdos. Et ingruēte cauſa
ſubita receſſit hiberniā vñ originē
duxerat neqȝ vltra ad eū iuxta ſuū
conditum redijt. At ipſe memor p̄
cepti eius ſimul et pmiſſi ſui totū
ſe lacrimis penitencia vigilijs ſanc
tis et continencia mācipauit ita vt
quinta ſolum ſabbati et dominica
ſicut predixi reficietur ceteris ſepti
mane diebus ieiunꝰ pmaneret. Cū
qȝ ſacerdotē ſuū hiberniā receſſiſſe
ibiqȝ defunctum eſſe audiſſet ſemp
ex eo tempe iuxta conditum eius
memoratum continencie modum
obſeruabat. Et quod cauſa diuini
timoris ſemel ob reatum cōpunctꝰ
ceperat iam cauſa diuini amoris d̄
letatus p̄mijs indefeſſus agebat.
Quod dū multo tempe ſedulꝰ ex
equeretur contigit eum die quadā
de monaſterio illo longius egreſſū
comitante ſecum vno de fratribus
pactoqȝ itinere redire. Qui cū mo
naſterio ppinquarent et edificia il-
lius ſublimiter erecta aſpicerent ſo
lutus eſt in lacrimas vir dei et triſti
ciam cordis vultu indice pdebat.
Quod intuens comes quare facēt
inquiſiuit. At ille. Cuncta inquit
hec que cernis edificia publica vel
priuata in proximo eſtus ignis aſſu
mēns i cinerem conuertat. Quod
ille audiens mox vt intrauerunt
monaſterium matri cōgregatōis
vocabulo ebbe curauit indicare.
At illa merito turbata de tali pre-
ſagio vocauit ad ſe virum et dili-
gencius ab eo rē vel vnde hoc ipſe
noſſe inquirebat. Qui ait. Nup
p̄occupatus noctu vigilijs et pſal-
mis vidi aſtantē michi ſubito quē
dam incogniti vultus cuius p̄ſen-
cia cum eſſem exterritꝰ dixit michi
ne timor et quaſi familiari me vo-
ce alloquens. Bene ſatis inquit qȝ
tempe iſto nocturno quietis non
ſompno indulgere ſed vigilijs et
oracionibus inſiſtere voluiſti. At
ego. Noui inquit multum michi
eſſe neceſſe vigilijs ſalutaribus in
ſiſtere et p meis erratib; ſedulo do
minū depcare. Qui adiciens. Ve-
rum inquit dicis quia tibi et mul-
tis opus eſt peccata bonis operib;
redimere et cū ceſſant a laboribus
rerum temporaliū tunc p appetitu
eternorū bonorū liberius laborare
ſed hoc tñ pauciſſimi faciūt. Siqdē
modo totum hoc monaſteriū ex or
dine pluſtrans ſingulorū caſas ac
lectos inſpexi et neminē ex omnib;
p̄ter te erga ſanitatē anime ſue oc-
cupatum repi et omēs pſus viri
et femie aut ſompno torpent iner-
ti aut a peccata vigilat. Nā et do
muncule que ad orādum vel le
gendū facte erāt nunc i cōmeſſatō-
num potatōnū fabulacionū et ce-
terarum ſunt illecebrarum cubilia
conuerſe virgines quoqȝ deo dica
te contēpta reuerencia ſue pfeſſiōis

quociēſcūq; vacant texendis ſub
tilioribus mōumentis opam dant
quibus aut ſe ipas aduicem ſpon-
ſarum in piculum ſui ſtatus ador-
nēt aut externorū ſibi virorū ami-
ciciam ſibi cōparent. Vnde merito
loco huic et habitatoribus ei⁹ gra
uis de celo vindicta flāmimis ſeuiē
tibus pparata eſt. Dixit aūt abba-
tiſſa. Et quare non tuis hoc com-
pertū michi reuelare voluiſti. Qui
reſpōdit. Timui ppter reuerenciā
tuam ne forte mimiū conturbare-
ris. Et tñ hanc conſolatōnem ha
beas qd in dieb⁹ hec tuis plaga nō
ſuꝑueniet. Qua diuulgata viſio-
ne aliquantulū loci accole paucis
diebus timere et ſe ipis intermiſſis
facinorib⁹ caſtigare cepunt. Verū
poſt obitum ipius abbatiſſe redie
runt ad priſtinas ſordes ymmo ſce
lerciora fecerunt. Et cum dicerent
pax et ſecuritas extimplo pfate vl-
cionis ſunt pena mulcati. Que m
cuncta ſic eſſe facta reuerendiſſim⁹
meus conpſbiter edgils referebat
qui tunc in illo monaſterio dege-
bat. Poſtea aūt diſcedentibus inde
ob deſolacionem plurimis incola
rū i nr̄o monaſterio plurimo tpe
conuerſatus ibideq; defunctus eſt.
Hec ideo noſtre hiſtorie inſeren-
da credidim⁹ vt ad monerem⁹ lec-
torem opum domini quā terribil
in conſilijs ſuper filios hominū ne
forte nos tempe aliquo carnis ille
cebris ſeruientes minuſq; dei iudi
cium formidantes repentina ira e⁹
corripiat et vel tempalibus damp
nis iuſte ſeuiens affligat vel ad p
petuam pdicconem diſtriccius ex
aminans tollat.

Anno dñice icarnatōis d.c.
lxxxiiij. ecfrid rex nordan
himbrorū miſſo hiberniā
cum exercitu duce berecto vaſtauit
miſere gentem innoxiam et natōm
anglorū ſemp amiciſſimā ita vt m
eccleſijs qdem aut monaſterijs ma-
nus pceret hoſtilis at inſulā et quā
tū valuere armis arma repellebāt
Et inuocantes diuine auxiliū pie-
tatis celitus ſe vindicari continuis
diu in pdicatōnibus poſtulabant
et quāuis maledici regnū dei poſſi
dere non poſſunt. Creditum tñ eſt
quod hij qui merito impietati ſue
maledicebantur ocius penas ſui re
atus luerent. Siquidē anno p⁹ hūc
proximo idem rex cum timere ex
ercitum ad vaſtandū pictorū p .i.
ciā duxiſſet multum phibentibus
amicis et maxime beate memorie
cutberecto q̄ nup fuerat ordinatus
eps. Introductus eſt ſimulantib⁹
fugam hoſtibus in anguſtias in ac
ceſſorum moncium et cum maxima
pte copiarū quas ſecum adduxerat
extinctus āno etatis ſue xl. reg aūt
xv. die tercio deci no klarū iuniarū
Et quidē vt dixi phibuerunt ami
ci ne hoc bellū iniret ſed qm āno
pcedente noluerat audire reueren-
diſſimū ecbrectum ne ſcocciā nil ſe
ledentē impugnaret. Datum eſt illi
ex pena peccati illius ne tunc eos q̄
ipm ab interitu reuocare cupiebāt
audiret. Ex quo tempe ſpes cepit
et virt⁹ regni anglorū fluere ac re
tro ſublapſa referri. Nam et picti

terram poſſeſſionis ſue quā tenue:
runt angli et ſcocci qui erāt in brit
tania brittonū quoqꝫ ꝑs nonulla
libertatem receperūt quā et hactenꝰ
habent ꝑ annos circiter xliij. Ubi
inter plurimos gentes anglorum
vel interemptos gladio vel ſeruicō
addictos vel de terra pictorū fuga
lapſos. Etiā reuerendiſſimꝰ vir do
mini truminim qui in eos ep̄atum
acceperat receſſit cum ſuis qui erant
in monaſterio ebbercurnī poſito q̄
dem in regione anglorū ſꝫ in uicina
ſerti quod anglorū terras pictorū
qꝫ diſcerminat eos que vbicumqꝫ
poterat amicis ꝑ monaſteria com:
mendans ip̄e in ſepe dicto famu:
lorum famularūqꝫ dei monaſterio
quod vocatur ſtreanenſhalch locū
manſionis elegit. Ibiqꝫ cū paucis
ſuorum in monachica diſtriccione
vitam non ſibi ſolūmodo ſꝫ et mul
tis vtilē plurimo annorū tempore
duxit Ubi etiā defunctus in eccleſia
beati petri iuxta honorē et vitā et
gradum eius condignū conditꝰ ē
Preerat quidem tunc eidem mona
ſterio regia virgo elflec. vna cum
matre etiā flecde q̄rū ſupra fecimꝰ
mencionem. Sed adueniente illuc
ep̄o maximū regendi auxilium ſi:
mul et ſue vite ſolaciū deuota deo
doctrix inuenit. Succeſſit aūt egfri
do in regnū altfrit vir in ſcripturis
doctiſſimus qui frater eius et filꝰ
oſuini regis dicebatur. Deſtructū
qꝫ regni ſtatum quāuis intrafines
anguſtiores nobiliter recuparauit.
Quo videlicet anno qui eſt ab in
carnatōe dominica d. c lxxxv. hlod
herl cantuariorū rex cum poſt eg:
brechtum fratrem ſuū qui nouē ā:
nis regnauerat ip̄e duodecim ānis
regnaſſet mortuus erat viij. idus
ſeb. vulneratus namqꝫ eſt ī pugna
auſtraliū ſaxonū quos contra eū
edric filius egbrechti aggregarat
et intermedendū defunctus. Ac pꝰ
eum idē edric āno vno ac dimidio
regnauit. Quo defuncto regnum
illud aliquod tempis ſpaciū reges
dubij ꝉ externi diſperdiderunt do
nec legitimꝰ rex iuctred id eſt filꝰ
egberechti confortatus ī regno re
ligione ſimul et induſtria gentem
ſuam ab extranea inuaſione libera
ret.
pſo etiam anno quo finem vite ac
cepit rex egfrid ep̄m ut diximꝰ fe:
cerat ordinari lindiſfarnenſiū eccle
ſie virum ſanctū et venerabilē cud
bertum qui inſula ꝑ modica q̄ ap
pellatur farne et ab eodem eccleſia
ferme millibus paſſuū in oceano
procul ab ē vitam ſolitariā ꝑ ānos
plures in magna corpis et men:
tis continencia duxerat. Qui qui
dem a prima etate puericie ſtudio
religioſe vite ſemp ardebat. Sed
ab ineunte adoleſcēcia monachicū
et nomen aſſumpſit et habitum.
Intrauit autē primo monaſteriū
mailros quod ī ripa tuidi fluminis
poſitum tunc abbas eata vir om:
nium manſuetiſſimus ac ſimpliciſ
ſimus gerebat. Qui ꝓpterea ep̄s
haguſtaldenſis ſiue lindiſfarnēſis
eccleſie factus eſt vt ſupra memora
uimus. In tempe illo ꝑpoſitꝰ boi
ſil magnarum virtutū et ꝓphetice

ſpiritus ſacerdos fuit. Huius diſci
pulatui cutberech humilitr ſubdi
tus et ſcienciam ab eo ſcripturarū
et bonorum operū ſumpſit exēpla
Qui poſtq̄ migrauit ad dn̄m cut
berecht eidē monaſterio factus ē p̄
poſitus plures et auctoritate mgr̄i
et exemplo ſue accionis regularē
inſtiruebat ad vitam . Nec ſolum
ip̄o monaſterio regularis vite mo
nita ſimul et exempla p̄bebat ſ; et
vulgus circūpoſitū longe lateq;
a vita ſtulte conſuetudinis ad cele
ſtium gaudiorū cōuertere curabat
amorē. Nam multi fidē quā habe=
bant iniquis pfanabant operib; et
aliq̄ etiā tēpe mortalitatis neglecti
fidei ſacramentis quibus erant im
buti ad erratica ydolatrie medica=
mīa cōcurrebant q̄ſi miſſam a deo
conditore plagam p incantatōes
vel filateria vel alia quelibet demo
niace artis archana cohibere vale=
rēt . Ad utrorūq; ergo corrigendā
errorem crebro ip̄e de monaſterio
egreſſus aliquociens equo ſedens
ſed ſepius pedibus incedens circū
poſitas veniebat ad villas et viam
veritatis predicabat errantib; qđ
ipſum etiā boiſil ſuo tempore face
re conſueuerat . Erat quippe mo=
ris eo tempe populis anglorū vt
veniente in villam clerico vel p̄ib=
tero confluerent cuncti ad eius im
perium verbū audituri libenter ea
que dicerentur audirent libencius q̄
audire et intelligere poterant opā
do ſequerētur. Porro cubberecho
tāta erat dicendi pericia tāt9 amor
pſuadendi q̄ cepat tale vultus an=
gelici lumē vt nullus p̄ńcium late
bras et ſui cordis celare p̄ſumeret
quin omnes palam que geſſerant
confitendo pferrēt quia nimirum
hec eadē vllum latere vllumodo pu
tabant et confeſſa dignis vt impa
bat p̄nie fructib; abſtergerent So
lebat aūt ea maxime loca pagrare
et illis p̄dicare muinculis qui i ar
duis aſperiſq; montibus pcul po
ſiti aliis horrori erant ad videndū
et pauptate pariter ac ruſticitate
ſua doctorum arcebant acceſſum.
Quos tn̄ ille libenter pio mācipa=
tus labore tāta doctrine ſolertis ex
tollebat īduſtria vt de monaſterio
egreſſus ſepe ebdomada itegra ali
quando duabus vel trib; nō nūq̄
etiā menſe pleno domum nō redi=
ret . Sed demoratus in montanis
plebem ruſticam verbo p̄dicatōnis
ſimł et ope virtutis ad celeſtia vo
caret . Cum ergo venerabilis dn̄i
famulos multos ī mailroſenſi mo
naſterio degens annos magnis v
tutum ſignis effulgeret trātulit eū
reuerendiſſimus abbas ipius eata
ad inſulā lindiſſarnenſiū vt ibi q̄;
fratrib; cuſtodiam diſcipline regu
laris et auctoritate p̄poſiti intima
ret et ppria accione p̄monſtraret
Nam et ip̄m locum tunc idem re=
uerendiſſim9 pariter abbatis iure
regabat. Siquidē a tempibus ibi
dem antiquis et ep̄s cū clero et ab
bas ſolebat manere cū monachis
qui tamen et ip̄i ad curam ep̄i fa=
miliariter ptinerent. Quia nimirū
aidam qui primus ei9 loci ep̄i fuit
cū monachis illuc et ip̄e monach9

aduemens monachicã ĩn eo cõuer
ſacionem inſtituit ſcribente ei reue
rendiſſimo papa gregorio quod
et ſupra poſuimus . Sed quia tua
fraternitas inquit monaſterij regu
lis erudita ſeorſum fieri non debet
a clericis ſuis in eccleſia anglorum
que nuper auctore deo ad fidẽ per
ducta eſt hanc debet conuerſacionẽ
inſtituere que inicio naſcentis ec
cleſie fuit patribus noſtris ĩ q̃bus
nullus eorum ex hijs que poſſide
bant aliquit ſuũ eſſe dicebant ſed
erant eis omnia cõmunia.

Ex hinc cudbrech creſcẽtibꝫ
meritis religioſe intencio
nis ad anachorice quoqꝫ contẽpla
cionis que diximus ſilencia ſecreta
ꝑuenit. Verum quia de vita illius
et virtutibꝫ ante annos plures ſuf
ficienter et verſibus eroicis et ſim
plici oracione conſcripſimꝰ. Hoc
tñ ĩ p̃ſenti cõmemorare ſatis ſit qd̃
additurus inſulam ꝓteſtatus ẽ fra
tribus dicens. Si m̃ diuina gr̃a ĩ
loco illo donauerit vt de ope ma
nuũ mearũ viuẽ queam libens ibi
morabor ſin alias ad vos citiſſime
deo volente reuertar. Erat aũt lo
cus et aqua ꝓrſus et frugibꝫ et ar
boribus in ops ſed et ſpirituũ ma
lignorũ frequencia humane habi
cione minus ac comodus ſed ad
votum viri dei habitabilis ꝑ omĩa
factus eſt . Siquidẽ ad aduentum
eius ſpiritus receſſerunt maligni .
Cum aũt ip̃e ſibi ibidem expulſis
hoſtibus manſionem anguſtã cir
cũuallante aggere et domus in ea
neceſſarias iuuante frm̃ manu id ẽ
oratõnum et habitaculũ cõmune
conſtruxiſſet . Juſſit fratres in eiuſ
dem habitaculi pauimento voueã
facere. Erat aũt tellus duriſſima et
ſaxoſa cui nulla oĩo ſpes vene fon
tane videretur in eſſe. Quod dum
facerent ad fidẽ et p̃ces famuli dei
alio die aqua plena inuenta eſt que
vſqꝫ ad hanc diem ſufficientẽ cunc
tis illo aduenientibꝫ gracie ſue ce
leſtis copiam miniſtraret . Sed et
ferramenta ſibi ruralia cum frumẽ
to afferri rogauit quod dum p̃pa
rata terra tempe cõgruo ſeminaret
nil oĩo nõ dico ſpicarũ ſed ne her
be quidẽ ex eo germinari vſqꝫ ad
eſtatis tempa contigit . Vnde viſi
tantibus ſe ex more fratribus hor
deum iuſſit afferri ſi forte vel natu
ra ſoli illius vel voluntas eſſet ſup
ni largitoris vt illiꝰ frugis ibi po
cius ſeges oriretur. Quod dũ ſibi
allatum vltra omne tempus ſeren
di vltra omnem ſpem fructificandi
eodẽ in agro ſereret. Mox copioſa
ſeges exorta deſiderata ꝓprij labo
ris dei refeccionem p̃bebat . Cum
ergo ibidẽ multis annis deo ſolita
rius ſeruiret tanta autẽ erat altitu
do aggeris quo manſio eius erat
vallata vt celum tm̃ extra cuius in
troitum ſinebat aſpicẽ poſſet . Cõ
tigit vt congregata ſinodo nõ par
ua ſub p̃ſencia regis egfridi iuxta
fluuiũ alne ĩ loco q̃ dicitur ad tui
firdi quod ſignificat ad duplex va
dum . Cui beate memorie theodorꝰ
archieps p̃ſidebat vnanimo oĩum
conſenſu ad epiſcopatum eccleſie

lindiſfarnenſis eligeretur. Qui cū
multis legatorijs ac litteris ad ſe
p̄miſſis nequaq̄ ſuo monaſterio
poſſet erui. Tandē rex ip̄e p̄fatus
vno cum ſanctiſſimo antiſtite tru-
muine necnō et alijs religioſis ac
potentibus viris inſulam nauiga-
uit. Conueniunt et de ipſa inſula
lindiſfarnenſi in hoc ip̄m multi de
fratribus genu flectunt omnes ad
iurant p diuini lacrimas fundunt
obſecrāt donec ip̄m q̄ȝ lacrimis ple
num dulcibus extrahunt latebris
atq̄ȝ in ſinodum pertrahunt. Qui
dum perueniret quamuis multū re-
nitens vnanima cunctorū volunta
te ſuperatur atq̄ȝ ad ſuſcipiendū ep̄a
tus officium collū ſubmittere con-
pellitur. Eo maxime victus ſermo
ne quod famulū dei boiſil cū men-
te p̄phetica cuncta que ei eſſent ſup
ventura patefaceret antiſtitē q̄ȝ eū
futurum eſſe p̄dixerat. Nec non
ſtatim ordinatō decreta ſed p acta
hieme que iminebat i ip̄a ſolemp
nitate paſchali cōpleta eſt eboraci
ſub p̄ñcia p̄fati regis egfridi con-
uenientibus ad conſecratōnem ei⁹
vij. ep̄is in quibus beate memorie
theodorus p̄matum tenebat. Elect⁹
eſt aūt primo in ep̄atum haguſtal
denſis eccleſie pro trumberecto qui
ab ep̄atu fuerat depoſitus. Sȝ qm̄
ip̄e plus lindiſfarnenſi eccleſia in q̄
cōuerſatus fuerat dilexit p̄fici pla-
cuit vt eata reuerſo ad ſedē eccleſie
haguſtaldenſis cui regendo primo
fuerat ordinatus cutbrecht eccleſie
lindiſfarnenſis gubernacula ſuſci-
peret. Qui ſuſceptum ep̄atus gra
dum ad imitatōnem beatorū apo-
ſtulorū virtutū ornabat opibus.
Cōmiſſam nāq̄ȝ ſibi plebem et ora
tōnibus ptegabat aſſiduis et am-
monicionibus ſaluberrimis ad ce
leſtia vocabat et qd̄ maxime docto
res iuuare ſolet ea que agenda do
cebat ip̄e prius agendo p̄monſtra
bat. Erat quippe ante omnia diui
ne caritatis igne feruidus pacien-
cie virtute modeſt⁹ oracionū deuo-
tōnū ſolertiſſime vite intentus affa
bil' oībus qui ad ſe conſolacionis
gracia veniebant. Mode ip̄m quo
q̄ȝ oracionis loco ducens ſi ifirmis
fratribus opem ſue exhortacionis
tribueret. Sciensq̄ȝ qui dixit. Dili-
ges dominū deum tuū. Dixit et di
liges p̄ximū. Erat abſtinencie caſti
gacione inſignis erat gracia con-
punctōnis ſemper ad celeſtia ſuſpē
ſus. Duobus aūt āniis in ep̄atu p
actis repeciit inſulā ac monaſteriū
ſuū diuio āmonitus oraculo q̄ȝ di
es ſibi mortis vel vite magis illi⁹
que ſola vita dicenda eſt iam appi
aret introitus ſicut ip̄e quoq̄ȝ tpe
eodē nonullis ſed verbis obſcurio
ribus que tñ poſtmodū manifeſte
intelligerentur ſolita ſibi ſimplicita
te pandebat quibuſdā aūt hoc idē
etiā manifeſte reuelabat. Erat aūt
p̄ſbiter vite venerabilis noīe heire
brecht iam dudū viro deo ſpirita
lis amicicie federe copulatus qui i
inſula ſtagni illi⁹ pgrandis d̄ quo
deruuentōis fluuij primordia erū-
punt vitam ducens ſolitariā annis
ſingulis eum viſitare et monita p
petue ab eo ſalutis audire ſolebāt

Hic cum audiret eũ ad ciuitatem
lugubaliam deueniſſe venit ex mo-
re cupiens ſalutaribꝰ eiꝰ exhortatõi
bus ad ſupna deſideria magis ma-
giſqꝫ accendi. Qui dum ſeſe alter-
utrum celeſti vite poculis debria
rent dixit inter alia ãtiſtes. Meme
to frater herebert vt mõ quitquid
opus habes me interroges mecũqꝫ
loquaris. Poſtq̃ em abinuicẽ di
greſſi fuerimꝰ non vltra nos in hoc
ſeculo carnis obtutibꝰ inuicẽ aſpi-
ciemus. Certus ſum nãqꝫ quia tẽ
pus mee reſolutõis inſtat et velox
eſt depoſitõ tabernaculi mei. Qui
hec audiens ꝓuolutus eſt eiꝰ veſti-
gijs et fuſis cum gemitu lacrimis.
Obſecro inquit ꝑ dominũ ne me
deſeras ſed tui memor ſis fideliſſi-
mi ſodalis rogeſqꝫ ſupernã pieta-
tem vt cui ſimul in terris ſeruiuimꝰ
ad eiꝰ videndum graciã ſimul trã-
ſeamus ad celos. Noſti eĩ qꝫ ad
tui oris impiũ ſemp viuere ſtudui
et quitquid ignorancia vel fragili
tate deliqui eaqꝫ ad tua voluntatis
examen mox emendare curaui. In
cubuit pcibꝰ antiſtes ſtatimqꝫ edoc
tus in ſpiritu impetraſſe ſe quod
petebat a domino. Surge inquit
frater mi et noli plorare ſꝫ gaudio
gaude quia quod rogauimus ſup
na nobis clemencia donauit. Cuiꝰ
ꝓmiſſi et ꝓphetice veritatẽ ſeq̃ns
rerum aſtruxit euentus quia et di-
gredientes abinuicem non ſe vlt̃
corpaliter viderunt ſꝫ vno eodẽqꝫ
die hoc eſt xiij. kl'arũ aprilis egre
dientes ecorpe ſpiritus eorũ mox
beata inuicem viſione coniũcti ſũt
atqꝫ angelico miniſterio pariter ad
regnũ celeſte trãſlati. Sꝫ herebrect
diutina prius infirmitate decoqui
tur illa vt credibile eſt diſpenſatõe
dominice pietatis vt ſi qui minus
haberet meriti a beato cudberecto
ſuppleret hoc caſtigans longe egri
tudinis dolor q̃tenꝰ eq̃tꝰ grã ſuo in
terceſſori ſic vno eodẽqꝫ tpe cũ eo
dẽ corpe egredi ita etiã vna atqꝫ indiſ
ſimili ſe de ꝑpetue beatitudinis me
ruiſſet recipi. Obijt autẽ pater re-
uerendiſſimus in inſula farne mul
tum depcatus fratres vt vbiquoqꝫ
ſepeliretur vbi non ꝑuo tempore
ꝑ domino militaretur. Attñ tandẽ
eorum pcibus victus aſſenſũ dedit
vt ad inſulam lindiſfarnenſiũ rela-
tus in eccleſia deponeretur. Quod
dũ factũ eſſet epatum eccleſie illiꝰ
anno vno ſeruabat venerabilis an
tiſtes vilfrid donec eligeretur qui
ꝓ cudberecto antiſtes ordinari debe
ret. Ordinatus eſt autẽ poſt hec ead
breet vir ſciencia ſcripturarũ diuĩa
rũ ſimul et pceptorum celeſtiũ ob
ſeruancia ac maxime elemoſinarũ
opatõne inſignis ita vt iuxta legẽ
omnibus annis decimam nõ ſolũ
quadrupedũ verũ etiã frugũ oim
atqꝫ pomorũ necnon et veſtimen-
torum ptem pauperibus dedit.

Volens autem lacius demon
ſtrare diuĩa diſpenſatõ q̃n
ta in gloria vir domini cudberect
poſt morte viueret cuius ante mor
tem vita ſublimis crebris etiam mi
raculorum patebat indicijs. trans
actis ſepulture eiꝰ annis xj. immiſit

animo fratrū vt tollerent oſſa illi⁹
Qui more mortuorū conſumpto
iam et impuluerē redacto corpore
reliquo ſicca inueniēda putabāt
atq̧ in nouo recondita loculo ī eo
dem quidē loco ſed ſupra pauimē:
tum digne veneratōis gracia lo:
carent. Quod dum ſibi placuiſſe
eadberecto antiſtite ſuo referrent ā
nuit conſilio eorum iuſſitq̧ vt die
depoſicionis eius hoc facere memi
niſſent. Fecerunt autē ita. Et ape:
rientes ſepulchrū inuenerūt corp⁹
totum quaſi adhuc viueret ītegrū
et flexibilibus artuū cōpaginibus
multo dormienti quam mortuo ſi
mili⁹. Sed et veſtimenta omnia q̄:
bus indutus erat non ſolum inte:
merata verum etiā priſca nouitate
et claritudine miranda parebant.
Qd̄ vbi videre fratres nimio mox
timore perculſi feſtinauerunt refer
re antiſtiti que inuenerant. Qui
tum forte in remociori ab eccleſia
loco refluis vndiq̧ pelagi fluctib⁹
cinctus ſolitari⁹ manebat. In hoc
etenim ſemper quadrageſime tp̄s
agere in hoc quadrageſimo an̄ do:
minici natalis dies in magna con
tinencie oratōis et lacrimarū deuo
cione tranſigere ſolebat. In quo
etiā venerabilis p̄deceſſor eius cud
berecht priuſq̄ ī inſulam farne pe:
teret aliquādiu ſecreti⁹ domino mi
litabat. Attulerunt ei et partē īdu
menti que corpus ſanctū ābierūt
que cum ille et munera ḡtanter ac
ciperet et miracula libenter audiret.
Nam et ip̄a idumenta quaſi p̄ris
adhuc corpi circūdata miro deoſ:
culabatur effectu. Noua inquit in
dumenta corpi p̄ hijs que tuliſtis
circumdate et ſic reponite in archā
q̄ paraſtis. Scio āt certiſſime qd̄
nō diu vacu⁹ remanebit loc⁹ ille q̄
tanta miraculi celeſtis gratia ſacra
tus eſt. Et quam beatus eſt cui in
eo facultatē quieſcendi domin⁹ to:
ti⁹ beatitudinis auctor atq̧ largitor
preſtare dignabitur. Nec et hui⁹
modi plura vbi multis cum lacri:
mis et magna cōpunctōe antiſtes
lingua etiam tremente compleuit.
Fecerunt fratres vt iuſſerat et inuo:
lutum nouo amictu corpus noua
q̧ in theca reconditum ſupra paui
mentum ſanctuarij poſuerūt. Nec
mora deo dilect⁹ antiſtes eatberecht
morbo correptus eſt acrebro ac p̄
dies creſcente multumq̧ ingraue:
ſcente ardore languoris nō multo
poſt id ē nonas maias etiā ip̄e mi:
grauit ad dominū. Cuius corpus
in ſepulchro benedicti patris cudbe
recti ponentes appoſuerunt deſup
archā in qua incorrupta eiuſdē pa:
tris membra locauerunt. In quo
etiā loco ſigna ſanitatum aliquot
dies facta meritis amborū teſtimo
niū ferūt. E quibus aliqua in libro
vite illi⁹ olim memorie mandaui⁹
Sed et in hac hiſtoria q̄dā q̄ nos
nup audiſſe contigit ſup adicere
cōmodum duximus

Erat in eodē monaſterio fr̄
quidem noīe baldudegn.
tempe non pauco hoſpitū
miniſterio deſeruiens qui nūc vſq̧
ſup eſt. teſtimoniū habens ab omī
bus fratrib⁹ cūctiſq̧ ſuperuenientib⁹

hoſpitibꝫ quod vir eſſet multe pie
tatis ac religionis. Inũctoqꝫ ſibi
officio · ſupne tñ mercedis grã ſub
ditus . Hic cũ quadã die lenas ſi:
ue ſagas quibus ĩ hoſptale vteba:
tur · ĩ mari lauaſſet · rediens domũ
repentina medio itiné moleſtia tac
tus · ita vt corruens in terrã · et aliq̃
diu pnꝰ iacens · vix tandẽ reſurgét
Reſurgens aũt ſenſit dimidiã cor
pis ſui ptẽ · a capite vſqꝫ ad pedes ·
paliſis lãguore deṕſſam. Et max
ime cum labore baculo innitens ·
domum puenit . Creſcebat morbꝫ
paulatim · et nocte ſupueniente g̃:
uior effectus eſt · ita vt die redeunte
vix ipẽ p ſe exurgere aut incedere
valeret. Quo affectus in cõmodo ·
concepit vt illi mente conciliũ · vt
ad eccleſiam quoquo modo poſſet
pueniens · intraret ad cumbã reue
rendiſſimi patris cudberecti · ibiqꝫ
genibus flexis · ſupplex ſuperna pie
tatẽ rogaret · vt vł ab huiuſcemõi
languore ſi hoc ſibi vtile eſſet libe:
raretur · vel ſi tali moleſtia diucius
caſtigare diuina puidente grã op
teret · pacienter dolorem ac placida
mente ſuſtinere illatum. Fecit igi:
tur vt animo diſpoſuerat et ĩ becil
les artus baculo ſuſtentans · intra:
uit eccleſiam · ac pſternens ſe ad cor
pus viri dei · pia intencione p eius
auxiliũ dominũ ſibi fieri ꝓpicium
p̃cabatur · atqꝫ inter p̃ces velut ĩ ſo:
porem ſolutus ſenſit · vt ipẽ poſtea
referre erat ſolitus · quaſi magnam
latãqꝫ manũ · caput ſibi in pte qua
dolebat tetigiſſe · eodẽqꝫ tactu ĩ illã
q̃ languore p̃ſſa fuerat corpis ſui

ptem · paulatim fugiente dolore ac
ſanitate ſubſequente · ad pedes vſqꝫ
ptranſiſſe. Quo facto mox euigi
lans ſaniſſimꝰ ſurexit · ac p ſua ſani
tate domino gracias referẽs · quid
erga ſe actum eſſet fratribꝫ indica
uit. Cunctiſqꝫ congaudentibus ad
miniſteriũ quod ſollitus exhibere
ſolebat · quaſi flagello pbante caſti
gacior rediit . Sed et indumenta
quibꝫ deo dicatum corpus cudbe:
recti · vel viuũ ãtea · vel poſtea defũc
tum veſtierant · etiã ipa a gracia cu
randi non vacarunt · ſicut in volu
mine vite et virtutum eius quiſqꝫ
legerit inueniet ·

Hec ſilencio p̃tereũdum · qd
ante trienniũ p reliquias eꝰ
factum · nup michi p ipm
in quo factum eſt fratre innotuit ·
Eſt aũt factum in monaſterio · qd
iuxta amnẽ deacore cõſtructũ ab
eo cognomẽ accepit · cui tũc vir re:
ligioſus ſuidberecht · abbatis iure
p̃fuit. Erat in eo quidã adoleſcens
cui tumor deformis · palpebrã ocu
li fedauerat · qui cũ p dies creſcens
oculo interitũ minaretur · curabãt
medici hũc appoſitis pigmentorũ
fomentis emolire · nec valebant q̃
dam · abſcidendã eſſe dicebant · alii
hoc fieri metu maioris picculi veta
bant. Cũqꝫ tempe non pauco frat
p̃fatus tali incomodo laboraret · ne
qꝫ ĩ immenſo oculo exiciũ humana
manus curare valeret · qui p dies
auguſcẽt. Contigit aũt ſubito di:
uine pietatis gracia · p ſanctiſſimũ
patris cudberecti reliquias ſanari ·
Nam qñ fratres ſui corpus ipſiꝰ

poſt multos ſepulture ānos i cor-
ruptum reciperunt · tulerūt ptim de
capillis · quā more reliquiarū ro-
gantibus amicis · dare vel oſtendere
in ſignū miraculi poſſent . Harū
pticulam reliquiarū eo tempe ha-
bebat penes ſe quidā de pſbiteris
eiuſdē monaſterij nomie thridred
qui tunc ipius monaſterij abbas ē
Qui cū die quadam ingreſſus ec-
cleſiam aparuiſſet thecā reliquiarū
vt porcionem earū roganti amico
pſtaret · contigit et ipm adoleſcen-
tem cui oculus languebat i eadem
tunc eccleſia ad eſſe . Cūqȝ pſbiter
porcionē quantā voluit amico de
diſſet · reſiduū dedit adoleſcente · vt
ſuo in loco reponeret . At ille ſalu
bri inſtinctu admonitus · cum acce-
piſſȝ capillo ſancti capitis appoſuit
palpebre languenti · et aliquā diu
tumorem illum in feſtum horū ap
poſitōne cōprimere ac molire cu-
rabat . Quo facto reliquias vt iuſ
ſerat ſua i theca recondidit · credens
ſuū oculū capillis viri dei quibus
attactus erat ocius eſſe ſanandum
Neqȝ em̄ eū ſua fides fefellit . Erat
em̄ vt referre eſt ſolitus tūc hora cir
cite ſecunda diei . Sed cum alia q̄ȝ
dies illa exigebat · cogitaret et fa-
ceret imminente hora ipius diei ſex
ta · repente contigens oculū ita ſa-
num cum palpebra inuenit ac ſi m̄
vmq̄ȝ i eo deformitatis ac tumoris
apparuiſſet ·

Explicit liber quartus hiſtoȝe gē
tis anglorū
Incipiunt capitula libri quinti hi
ſtorie gentis anglorū

Vt odiluat ſucceſſor cudberechti in
arhorica vita laborantibus in ma
ri fratribus tempeſtatē orando ſe-
dauerit i ·
Vt eps iohannes mutum benedi-
cendo curauerit ij
Vt idē puerū comitis orādo amor
te reuocauerit iij
Vt puellā languentem orando ſa-
nauerit iiij ·
Vt coniugē comitis infirmam aqȝ
benedicta curauerit v ·
Vt clericum ſuū cedendo contritū
aque orando ac benedicēdo a mor
te reuocauerit vj
Vt ceadualla rex occidentaliū ſaxo-
num baptizandus romam venerit
ſed et ſucceſſor eius i eadē beatorū
apoſtulorū limina deuotus aderit
· vij ·
Vt theodoro defuncto archiepat⁹
gradum berctualdo ſuſcepit et inter
plurimos quos ordinauit etiā to-
biam virum doctiſſimū hrofenſi ec
cleſie fecerit antiſtitem viij
Vt ecberect vir ſanct⁹ ad p̄dicādū
i germania venire voluerit nec vo
luerit porro imidberect aduenerit
q̄dē ſi q̄ nec ipe aliq̄t pfeciſſet rur
ſus ibibernia vn̄ venerat redierit · ix
Vt vilbrord in ferſiam predicans
multos ad xp̄m conūterit et ſocij
eius heualt ſint martirum paſſi x
Vt viri venerabilis ſeuidberect in
brittaniis vilbrord rome i ferſiā
ordinati epi xj ·
Vt quidam in puincia nordāhim
brorū a mortuis reſurgens multa

et tremendā et deſideranda que vi-
derat narrauerit xij·
Vt ea contra alter ad mortem ve-
niens oblatum ſibi a demonib9 co-
dicem ſuo viderit peccatorū xiij·
Vt item alius moritur9 deputatū
ſibi apud inferos locum penarum
viderit xiiij
Vt plurime ſcottorū eccleſie inſtā-
te adamnoano catholicū paſcha ſuſ-
ceperit atq idem librū de locis ſanc
tis ſcripſerit xv·
Que in eodem libro de loco domi-
ce neceſſitatis paſſionis et reſurec-
cionis cōmemorauerit xvj
Que item de loco aſcenſionis dñi
ce et ſepulchris patriarcharū xvij
Vt auſtrales ſaxones epm accepe-
rint eatberectū et ellan occidentales
danielem et ealdhelmū et de ſcrip
tis euſdē eadhelmi xviij·
Vt coendred merciorū et offa orie
altium ſaxonū rex in monachico
habitu rome vitam finierint et de
vita vel obitu vilfridi epi xix·
Vt religioſo abbati hadriano albi
nus vilfrido in epatum acra ſucceſ
ſerit xx·
Vt ceolfrid abbas regi pittorum
architectos eccleſie ſimul et epl'is d
catholica paſcha vel tonſura miſe-
rit xxj·
Vt venſes monachicū ſubiectis ſi-
bi monaſterijs canonicum pdicāe
ebcberecto celebrare paſcha receperūt
xxij
Quid ſit in preſenti ſtatus gentis
anglorū brittanie tocius xxiij
Recapitulatō chronica toci9 opis
et d pſona auctoris xxiiij

Incipit liber quintus hiſtorie gē
tis anglorū

Capitulū j

Succeſſit viro do
mini cutberech
to in exercenda
vita ſolitaria q̄
in inſula farne
ante epatus ſui
tēpora gerebat
vir venerabilis oidiualdo qui mul
tis annis in monaſterio quod di-
citur inhripū acceptum pſbiterat9
officium condignis gradu ipe cō-
ſecrabat actibus. Cuius vt me
ritum vel vita qualis fuerit clareſ-
cat cercius. Vnum eius narro mi
raculum quod michi vnus e fratri
bus ꝓpter quos et in quib9 patra-
tum eſt ipe narrauit· videlicet gud
frid venerabilis xpi famulus· et p
ſbiter qui etiā poſtea fratribus ei9
dem eccleſie lindiſfarnenſis· in qua
eſt abbatis iure pfuit. Venit igit
cum duobus fratribus alijs ad in
ſulam farne ·loqui deſiderans cum
reuerendiſſimo patre oidualdo. Cū
qz allocucione eius refecti· benedic
cione petita domum rediremus· ec
ce ſubito poſitis nobis i medio ma
ri interrupta eſt ſerenitas qua vehe
bamur· et tanta irruit tāqz fera tē-
peſtatis hyemps· vt neqz velo neqz
remigio quicq pficere neqz aliud
quam mortem ſperare valeremus·
Cum diu multū cū vento pelago
qz fruſtra certantes· tādem p9 terga
reſpiceremus ſi forte vel ipam d q̄
egreſſi eramus inſulam aliquo co-
namine repetere poſſim9· inuenim9

nos vndiqꝫ ōſūꝑari tempeſtate ꝓ
cluſos·nullamqꝫ ſpem nobis ī no:
bis reſtare ſalutis. Vbi aūt longiꝰ
viſum leuauimꝰ·vidimus in ipa ī
ſula farne·egreſſū de latibulis ſuis
amantiſſimū deo patrem oidilual
dum iter noſtrum inſpicere. Audi
to etenim fragore ꝓcellarum ac fer
uentis oceani· exierat videre quid
nobis accideret. Cumqꝫ nos in la:
bore ac diſperacione poſitos cer:
neret·flectebat genua ſua ad patrē
domini noſtri iheſu xp̄i pro noſtra
uita et ſalute ꝓ̄caturus. Et cū ora:
cionem compleret·ſimul tumida e
quora placauit a deo·vt ceſſante ꝑ
omnia ſeuicia tempeſtatis·ſecundi
nos venti ad terram vſqꝫ ꝑ plana
maris tegra comitarentur. Cumqꝫ
euadentes ad terrā·nauiculā quoqꝫ
noſtram abundis exporteremus·
mox eademqꝫ noſtri gracia modi:
cum ſiluerat tempeſtas rediit·et to
to illo die multum fuere non ceſ:
ſauit·vt palam daretur itelligi ex
modica illa que ꝓuenerat interca:
pedo quietis. ad uiri dei preces nr̄e
euaſionis gracia donatus ē. Man
ſit itaqꝫ idem vir dei in inſula farne
xii. annis ibidēqꝫ defunctus ſed in
inſula lindiſfarnenſi iuxta ꝓ̄fectorū
corpora ep̄orum ī eccleſia ſancti pe
tri apoſtoli ſepultus eſt. Geſta vo
ſunt hec temporibꝫ alfridi regis q̄
poſt fratrem ſuū egfridū genti nor
danhimbrorum decem et octo ān̄is
prefuit

Capitulū·ii·

Quiꝰ regni principio defunc
to eata ep̄o·iohannes vir
ſanctus haguſtaldenſis eccleſie ꝓ̄ſu
latum ſuſcepit·de quo plura virtu
tum miracula· qui eum familiarit̄
nouerunt dicere ſolent·et maxime
vir reuerendiſſimus ac veraciſſimꝰ
berechum diaconus quondā eius·
nunc autē abbas monaſterii quod
vocatur inderauuda id eſt deorum
equibus aliqua memorie tradere
comodum duximus. Eſt manſio
quedam ſecrecior nemore raro et
vallo circūdata·non longe ab ha
guſtaldenſe eccleſia·id eſt unius fer
me miliarii et dimidii ſpacio inter
fluēte thino amne ſeparata·habēs
cimiterium ſancti michahelis arch
angeli ī qua vir dei ſepiꝰ vbi oppor
tunitas arridebat temporis·et max
ime in xl·manere cum paucis·atqꝫ
oratōnibus ac leccioni quietꝰ opā
dare conſueuerat. Cumqꝫ tempore
quodam incipiente xl·ibidem man
ſurus aduenirent·iuſſit ſuis querere
pauperem aliquit·maiore infirmita:
te vel inopia grauatum·quē ſecum
habere illis diebus ad faciendā ele
moſinam poſſent·ſic eīn ſemꝑ facē
ſolebat. Erat autē in villa non lon
ge poſita·quidam adoleſcēs mutꝰ
ep̄o notus nam ſepius ante illum
ꝑcipiente elemoſine graciam venē
conſueuerat·qui ne vnū quidē ſer
monem vnq̄ ꝓfari poterat. Sed
et ſcabiem tantam vt furfores ha:
bebat in capite·vt nil vnq̄ capillo
rum eius ī ſuperiore parte capitis
naſti valerent. Tamē ī circuitu hor
ridi crines ſtare videbātur. Hunc
ergo adduci ꝓ̄cepit ep̄s·et ei in cō:
ſemptis eiuſdem manſionis paruū

tuguriū fieri· in quo manens cotti
dianā ab ei ſtipendiā acciperet. Cū
q3 vna xl· eſſet impleta ſeptimana
ſequenti dominica iuſſit ad ſe itra
re pauperem· ingreſſo linguā pro
ferre exore · ac ſibi oſtendere iuſſit·
et apprehendens eum · ſignū ſancte
crucis lingue ei9 ipreſſit· q̄ ſignatā
reuocare in os et loqui illum p̄ce
pit. Dicito inquiens aliquod ver:
bum · dicito ge ge quod ē lingua
anglorum verbum affirmandi et
conſenciendi id eſt etiā. Dixit ille
ſtatim ſoluto vinclo lingue quod
iuſſerat. Addidit ep̄s nomina litte
rarum. Dicito a dixit ille a . Dici
to b dixit ille et hoc . Cūq3 ſingla
litterarū nomia dicente ep̄o reſpō:
deret addidit et ſillabas ac verba il
li dicenda proponere . Et cū oib3
conſequenter reſponderet· precepit
eum ſentencias longiores dicere ·
Et fecit neq3 vltra ceſſauit tota die
illa et nocte ſequente quantū vigi
lare potuit vt ferunt qui preſentes
fuere loqui aliquit et archana ſue
cogitatōis ac voluntatis qđ nūq̄
antea potuit alijs oſtendere infirmi
litudine illius diu claudi qui cura:
tus ab apoſtlis petro et iohāne ex
iliens· ſtetit et ambulabat et intra:
uit cum illis in templum ambulās
et exiliens et laudans dn̄m. Gau:
dens inmirū vti officiuo pedum q̄
tanto erat tempore deſtitut9. Cui9
ſanitati congaudēs ep̄s p̄cepit me
dico etiā ſanāde ſcabredini capitis
eius curam ad hibere. Fecit vt iuſ
ſerat et iuuante benedictōne ac pre
cibus antiſtites nata eſt cum ſani
tate cutis venuſte ſpecies capillo
rū . Factuſq3 eſt iuuenis limpid9
vultu et loquela pmptus capillis
pulcherrime criſpis qui an̄ fuerat
deformis paup et mut9. Sicq3 de
recepta letatus ſoſpitate offerrenti
ei etiā ep̄o vt in ſua familia manē:
di locum accipet magis domū reū
ſus eſt

¶ Capitulū ·iij·

Narrauit idem berechtun et aliud d̄ p̄fato antiſtite mi raculum qui cū reuerendiſſim9 vir vilfrid· poſt longū exiliū in ep̄atū eſſet haguſtaldenſis eccleſie recept9 et idem iohānes defuncto boſa v̄ ro m̄lte ſanctitatis et humilitatis ep̄s p eo eboraci ſubſtitut9· venerit ip̄e tempe quodam ad monaſteriū v̄ g gmū· in loco qui vocatur vetadun cui tunc hereburg abbatiſſā p̄fuit· Ubi cum veniſſemus iquit et mag no vniuerſorū gaudio ſuſcepti eſ: ſemus indicauit nobis abbatiſſa q3 q̄dā de nūo virgmū que erat filia ipius carnalis· grauiſſimo lang: uore teneretur quia flebo tomata eſt nup in brachio · et cū eſſet i ſtu dio tacta eſt infirmitate repentini doloris quo mox icreſcente magis grauatū eſt. Brachium illud vul neratum ac verſū in tumorē a deo vt vix duobus manibus circūplec ti poſſet. Itaq3 iacens in lecto pre: nimietate doloris iam moritura vi deretur· rogauit ergo ep̄m abbatiſ ſa vt intraret ad eam· ac benedicere illam dignaretur· quia crederet eā ad benedictōnē vel tactū illi9 mox melius habiturā. Interrogans aūt

ille qñ flebotomata eſſet puella et
vt cognouit quia in luna quarta.
Dixit multum inſipienter et indocte
feciſtis et luna quarta flebotoman
do. Memini beate memorie theo:
dorum archiepm dicere quia pricu
loſa ſit ſatis illius temporis flebo:
tomia qñ et lumen lune et reuma
oceani incremento eſt. Et quid ego
poſſum puel'e ſi moritura eſt facē
At ille inſtancius obſecrans p filia
quā opido diligebat. Nam et ab
batiſſam eam p ſe facere diſpoſue
rat. Tandē obtinuit vt ad lāguen
tem intraret. Intrauit ergo me ſe:
cum aſſumpto ad virginē que ia:
cebat mlto vt dixi dolore conſtric
ta et brachio intū groſſeſſente vt
nichil prſus in cubitu flexionis ha
beret. Et aſtans dixit oracionē ſup
illam ac benedicens egreſſus ē. Cū
q3 poſt hec hora cōpetente conſede:
remus ad menſam adueniens qdā
clamauit me ducens foras et ait.
Poſtulat cuenberug hoc enim erat
nomen virginis vt ocius regredia
ris ad eam. Quod dū facerē repi
illā ingrediens vultu hilariorē et
velut ſoſpiti ſimilem et dū aſſiderē
illi dixit vis petam⁹ bibē. Et ego.
Volo inqͣ et multū delector ſi po:
tes. Cūq3 oblato poculo biberem⁹
ambo cepit michi dicere quod ex
quo eps oratōnē p me benedictōe
cōpleta egreſſus eſt ſtatim meli⁹ ha
bere incipio et ſi nec dū vires pri:
ſtinas recepi dolor tñ omnis et de
brachio vbi ardencior in erat et de
toto in eo corpe velut ipo epo fo
ras eum exhortando funditus ab:

lat⁹ eſt tñ et ſi tumor adhuc ī brach
io manere videtur abeuntibus aūt
nobis inde continuo fugatū dolorē
membrorū fuga q3 tumoris horrē
di ſecuta eſt et erepte morti ac do:
loribus virgo laudes domino ſal:
uatori vna cū ceteris qui erant ſer
uis illius referebat

¶ Capitulū iiij.

Aliud quoq3 nō mltū huic
diſſimile miraculū de pfa:
to ātiſtite narrauit idē abbas dicēs
Villa erat comitis cuiuſdā que vo
cabatur puth non longe a mona
ſterio id eſt duū ferme miliū ſpa:
cio ſeparata cuius coniūx quadra:
ginta ferme dieb9 erat acerbiſſimo
languore detenta ita vt tribus ſep
timanis non poſſet de cubiculo in
quo iacebat foras efferri. Contigit
autē eo tēpe virū dei illo ad dedicā
dam eccleſie ab eodē comite vocari
Cūq3 dedicata eſſ3 eccleſia rogauit
comes eū ad prandēdū domū ſuā
ingredi rennuit eps dicens ſe ad
monaſteriū quod maxime erat re:
uerti debere. At ille obnixius pcib9
inſtās vouit etiā ſe elemoſinas pau
peribus daturū dūmodo ille dig
naretur ea die domū ſuā igrediēs
ieiunium ſoluere. Rogaui et ego
vna cum illo pmittens etiā me ele
moſinas in alimoniam iopū dare
Dum ille domū comitis pranſur⁹
ac benediccione daturus intraret.
Cumq3 hoc tarde ac difficulter im
petraremus intrauim⁹ ad reficien:
dū. Miſerat aūt eps mlieri q̄ infir
ma iacebat de aqua benedicta quā
in dedicatōnē eccleſie conſecrauerat

p vnū de hijs qui mecum venerāt fratribus ꝑcipiens vt gustandam illi daret et vbicūqȝ maximū ei do: lorem in eſſe didiciſſet de ipſa ea aqua lauaret. Quod vt factum eſt ſurrexit ſtatim mulier ſana et non ſolum ſe īfirmitate longa caré ſed et pditas dudū vires recepiſſe ſen: ciens optulit poculum epo et nobis ceptumqȝ miniſteriū nobis omib⁹ ꝓpinandi vſqȝ ad prandiū conple tum non omiſiſit ·imitata ſocrum beati petri que cum febrium fuiſſet ardoribus fatigata ad tactū man⁹ dominice ſurrexit·et ſanitate ſimul ac virtute recepta miniſtraabat·

Capitulū ·v·

Alio idē tempe vocatus ad dedicandā eccleſiam comi: tis vocabulo addi cū poſtulatū cō pleſſet miniſterium rogatus eſt ab eodē comite intrare ad vnū de pue ris eius qui acerrima egritudinis premebatur ita vt deficiente penit⁹ omniū membrorum officio iamqȝ moriturus eſſe videretur. Cui etiā loculus iam tunc erat preparatus ī quo defunctus condi deberet. Addi dit aūt vir etiā lacrimas ꝓcibus di ligeretur obſecrans vtītraret ora turus p illo quia multum neceſſa: ria ſibi eſſet vita ipſius. Crederet vero quia ſi ei manū īponeret atqȝ eū benedicere voluiſſet ſtatim me: li⁹ haberet. Jntrauit ergo illo epās et vidit eum meſtis omnibus iam morti ꝓximū ·poſitumqȝ loculum iuxta eū ī quo ſepeliendus poni de beret. Dixitqȝ oracionē ac benedixit eum et egrediens dixit ſolito cō ſolancium ſermonē. Bene conua leſcas et cito. Cumqȝ ſederent poſt hec ad menſam miſit puer ad dñm ſuū rogans ſibi poculū vini mitté quia ſitiret. Gauiſus eſt ille mul tum quod bibere poſſet miſit ei ca licem vini benedictum ab epo quē vt bibit ſurrexit continuo et veter: no infirmitatis diſcuſſo induit ſe ipē veſtimentis ſuis et egreſſus īde intrauit et ſalutauit epm et conui uas dicens quod ipē quoqȝ delecta retur manducare et bibere cū eis· Juſſerūt eū ſedere ſecū ad epulas multum gaudentes de ſoſpitate il lius ·reſidebat veſcebatur bibebat letabatur ·quaſi vnus econuiuis a gebat. Et multis poſt hec ānis vi uens ·i eadē quā acceperat ſalute ꝑ manſit. Hoc aūt miraculū memo ratus abbas non ſe pñte factum ſꝫ ab hijs qui pñtes fuerunt ſibi per hibet eſſe relatum·

Capitulū ·vj·

Neqȝ hoc ſilencio pretereūdū ꝙ famulus xpi herbed ī ſe ipo ab eo factum ſolet narrare mi: raculum. Qui tunc quidē ī illius conuerſatus nunc ī monaſterio ꝙ eſt iuxta hoſtium tini fluminis ab batis iure ꝑeſt. Vitam inquit illi⁹ quantū hominibus eſtimare fas ē· quod pñs optime cognoui·p oīa epo dignam eſſe cōpi. Sȝ et cui⁹ meriti apud internū iudicem habi tus ſit ·et ī multis alijs et ī me ipo maxime expertus ſum. Quippe qȝ ab ipo vt ita dicam mortis limite reuocans·ad viam vite ſua orone ac bñdictōe reduxit ·nā cū ꝑmeuo

adoleſcencie tempore in clero illius
degerem . legendi quidē canendiqȝ
ſtudijs traditus ſed nō adhuc aīm
pfecte a iuuenilib; cohibens illece-
bris. Contigit die quadā nos inter
agentes cū illo deueniſſe ī viā pla-
nam et amplā atqȝ curſui equorū
aptam . Ceperuntqȝ iuuenes q̄ cū
ipſo erant maxime laici poſtulare
epm vt curſu maiore equos ſuos
inuicem pbare liceret . At ille pri
mo negauit ocioſum dicens eſſe qd
deſiderabant . Sed ad vltimū mul-
torū vnanima intencione deuict⁹
facite aliquit ſi vultis ita tñ vt he
rebald ab illo ſe certamine abſtine
at. Porro ipe diligenci⁹ obſecrās
vt et ipe certandi cū illis copia da-
retur ſidebam namqȝ equo quē m̄
ipe optimū donauerat nequaq̄ im
petrare potui . At cum ſepius huc
atqȝ illuc ſpectante epo concitatis
in curſū equis reuerterentur et ipe
laſciuo ſupatus animo . Non me
potui cohibere ſi phibente licȝ illo
ludentibus me miſcui et ſimul cur
ſu equi contendere cepi. Quod dū
agerem audiui illū p⁹ tergū m̄ cū
gemitu dicentem. O quam magnū
ve facis m̄ ſic equitando . Et ego
audiens nichilo min⁹ ceptis inſtiti
vetitis . Nec mora dum feruens e
quus quod dū itineris cōcauū va-
lenciore impetu tranſiliret lapſus d
cidi. Et mox velut emoriens ſenſū
penitus motumqȝ omnem pdidi.
Erat nanqȝ in loco illo lapis terre
equalis obtectus ceſpite tenui neqȝ
vllus alter in tota illa campi plani
cie lapis inueniri poterat caſu que

euenit vel pocius diuina prouiſiōe
ad puniendā inobediencie mee cul
pam vt huc capite ac manu quam
capiti ruens ſuppoſueram tangerē
atȝ fracto pollice capitis quoqȝ iūc
tura ſolueretur. Et ego vt dixi ſimi
limus mortuo fierē. Et qȝ moueri
non poterā te tenderunt ibidē pa-
pilionē in quo iacerem . Erat aūt
hora diei circiter ſeptima a qua ad
ueſperā vſqȝ quietus et quaſi mor
tu⁹ pmanens tunc paululū reuiui-
ſco ferorqȝ domū in a ſocijs ac taci-
tus tota nocte pduro. Vomebam
autē ſanguinē eo quod et intranea
eſſent ruendo conuulſa. At eps g-
uiſſime d caſu et interitu meo dole
bat eo quod me ſpeciali diligeret
affectu. Nec voluit nocte illa iuxta
morem cū clericis ſuis mané verū
ſolus in oracione pſiſtens noctem
ducebat puigilem p mea vt reca-
ſoſpitate ſupernam pietatē ſuppli-
cās . Et mane primo igreſſ⁹ ad me
et dicta ſup me orone vocauit me
noīe meo et q̄ſi de gui ſompno exci
tatum interrogauit ſi noſſem quis
eſſet qui loquētur ad me. At ego
apiens oculos aio etiā. Tu es eps
meus amatus. Potes inquit viuē
Ego ſū. Poſſū inq̄ p orones ve-
ſtras ſi uoluerat domin⁹. Qui in
ponens capiti meo manū cū v̄bis
benedictōnis redit ad orandū . Et
poſt puſillum me reuiſens inuenit
ſedentem et iam loqui valentē . Ce
pitqȝ me iterrogare diuio vt mox
patuit āimonitus inſtinctu an me
eē baptizatū abſqȝ ſcrupulo noſſē
Cui ego abſqȝ vlla me ſi dubitate

ſcire reſpondi quod ſalutari fonte in remiſſione peccatorū eſſem ablutus et nomē preſbiteri a quo me baptizatum nouerā dixi. At illi ſi ab hoc inquit ſacerdote baptizatus es. nō es pfecte baptizatus. Nouit namqȝ eum et quia cū eſſet pſbiter ordinatus nullatenꝰ ꝓpter ingenii tarditatem potuit cathecizandi vel baptizandi miniſteriū diſcē. Propter quod et ipe illum ab huiꝰ pſūpcione miniſterij quod regulariter implere nequibat oio diſceſſare pcepi. Quibus dictis eadē hora me cathecizare ipe curauit. Factumqȝ eſt vt ex ſufflanteqȝ illo ī faciē meā confeſtim me meliꝰ habere ſentirē. Vocauit aūt medicum et diſſolutā michi enucranu iūcturā cōponere atqȝ alligare iuſſit. Tātūqȝ mox acceptа eius benedictōne conualui vt in craſtinū aſcendens equū cū ipſo iter in aliū locum facerē. Nec multo poſt plene curatus vitali etiam vnda pfuſus ſum. Manſit aūt in epatu ānis xxxiij. et ſic celeſtia regna conſcendens ſepultus eſt in porticu ſancti petri in monaſterio ſuo quod dicitur inſillia derorū anno ab incarnacione dominica d. cc. xxi Nam cum pmaiori ſenectute miꝰ epatui āminiſtrando ſufficeret ordinato ī epatum eburacenſis eccleſie vilfrido pſbitero ſuo ſecedit ad monaſterium pfatū ibiqȝ vitā deo digna conuerſacione conpleuit

Capitulū vij.

Anno aūt regni alofridi tercio. cedulla rex occidētaliū ſaxonū cum genti ſue duobꝫ ānis ſtrēnuiſſime pfſet relicto imperio ꝓpter dnm regnūqȝ ppetuū venit romam. Hoc ſibi glorie ſingularis deſiderans adipiſci vt ad limina beatorum apoſtolorū fonte baptiſmatis ablueretur in quo ſolo didigerat generi humano patere vite celeſtis introitum ſimul etiā ſperās quia mox baptizatus carne ſolutꝰ ad eterna gaudia mūdus trāſiret. Quod vtrūqȝ vt mēte diſpoſuerat domino adiuuante completum eſt Etenim illo pueniens pontificatū agenter ſergio baptizatꝰ ē die ſancto ſabbati paſcalis āno ab īcarnacione domini d. c. lxxxix. et ī albis adhuc poſitus languore correptꝰ xij. kł. maiarū die ſolutus a carne et beatorū eſt regno ſociatus in celis. Cui etiā tpe baptiſmatis papa memoratꝰ petri nomē impoſuerat ut beatiſſimi apoſtolorū pncipi ad cuius ſacratiſſimū corpus a finibꝫ terre pio ductꝰ amore venerat etiā nominis ipus conſorcio iungeretur. Qui in eiuſqȝ eccleſia ſepultꝰ eſt et iubente pontifice epithaphiū in eius monumento ſcriptum in quo et memoria deuocionis ipſius fixa pſecula maneret et legentes q̄qȝ ł audiētes exēplū facti ad ſtudiū religionis accederet. Sciptum eſt ergo hoc modo. Culmē opꝰ ſobolē pollencia regna triūphos. Exuuias proceres menia caſtra dapes. Queqȝ patrū virtus et que cōgeſſerat ipe. Cedual armipotens liqt amore dei. Vt petrū ſedemqȝ petri rex cernēt hoſpes. Cuiꝰ fōte meras ſumeret almas aq̄s. Spendificūqȝ

iubar radianti carpet hauſtu. Ex
q̃ viuificꝰ fulgor vbiqꝫ fluit Percι
piensqꝫ alacer rediuiue p̃mia vitẽ
Barbaricã rabiem nomẽ et inde
ſuũ. Conuerſus conuertit ouans
petrũqꝫ vocari. Sergius antiſtes
iuſſit vt ipe pater. Fõte renaſcẽtis
quem xp̃i gracia purgans. Proti
nus ablutũ vexit in arce poli. Mi
ra fides regis clemencia maxia xp̃i
Cuius con ſiliũ nulliꝰ adire poteſt
Soſpes enĩ veniens ſũmo ex orbe
brittani. Per varias gentes p fre
ta p qꝫ vias. Vrbem romulã vidit
templumqꝫ verendum. Aſpexit pe
tri miſtica dona gerens. Conditus
inter oues xp̃i ſociabilis ibit. Cor
pe nã tumulũ mente ſupna tenet
Cõmutaſſe magis ſceptrorũ ĩſig
ma credas. Quem regnũ xp̃i pro
meruiſſe vides. Hic depoſitus ẽ ce
dual qui et petrus. Rex ſaxonum
ſub die xij. kł. maiarũ. Indicione
ſecunda qui vixit annos plus miꝰ
xxx Imparante domio iuſtinano
piiſſimo auguſto anno etiam iiij.
Pontificatum tenente apoſtolico
viro dño ſergio papa ãno ij. Ab
eunte autẽ romã ceddualla ſucceſſit
ĩ regnũ hun de ſtirpe regia q̃ cum
xxxvij. annis impiũ tenuiſſet gen
tis illius et ip̃e relicto regno ac iu
uenioribꝫ cõmendato ad limĩa bea
torum apoſtolorũ gregorio ponti
ficatum tenente pfectus ẽ. Cupiẽs
inuicinia locorũ ſanctorũ ad tẽpus
pegrinari in terris quo familiariꝰ
a ſanctis recepi mereatur in celis.
Quo hijs temporibꝫ plures de gen
te anglorũ nobiles ignobiles lai
ci clerici viri ac femine certatim fa
cere conſueuerũt.

Capitulũ viij.

Anno autẽ poſt hunc quo
ceddualla rome defunctꝰ eſt
pxĩmo. id eſt d. c. xc. incarnatõnis
dominice. theodorus beate memo
rie archiep̃s ſenex et plenus dierũ
id ẽ ãnorũ lxxxviij. defunctꝰ ẽ. Quẽ
ſe nũm ãnorũ fuiſſe habiturũ ipe
iam dudũ ſomnii reuelatõne doctꝰ
ſuis p̃dicere ſolebat. Manſit aũt in
ep̃atu annis xxij. ſepultuſqꝫ eſt in
eccleſia ſancti petri. ĩ qua oĩm ep̃o
rum doruernenſium ſunt corpora
depoſita. De quo vna cum conſor
tibus iſdẽ ſui gradus. recte et vera
citer dici poteſt. quia corpa ip̃orũ
in pace ſepulta ſunt. et nomen eorũ
viuet in generatõne et generatões
Vt enĩ breuiter dicã tantũ pfectꝰ
ſpiritalis tpe p̃ſulatus illius ãglo
rum eccleſie quantum nũq̃ antea
potuerat ceperunt cuius perſonam
vitã virtutẽ et obitum epithaphiũ
monumenti. ip̃us verſibꝫ heroicis
xxx. et quatuor palã ac lucide cũc
tis illo venientibꝫ pandit. Quorũ
primi ſunt hij. Hic ſacer intumba
pauſat cum corpe p̃ſul. Quẽ tunc
theodorum lingua pelaſga vocat.
Princeps pontificũ felix ſummuſqꝫ
ſacerdos. Limpida diſcipulis dog
mata diſſerũt. vltimi aũt hij. Nãqꝫ
diẽ nonam decimã ſeptemB habe
bat. Cum carnis clauſtra ſpiritus
egreditur. Alme noue ſcandens fe
lix conſorcia vite. Quibus ange
licis iunctus in arce poli

Capitulũ ix.

Succeſſit autem theodoro ī
epatu berechualo qui erat
abbas ī monaſterio q̄ iux
ta hoſtiū aquilonare fluminis gen
lade poſitum racuulfe nūcupatur.
Vir et ipſe ſciencia ſcripturarū im
butus ſed et eccleſiaſticis ſimul ac
monaſterialibus diſciplinis ſūme
inſtructus tā et ſi de p̄deceſſori ſuo
minime cōparandus. Qui elect⁹ eſt
quidē in epatum anno dominice ī
incarnacionis ſexcenteſimo nona:
geſimo ſcd̄o die p̄mo menſis iulij
regnantibus ī cantua vichtredo et
ſuebhardo. Ordinatus aūt āno ſe:
quenti tercio die kl̄arū iuliarū dn̄i
ca a godune metropolitano epo
galliarū et ſedit in ſede ſua pridie
kl̄arū ſeptembriū dominica. Qui
inter m̄ltos quos ordinauit ātiſtes
etiā gebmundo hrofenſis eccleſie p̄
ſule defuncto tobia p illo conſecra
uit virum latina greca et ſaxonica
lingua atq; erudicione multiplici
ter inſtructum.

Eo tēpe venerabilis et cū oī
honorificencia noiandus
famul⁹ xp̄i et ſacerdos ecg
berecht quem in hibernia inſula p
egrinam ducere vitam p adipiſcē:
dis ī celis patria retulim⁹. ꝓpoſuit
animo pluribus p deſſe: idē inito
ope apoſtolico verbum dei aliqui:
bus eorum que nondū audierant
gentibus euangelizando cōmittere
Quorum ingermania plurimas
nouerat eſſe naciones a quib; an:
gli vel ſaxones qui nunc brittāniā
incolunt genus et originē duxiſſe
noſcuntur. Vn̄ hactenus a vicina
gente brittonū corrupte germani
nūcupantur. Sūt aūt freſones ru:
gini dani hum ātiqui ſaxones bo:
ruchtuarij Sunt alij p plures iſdē
in ptibus ꝓpl̄i paganis adhuc riti
bus ſeruientes. ad quos venire pre
fatus xp̄i miles circūnauigata brit
tānia diſpoſuit. ſi q̊s forte ex ipis
ereptos ſathane. ad xp̄m transferre
valeret. Vel ſi hoc fieri non poſſ
romā venire ad videnda atq; adorā:
da beatorū apoſtolorū ac martirū
xp̄i limina cogitauit. Sed ne ali:
quit horum pficeret ſupna illi ora
cula ſimul et opa reſtiterunt. Siq̄
dem electis ſocijs ſtrennuiſſimis et
ad p̄dicandum verbū ydoneis vt
pote accione ſimul et eruditōne p̄
claris. preparatis omnib; q̄ naui:
gantibus eſſe neceſſaria videbātur
venit die quadā mane p̄mo. ad eū
vnus de fratribus diſcipulis quo
dam in brittānia et miniſter deo di
lecti ſacerdotis boiſili. Cum eēt idē
boiſil p̄poſitus monaſterij mailro
ſenſis ſub abbate eata vt ſupra nar
rauimus referens ei viſionē que ſi
bi eadē nocte apparuiſſet. Cū exple
tis inquiens ymnis matutinalib;
ī lecto membra poſuiſſem. ac leuis
me ſompnus oppreſſiſſet. apparuit
magiſter quōdā meus et nutritor
amantiſſim⁹ boiſil. Interrogauit
q; me an eum cognoſcere poſſem.
Aio etiam. Tu es boiſil. At ille.
Ad hoc inquit veni vt reſponſum
domini ſaluatoris echerecto afferā.
quod te tn̄ referente oportet ad illū
venire. Dic ergo illi quia nō valet
iter quod ꝓpoſuit implere. Dei eīn

voluntatis eſt vt ad columbe mo-
naſteria magis docendo peragat.
Erat columba primus doctor fidei
xp̄ane tranſmontanis pictis ad a
quilonem. Primuſq; fundator
monaſterij quod in inſula multis
diu ſcottorum pictorūq; populis
venerabile manſit. Qui videlicet
colūba a nonnullis cōpoſito a cella
et columba nomīe colū celi voca-
tur. Audiens autē verba viſionis
ecberecht p̄cepit frāt qui retulerat.
ne cuiq̄ hec alteri referret ne forte
illuſoria eſſet viſio Ipſe aūt tacit⁹
rem conſiderans veracem eſſe time
bat. Nec tñ oparando itinē quo
ad gentes docendas iret ceſſare vo
lebat. At poſt paucum rurſū venit
ad eum p̄fat⁹ frater dicens quia et
ea nocte ſibi poſt expletos matuti-
nos boiſil purſū apparuerit dicēs
Quare tam negligenter ac tepide
dixiſti ecgberecto que tibi dicenda
p̄cepi. At nūc vade dic illi. Quia
velit nolit debet ad monaſteria co-
lumbe venire quia aratra eorū nō
recte incedunt. Opꝫt autē eū ad
rectum hec tramitē reuocare. Qui
hec audiens denuo p̄cepit fratri ne
hec cuiq̄ patefaceret. Ipſe vero tā
et ſi certus eſt fact⁹ de viſione nichil
ominus temptauit iter diſpoſitum
cum fratribus memoratus incipe.
Cumq; iam naui impoſuiſſet que
tanto itineris neceſſitas poſcebat.
atq; opoꝛtunos aliquod dieb⁹ vē
tos expectaret. Facta eſt nocte q̄dā
tam ſeua tempeſtas que p̄ditis nō
nulla ex pte hijs que in naui erant
rebus ipaꝫ in latus iacentē iter vn
das relinqueret. Saluta ſūt tamē
omnia que erant ecbereci et ſocio-
rum eius. Tum ille quaſi ꝓpheticū
illud dicens quia ꝓpter me eſt tem
peſtas hec ſubtraxit ſe illi pfeccioni
et remanere domi paſſus ē. At vo
vnus de ſocijs eius vocabulo vict
berect cū eſſet et ipe contemptus
mūdi ac doctrine ſciencia inſignis
nam multos annos ī hibernia pe
grin⁹ anochoreticam in magna p
feccione vitam gerebat. Aſcendit
nauem et freſiā perueniens duob⁹
annis continuis genti illi ac regi
illi⁹ recbedo verbū ſalutis p̄dicabat
Tunc reuerſus ad dilecte locū pe-
grinacionis ſoluto in ſilencio dn̄o
vacare cepit. Et qm̄ externis pdeſſe
ad fidē nō poterat ſuis amplius a
virtutum exemplis ꝓdeſſe curabat

Capitulū .x.

Ut autē vidit vir domini ec
berech quia nec ipe ad p̄di
candum gentibus venire pmitte-
batur retent⁹ ob aliā ſancte eccleſie
vtilitatem de qua oraculo fuerat p̄
monit⁹ nec vincbrec illas deueniēs
in ptes quicq̄ pficiebat temptauit
adhuc in opus verbi mittere viros
ſanctos et induſtrios in quib⁹ vil
broꝛd p̄ſbiteri gradu et merito p̄
fulgebat. Qui cū illo aduenīſſent
erant aūt nūo xij. diuertentes ad
pipinū ducem francorū gratanter
ab illo ſuſcepti ſūt. Et q̄ nup cite
rioꝛē freſiā expulſo īde redbedo re-
ge ceperat illo eas ad p̄dicādū mi-
ſit ipe q̄; impiali auctoritate iuuās
ne qui p̄dicantibus quicq̄ mole-
ſtie inferret multiſq; eos qui fidē

ſuſcipe vellent beneficiis attollēs: Vnde factum eſt opulante domio gracia diuina vt multos in breui ab idolatria ad fidem conuerterent xp̄i. Horum ſecuti exemplo duo quidā p̄ſbiteri de nacione anglorū qui i hibernia multo tp̄e p̄ eterna patria exulauerunt· venerunt ad p̄uinciam antiquorū ſaxonū· ſi forte aliquos ibidē p̄dicādo xp̄o acquirē poſſent. Erat aūt vni⁹ ambo ſicut deuocionis ſic etiā vocabuli. Nā vterq₃ eorū appellabatur heuuold ea tñ diſtinctōne· vt p̄ diuerſa capillorum ſpecie· vn⁹ niger· alter alb⁹ heuuold diceretur. Quorū vterq₃ pietate religionis indut⁹· ſ₃ niger heuuold magis ſacrarum litterarū erat ſciencia inſtructus. Qui venientes in p̄uinciā intrauerunt hoſpicium cuiuſdā villici· pecierūtq₃ ab eo· vt tranſmitterentur ad ſatrapā qui ſup eū erat· eo quod haberent aliquid legatōis et cauſe vtilitatis qd̄ deberent ad illum p̄ferre. Nō eni habent regem idem antiqui ſaxones· ſ₃ ſatrapas plurimos ſue gētis p̄poſitos qui ingruente belli articulo emittant equaliter ſortes· et quemcūq₃ ſors oſtenderit· hūc tp̄e belli ducem omnes ſecuntur· huic obtempant. Peracto aūt bello· rurſū equalis potencie omnes ſiūt ſatrape. Suſcepit ergo eos villic⁹ et p̄mittens ſe mittere eos ad ſatrapam qui ſup ſe erat vt petebāt· aliquod dieb⁹ ſecū retinuit. Qui cū cogniti eſſent a barbaris qd̄ eſſent alteri⁹ religionis· nam et pſalmis ſemp et orōnib⁹ vacabant· et cottidie ſacrificiū deo victime ſalutaris offerebant. Habētes ſecū vaſcula ſancta· et tabulam altaris vice dedicatam· ſuſcepti ſunt quia ſupuenirent ad ſatrapā et loquētur cū illo auerterent illū a diis ſuis et ad nouū xp̄iane fidei religionem tranſferrent. Sic que paulatim omnis eorum p̄uincia veterem cogeretur in nouā mutare culturā. Itaq₃ rapuerunt eos ſubito et interemuerūt album quidē heuualdū veloci occiſione gladii. Nigellū autē longo ſuppliciorum cruciatu et horrenda membrorū omniū diſcerptōne q̄s interemptos ī heno piecerūt. Quod cū ſatrapa ille quē videre volebāt audiſſe iratus ē valde· quod ad ſe venire volentes pegrini non p̄mitterentur. Et mittens occidit vicarios illos omnes vicūq₃ incendio conſumpſit. Paſſi ſunt aūt p̄fati ſacerdotes et famuli xp̄i v· nonarum octobriū die· nec martirio eorū celeſtia defuere miracula. Nam cum p̄empta eorū corpa amni vt diximus a paganis eſſent miecta· contigit vt hec contra impetū fluuii decurrentis p xl· fere milia paſſuum ad ea vſq₃ loca vbi illorū eſſent ſocii tranſferrentur. Sed et radius lucis p̄maximus atq₃ ad celū vſq₃ altus omni nocte ſupra locum fulgebat illum· vbicūq₃ ea perueniſſe contingeret. Et hoc etiā paganis qui eos occiderant intuentibus ſed et vnus ex eis in viſione nocturna apparuit cuidam de ſociis ſuis cui nomen erat tilmon viro illuſtri· et ad ſeculum q̄₃ nobili qui de milite

factus fuerat monachus·īndicans
quod eo loci corpa eorū poſſet in
uenire vbi lucem de celo terris ra:
diaſſe conſpiceret. Quod ita com
pletum ē. Inuenta eorū corpa iux
ta honorē martiribꝫ condignā re:
condita. Et dies paſſionis vel in
uencionis eorum congrua illis in
locis veneratōe celebratur. Deniqꝫ
gloriſiſſimus dux francorū pipi
nus vbi hec cōperit miſit et adduc
ta ad ſe eorum corpa condidit cū
magna gloria in eccleſia colonie ci
uitatis iuxta renū. Fertur autē qꝫ
in loco ī quo occiſi ſunt fons ebul
lierit q̄ in eodē loco vſqꝫ hodie flu:
enti ſui dona ꝓfundat

¶ Capitulū xi.

Primus ſane temporibꝫ ad
uentꝰ eorum in freſiā mox
vt compit vilbrord datam ſibi a
ꝑncipe licenciam ibidē p̄dicādi ac:
celerauit venire romā cuiꝰ ſede apl'i
ce tunc ſergius papa p̄erat. vt cū
eius licencia et benedictōne deſidera
tum ewangelizandi gentibus opꝰ
iniret· ſimul et reliquias beatorum
apoſtolorū ac martirum xp̄i ab eo
ſe ſperans accipe· vt dū in gente p̄:
dicaret· deſtructis ydolis eccleſias i
ſtitueret· haberet in ꝓmptu reliqas
ſanctorū quas ibi introducēt. Qui
buſqꝫ ibidē depoſitis conſequēter
in eorum honorē quorū eſſent ille
ſingula queqꝫ loca dedicaret. Sed
et alia ꝑ plura que tanti operis ne
gociū querbant vel ibi diſcere vel
inde accipere cupiebat. In quibus
omnibus cū ſui voti compos eſſet
effectus ad p̄dicādum rediit. Quo
tempe fratres qui erant ī freſia ver
bi miniſterio mancipati egilerēt ex
ſuo nūo virum modeſtū moribus
et manſueto corde ſuidbrectū q̄ eis
ordinaretur antiſtes. Quem brit:
tāniam deſtinatū ad petitōnem eorū
ordinauit reuerendiſſimus wilfrid
ep̄s qui tunc forte patria pulſus i
merciorum religionibus exulabat
Non em̄ eo tp̄e habebat ep̄m cā:
tua. Defuncto quidē theodero· ſed
nec dum brectualdo ſucceſſore eiꝰ·
qui tranſmare ordinatus ierat· ad
ſedem ep̄atus ſui reuerſo. Qui vi:
delicet ſuidbrecto accepto ep̄atu de
brettānia regreſſꝰ n̄ mlto pꝰ ad gē
tem bructuariorū ſeceſſit· ac mltos
eorum p̄dicādo ad viam veritatis
ꝑduxit. Sed expungatis non lon
go poſt tēpe boructuarus· agente
antiquorū ſaxonū diſperſi ſūt quo
libet qui verbum recepat ip̄e anti
ſtes cum quibuſdā pipinū periit·
Qui interpellante bluhdoride con:
iuge ſua dedit ei locum manſionis
in inſula quadam reni que lingua
eorū vocatur ī littore. In qua ip̄e
conſtructo monaſterio quod hac
tenꝰ heredes poſſident eiꝰ aliq̄diu
cōtinentiſſimā geſſit vitā ibiqꝫ diē
clauſit vltimū. Poſtq̄ vero ꝑ an:
nos aliquod in freſia qui aduene:
rant docuerunt miſit pipinꝰ fauen
te omniū conſenſu· virum venera
bilem vilbrordum romam· cuius
adhuc pontificatum ſergius habe
bat poſtulans vt eidē freſorū genti
archiep̄s ordinaretur. Quod ita
vt petierat impletum eſt anno ab i
carnatōne dn̄i d·c·xciij. Ordinatꝰ

eſt aūt ī eccleſia ſancte martires ce=cilie die natalis eiꝰ · impoſito ſibi a papa memorato noīe clementis· Ac mox remiſſus ad ſedem ep̄atus ſui id eſt poſt dies xiiij· ex quo ī vrbem venerat . Donauit aūt ei pipinūs locum cathedre ep̄alis in ca=ſtello ſuo illuſtri quod ātiquo genciū illorū vocabulo viltaburg id eſt oppidum viltorū· lingua autē gallica traiectū vocatur . In quo edificata eccleſia reuerendiſſimꝰ pontifex longe lateqꝫ verbū fidei p̄dicans multoſqꝫ ab errore reuocaris plures p illas religiōes eccleſias ſed et monaſteria nonulla cō=ſtruxit. Nam non multo pꝰ alios quoqꝫ illis ī regionibus conſtituit ip̄e antiſtes ex eorū nūo fratrū qui vel ſecum vel poſt ſe illo ad p̄dicādum venerant . Ex quibus aliquāti iam dormierunt in domino ipſe aūt vilbrod cognomento clemens adhuc ſup eſt longa iam venerabilis etate vtpote triceſimū et ſextū ī ep̄atu habens annū et poſt multi=plices milicie celeſtis agones ad p̄mia remuneratōis ſupne tota mēte ſuſpirans

Capitulū xij·

Hijs temporibus miraculū memorabile et antiquorū ſimile in brittania factum eſt . Nāqꝫ excitatōꝫ viuenciū de morte aīe· quidam aliquādiu mortuꝰ ad vitā ſurrexerit corpus ·et multa memoratu digna que viderat narrauit · E quibus aliqua breuiter p ſtringenda eſſe putaui . Erat aūt pat familias ī regione nordanhimbrorum que vocatur incūminngū religioſam cum domo ſua gerens vitam. Qui infirmitate corporis tac=tus a creſcente p dies ad extrema p ductus primo tempe noctis defūctus eſt· ſed diluculo reuiuiſcens ac repente reſidens ·omnes qui corpi flentes aſſederant· timore in menſo pcuſſos· infugam conuertit. Vxor tantū que eū ampliꝰ amabat q̄uis multū tremens et pauida remāſit· Quam ille conſolatus. Noli inq̄t timere quia iam vē ſurrexi a morte qua tenebar · et apud homines ſum iter viuere pmiſius . Non tñ ea michi qua ante conſueuerā conuerſatōne· ſed multū diſſimili. ex h̄ tempe viuendum eſt· ſtatimqꝫ ſur=gens abijt ad villule oratoriū et vſqꝫ ad diē oracione pſiſtens· mox omnē quā poſſederat ſubſtanciam ī tres diſit portōnes· equibus vnā cōiugi· alterā filius tradidit· terciā ſibipi̅ retentans· ſtatim paupibus tradidit. Et nlto poſt ſeculi curis abſolutus ad monaſteriū mailros qd̄ tuidi fluminis circūflectu maxi=ma ex pte clauditur pucnit ·acceptaqꝫ tonſura· locum ſecrete manſionis quā p̄uiderat abbas intrauit · et ibi vſqꝫ ad diē mortis in tanta mentis et corpis contricione curauit· vt multa illū que alias laterent vel horrenda vel deſiderāda vidiſſe etiā ſi lingua ſileret vita loquētur Narrabat aūt hoc modo quod viderat. lucidus inquiens aſpectu et clarꝰ erat indumento· qui me ducebat· incedebāꝰ aūt tacentes vt videbatur in cont̄ ortū ſol̄ ſolſticialē

cumq; ambularemus deuenim⁹ ad
uallē multe latitudinis ac ꝓfundi
tatis ·infinite aut longitudinis ·q̄
ad leuam nobis ſita vnū latus fla
mis feruentibus nimiū terribile ·
alteriū furenti grandine ac frigore
niuium·omnia ꝑflante atq; vrente
non minus in tollerabilē ꝑferebat
Utrumq; aūt erat animab⁊ hoīm
plenūq; viciſſim huc inde videban:
tur quaſi tempeſtatis īpetu iactari
Cum eīn vim feruoris i menſi tol
lerare nō poſſent ꝓſilebant miſere
in medium frigoria infeſci. Et cū
neq; ibi quippiam requiei inuenire
valerent reſiliebant rurſus vrende
in mediū flāmarū i extinguibiliū
Cumq; ac in felici viciſſitudine lō
ge lateq; ꝑut aſpicē poterā ſine vl
la quietis intercapedine in nūabiliū
ſpiritum deformiū multitudo torq̄
retur cogitare cepi qd hic fortaſſē
eſſet infernus de cuius tormentis
in tollerabilibus narrare ſepius au
diui. Reſpondit cogitatōni mee
ductor qui me ꝑcedebat. Nō hoc
inquiens ſuſpiceris non eīn hic in
fernus eſt ille quem putas. At cū
me hoc ſpectaculo tā horrendo ꝑ
territum paulatim in vlteriora pro
ducēt·vidi ſubito ante nos obſcu:
rari incipere loca et tenebris oīa
repleri. Quas cum intraremus itā
tum paulisper condenſate ſunt vt
nichil ꝑter ipas aſpicerem·excepta
dum taxat ſpecie et veſte eius qui
me ducebat. Et cum ꝓgrederemur
ſola ſub nocte ꝑ vmbras ·ecce ſub
ito apparent ante nos crebri flam
marū tetrarum globi aſcendentes
quaſi de puteo magno. Rurſumq;
decidentes in eundē. Quo cum ꝑ
ductus eſſem·repente ductor meus
diſparauit ac me ſolum reliqui d ī
medio tenebrarū et horrende vi:
ſionis. At cum globi igniū ſine in
termiſſione modo alta peterent mō
yma baratri repeterent. Cerno oīa
que aſcendebant faſtigia flāmarū·
plena eſſe ſpiritibus hominū ·qui
inſtar fauillarū cum fumo aſcendē
tium. Nunc ad ſublimiora ꝓcede
rent nūc retractis igniū vaporib⁊
relaborentur i ꝓfundū. Sed et fe
tor incompabilis cū eiſdem vapo
ribus ebulliens omnia illa tenebra
rum loca replebat. Et cum diuci⁹
ibi pauidus conſiſterem vtpote in
certus quod agerem quo ne vertē
ingreſſū qui me in finis maneret ·
Audio ſubito poſt erga ſonitum
i maniſſimi fletus ac miſerrimi ſiꝰ
et cachinū crepitatē quaſi vuli in
docti capitis hoſtibus inſultantis·
Ut aūt ſonitus idē clarior reddit⁹
ad me vſq; ꝑuenit cōſidero turbā
malignorū ſpirituū que v·animas
hominū merentes eiulanteſ·ꝗ ipaꝫ
multū exultans et cachinnans me
dias illas trahebat in tenebras Eq̄
bus videlicet hominibus vt dino:
ſcere potui quidam erat ad tonſus
vt clericus quidam laicus quedā
femīa. Trahentes aūt eos maligni
ſpiritus deſcenderunt in mediū ba
ratri illius ardentis. Factūq; eſt vt
cum longius ſubeuntibus eis fletū
hominū et riſum demoniorum cla
re diſcernere nequirem ſonum tm̄
adhuc ꝓmiſcuū in aurib⁊ haberē·

Jnterea aſcenderunt quidam ſpiri
tuū obſcurorū de abiſſo illa flami=
uoma et accurrentes circūdederunt
me atq; oculis flāmantibus et de
ore ac naribus ignem putridū ef=
flantes āgebant forcipibus quoq;
igneis quos tenebant in manibus
minitebātur me comp̄hendere nec
tn̄ me ullatenus contingere tā et ſi
terrere p̄ſumebant. Qui cū undiq;
verſus in hoſtibus et cecitate tene=
brarū concluſus huc illucq; oclis
circūferrē ſi forte aliūde quid auxi
lij quo ſaluarer aduenirer apparuit
retro viā qua venerā quaſi fulgor
ſtelle micātis inter tenebras q̄ pau
latim creſcens et ad me ocius feſti=
nans ubi appropinquauit diſperſi
ſunt et auffugerunt omēs qui me
forcipibꝫ rapere querebant ſpirit⁹
infeſti. Jlle aūt qui adueniens eos
fugauit. Erat ipe me an̄ ducebat
Qui mox cōuerſus ad dexterū iter
quaſi contra ortum ſolis brumalē
me ducē cepit. Nec mora exemp
tum tenebris ī aures me ſerene lu=
cis eduxit. Cumq; me in lucē aptā
ducēt vidi ante nos murū p maxi
mū cui⁹ neq; longitudini hinc vel
inde neq; altitudini ull⁹ eſſe termi⁹
videretur. Cepi aūt mirari q̄re ad
murum accerem⁹ cum i eo nullam
ianuam vel feneſtrā vel aſcenſū ali=
cubi conſpicerē. Cum ego p̄uenif
ſemus ad murū ſtatim neſcio quo
ordine fuimus ī ſumitate. Et ecce
ibi erat campus latiſſim⁹ ac letiſſi
mus tantaq; fraglancia vernanciū
floſculorū plenus ut omnem mox
fetorem tenebroſi fornacis qui me
p̄uaſerit effugaret admirādi hui⁹
ſuauitas odoris. Tāta aūt lux cūc
ta ea loca p̄fuderat ut omni ſplen=
dori diei ſiue ſol meridiani radijs
videretur eſſe p̄clarior. Erantq; in
hoc campo in nūa hominū albato
rum conuenticula ſedeſq; plurime
agminū letanciū. Cumq; inter cho
ros feliciū incolarum medios me
duceret cogitare cepi quod hoc for
taſſe eſſet regnū celorū de quo pre
dicare ſepius audiui. Reſpondit
ille cogitaui in eo. Non inquiē
hoc eſt regnū celorū qd autumas
Cūq; p̄cedentes tranſiſſem⁹ ad has
beatorū manſiones ſpirituū aſpicio
an̄ nos multo maiore luminis grā
quam prius in qua etiā vocē can=
tanciū dulciſſimā audiui. Et odo=
ris flagrancia miri tanta de loco
effundebatur ut is quem antea de
guſtans quaſi maximū rebar iam
p modic⁹ m̄ odor videretur. Sic
etiā lux illa cāpi florentis eximia ī
compacione eius q̄ nunc apparuit
lucis tenuiſſima proſus videbatur
et parua. In cui⁹ amenitate loci cū
nos intraturos ſperarem repente
ductor ſubſtitit. Nec mora greſſū
retorquēs ipa me via qua venim⁹
reduxit. Cūq; reuerſi p̄uenirenus
ad manſiones illas letas ſpirituū
candidatorū dixit michi. Scis que
ſint iſta omnia que vidiſti. Reſpō
di ego. Non et ait. Vallis illa q̄
aſpexiſti flammis feruentibus et fri
goribus horrendam rigidis ipſe
eſt locus in quo examinande et ca
ſtigande ſunt anime illorū qui dif
ferētes cōfiteri et emendare ſcelera

que fecerunt In ip̄o tandē mortis
articulo ad penitenciā confugiunt
et ſic de corp̄e exeunt qui tn̄ qꝛ con
feſſionem et penitenciā vel in morte
habuerūt omnes in die iudicij ad
regnū celorum ꝑuenient. Multos
aūt p̄ces viuenciū et elemoſine et
ieiunia et maxime celebracio miſ-
ſarum vt etiā ante diem iudicij li-
berentur adiuuant. Porro puteꝰ
ille flāmiuomꝰ ac putridus quem
vidiſti ip̄m eſt os iehenne in quo
q̄cūqꝫ inciderit nūq̄ inde liberabitur
in eum. Locus vero ille florifer in
quo pulcherrimā hāc iuuentutem
iocundari ac fulgere conſpicis ip̄e
eſt in quo recipiuntur anime eorū
qui in bonis quidē opibus de cor
pore exeunt non tn̄ ſunt tante pfec
tōnis vt in regnū celorū ſtatim me
reantur introduci qui tn̄ omnes in
die iudicij ad viſionem xp̄i et gau
dia regni celeſtis intrabant. Nam
quicūqꝫ ī omni verbo et op̄e et co
gitatōne pfecti ſunt mox de corp̄e
egreſſi ad regnum celeſte ꝑueniūt
ad cuiꝰ viciniā ꝑtinet locꝰ ille vbi
ſonū cantilene dulcis cum odore
ſuauitatis ac ſplēdore lucis audiſti
Tu aūt qui nunc ad corpus reūti
et ruſū inter homīes viuere debes
ſi actꝰ tuos curioſius diſcuttere et
mores ſmoneſqꝫ tuos ī rectitudīe
ac ſimplitate ſeruare ſtudueris ac-
cipies et ip̄e poſt mortem locū māſ
ſionis inter hec que cernis agmīa
letabūda ſpirituū beatorum. Nā
qꝫ ego cum ad tempus abſceſſiſſez
a te ad hoc feci vt quid de te fieri
deberet agnoſcerem. Hec mi cū dix

iſſet multum deteſtatus ſum reūti
ad corpus delectatus nimiū ſuaui-
tate ac decore loci illius quem intu
ebar ſimul et conſorcio eorum q̊s
in illo eſſe videbam. Nec tn̄ ducto
rem meū aliquit rogare audiebā.
Sed inter hec neſcio quo ordine
repente me inter homines me viuē
cerno. Hec et alia que viderat idē
vir dn̄i non oībꝫ paſſim deſidioſis
ac vite ſue īcurioſis referre volebat
ſed illis ſolūmodo q̄ vel tormento
rum metu perterriti vel ſpe gaudi
orū ꝑhenniū delectati ꝓfectū pieta-
tis ex eius verbis haurire volebāt
Deniqꝫ in vicinia celle illius habi
tabat quidam monachus nomine
hemgils. p̄ſbiteratꝰ etiā quē bonis
opibus adornabat gradu ꝑminēs
qui adhuc ſupeſt et in hibernia in-
ſula ſolitarius vltima vite etatē pa
ne cibario et frigida aq̄ ſuſtentat.
Hic ſepiꝰ ad eundē virū ingrediēs
audiuit ab eo repetita interrogatō
ne que et qualia eſſent que exutus
corp̄e viderat. Per cuiꝰ reuelatōnē
ad noſtram quoqꝫ agnicionē per
uenire que de hijs pauca ꝑſtrinxiꝰ
Narrabat aūt viſiones ſuas etiam
regi alfrido viro vndecūqꝫ doctiſſi
mo et tā libenter tāqꝫ ſtudioſe ab
illo auditꝰ eſt vt eius rogatu in mo
naſterio ſupra memorato indutus
ac monachica ſit tonſura corona-
tus atꝫ ad eum audiendū ſepiſſime
cum illas ī ptes deueniſſet accedēt.
Cū videlicet monaſterio temp̄e il-
lo religioſe ac modeſte vite abbas
et p̄ſbiter ediluald p̄erat qui nunc
ep̄alē lindiſſarnēſis eccl̄ie cathedrā

condigmis gradu actibꝫ tenet. Ac
cepit aũt in eodẽ monaſterio locũ
manſionis ſecretõrẽ vbi liberiꝰ con
tinuis in oracionibꝫ famulatui ſui
conditoris vacaret. Et quia locꝰ
ipe ſup ripam fluminis erat ſitus
ſolebat hoc creber ob magnũ caſti
gandi corpus effectum engredi ac
ſepius in eo ſupmeantibus vndis
in mergi ſicqꝫ ibidẽ q̃diu ſuſtinere
poſſe videbatur pſalmis vel p̃cibꝫ
inſiſtere fixuſqꝫ manere aſcendente
aq̃ fluminis vſqꝫ ad lumbos aliqñ
et vſqꝫ ad collũ atꝫ īde egrediẽs ad
t̃raꝫ nũq̃ ipa veſtimenta vda vł al
gida deponere curabat donec ex
ſuo corpe calefierent et ſiccarẽtur
Cumqꝫ tēpe hiemali defluentibꝫ
circa eum ſemifractarũ cruſtis gla
cierũ quas et ipe altqñ contriuerat
quo haberet locum ſtandi ſiue im
mergendi in fluuio dicerent qui vi
debant. Mirum frater drichelme h̃
eñ erat viro nomen quod tam ſri
goris aſperitatẽ vlla ratõe tolleraẽ
pualeas. Reſpondebat ille ſimplic
citer. Erat nãqꝫ homo ſimplicis in
genij ac moderate nature frigidio
ra hoc vidi. Et cum aũt dicerent
mirũqꝫ cur tam auſterã tenere con
tinenciã velis. Reſpondebat. Au
ſteriora ego vidi. Sicqꝫ vſqꝫ ad diẽ
ſue vocatõnis in fatigabile celeſtiũ
bonorũ deſiderio corpꝰ ſenile mẽ
cottidiana ieiunia domabat in ł ti ſ
qꝫ et verbo et conuerſacione ſaluti
fuit

Capitulũ xiiij

Et contra fuit quidam in p
uincia merciorũ cuius vi
ſionis ac verba et conuerſacio plu
rimis ſed non ſibimetipi profuit.
Fuit aũt temporibꝫ coenredi qui
poſt edilredum regnauit vir in lai
co habitu atqꝫ officio militari poſi
tus. ſed quantum p induſtria exte
riori regi placẽs tam p interna ſui
met negligencia diſplicẽs. Ammo
nebat ergo illum ſedulo vt confi
teretur et emendaẽt ac relinqueret
ſcelera ſua priuſq̃ ſubitu mortis
ſupuentu tempus omne penitẽdi
et emendandi pderet. Verum ille
licet admonitus ſpernebat verba
ſalutis. ſeſeqꝫ tpe ſequenti peniten
ciam acturũ eſſe pmittebat. Inter
hec tactus infirmitate decidit in lec
tum atqꝫ acri cepit dolore torqueri.
Ad quẽ ingreſſus rex. Diligebat
eñ eum multum hortabatur vt vł
tunc anq̃uã moreretur penitenciam
ageret cõmiſſorũ. At ille reſpon
debat. Non ſe tunc velle confiteri
peccata ſua ſed cum ab infirmitate
reſurgeret ne exꝓbraret ſibi ſodo
les quod timore mortis faceret ea
que ſoſpes facere noluerat. Fortiẽ
quidẽ vt ſibi videbatur locutus ẽ
miſerabilit̃ vt poſtea patuit demo
niaca fraude ſeductus. Cũqꝫ mor
bo ingraueſcente denuo ad eũ viſi
tandum ac docendũ rex intraret cla
mauit ſtatĩ miſerabili voce. Quid
vis modo. Quid huc veniſti. Nõ
eñ michi aliquid vtilitatis aut ſa
luti potes vltra conferre. At ille.
Noli inquit ita loq̃ vide vt ſanũ
ſapias. Non inquit inſanio ẽ peſ
ſimam michi conſcienciã certus p̃
oculis habeo. Et quid inq̃t hoc eſt

Paulo ante inquit intrauerũt domũ hanc duo pulcherrimi iuuenes et reſiderunt circa me vnus ad caput et vnus ad pedes. Protulitq; vnus libellũ p pulchrũ ſed vehemẽter modicum. Ac m̃ ad legendum dedit ĩ quo omnia quo vnq̃ bona fecerã intuens ſcripta repi et hec erant nimiũ pauca et modica. Receperunt codicẽ neq; aliquid michi dicebant. Tunc ſubito ſupuenit exercitus malignorũ et horrendorũ vultu ſpirituũ domũq; hanc et exterius obſedit et intus maxima ex pte reſidens impleuit. Tunc ille q̃ et obſcuritate tenebroſe faciei et primatu ſedis maior eẽ videbatur eorum pferens codicem horrende viſionis et magnitudinis enerrozis et ponderis pene impꝛtabil. Juſſit vni ex ſatellitibus ſuis michi ad legendũ deferri. Que cauſa legiſſẽ inueni omnia ſcelera non ſolum q̃ ope vel verbo ſed etiã que tenuiſſima cogitatõne peccaui maniſeſtiſſime in eo tetricis eſſe deſcripta litteris. Dicebatq; ad illos qui m̃ aſſederant viros albatos et pclaros. Qd hic ſedetis ſcientes certiſſime quia noſter eſt iſte. Reſponderunt Verũ dicitis. Accipite et in cumulum dampnacionis veſtre ducite. Quo dito ſtatim diſparuerunt. Surgẽteſq; duo nequiſſimi ſpũs habentes in manibꝫ pcuſſerunt me vnꝰm capite et alius in pede. Qui videlicet modo cum magno tormẽto irrepunt in interiora corpis mei moxq; vt adinuicem puenit mori ar et patis ad rapiendũ me demonibũs inferni clauſtrã ptrahar. Sic loquebatur miſer deſperãs et non multo poſt defunctus penitenciam quã ad breue tempꝰ cũ fructu venie facere ſupſedit ineternũ ſine fructu penis ſubitus facit. De quo conſtat quia ſicut beatꝰ papa gregorius de quibuſdã ſcribit non p ſe iſta cui non pfuere ſ̃ p alijs viderit qui eius interitum cognoſcẽtes differre tempus penitencie dũ vacat timerent ne in pulſo mortis articlo pueti impenitentes perirẽt. Quod autẽ codices diuerſos pbonos ſiue malos ſpũs ſibi vidit offerri ob id ſupna diſpenſacione factum eſt vt meminerimꝰ facta et cogitatõnes noſtras non inuentum diffluẽ ſ̃ examen ſũmi iudicis cũcta ſeruari et ſiue p amicos ãgelos ĩ fine noƀ oſtendenda ſiue p hoſtes. Quod vero prius candidum codicem ptulerunt angeli. deinde atrũ demones illi p paruũ iſti enormẽ animaduertendum eſt quod ĩ prima etate bona aliqua fecit que tñ vniuerſa praue agendo iuuenis obnubilauit. Qui ſi eorũ econtrario errores puericie corrigere ĩ adoleſcencia ac beneficiẽdo a dei oclis abſcondẽ curaſſet poſſ̃ eorũ numero sociari de quibus ait pſalmꝰ. Beati quorũ remiſſe ſũt iniquitates et quorũ tecta ſunt peccata. Hanc hiſtoriam ſicut a venerabili antiſtite pethtelmo didici ſimpliciter ob ſalutem legencium ſiue audiencium narrãdum eſſe putaui

Capitulũ xiiij

Novi aūt ipē fratrem quem utinam non poſſem·cuius etiam nomen ſi hoc aliq͂d pdeſſet dicere poſſem·poſitū i monaſterio nobili·ſed ipm ignobilit̄ viuentem. Corripiebatur quidem ſedulo a fratrib; at maiorib; loci· atq; ad caſtigacōnē vitā conuerti ām̄onebatur. Et quāuis eos audire noluiſſ͂ tolle...batur tn̄ ab eis longanimiter ob neceſſitatē opis ipi⁹ exteriorē erat em̄ fabrbili arte ſingl'aris Seruiebat āt mltū ebrietati et ceteris vite remiſſiōis illecebris magiſq; ī officina ſua die noctuq; reſidere quam ad pſallendum atq; orandū in eccleſia audiendūq; cum fratribus verbū vite cōcurrere conſueuerat. Vn̄ accidit illi quod ſolent dicere quidam q͂ qui non vult eccleſie ianuā ſponte humiliatus ingredi·neceſſe habet in ianuā inferni non ſponte dampnatus introduci. Percuſſus em̄ lāguore atq; ad extrema pduct⁹ vocauit fratres et multū merens ac dampnato ſimilis cepit narrare quia videret inferos aptos et ſathanā dimerſū in pfundum tartari cayphum cū ceteris qui occiderunt dn̄m iuxta eum flāmis vltricib; contraditum. In quorū vicinia īquit heu miſero m̄ locum deſpicio et eterne pdicōnis eſſe pparatum. Audientes hec fratres ceperunt diligenter exhortari vt vel tunc poſitus adhuc ī corpe penitentiam faceret. Reſpondebat ille deſperans. Non eſt michi mō tempus vitam mutandi cū ipē viderim iudiciū meū iā eſſe completū

Talia dicēs ſn̄ viatico ſalutis obiit et corpus eius in vltimis ē monaſterij locis humatū neq; aliquis p eo vel miſſas facere vel pſalmos cantare vel ſaltem orare pſumebat O quam grandi diſtancia diuiſit de⁹ inter lucem et tenebras. Beat⁹ pthomartir Sephanus moriendo p veritate·vidit celos aptos vidit gloriā dei et ihesum ſtantē a dextris dei et vbi erat futur⁹ ipē poſt mortem·ibi oculos mentis ante mortē quo lecior occūberet miſit. At cōtra faber ille tenebroſe mentis et actionis iminente morte vidit apta tartara vidit dampnatōz diaboli et ſequaciū eius. Vidit etiā ſuū infelix inter tales carcerē quo miſerabilius ipē deſperata ſalute periret. Sz viuentibus qui hec cognouiſſent cauſam ſalutis ſua pdicōne relinquerent. Factum hoc nup in puincia bernicorū ac longe lateq; diffamatum multos ad agendam et nō differendam ſcelerū ſuorum penitudinem puocauit. Qd̄ vtinā exhinc etiā noſtrarū fiat lectōr litterarum·

Capitulū xv

Quo tpē plurima pars ſcottorū i hibernia et nonulla de brittonib; in brittania racionabile et eccleſiaſticum paſchalis obſeruancie tempus domino donāte ſuſcepit. Siquidē adamnan pſbit et abbas monachorū qui erant in inſula hu cū legatōnis gracia miſſus a ſua gente veniſſet ad alfridū regem anglorū et aliquādiu in ea morat⁹ vidēt rit⁹ eccleſie canonicos

ſed a pluribus qui erant erudicio
res eſſet ſolerter āmonitus ne con
tra vniuerſalem eccleſie morē vel ī
obſeruancia paſchali vel in alijs q̄
buſqꝫ decretis cū ſuis pauciſſimis
et in extremo mundi angulo poſi
tis viuere p̄ſumere mutatus mente
eſt ita vt ea que viderat et audierat
in eccleſijs anglorū ſue ſuorūqꝫ cō
ſuetudine libentiſſime preferret.
Erat em̄ vir bon9 et ſapiens et ſciē
cia ſcripturarū nobiliſſime inſtruc
t9. Qui cū domū rediſſet curauit
ſuos qui erant ī hu q̄ ve eidē erāt
ſubditi monaſterio ad eū quē cog
nouerat quemqꝫ ipſe ex toto corde
ſuſcepat veritatis callē pducē nec
valuit. Nauigauit hiberniā et pre
dicans eis ac modeſta exhortatōne
declarans legittimū paſche temp9
plurimos eorū et pene omnes qui
abhienſiū erant domino liberi ab
errore a viro correctos adunitatē
reduxit catholicā ac legittimū paſ
che temp9 obſeruare pdocuit. Qui
cum celebrato ī hibernia canonico
paſcha ad ſuam inſulam reuertiſſet
ſicqꝫ monaſterio catholicā tempis
paſchalis obſeruāciā inſtantiſſime
pdicaret nec tñ pficere quod cona
batur poſſet contigit eū an̄ exple
tum anni circulum migraſſe de ſe
culo diuina vtiqꝫ diſpenſatōne vt
vir vnitatis et pacis ſtudioſiſſim9
ante ad vitam raperetur eternā quā
redeunte tpe paſchali grauiorē cū
eis qui eum ad veritatē ſequi nole
bant cogeretur habere diſcordiā.
Scipſit idē vir de locis ſāctis librū
legentibus multū vtillimū cuius

auctor erat docendo ac dictādo gal
liarū eps arculfus qui beatorū
gratia ſanctorū venerat ieroſolimā
Et luſtrata omni terra repromiſſio
nis damaſcū qꝫ conſtantinopolim
alexandriā multas maris inſulas
adierat patriāqꝫ nauigando reuer
tens vi tempeſtatis in occidentalia
brittanie littora delatus eſt. Ac p9
mlta ad memoratū xp̄i famlū adā
nanū perueniens ibi doctus in ſcrip
turis ſanctorūqꝫ locorū gnar9 eē cō
ptus eſt libentiſſime eſt ab illo ſuſ
ceptus libencius audit9 adeo vt q̄qꝫ
ille ſe ī locis ſāctis memoratu dig
na vidiſſe teſtabatur cuncta mox
iſte litteris mādaē curauerit. Fecit
qꝫ op9 vt dixi multis vtile et maxi
me illis qui longius ab eis locis
ī quibus patriache et apoſtoli erāt
ſecreti ea tantū de hijs que lectōni
didicerīt norūt. Porrexit āt librū
hunc adānan alfrido regi ac p ei9
eſt largicionē etiā minorib9 ad le
gendū contraditus. Scriptor qꝫ
ipſe multis ab eo munerib9 donat9
patriā remiſſus ē. De cui9 ſcriptis
aliq̄ decerpe ac nr̄e huic hiſtorie in
ſerere comodū fore legentib9 reor

Capitulū xvj.

Scripſit ergo de loco dn̄ice
natiuitatis in hunc modū
Bethlehem ciuitas dauid in dorſo
ſita eſt anguſto ex omni pte valli
bus circūdata ab occidente in oriē
tem mille paſſibus longa humili
ſine turrib9 muro p extrema plani
verticis inſtructo. In cuius orien
tali āgulo quaſi quoddā naturale
ſemi antriū eſt. Cuius exterior ps

natiuitatis dñice fuiſſe dicitur. loc⁹
interior preſepe dñi noīatur. Hec
ſpelunca tota interius p̄cioſo mar-
more tecta ſupra locū vbi dñs na-
tus ſpeciali⁹ traditur ſancte marie
grande geſtat eccleſiā. Scripſit itē
hoc modo de loco paſſionis et re-
ſureccionis illius. Ingreſſus a ſep
tentrionali pte vrbem ieroſolimam
p̄mū de locis ſanctis p condictōr
platearū diuertum eſt ad eccleſiam
conſtantinianā que martirū appel-
latur. Hanc conſtantin⁹ imperator
eo quod ibi crux dñi ab helena ma
tre repta ſit magnifico et regio cul
tu cōſtruxit. De hinc ab occaſu gol
gothana videretur eccleſia in qua
etiā rupis illa apparet que quōdā
ipa infixo dñi corpe crucem ptulit
argenteā modo p grandē ſuſtinēs
crucē pendēte magna deſup erea ro
ta cum lampadibus Infra ipm vo
locū dñice crucis exciſa ipet̄ ſcrip-
ta eſt. In qua ſup altare p defunc
tis honoratis ſacrificiū ſolꝫ offerri
poſitis interim ī platea corporib⁹.
Huius quoqꝫ ad occaſum eccleſie
anaſtaſis hoc eſt reſurectōis dñice
rotunda eccleſia tribus cincta pie-
tibus xij. columpnis ſuſtentatur.
Inter pietes ſingulos latū habēs
ſpacium vie que tria altaria ī trib⁹
locis parietis medij continet hoc ē
auſtrali aquiloni et occidentali.
Hec bis quaternas ptas id eſt in
troit⁹ p treſe regione pietes habꝫ
E quib⁹ iiij. aduulturnū et iiij. ad
eurum ſpectant hui⁹ in medio mo
numentum dñi rotundum petra
exciſum ē. Cuius culmē intrinſec⁹
ſtans homo manu contingē poteſt
ab oriente habēs introitū cui lapis
ille magnus appoſitus eſt quod i-
trinſecus ferramentorū veſtigia vſ
qꝫ in p̄ſens oſtendit. Nā extrinſec⁹
vſqꝫ ad culmīs ſūmitatē totū mar-
more tectum eſt. Sūmum vero cul
men auro ornatum aureā magnā
geſtat crucem. In huius ergo mo
numenti aquilonali pte ſepulchrū
dñi in eadē petra exciſum. Longi-
tudinis octo pedum triū menſura
palmarum pauimento altius emi-
net. Introitum habens a lateri me
ridiano vbi die noctuqꝫ xij. lampa
des ardent iiij. intra ſepulchrū viij
ſupra in margine dextro lapis qui
ad hoſtium monumenti poſit⁹ erat
nunc fixus eſt. cui⁹ ps minor quā-
dratū altare ant oſtiū nichilomin⁹
eiuſdē monumenti ſtat. Maior vo
in orientali eiuſdē eccleſie loco qua
drangulum. Aliud altare ſub lin
theaminus extat. Color eiuſdē mo
numenti et ſepulchri albo et rubi-
cundo pmixus videtur.

Capitulū xviij

De loco q̄ꝫ aſcenſiōis dñice
p̄fatus auctor hoc mō re-
fert Mons oliuarū altitudine mō
ti ſyon par eſt ſed latitudine et lō
gitudine preſtat exceptis vinib⁹ et
oliuis rare ferax arboribus. Fru
mēti q̄ꝫ et ordei fertil. Neqꝫ ei bru
coſa ſed herboſa et florida ſoli illi⁹
eſt qualitas. In cuius ſummo ver
tice vbi domin⁹ ad celos aſcendit
eccleſia rotunda grandis ternas p
circuitum cameratas habet portic⁹
deſup tectas. Interior nanqꝫ dom⁹

ꝓpter dominici corpis meatum ca
merari et tegi non potuit altare ad
orientem habens āguſto culmine
ꝯtectum. In cuiꝰ medio vltima dn̄i
veſtigia celo deſup patente vbi aſ
cendit viſuntur. Que cū quotidie
a credentibus terra collatur nichil
ominꝰ manet eandēqꝫ adhuc ſpeciē
veluti impſſis ſignatā veſtigijs ſer
uat. Hec circa aerea rota iacet vſ
qꝫ ad ceruicem alta ab occaſu hn̄s
introitū. pendente deſup introcleis
magno lampade totaqꝫ die et noc
te lucente. in occidentali eiuſdē eccle
ſie pte veneſtre octo totidemqꝫ e re
gione lampades in funibꝫ penden
tes vſqꝫ ieroſolimā p vitrū fulgēt
quarum lux corda intuenciū cum
quadam alatritate et cōpunctione
pauefacere dicitur In die aſcenſio
nis dominice p ānos ſinglos miſ
ſa p acta valadi fluminis ꝓcella de
ſurſum venire conſueuit et omnes
qui in eccleſia affuerint terre ꝓſter
nere. De ſitu etiā hebron et monu
mentis patrū ita ſcribit. Hebron
quondā ciuitas et metropol regni
dauid nunc ruinis tantum quod
tunc fuerit oſtendens vno ad oriē
tem ſtadio ſpeluncam duplicem i
valle habꝫ vbi ſeplchra patriarcha
rum quadrato muro circumdatur
capitibus verſis ad aquilonē. Et
hec ſingula ſingulis tecta lapidibꝫ
iſtar baſilice dolatis triū patarcha
rū candidis Adam obſcurioris et
vilioris opi qui adhuc longe ab
illis ad borealem extremāqꝫ muri
illius ptem pauſat. Trium quoqꝫ
feminarū viliores et minores memo
rie cernūtur mābre colł mille paſ
ſibus a monumētis hijs ad boreā
herboſus valde et floridus campe
ſtrem habens i vertice planicie. In
cuius aquilonari pte quercus abra
he duorū hominū altitudinis trun
cus eccleſia circūdatus eſt. Hec de
opuſculis excerpta prefati ſcripto
ris ad ſenſum quidem verborū illiꝰ
ſed breuioribus ſtrictiſqꝫ comphē
ſa ſermonibus noſtris ad vtilitatē
legencium hiſtorijs indere placuit
Plura voluminis illius ſe qui ſci
re delectat vł i ipo illo volumine
vel i eo quod d illo dudū ſtrictim
excerpſimus epitomate requirat.

Capitulū xviij

Anno dn̄ice incarnationis
d. cc. v. alfrid rex nordan
himbrorū defūctus eſt anno regni
ſui xx. nec dum impleto. Cui ſucce
dens in imperiū filius ſuus oſred
puer viij. circiter ānorū regnauit
annis xi. Huius regni principio
antiſtes occidentaliū ſaxonū heddi
celeſtem migrauit ad vitā. Honꝰ
quippe erat vir ac iuſtus et epalē
vitam ſiue doctrinā magis inſito ſi
bi virtutum amore quā lectōnibꝫ
inſtitutus exercebat. Deniqꝫ reuerē
diſſimus antiſtes pectelin de quo i
ſequentibus loco ſuo dicendū eſt
qui cum ſucceſſore eius adhelmo
mlto tempe adhuc diaconus ſiue
monachus fuit referre eſt ſolitꝰ qd
in loco quo defunctus eſt ob meri
tum ſanctitatis eius multa fuit pa
trata miracula hominesqꝫ puincie
illius ſoliti ablatum inde puluerē
ꝓpter languentes in aquā mittere

atq; ad huius guſtũ ſiue aſperſione
multis ſanitatẽ egrotis et hominib9
et pecorib9 conferre . Propter qđ
frequenti ablatione pulueris ſacri
foſſa fit ibidem facta non minima
Quo defũcto epatus puincie illi9
ĩ duas parrochias diuiſus ẽ. Vna
data danieli quã uſq; hodie regit.
altera adhelmo cui annis quatuor
ſtrenuiſſime pfuit ambo et in reb9
eccleſiaſticis et in ſciencia ſcriptura
rum ſufficienter inſtructi . Deniq;
adhelm cum eſſet adhuc pſbiter et
abbas monaſterij quod maildubi
urbem nominãt ſcripſit iubente ſi=
nodo ſue gentis librũ egregiũ ad
uerſus errorem brettonum quo vl
paſcha non ſuo tempore celebrant
vel alia p plura que eccleſiaſtice ca
ſtitati et paci cõtraria gerũt. Mul=
toſq; eorũ qui occidentalib9 ſaxoni
bus ſubditi erant brettones ad ca
tholicã dñici paſche celebratõnem
huius lectõne pduxit . Scripſit et
de virginitate librũ eximiũ quẽ in
exemplũ ſedulij geminato ope et
verſibus exametris et pſa compo=
ſuit. Scripſit et alia nonulla vt po
te vir vndecũq; doctiſſimus nam et
ſermone nitidus et ſcripturarũ vt
dixi liberaliũ eccleſiaſticarũq; erat
eruditõne mirandus . Quo defũc
to pontificatum p eo ſuſcepit for
theri q̃ uſq; hodie ſup eſt vir et ipe
in ſcripturis ſanctis multum erudi
tus quibus epatum ãminiſtrãtib9
ſtatutum eſt ſinodali decreto vt p=
uincia auſtraliũ ſaxonũ que eate=
nus ad ciuitatis ventane cui tunc
daniel pẽrat parrochiã ptinebat et
ipe ſedem epalem ac ppriũ habẽt
epm . Conſecratuſq; eſt eis prim9
antiſtes edbrech qui erat in mona
ſterio abbas beate memorie vilfri=
di epi quod dicitur ſeleſen. Quo
defuncto eolla ſuſcepit officiũ pon
tificatus . Ipſo autẽ ante aliquod
annos ex hac luce ſubtracto epat9
uſq; hodie ceſſauit

¶ Capitulũ xix

Anno aũt impio hoſredi q̃t
to coenred q̃ ĩ regno mer=
ciorũ nobiliſſime tpe aliquanto p
fuerat nobili9 multo ſceptra regni
reliquid . Nam venit romã ibiq;
attonſus pontificatum habente cõ
ſtantino ac monachus fact9 ad li=
mina aplorũ in precibus ieiunijs
et elemoſinis uſq; ad diẽ pmanſit
vltimũ. Succedente in regnũ colre
do filio edilredi qui ante ipm coe=
redum idẽ regnum tenebat. Venit
aũt cum illo et filius ſigheri regis
orientalium ſaxonum cuius ſupra
meminim9 vocabulo offa iuuenis
amãtiſſime etatis et venuſtatis tote
q; ſue genti adtenenda ſeruandaq;
regni ſceptra exoptatiſſimus q̃ pa=
ri ductus deuotõne mentis reliq̃t
vxorem agros cognatos et patriã
ppt xpm et ppt ewãgeliũ vt ĩ hac
vita centuplũ accipet et in ſeculo
venturo vitam eternam. Et ipſe er=
go vbi ad loca ſancta romã perue
nerit attonſus et in monachico vi=
tam habitu complens aduiſiõem
beatorũ apoſtolorũ ĩ celis diu deſi=
deratam puenit . Eodẽ ſane anno
quo hij in brittaniã relinquere an
tiſtes eximi9 vilfrid poſt xlv. ãnos

accepti epat⁹ diem clauſit extremū In puicia que vocatur mundalu Corpuſqȝ eius loculo inditum p̄latum eſt in monaſteriū ipius qḋ dicitur in hripū et iuxta honorem tanto pontifici congruū ī eccleſia beati apoſtoli petri ſepultum. De cuius ſtatu vite vt ad priore p dā te ſunt paucis que ſunt geſta me morēmus. Cum eſſet puer bene in dol atqȝ etatē moribꝫ trāſiēs ita ſe modeſte et circūſpecte in oībus ge rebat vt merito a maioribus quaſi vn⁹ ex ipis amaretur veneraretur Vbi quartum decimū etatis conti git annū monaſticam ſectari vitā ꝓtulit. Quod vbi patri ſuo narra uit iam eñ mater obierat libenter eius votis ac deſiderijs celeſtibꝫ an nuit eumqȝ ceptis inſiſtere ſalutari bus iuſſit. Venit ergo ad inſulam lindiſfarnenſem ibiqȝ monachorū famlatui ſe contradēs diligent ea qȝ monaſtice caſtitatis ac pietatis erant et diſcere curabat et agere. Et qꝛ acris erat īgenij didiciſſime pſalmos et aliq̄s codices nec dum quidē attonſus. Verum eis que tō ſura maiores ſunt virtutibus idem humiliatis et obediencie nō medio criter inſignit⁹. Propter quod et a ſenioribus et coetāeis ſuis iuſto collebatur affectu. In quo videlicꝫ monaſterio cum aliquot ānos deo ſeruiret animadūtit paulatim ado leſtes animi ſagacis minime pfec tam eſſe virtutis viā que tradeba tur a ſcottis ꝓpoſuitqȝ animo veni re romā et q̄ ad ſedē apoſtolicā rit⁹ eccleſiaſtici ſiue monaſteriales ſer uarētur videre. Quod cum fratri bus referret laudauerūt eius ꝓpo ſitum eumqȝ obid quod mente diſ poſuit pficē ſuadebāt. At ille con feſtim veniēs ad reginā canfledam cui notus erat eiuſqȝ conſilio et ſuf fragijs p̄fato fuerat monaſterio ſo ciatus indicauit el deſeriū ſibi ī eē beatorū apoſtolorū limina viſitan di Que delectata bono adoleſcētis ꝓpoſito miſit eum ad cantuā ad re gem ercūberectum qui erat filius a unculi ſui poſtulans eum vt hono rifice romā tranſmitteret. Quo tē pe ibi gradum archiepṡ honori⁹ vnus ex diſcipulis beati pape gre gorij vir in rebus eccleſiaſticis ſub limiter inſtitut⁹ ſeruabat. Vbi cū aliq̄diu demoratus adoleſcens ani mi viuacis diligenter hijs que in ſpiciebat diſcēdi opā daret. Sup uenit alius adoleſcens nomine biſ cop cognomento benedictus ḋ no bilibꝫ anglorū cupiens et ipſe ro mam venire cuius ſupra memini⁹ huius ẽgo comittatui rex ſociauit vilfridum vtqȝ illum ſecum romā pducēt iuſſit. Qui cum lugdunū vilfrid ab alfino ciuitatis ēpo ibi retentus eſt. Benedictus ceptum ī ter naui tunc romā vſqȝ conpleuit Delectabatur eñ antiſtes prudēcia verborū iuuenis grā venuſti vul tus alacritate actōnis et conſtācia ac maturitate cogitatōnis. Vnde et omnia que neceſſe habebat ha bundanter ipi cum ſocijs ſuis quā diu ſecum erant donabatur. Et in ſup offerebat vt ſi vellet ptem gal liarū non minimā illi regendam

committeret ac filiã fratris ſui vir-
ginem illi coniugem daret eumqꝫ
ipe loco adoptiui haberet. At ille
gracias agens pietati quã erga eũ
cum eſſet pegrinus habere digna-
retur. Reſpondit ꝓpoſitum ſe ma
gis alterius ſe conuerſaciõis hr̃e
et ideo patria relicta romã iter agẽ
cepiſſe. Quibꝫ auditis antiſtes mi
ſit eum romã dato duce itineris et
cunctis ſimul que neceſſitas poſce
bat itineris largiter ſubminiſtratis
obſecrans ſedulo vt cum patriã re
uerteretur ꝑ ſe iter facẽ meminiſſꝫ
Veniens vero romam et oratõibꝫ
ac meditatõi rerũ eccleſiaſticarũ
vt oĩo ꝓpoſuerat quotidiana mã-
cipatus inſtancia qui etiã conſilia
rius erat aplĩci pape. Cuius ma-
giſterio quatuor ewangeliorũ li-
bros ex ordine didicit compoſitũ
paſche racionabilẽ et alia multa q̃
in patria nequerat eccleſiaſticis diſ
ciplinis accomoda eodẽ magiſtro
tradente pcepit. Et cum menſes ali
quot ibi ſtudijs occupatꝰ felicibꝫ
exegiſſet redijt ad dalfinũ ĩ galliã
et tres ãnos apud ipm cõmoratꝰ
attonſus eſt ab eo et in tanto habi
tus amore et heredẽ ſibi illum face
cogitaret. Sed ne hoc fieri poſſet
antiſtes crudeli morte ꝑreptus ẽ et
vilfrid ad ſue pocius hoc ẽ ãglorũ
genti epatum reſeruatus. Nã bal
hild regina miſſus militibus epm
iuſſit interfici quem ad locũ quidẽ
quo decollandus erat ſecutus ẽ vil
frid clericus illius deſiderans cũ eo
tam et ſi ipo multum ꝓhibente pi-
ter occũbere. Sꝫ hunc vbi pegrinũ
atqꝫ oriundũ de nacione anglorum
cognouere carnifices pepcẽ illi ne
qꝫ eum crucidare cum ſuo voluere
pontifice. At ille brittãniã venies
cõiunctus eſt amicicijs aluchridi re
gis qui catholicas eccleſie regulas
ſeq̃ ſemp et amare didicerat. Vñ
et illi qui et catholicũ eum eſſe cõ-
peris mox donauit terrã x. familia
rum ĩ loco qui dicitur ſtanfrod et
non multo poſt monaſteriũ xxx. fa
miliarũ in loco qui vocatur in hri
pum quem videlicet locum dederat
pridẽ ad conſtruendũ inibi mona
ſteriũ hijs qui ſcottos ſequebatur
Verum quia illi poſt modũ optõe
data maluerunt loco cedere quam
paſcha catholicũ ceteroſqꝫ ritus ca
nonicos iuxta romane et apoſtoli
ce eccleſie conſuetudinẽ recipe. De
dit hoc illi quem melioribꝫ ĩ butꝰ
diſciplinis ac moribꝫ vidit. Quo
in tpe adiuſſionem pͣfati regis pͣſ-
biter ordinatus eſt in eodem mona
ſterio ab agilberto epo geuiſſorũ
cuius ſupra meminimꝰ. Deſideran
te rege vt vir tante eruditõnis ac
religiõis ſibi ſpecialiť ĩ diuiduo co
mitatu ſacdos eſſꝫ ac ductor. Quẽ
non multo poſt detecta et elimina
ta vt ſupra docuimus ſcottorũ ſec-
ta galliã mittens cũ conſilio atqꝫ
conſenſu patris ſui oſuui epm ſibi
rogauit ordinari cum eſſet ãnorũ
circiter xxx. eodẽ agilberecto tunc
epatum agente pariſiace ciuitatis cũ
quo et alij xj. epi ad dedicatõnem
antiſtitis conuenientes multum ho
norifice miniſteriũ impleuerunt.
Quo adhuc ĩ tranſmarinis ptibꝫ

demorante conſecratus eſt ī ep̄atū
eborace iubente rege oſuui ceadda
vir ſanctus vt ſupra memoratū eſt
et tribus annis eccleſiā ſublimiter
regēs dehinc ad monaſterij ſui qd̓
eſt in leſtinga ei curā ſeceſſit . Acci
piente vilfrido ep̄atum tocius nor
dāhimbrorū ꝓuincie. Qui deinde
regnante egfrido pulſus ep̄atu et
alij ꝓ illo conſecrati ātiſtites quo
rum ſupra meminimus romamqȝ
iturus et corā apl̄ico paupa cauſā
dicturus vbi nauem conſcendit flā
te fauonio pulſus eſt freſiam et ho
norifice ſuſceptꝰ a barbaris ac re-
gi illorum aldgiſlo predicabat eis
xp̄m et multa eorū mirabilia v̓bo
veritatis inſtituens a peccatorum
ſuorū ſordibus fonte ſalutaris ab
luit. Et quod pꝰ modicū vilbrod
reuerendiſſimus criſti pontifex in
magna deuocione compleuit ipſe
primus ibi opꝰ ewangelicū cepit.
Ibi ergo hyemē cum noua dei ple
be feliciter exigens ſic romā venien
di iter repecijt et vbi cauſa eius vē
tilata eſt p̄ſente agathone papa et
pluribus ep̄is vniuerſorū iudicio
abſqȝ crimine accuſatum fuiſſe ep̄a
tu eſſe dignus inuentus eſt . Quo
ī t̄pe idē papa agotho cum ſinodū
congregaret rome c·xxv·ep̄orum
aduerſus eos vnā ī dn̄o ſaluatore
voluntatē atqȝ opatōnem dogma-
tizabāt vocari iuſſit et vilfridū atqȝ
inter ep̄os conſedentē dicere fidem
ſuā ſimul et ꝓuincie ſiue inſule de
qua venerat . Cūqȝ catholicus fide
cum ſuis eſſet inuentus placuit hoc
inter cetera eiuſdē ſinodi geſtis in-
ſeri ſcriptūqȝ hoc modo. Vilfridus
deo amabilis ep̄s eborace ciuitatis
apl̄icam ſedē de ſua cauſa appellās
et ab hac poteſtate de certis ī certis
qȝ rebus abſolutus et cum alijs
c·xxv·coep̄is in ſinodo in iudicij
ſede conſtitutꝰ et ꝓ omni aq̄lonali
pte brittānie ex hibernie inſuliſqȝ
ab anglorū bretonū nec nō ſcotto
rū et pictorū gentibus incollūtur.
Verū et catholicā fidē confeſſus eſt
et cum ſcripſione ſua corroborauit
Poſt hec reuerſus brittamā ꝓuiciā
auſtraliū ſaxonū ab ydolatrie riti-
bus ad xp̄i fidē cōuertit . Vecte qȝ
inſule verbi miniſtros deſtinauit et
ſcd̓o anno aldfridi qui poſt ecgfri
dum regnauit ſedem ſuā et ep̄atū
ip̄a rege inuitante recepit. Sed pꝰ
quinqȝ annos denuo accuſatus ab
eodem ip̄o regem et pluris ep̄is p̄
ſulatu pulſus eſt. Veniensqȝ romā
cū pn̄tibus accuſatoribus accipet
locum ſe defendendi. Conſedentibꝫ
ep̄is pluribus cū apl̄ico papa io-
hanne omni iudicio probatum eſt
accuſatores eius nonulla in parte
falſas contra eū machinaſſe calūp
nias. Scriptūqȝ a p̄fato papa regi
bus anglorū edilredo et alfrido vt
eum in ep̄atum ſuū eo qd̓ in iuſte
fuerit condempnatus facerent reci-
pi. Iuuit aūt cauſam abſolutōnis
eiꝰ lectō ſinodi beate memorie pa-
pe agathonis qui quondā ip̄e pn̄
tem in vrbe ad quem eodē conſilio
inter ep̄os reſidente vt p̄diximus
acta eſt . Cum ergo cauſa exigente
ſinodus eadē coram nobilibus et
freq̄ncia populi iubente apoſtolico

papa diebꝰ aliquot legeretur. Ve
cum eſt ad locū vbi ſcriptum erat
vilfridus deo amabilis ep̄s ebora
ce ciuitatis apoſtolicā ſedem de ſua
cauſa appellās et ab hac poteſtate
decertis incertiſqȝ rebus abſolutus
et cetera que ſupra poſuimus. Ad
vbi lectum eſt ſtupor apprehendit
audientes et ſilente et lectore ceper
rūt alterutrū requirē qui eſſet ille
vilfrid ep̄s. Tum bonifacius con
ſiliariꝰ aplici pape et alij ꝑ plures
qui eū temꝑalibꝰ agathonis pape
ibi viderunt dicebant ip̄m eē ep̄m
qui nuꝑ romā accuſatꝰ a ſuis atqȝ
ab aplica ſede iudicandus aduene
rit. Qui iam dudum inquiūt accu
ſatus ēq̄ huc aduemens mox audi
ta ac diiudicata cauſa et cōtrouꝰſia
vtriuſqȝ ptis a beate memorie pa
pa agathone ꝓbatus eſt cōtra fas
a ſuo ep̄atu repulſus et tātus apd
eum habitus vt ip̄m ī concilio qd
congregaret ep̄orū quaſi virū in
corrupte fidei et animi ꝓbi reſidere
p̄cipet quibus auditis dicebāt oēs
vna cum pontifice vnū tante auc
toritatis qui ꝑ xl. ꝑpe annos ep̄a
tu fungebatur nequaq̄ꝫ dampnari
debere ſed ad integrū culpis accuſa
tōnū abſolutum patriā cū honore
reuerti. Qui cum remeans in galli
arum ptes deueniſſet cactus ē infir
mitate repentina et ea creſcente a
deo preſſus vt neqȝ equo vehi poſ
ſet ſed manibus miniſtrorū porta
batur in grabbato. Sic delatus in
ciuitatē mellū gallie iiij. diebꝰ ac
noctibus quaſi mortuꝰ iacebat ali
tu tantū ꝑtenui quia viueret demō
ſtrans. Cūqȝ ita ſine cibo et potu
ſine voce et auditu quia triduo ꝑ
ſeueraret quinta demū illuceſcente
die quaſi degraui expergectꝰ ſomp
no exurgens reſedit apt̄iſqȝ ocul̄
vidit circa ſe choros pſallēciū ſimul̄
et flenciū fratrū ac modicum ſuſpi
rans. Interrogauit vbi eſſet acca
p̄ſbiter. Qui ſtatim vocatus intra
uit et videns eum melius habentem
ac loqui iam valentem flexis geni
bus gracias egit deo cum omnibꝰ
qui aderant fratribus. Et cū parū
cōſediſſent ac deſupnis iudicij tre
pidi aliquātum fabulari cepiſſent
iuſſit pōtifex ceteros ad horā egre
di et ad accan p̄ſbiterū ita loq̄ ex
orſus eſt. Viſio michi modo tremē
da apparuit quam te audire ac ſilē
cio tegē volo donec ſciencia quid
de me fieri velit deus. Aſtitit eīn m̄
quidā candido p̄clarus habitu di
cens ſe michahelem eſſe archāgelū
et ob hoc inquit miſſū vt te a mor
te reuocem. Donauit eīn tibi dn̄s
vitam ꝑ oratōnes ac lacrimas diſ
cipulorū et fratrū tuorū et ꝑ inter
ceſſionē ſue beate genetcis ſempqȝ
v̓ginis marie. Qua ꝑpt dico tibi
quia modo quidem ab infirmitate
hac ſanaberis ſed paratus eſt quia
poſt quadiēniū reuertens viſitabo
te. Patriā vero ꝑueniens maximā
poſſeſſionū tuorū que tibi abbate
ſunt porcionē recipiens atqȝ in pa
ce tranquilla vitam terminabis.
Cōualuit igitur ep̄s cunctis gau
dētibꝰ et deo grās agētibꝰ ceptoqȝ
itinere brittāniā venit lectis autē
epiſtol̄ quas ab apoſtolico papa

adduxerat berechuald archiepſs et
edilred quondam rex tunc aūt ab
bas libentiſſime fauerunt. Qui vi-
delicet edilred accitis ad ſe cōredū
quem ꝑ ſe regem fecerat amicum
epo fieri periit et īpetuit. Sz ald
frid nordanhimbrorū rex eū ſuſci
pere contempſit non longo pꝰ ſup
fuit. Unde factum eſt vt regnante
oſredo filio eius mox ſinodo facta
iuxta fluuiū nidd poſt aliquātum
vtriuſqz ptis conflictum tandē cūc
tis fauentibꝰ in pſulatum ſit ſue re-
ceptus eccleſie Sicqz quatuor ānis
vſqz ad diem obitꝰ ſui vitam duxit
in pace. Defunctus eſt aūt in mo
naſterio ſuo quod habebat in pui
cia vndaliū ſub regimine cudbal-
di abbatis et miniſterio fratrū per
latus in primū ſuū monaſteriū qd
dicitur in ripum poſitus eſt i eccle
ſia beati apoſtoli petri iuxta altare
ad auſtrū et vt ſupra docuimus et
hoc de illo epithaphiū eſt ſcriptū.
Vilfridus hic magnus requieſcit
corpe pſul. Hanc domino q aulā
ductus pietatis amore fecit et exi-
mio ſacrauit nomie petri. Cui cla
ues celi xps dedit arbiter orbis atqz
auro aritirio deuotus veſtiit auro.
Qui etiā ſublime crucis radiante
metallo. Hic poſuit tropheū nec
non et quatuor auro. Scribi ewā
gelij pcepit in ordinem libros. Ac
thecam ei vt illo hijs condignā cō
didit auro. Paſchalis qui etiam
ſolempnia tempa curſus. Catholi-
ca ad iuſtam correxit dogma cano
nis. Quem ſtatuere patres dubio
qz errore remoto. Certa ſue genti
oſtendit moderamina ritus. In qz
locis iſtis monachorū examina cre
bra. Colligit ac monitis curauitqz
regula patrū. Sedulꝰ inſtitit mul
tiſqz domiqz foriſqz iactatus nimiū
ꝑ tempa longa piculis. Quinde
cies ternos poſtq̄ eps egit ānos.
Tranſiit et gaudens celeſtia regna
petiuit. Dona iheſu vt grex paſto
ris ſequatur.

Capitulū xx.

Anno poſt obitum pfati pa
tris pximo idē quinto oſ-
redi regis reuerendiſſimus pater
adrianus abbas coopator in ver-
bo theodori beate memorie epi de
functus eſt et in monaſterio ſuo in
eccleſia beate dei genitricis ſepultꝰ
qui eſt annus quadrageſiꝰ pmus
ex quo a uitaliano papa directus
eſt cum theodoro Ex quo aūt brit
taniā venit xxxi. Cuiꝰ doctrina ſimꝉ
et theodori inter alia teſtimonia p
hibet quod albinꝰ diſcipulus eiꝰ
qui monaſterio ipſius i regimine
ſucceſſit in tm̄ ſtudijs ſcripturarum
īſtitutus eſt vt grecam qdē linguā
non paruā ex pte latinam vo nō
minus quam anglorū que ſibi na
turalis eſt nouerit. Suſcepit vero
ꝑ vilfrido epatum haguſtaldenſis
eccleſie acca pſbiter eius vir et ipe
ſtrenuiſſimus et corā deo et hoībꝰ
magnificus qui et ipiꝰ eccleſie ſue
q in beati andree apoſtoli honorē
conſecrata eſt edificiū multifario d
core ac mirificis ampliauit opibꝰ
Dedit namqz operā quod et hodie
facit vt acquiſitis vndiqz reliquijs
beatorū apoſtolorū et martirū xpi

inuenratōnem illoꝝ poneret alta
ria diſtinctis porticibus ī hoc ipm
intra muros euſdē eccleſie. Sꝫ et
hiſtorias paſſionū eoꝝ vna cum
ceteris eccleſiaſticis volmibꝫ ſūma
induſtria congregās. Amplissimā
ibi ac nobiliſſimā bibliothecā fecit
Necnon et vaſa ſancta et lumina
ria aliaqꝫ huiuſmōi q̄ ad ornatum
domus dei ptinet ſtudioſiſſime pa
rauit. Cantorēqꝫ egregiū nomine
maban qui a ſucceſſoribꝫ diſcipu-
loꝝ beati pape gregorij ī cantua
fuerat cantandi ſono edoctꝰ ad ſe
ſuoſqꝫ inſtituendos accerſiyt ac p
annos xij. tenuit quatenus et q̄ illi
nouerāt carmina eccleſiaſtica doce
ret et q̄ ea quondā cognita longo
vſu vel negligencia inueterare cep
ant huius doctrina ipſcū renoua
rentur ſtatum. Nam et ipſe ep̄s
acca cantator erat pitiſſimus q̄uo
etiā in lr̄is ſanctis doctiſſimus ī ca
tholice fidei confeſſione caſtiſſimꝰ
in eccleſiaſtice qꝫ inſtitucionis regu
lis ſollertiſſimꝰ extiterat et vſqꝫ dū
ſua p̄mia deuotōis accipiat exiſtē
non deſiſtit vtpote qui a puericia ī
clero ſanctiſſimi ac deo dilecti boſā
eboracenſis ep̄i nutritus atqꝫ eru-
ditus eſt. Deinde ad vilfridū ep̄m
ſpe melioris propoſiti adueniens
omnē ī eius obſequio vſqꝫ ad obi
tum illius expleuit etatē. Cum quo
etiā romam veniens multa illic q̄
in patria nequiuerat eccleſie ſancte
inſtitutus vtili addidicit.

¶ Capitulū xxj.

Eo tempore naitan rex pic
torum qui ſeptētrionales
brittānie plagaꝝ inhabitant ad
monitus eccleſiaſticarū frequenti
meditatōne ſcripturarū abrenunci
auit errori quo eatenus in obſerua
cione paſche cum ſua gente teneba
tur et ſe ſuoſqꝫ omēs ad catholicā
dn̄ice reſurectōnis tempus celebrā
dum pduxit. Quod vt facilius et
maiori auctoritate perficerit q̄ſiuit
auxilium de gente angloꝝ quos
iam dudum ad exemplū ſancte ro
mane et apoſtolice eccleſie ſuam re
ligionem inſtituiſſe cognouit. Si
quidē miſit legatorios ad virū ve
nerabilem colfridum abbatem mo
naſterij beatoꝝ apoſtoloꝝ petri et
pauli quod ē ad hoſtiū muri amp
nis et iuxta amnemtina ī loco qui
vocatur ingiruū cui ipē pꝰ bene-
dictum de quo ſupra diximus glo
rioſiſſime pfuit poſtulās vt exhor
tatorias ſibi lr̄as mittēt quibꝫ po-
tencius confutare poſſet eos q̄ paſ
cha non ſuo tempe obſeruare pre
ſumeret ſimul et de tonſure modo
vel racione qua clericos inſigniri
diceret. Excepto quod etiā ipē in
hijs non pua ex pte eſſet imbutus
Sed et architectos ſibi mitti pecijt
qui iuxta morem romanoꝝ ecclīā
de lapide in gente ipius facerent p
mittens hanc in honorē beati aplo
rum principis dedicandam. Se q̄ꝫ
ipm cum ſuis omnibꝫ morē ſancte
romane et apoſtolice eccleſie ſemp
imitaturum. In quantū dūtaxat
tam longe a romanoꝝ loquela et
nacione ſegregati hanc ediſcē po-
tuiſſent. Cuius religioſis votis ac
p̄cibus fauēs reuerendiſſimꝰ abba

eolfrid miſit architectos quos pete
bat et litteras ſcriptas i hunc mo
dum ꝛc.

Domino excellentiſſimo et
glorioſiſſimo regi naitano
colfrid in domino ſalutem
Catholicam ſancte paſche obſeruã
ciam quam a nobis rex deo deuote
religioſo ſtudio qſiſti ꝓmptiſſime
ac libentiſſime tuo deſiderio iuxta
quod ab apoſtolica ſede didicim⁹
patefacere ſatagimus. Scimus nã
qꝫ celit⁹ ſancte eccleſie donatũ quo
ciens ipi rerũ dñice diſcende docen
de cuſtodiende veritati opam ipen
dunt. Nam et vere omio dixit q̃
dam ſeculariũ ſcriptorũ qꝫ feliciſſi
mo mundũ ſtatũ ageretur ſi vel re
ges philoſopharetur vel regnarẽt
philoſophi. Qđ ſi de philoſophia
huius mundi vellet vere intelligẽ
de ſtatu huius mundi merito dili
gere potuit homo huius mũdũ
quãto magis ciuib⁹ patrie celeſtis
in hoc mundo pegrinantib⁹ optan
dum eſt et totis animi viribus ſup
plicandũ vt quo plus i mundo q̃
qꝫ valent eo amplius eius qui ſup
omnia eſt iudicijs mandatis auſcẽ
contendũt atqꝫ ad obſeruanda ſecũ
eos quoqꝫ qui ſibi cõmiſſi ſunt ex
emplis ſimul et auctoritate inſtitu
ant. Tres ſunt ergo regule ſacris i
dite litteris quibus paſche celebrã
di tempus nobis ꝑfinitum nulla
prorſus hũana licet auctoritate mu
tari. E quibus due in lege moyſi
diuinitus ſtatute. Tercia i ewange
lio p effectum dominice paſſionis
et reſurrectõnis adiũcta eſt. Preci
pit enĩ lex vt paſcha primo menſe
ãni et tercia eiuſdẽ menſis ſeptima
na id eſt a quinta decima die vſqꝫ
ad viceſimã pmã fieri deberet. Ad
ditum eſt p inſtitucionẽ apoſtolicã
ex ewangelio vt i ipſa tercia ſepti-
mana diem dñicam expectare atqꝫ
in ea temporis paſchalis iniciũ te-
nere debeam⁹. Quã videlicet te glo
riã triformẽ ſi quis rite cuſtodierit
nũq̃ in adnotatõne feſti paſchalis
errabit. Verum ſi de hijs ſingulis
enudiacius ac laicus audire deſide
rans. Scriptũ eſt i exodo vbi libe
randus de egipto pp̃ls iſrahel pri
mum paſcha facere iubetur qꝫ dix
erat dñs ad moyſen et aaron. Mẽ
ſis iſte vobis principiũ menſiũ pri
mus erit i menſibus ãni. Loq̃mini
ad vniuerſum cetum filiorũ iſrahel
et dicite eis. Decia die menſis hui⁹
tollat vnuſquiſqꝫ agnũ per fami-
lias et domus ſuas et paulo poſt
et ſeruabitis eum vſqꝫ ad quartã
decimam menſis huius. Immola-
bitqꝫ eum vniuerſa multitudo filio
rum iſrahel ad veſperam. Quibus
v̈bis manifeſtiſſime conſtat quod
ita in obſeruatõne paſchali mẽcio
fit diei quarte decime vt non tamẽ
in ipa die quarta decima paſcha fi
eri pcipiatur. Sed adueniente tan-
dẽ veſpera diei quarte decime id eſt
quinta decima luna que iniciũ tcie
ſeptimane faciat in celi faciem pdeũ
te agnus imolari iubetur et quod
ipa ſit nox quinte decime lune i q̃
pcuſſus egipcijs iſrahel eſt a lõga
ſeruitute redẽptus. Septem inquit
diebus azima comedetis. Quibus

ĩterum verbis tota tercia ſeptimana
eiuſdē primi menſis decernitur ſo-
lempnis eſſe debere. Sed ne puta
remus eaſdē ſeptem dies a xiiij. vſ
q; ad xx. eē conputandas cōtinuo
ſubiecit. In die p̄mo non erit fer
mentum in domibus veſtris. Qui
cumq; comederit fermentum pibit
anima illa de iſrahel a die p̄mo vſ
q; ad diem ſeptimū et cetera vſq;
dum ait. In eadem eīn ipſa die e-
ducam exercitum veſtrum de terra
egipti. Primū ergo diem azimo-
rum appellat eum ī quo exercitum
eorum eſſe eductur⁹ de egipto. Cō
ſtat autē quia non quarta decima
die in cuius veſpera agn⁹ ē immo-
latus et q̄ ꝓprie paſcha paſche di-
citur ſed quinta decima ſunt educ
ti ex egipto ſicut ī libro numerorū
aptiſſime ſcribitur. Profecti igitur
de rameſſe quinta decima die men
ſis primi altera die fecerunt phaſe
filij iſrahel in manu excelſa. Septē
ergo dies azimorū in quarū p̄ma
eductus eſt populus dn̄i ex egip-
to ab inicio vt diximus tercie ſeptī
mane hoc ē a quinta decima die mē
ſis primi vſq; ad xx. primā eiuſdē
menſis diem cōpletum computarī
optet. Porro dies xiiij. extra hūc
numerū ſeparatum ſub paſche ti-
tulo p̄notatur ſicut exodi ſequen-
cia patenter edocent. Vbi cū dictū
eſſet in eadem eīn ipſa die educam
exercitum veſtrū d̄ terra egipti pro
tinus additū eſt et cuſtodietis diē
iſtum in generatōnes veſtras ritu
perpetuo. Primo menſe quata de-
cima die menſis comedetis azima

vſq; ad diem viceſimā primā non
ſeptem ſolūmodo ſed octo poci⁹ eē
dies ſi et ipa quarta decima ānumē
tur. Sm aūt vt diligencius explo-
rata ſcripture veritas docet a veſpe
ra diei q̄rte decime vſq; ad veſperā
viceſime prime computaremus vi
debimus pfecto quod ita dies xiiij
veſperam ſuā infeſti paſchalis ini-
cium p̄rogat vt nō amplius tota
ſacra ſolempnitas quam ſeptē tm̄
modo noctes cū totidē diebus cō-
prehendat. Vnde vere eſſe pbatur
noſtra diffinitō quia temp⁹ paſcha
le p̄mo menſe āni et tercia ei⁹ ebdo
mada celebrandū eſſe dixim⁹. Ve-
raciter eīn tercia agitur ebdomada
quod a veſpera quarte decime diei
incipit et in veſpera viceſime p̄ime
completur. Poſtq̄ v̄o paſcha im-
molatus eſt xp̄s dieq; nobis dn̄i-
cam que apud antiquos vna vel p̄
ma ſabbati ſiue ſabbatorū vocatur
gaudio ſue reſurectōnis fecit eē ſo
lempnē. Ita hanc ap̄lica tradicio
feſtis paſchalib; inſeruit vt nichil
omnimodis de tempe paſche lega
lis preoccupandum nichil minuen
dum eſſe decerneret quin poci⁹ ſta
tuit vt expectaretur iuxta p̄ceptū le
gis id eſt primus anni menſis ex-
pectaretur quartadecima dies illi⁹
expectaretur veſpera eiuſdē et cum
hec in ſabbatū forte incideret tolle-
ret vnuſq̄ſq; agnum p familias et
domos ſuas et immolarent eū ad
veſperā id eſt preparent om̄s eccle
ſiā p orbem q̄ vnā catholicā faciūt
panē et vinū ī miniſteriū carnis et
ſāguinis agni īmaculati q̄ abſtulit

peccata mūdi ēēt pcedēnte congrūa
lectōnū oꝛonū cerimoniarū paſch
alium ſolempnitate offerēt hec do:
mino in ſpem future ſue redemptō
nis. Jp̄a eſt eīn eadem nox in qua
de egipto p ſanguinē agni iſraheli
tica plebs erepta eſt ip̄am qua per
reſurrectōnē xp̄i liberatus eſt a moꝛ
te eterna pplꝰ dei omnes dei . Ma
ne aūt illuceſcente die dominica pꝛi
mā paſchali feſti diem celebꝛarent.
Jp̄a eſt eīn dies in qua reſurrectōis
ſue gloꝛiā dn̄s multifario pie reue
lacionis gaudio diſcipulis patefe
cit . Jp̄a pꝛima dies azimoꝛū de q̄
multū diſtincte in leuitico ſcriptū ē
Menſe pꝛimo quarta decima die
menſis huiꝰ ad veſperā phaſe dn̄i
eſt et quīta decima die menſis huiꝰ
ſolempnitas azimoꝛū domini eſt.
Septem diebus azima comedetis
dies pꝛimus erit celeberꝛimꝰ ſanctꝰ
qꝫ. Si ergo fieri poſſet vt ſemp in
diem quartum decimū pꝛimi men:
ſis id ē ī lunā q̄ntā deciaꝫ dn̄ica di
es incurꝛeret vno ſemp eodēqꝫ tpe
cum antiquo dei populo quāq̄ ſa
cramentoꝛum genere diſcretō ſicut
vna eademqꝫ fide paſcha celebꝛare
poſſemus quia vero dies ſeptima
ne non equali cū luna tramite per
curꝛit decreuit apoſtolica tradicio
que p beatū petrū rome p̄dicata p
marcū ewangeliſtā et interp̄tē ipiꝰ
alexandꝛie confirmata eſt . Vt ad
ueniente pꝛimo menſe adueniente
in eo veſpera diei quarta decime ex
pectaretur etiā dies dominica a q̄n
ta decima vſqꝫ ad vicesimā pꝛimā
diem eiuſdem menſis . Jnquacūqꝫ
eīn harū inuenta fuerit merito ī eo
paſcha celebꝛabitur. Quia nimirū
hec ad numerū ptinet illarū ſeptē
dierū quibus azima celebꝛari iube
tur . Jtaqꝫ fit vt nūq̄ paſcha nr̄m
a ſeptimana menſis pꝛimi tercia p
tem declinet ſed vel totam eā id eſt
omnes ſeptem legaliū azimoꝛum
dies vel certe aliq̊s de illis teneat.
Nam et ſaltem vnus ex eis hoc
eſt ip̄m ſeptimū appꝛehēdēt quē tn̄
excellenter ſcriptura cōmendat. Di
es aūt inquiens ſeptimus erit cele
berꝛioꝛ et ſācioꝛ nullumqꝫ ſeruile
opus fiet ī eo. Nullus arguē nos
poterit quod nō rectum dominicū
paſche diē quē de ewangelio ſuſce
pimus in ip̄a quam lex ſtatuit ter
cia pꝛimi menſis ebdomada celeber
remus . Cuius obſeruancie catho
lica rōne patefacta. patet econtra:
rio erroꝛ irꝛacionabilis eoꝛū qui
p̄fixos ī lege terminos nulla cogē
te neceſſitate vel anticipare vel trā
ſcendere p̄ſumūt . Nāqꝫ ſine ratōe
neceſſitatis alicuius anticipant illi
tempus in lege p̄ſcriptum qui dn̄i
cum paſche diem a quarta decima
menſis pꝛimi vſqꝫ ad vicesimā pu
tant lunā eſſe ſeruandā. Cum eīn
a ueſpera diei tercie decime vigili
as ſancte noctis celebꝛare incipiūt
claret qd̓ illū in exoꝛdio ſui paſche
diem ſtatuūt cuiꝰ nullam oīo mē
cionem in decreto legis inueniunt
Et cum vicesima pꝛima die mēſis
paſcha dn̄icū celebꝛare refugiunt
patet pfecto qd̓ illā p oīa diē a ſua
ſolēpnitate ſecernūt q̄ lex maioꝛe
precetꝛis feſtiuitate memoꝛabilem

ſepe numero cõmendat. Sicqȝ diē paſche ordine peruerſo et aliqñ in ſcđa ebdomoda totam compleant et nūq̄ in ebdomade tercie ſeptimane ponāt. Rurſūqȝ q̄ ſexta deciaȝ die mēſis ſepe dicti vſqȝ ad viceſimā ſcđam paſcha celebrare magis autumant. Non minore vtiqȝ errore tam et ſi altero latere a recto veritatis tramite diuertunt et veluti naufragia ſcille fugientes in caribdi voragmen ſubmergendi decidūt. Nam cum a luna xvj. pmi menſis oriente id eſt a veſpera diei quinte decime paſcha incipiendū doceant nimirū conſtat quia quartam decimam diē menſis eiuſdē q̄ lex primitus et p̄cipue cōmēdat a ſua prius ſolempnitate ſecludunt. Ita vt quintedecime a qua popul⁹ dei ab egipcia ſeruitute redemptus eſt et in qua dominus ſuo mundū ſanguine a peccatorū tenebris liberauit. In qua etiā ſepultus ſpem nobis poſt mortē beate quietis tribuit vix veſperā tangant idē quod penam erroris ſui in ſemetipſos recipientes. Cum in viceſima ſecūda die menſis paſche diē ſtatuūt dñicum legittimos vtiqȝ terminos paſche apta tranſgreſſione violāt vtpote q̄ ab illi⁹ diei veſpera paſcha incipiunt in quo hoc lex conſummari et pfici debere decernit. Illam in paſcha diem aſſignet primā cuius ī lege mencio nulla vſq̄ reperitur id eſt quarte primā ſeptimane qui vtriqȝ non ſolum in diffinicione et computo lunarū etatis ſed et ī mēſis primi nūq̄ inuentōne fallūtur

Que diſputatō maior eſt quā ep̄ſtola hec vel valeat cōprehendi vel debeat. Tantū hoc dicam quod p⁹ equinoctiū vernale ſemp menſtrabilit poſſet inueniri qđ mēſis iuxta computum lune primus anni eſt quod eſſe debeat vltimus. Eqnoctiū aūt iuxta ſentenciā omniū orientaliū et maxime egipciorū q̄ preceteris doctoribus calculādi palmā tenent xij. kl. apri. die pūenire conſueuit vt etiā ipſi orolopa inſpetōe probam⁹. Quecūqȝ ergo luna añ equinoctiū plena ē quarta decima videlicet vel quinta decima exiſtens hec ad p̄cedentis āni nouiſſimū pximet menſem ideoqȝ paſche celebrādo abilis non eſt. Que vero p⁹ eq̄noctiū equinoctio ſuū pleniluniū habet in hanc abſqȝ vlla dubietate primi menſis ē et antiquos paſcha celebrari ſolitos et nos vbi dñica dies aduenerit celebrare noſcendū eſt. Quod ita fieri optere illa nimirum racio cogit quia ī geneſi ſcriptum eſt qđ de⁹ fecit duo magna luminaria luminare maius vt p̄eſſet diei et luminare min⁹ vt p̄eſſet nocti. Vel ſicut alia dicit editō luminare maius inchoacionem diei et luminare minus inchoatōnē noctis Si ergo prius ſol a medio p̄cedēs orientis equinoctiū vernale ſuo p̄fixū exortu. Deinde luna ſole ad veſperam occidente et ipſa plena a medio ſecuta eſt orientis. Ita oībꝫ ānis .i. prime lune menſis eodē neceſſe ē ordine ſuari vt nō añ eq̄noctium ſed vel ipo equinoctio die ſic̄ in principio factū ē vel eo trāſceſſo

plenilunū habē debeat ac ſi vno
ſaltem die plenilunū temp⁹ equi-
noctij pceſſerit et hanc primo men
incipientis ſed vltimo pocius pre
teriti lunā eſſe aſcribendam et ideo
feſtis paſchalibus inhabilē memo
rata racio pbat. Quod ſi miſticā
quoqꝫ vos in hijs ratōnem audire
delectat primo menſe anni q̄ etiam
menſis nouorū dictus ē paſcha fa
cere iubemur quia renouato ad a
morem celeſtiū ſpiritū mentis nr̄e
ſacramenti dn̄ice reſurreccionis et
ereptōnis noſtre celebrare debem⁹
Tercia eiuſdē menſis ſeptimana fa
cere pcipimur quia ante legem et
ſub lege pmiſſus tercio tempe ſcl'i
cum gr̄a venit ipe qui paſcha nr̄m
imolaretur xp̄s qui tercia poſt im-
molacionē ſue paſſionis die reſur-
gens a mortuis hanc dominicā vo
cari in ea et nos ānuatī paſchalia
eiuſdē reſurrectōnis voluit feſta cele
brare. Quia nos quoqꝫ ita ſolum
veraciter eius ſolempnia celebram⁹
ſi p fidē ſpem et caritatē paſcha id
eſt tranſitum de hoc mundo ad pa
trem cum illo facē curabim⁹. P⁹
equinoctiū veris plenilunū mēſis
precipimur obſeruare paſchlis vt
videlicꝫ primo ſol longuorē nocte
faciat diem. Deinde luna plenum
ſue lucis orbem mūdo pn̄tet quia
primo quidē ſol iuſticie in cui⁹ pen
nis eſt ſanitas id eſt dn̄s ihesus p
reſurreccionis ſue triūphum cūctas
mortis tenebras ſupauit. Ac ſi aſ
cendens in celos miſſo deſup ſpiri
tum eccleſiā ſuā que ſepe lune vo-
cablo deſignatur interna lucis gr̄a
repleuit. Quem videlicet ordinem
noſtre ſalutis pp̄h'a contemplatus
aiebat. Eleuatus eſt ſol et luna ſte
tit in ordine ſuo qui ergo plenitu-
dinem lune paſchalis an̄ equinoc
tiū puenire poſſet contenderit tal'
miniſteriorū celebracione maximo
rum a ſanctarū quidē ſcripturarū
doctrina diſcordat Concordat aūt
eis qui ſine pueniente gratia xp̄i ſe
ſaluari poſſe confidunt quaſi vera
lux tenebras mūdi moriēdo ac re-
ſurgere nūq̄ vicisset pfecta ſe hr̄e
iuſticiā dogmatizare pſumunt. Ita
qꝫ poſt equinoctialem ſolis exortū
poſt plenilunū primi menſis hūc
exordine ſubſequens id eſt poſt cō
pletā diē eiuſdē mēſis q̄rtā decimā
qꝫ cūcta ex lege obſeruāda accipi⁹
Expectamus adhuc monente ewā
gelio in ipa ebdomoda tercia tēp⁹
diei dn̄ice et ſic demum votiua pa-
ſche nr̄i feſta celebram⁹ vt indicem⁹
nos non cum antiquis excuſſum
egipcie ſeruitutis iugū venerari ſꝫ
redempcione tocius mundi que in
antiqui dei pp̄li liberatōne pfigu-
rata. In xp̄i aūt reſurrectōne com
pleta eſt deuota fide ac deuocione
colere vt que reſurrectōnis etiā nr̄e
quem eadem die dn̄ica futurā credi
mus ſpe nobis certiſſima gaudere
ſignemus Hic autē que in vobis
ſequendum monſtram⁹ comput⁹
paſche decennouenali circulo conti
netur. Qui dudum quidē hoc eſt
ipis apoſtolorū temporib⁹ iā ſua-
ri in eccleſia cepit maxime rome et
egipti vt ſupra iam diximus. Sed
per induſtriam euſebij qui a beato

martire panphilio cognomẽ hab;
diſtinctus in ordinem cõpoſitus ẽ
Ut quod eaten⁹ ꝑ alexandrie põ-
tificem in ſingulis annis ꝑ omẽs
eccleſias mandari conſueuerat. Jã
deinde congeſta ĩ ordine ſerie lune
quarte decime facillime poſſet ab
omnibus ſciri cuius computum
paſchalis teophilus alexandrie p̃-
ſul in centum ãnorũ tpe theodoſio
imperatori compoſuit. Jtem ſucceſ-
ſor eius cirillus ſeriem nonaginta
et v. annorũ in v. decem noualib⁹
circulis comprehendit. Poſt quẽ
dyoniſius eximius totidẽ alios ex-
ordine pari ſcemate ſubnexuit q̃
ad noſtra vſq; tempora ꝑtingebãt
quibus termino appꝛimquantibus
tanta hodie calculatorem exuberat
copia vt etiã in noſtris ꝑ brittaniã
eccleſijs plures ſint q̃ mãdatis me-
morie veteribus illis egipciorum
argumentis facillime poſſint ĩ qd̃-
libet ſpacio temporũ paſchalis ꝓ-
tendere circulos etiã ſi ad coniũgẽ-
tos vſq; ad xxxij. voluerit ãnos q̃-
bus expletis omnia que ad ſolis et
lune menſis et ſeptimane conſequẽ-
ciam ſpectant eodem quo prius or-
dine currũt. Jdeo aũt circulos eoſ-
dem temporis inſtanciã vobis mit-
tere curauimus quia d̾ racione tm̃
tẽporis paſchalis inſtrui quẽrẽtes
ip̃os vobis circulos paſche catholi-
cos habũdare ꝓbaſtis. Verũ hijs
d̾ paſcha ſuccicte vt petiſtis ſtrictim
q; cõmemoratis tonſurã quoq; de
qua pit̾ vobis litteras fieri volui
ſſtis hortor vt eccleſiaſticam et xp̃ia-
ne fidei congruam habere curetis.

Et quidẽ ſcimus quia neq; apoſto-
li omnes vno eodẽq; ſũt modo at-
tonſi neq; nunc eccleſia catholica ſi-
cut vna fide ſpe et caritate ĩ dñi cõ-
ſentit ita et iam vna atq; in diſſibi
totum ꝑ orbem tonſure ſibi forma
congruit. Demq; vt ſuperiora id ẽ
patriarcharũ tempora reſpiciam⁹
Job exemplar paciencie dũ ingru-
ente tribulacionũ articulo capud
totõdi ꝓbauit vtiq; quia tempe fe-
licitatis capillos nutre conſuuerat
At ioſeph et ip̃e caſtitatis humili-
tatis pietatis ceterarũq; virtutũ ex-
ecutor ac doctor eximi⁹ cũ ſeruicio
abſoluendus attonſus eſſe legitur
Patet ꝑfecto quia tempe ſeruitutis
in tonſis incarcere crinib⁹ manere
ſolebat. Ecce vtriq; vir dei diuerſũ
ab altero vultus habitum foris p̃-
monſtrabat quorũ tñ int⁹ conſcia
ĩparili virtutum ſibi gratia concor-
dabat. Verũ et ſi ꝯfiteri nobis li-
berum eſt quia tonſure diſcrimini
non noceat quibus pura in deũ fi-
des et caritas in ꝓximũ ſincera eſt
maxime cum nũq̃ꝫ patribus catho-
licis ſicut de paſche vel fidei diuerſi-
tate conflict⁹ ita etiã d̾ tonſure dif-
ferenci: legatur aliqua fuiſſe con-
trouerſia. Jnter omnes tñ quas vel
in eccleſia vel in vniuerſo hominũ
genere reperimus tonſuras nullã
magis ſequendam nobis amplec-
tandam iure dixerim eam quam ĩ
capite ſuo geſtabat ille cui ſe dñs
confitenti ait. Tu es petrus et ſup
hãc petram edificabo eccleſiã meã
et porte inferi non p̃ualebunt adũ-
ſus eam et tibi dabo claues regni

celorũ. Nullam magis ab homi
nandã deteſtandamq; merito cunc
tis fidelibus credi derim ea quã ha-
bebat ille cui gratiam ſancti ſpirit⁹
compari volenti dicit idem petr⁹
Pecunia tua tecum ſit in perdicionẽ
qm̃ domũ dei exiſtimaſti pecunia
poſſideri. Non eſt tibi pars neq;
ſors i ſermone hoc. Neq; vero ob
id tantũ in coronam attondimur
quia petrus ita attonſus eſt. Sʒ qꝛ
petrus i memoriã dñice paſſionis
ita attonſus eſt idcirco et nos qui
p eandem paſſionem ſaluari deſide
ramus ipius paſſionis ſignũ cum
illo i vertice ſũma videlicet corpis
noſtri parte geſtamus. Sic eñ oĩs
eccleſiaq; p morte ſui iuſtificatoris
eccleſia facta eſt ſignum ſancte cru
cis eius in fronte portare conſue-
uit vt crebro vexilli hui⁹ munimie
a malignorũ ſpirituũ defendatur i
curſibus crebra huius ãmonitõne
doceatur ſe quoq; carnem ſuam cũ
vicijs et cõcupijs crucifigẽ debẽ
Ita etiã optet eos q̃ vel monachi
votum vel gradum clericatus habẽ
tes auſterioribus ſe neceſſe habẽt
p domino cõtinẽcie frenis aſtrin
gere. Formam quoq; corone quã
ipe in paſſione ſpineã portauit in
capite vt ſpinas ac tribulos pecca
torum noſtrorũ portaret id eſt ex
portaret et aufferet a nob. ſuo quẽ
q; in capite p tonſurã pferre. Vt
ſe etiã irriſiones et obpbria p illo
libenter ac pmpte omnia ſufferre
ipa etiã frontis inſpeccione doceãt
vt coronam vite eterne quam rep-
miſſit de⁹ diligentibus ſe ſe ſemp

expectare proq; huius peeptõe et
aduerſa ſe mũdi et pſpera contẽp-
nere deſignent. Cetera in tonſurã
eam quam magnũ frater habuiſſe
ſimonem quis rogo fidelium non
ſtati cũ ipa magia pmo teſtetur et
merito exſufflet aſpectuq; in fronti
ſiquidem ſupficie corone videtur
ſpeciem pferre. Sed vbi ad ceruicẽ
conſiderando pueneris decurtatam
eam quã te videre putas inuenias
coronam. Vt merito talẽ ſymoni-
acis et ñ xpianis habitũ ẽ cõuenie
cognoſcas qui in pñti quidẽ vita
a deceptis hominibus putabantur
digni ppetue gloria corone. Sed
in ea que hanc ſequitur vitam nõ
ſolum omni ſpe corone puati ſed
eterna inſup ſunt pena dampnati
Neq; vero me hec ita pſecutũ eſti-
mes quaſi eos qui hanc tonſuram
habent condempnandos iudicẽ ſi
fide et opibus vnitati catholice fa
uerint imo confidenter pfiteor plu
rios ex eis ſanctos ac deo dignos
extitiſſe Ex quibus eſt adamnã ab
bas et ſacerdos colũpnienſiũ egre
gius qui cum legatus ſue gentis
ad alfridum regem miſſus noſtrũ
quoque monaſterium videre vo-
luiſſet miramq; in moribus ac ver
bis prudenciam humilitatem reli-
gionem oſtenderet. Dixit ille inter
alia colloquens. Obſecro ſancte fr̃
q̃ ad coronã te vi teq; tminũ tendẽ
credis qd contrario tue fidei habi
tu terminatã i capite corone ymar
ginem portes. Et ſi conſorcium bea
ti petri qris cur ei⁹ q; ille anathema
tizauit tonſurã ymaginẽ imitaris

UPB

et nō poci⁹ eius cū quo ineternum
beatus viuere cupis etiā nunc ha=
bitum te quantū potes diligē mō
ſtrans. Reſpondit ille. Scias pro
certo frater mi dilecte q3 et ſi ſimo=
nis tonſuram ex cōſuetudine pr̄ie
habebam ſymoniacā tn̄ pfidiā to
ta mente deteſtor ac reſpuo beatiſſi
mi aūt apoſtolorū principis quā=
tum mea puitas ſufficit veſtigia ſe
qui deſidero . At ego . Credo inq̄
vere quod ita ſit ſed tn̄ indicio ſit
quod ea que apl̄i petri ſibi inabdi=
to cordis amplectimini ſiq3 ei⁹ eſſe
noſtis etiā in facie tenetis. Namq3
prudenciā tuā facillime dijudicare
reor quod aptius multo ſit eius q̄
in corde tuo abhominaris cuiuſq3
horrendam faciem videre refugis
habitum vultus a tuo vultu deo
iam dicato ſepare et econtra eius
quem apud deum hr̄e patronū q̄ri
ris ſicut facta vel monita cupis ſe
qui. Sic etiā morē habitus te imi
tare condeceat hec tūc a damnano
dixi qui quidem quātum cōſpectis
eccleſiarū nr̄arum ſtatutis pfeciſſet
pbauit. Cum reuerſus ad ſcociam
mltas poſtea gentis eiuſdē turbas
ad catholicam tpis paſchalis obſ
uanciā ſua pdicatōne correxit. Tn̄
et ſi eos qui in hu inſula morabā
tur monachos quibuſq3 ſpirituali
rectoris iure pérāt nec dum ad viā
ſtatuti melioris reducere valebat .
Tonſurā quoq3 ſi tn̄ ſibi auctori=
tatis ſubeſſe emendare meminiſſet
S3 et nunc tuā prudenciā rex am=
moneo vt ea que vnitati catholice
et apoſtolice eccleſie concinnāt vna
cū gente cui te rex regū et domin⁹
dñorum pfecit i omnibus ſeruare
contendas. Sic eñ fit vt p⁹ accep=
tam temporalis regni potenciā ipſe
beatiſſimus aplorū princeps cele=
ſtis q3 regni tibi tuiſq3 cum ceteris
electis libens pandat introitū grā
te regis et in longiori tempe reg=
nantē ad nr̄am omniū pacem cu=
ſtodiat icolomē dilectiſſime i xp̄o
fili. Hec epiſtola cū pn̄te rege nai
tano multiſq3 viris doctorib3 eſſet
lecta ac diligenter ab hijs qui i tel
ligere poterant in linguā eius pro
priā interptata multū de ei⁹ exhor=
tatōne gauiſus eſſe phibetur. Ita
vt ſurgens de medio optimatū ſuo
rum conſeſſu genua flecteret inter=
ram deo gracias agens quod tale
munuſculū de terra anglorū mere
retur accipe et quidē et antea noui
inquit quia hec erat vera paſche ce
lebracio ſed in tantum moderatōnē
huius tempis obſeruādi cognoſco
vt parū in omnimodis videtur de
hijs antea intellexiſſe . Vnde palā
pfiteor vobiſq3 qui aſſidetis pn̄ti=
bus pteſtor quia hoc obſeruare tē
pus paſche cum vniuerſo meo gē
te ppetuo volo. Hanc accipe debē
tonſurā quam plenam eſſe ratōis
audim⁹ omnes qui in meo regno
ſunt clericos decerno. Nec mora q̄
dixerat regia auctoritate pfecit .
Statim nāq3 iuſſu publico mitte=
bantur ad tranſcribendū diſcēdū
obſeruandū p vniuerſas pictorum
puīcias circuli paſche decennoual'
oblitteratis p oīa erroneis lxxxiiij
annorū circulis . Ad tondebātur

omnes in coronā ministri altaris ac monachi et quasi nouo se disci pulatui beatissima apostolorū prin cipis petri subditam eiusqꝫ tutan dā patrocinio gens correcta gau debat ꝛc

Capitulū xxij.

Nec multo post illi quoqꝫ q̄ insulam hu incolebāt mo nachi scocie natōnis cū hijs q̄ erāt subdita monasterijs ad ritū pasche ac tonsure canonicū dn̄o ꝓcurran te ꝑ ducti sūt. Siqdem anno ab in carnatōe dn̄i d. ccc. xvj. q̄ osredo oc ciso coenredo gubernacla regni nor danhimbrorū suscepit. Cū venisſꝫ ad eos ad hiberniā deo amabilꝭ et cū oī honorificencia noīand⁹ pater ac sacerdos ecgberecht cuius sup⁹ memoriam⁹ sepius fecim⁹ honorifi ce ab eis et mlto cū gaudio suscep t⁹ ē q̄ qm̄ et doctor suauissim⁹ et eo rūqꝫ agenda docebat erat executor deuotissim⁹ libēter audit⁹ ab omnī bus. Inmutauit pijs ac sedulis ex hortatōib⁹ inueteratā illā tradicio nē parentū eorū de quib⁹ aplīcū il lū licet ꝓferre ſmonē. Qd̄ emula tōnem dei habeāt ſꝫ nō ſꝫ scienciam Catholicoqꝫ illos atqꝫ aplīco more celebratōꝫ vt dixi⁹ pcipue solēpnita tis sꝫ figura corone ꝑpetis agē ꝑ docuit. Qd̄ mira diuine cōstat fac tū dispensatōe pietatis et qm̄ gens illā ꝙ nouerat sciam diuine cogni tōnis libenter ac sine inuidia ꝑplis āglorū cōmunicare curaruit Ipsa qꝫ p⁹modū ꝑ gentē āglorū i eis q̄ mi⁹ habuerat ad ꝑfectā viuēdi nor mā ꝑueniret. Sic̄ econt̄ brittones qui nolebāt angl ꝙ habebāt fidei xp̄iane noticiā pandere credentib⁹ iā ꝑplis āglorū et ī regla fidei ca tholice ꝑ oīa instructis ipi adhuc inueterati et claudicantes a semitis suis et capita fieri corona p̄tendunt et solēpnia xp̄i siue ecclesia xp̄i so cietate venerātur. Susceperūt aūt huenses monachi docēte ecgberec to ritus viuendi catholicos sub ab bate duum chado p⁹ ānos circiter lxxx. ex quo ad p̄dicandū gētis ā glorū aidanū miserūt ātistitē. Mā sit aūt vir dn̄i egberect ānos xiij. ī p̄fata insula ꝙ ipe vel vt noua q̄dā relucente gracia ecclesiastice societa tis et pacis xp̄o cōsecrauerat. Anno qꝫ incarnatōis dn̄ice d. cc. xxix. qd̄ pascha dn̄icū octauo kl̄ mai. die celebrabatur cū missarū solēpnia ī memoriā dn̄ice ei⁹dē resurectōis ce lebrasſꝫ. Eodē die et ipe migrauit ad dn̄m ac gaudiū sūme festiuitatis qd̄ cū frib⁹ q̄s adunatis grām con uerterat inchoauit cū dn̄o et aplīs ceterisqꝫ celi ciuibus cōpleuit imo ad ipm̄ celebrare sine fine nō desīt Mira aūt dn̄ice dispensatō prouisio nis erat qd̄ venerabil vir nō solū ī pascha trāsiuit de h̄ mūdo ad pa trem ōm etiā cū eo die pascha cele braretur q̄ nūꝙ pri⁹ ī eis locis ce lebrari solebat. Gaudebāt aūt fres de cognitōe certa et catholica tp̄is paschal letabātur d̄ patrocinio ꝑ gētis ad dn̄m p̄ris ꝑ q̄ꝫ fuerāt cor recti. Gratulabatur ille qd̄ eaten⁹ i carne ſuat⁹ ē donec illū i paschā diē suos auditores q̄ꝫ semꝑ ꝑ āt ea vitabāt susciperet ac secū agē vidēt

Sicq; certus de illarũ correccione reuerendiſſim⁹ pr̄ exultauit vt vi= dēt diē dñi vidit et gauiſus eſt

Capitulũ xxiij

Anno dñice icarnatōis d.cc xxv q̄ erat ann⁹ vij.oſrici re gis nordāhimbrorũ q̄ coenredo ſuc ceſſerat uictred fili⁹ ecgberecti rex cā tuariorũ defūct⁹ ē ix.die kł.mai.et regni qd̄ p xxxiiij hemis ānos tene bat filos tres edilberectũ eadberec= tũ et aldricũ reliq̄t heredes. Anno p⁹ q; proximo tobias torſenſis ecclie pſul defūct⁹ ē vir vt ſupra memini⁹ doctiſſim⁹. Erat em̄ diſcipul⁹ beate memorie mgr̄orũ theodri archiepi et abbatis adriani vñ vt dictũ ē cũ eruditōe litterarũ vł eccleſiaſticarũ ł generaliũ ita grecā q; cũ latina di dicit linguā vt tā notas et familia res ſibi eas q̄ natiuitatis ſue loq̄lā haberet. Sepult⁹ vō ē i porticu ſāc ti pauli apłi q̄ intro eccleſiā ſancti andree ſibi ipi in locũ ſepulchri fece rat. P⁹ q; epat⁹ officiũ alduf berec ualdo archiepo cōſecrāte ſuſcepit.

Capitulũ.xxiiij

Anno dñice icarnatōis d.cc xxix.apparuerunt cometę due ēca ſolē młtũ ituētib; terrorē icuciētes. Vna q̄ppe ſolē pcedebat mane oriente altera veſpere ſeq̄bā tur oriente q̄ſi orieti ſił et occidēti dire cladi preſage vł certe vna diei altera noctis p̄currebat exortũ. Vt vtroq; tp̄e mala mortalib; iminē ſignarēt. Portabāt aũt faciē ignis cont̄ aq̄lonē q̄ſi ad accendēdũ ad diuē. Apparebātq; mēſe ianuario et duob; ferme ſeptimanis pmane bāt. Quo tp̄e grauiſſima ſarrace norũ lues gallias miſera cede va= ſtabat et ipi nō młto p⁹ in eadē p uicia dignas ſue pfidie penas lue bāt. Quo āno vir dñi ecgberet vt ſupra cōmemoraui⁹ ipo die paſche migrauit ad dñm et mox per acto paſcha hoc ē ſeptima iduũ maiarũ die oſric rex nordābibrorũ vita de ceſſit. cũ ēgo qd̄ xj.ān⁹ regni guber naſſet ſucceſſorē ſorte cooluulfũ de creuiſſ fr̄em illi⁹ q̄ an̄ ſe regnaue= rat coenredi regis cui⁹ regni et pri cipia et pceſſ⁹ tot ac tantis redūda uere rerũ adūſanciũ motib; vt qd̄ de hijs ſcribi debeat q; ne habitura ſit finē ſingula necdũ ſcire valeat.

Capitulũ xxv.

Anno dñice icarnatōis d.cc. xxxj.berecuald archieps lō go cōſūpt⁹ etate defūct⁹ ē die iduũ ianuariũ q̄ ſedit ānos xxxvij.men ſes vj.dies xiiij.quoq̄ āno eod̄ fac t⁹ ē archieps vocablo tantiũ de p uincia merciorũ cũ fuiſſ pſbiter in monaſterio qd̄ vocatur bruidun. Conſecratus eſt aũt in doruuer in ciuitate a viris venerabilib; dame le ventano et ingualdo lundomen ſi et alduino laidfeldenſo et abdu= ulfo broſenſi ātiſtite die decima iu nij menſis. Dñica vir religione et prudencia i ſignis ſacris q; litteris nobiliter inſtruct⁹. Itaq; in p̄nti ec cleſijs cantuariorũ tatũ et alduulf epi pſunt. Porro puincie orienta liũ ſaxonũ ingualdo ep̄s puicie ori entaliũ anglorũ albrec et hadulca epi puincie occidentaliũ ſaxonum daniel et forthheri epiſcopi puincie

merciorū adulwīm ep̄s et eis ꝓpꝫis
q̄ vltra amnē ſabrinā ad occidētē
habitant valuchetot. ep̄s puincie
huicciorū vilfrid ep̄s puīncie lin-
diſfarorum cynibrech ep̄s ꝑeſt.
Ep̄atus vecte inſule ad danihelem
ptinet ep̄m vente ciuitatis puincie
auſtraliū ſaxonū iā aliq̄t ānis abſ-
qꝫ ep̄o manens miniſteriū ſibi ep̄a
le ab occidentaliū ſaxonū ātiſtite q̄
rit ethe omnes puincie ceteręqꝫ au
ſtrales ad cōfiniū vſqꝫ ad humbre
fluminis cū ſuiſqꝫ regibꝰ merciorū
regi edilbaldt ſubiecte ſūt. At v̓o
puīcie nordāhimbrorū cui rex ceol
uulf ꝑeſt. iiij nūc ep̄i ꝑſulatū tenēt
vilfrid ieboracenſi eccleſia ediluald
in lindiſfaronenſi eccleſia acca ī ha
guſtaldenſi eccleſia pectelinmia q̄
candida caſa vocatur q̄ nup mlt̄ī
plicatis fideliū plebibꝰ in ſedē pon
tificatus addita ip̄m p̄mū habꝫ an
tiſtitē. Pictorū qꝫ nacio tp̄e hoc et
fedꝰ pacis cū gente habet anglorū
et catholice pacis et veritatis cum
vniuerſali eccleſia pticeps exiſtere
gaudet. Scoti qui brittāniā incor
lunt ſuis contenti finibꝰ nil contra
gentē anglorū inſidiarū moliūtur
aut fraudiū. Brectones quāuis et
maxima ex pte domeſtico ſibi odio
gentē anglorū et tocius catholice
eccleſie ſtatū paſcha minꝰ recto mo
ribꝰqꝫ ipbis ipugnent tn̄ et diuia
ſibi et humana prſus reſiſtē v̓tutē
neutro cupitū poſſit obtinere ꝓpo-
ſitū quippe q̄ ꝗuis ex pte ſui ſint
iuris. Nonulla tn̄ ex pte anglorū
ſeruicio mācipati q̄ arridente pace
ac ſerenitate temporū plures ī gēte
nordanhimbrorū tam nobiles q̄
puati ſe ſuoſqꝫ liberos depoſitis ar-
mis ſatagunt magis accepta tonſu
ra monaſterialibꝰ aſcribē votis q̄
bellicis exercē ſtudijs. Que res q̄
ſit habitura fine poſterior etas vi-
debit ⁊c

Capitulū xxvj

Hic eſt in preſenciū vniuerſe
ſtatus brittannie anno ad
uentus anglorum in brittā
niam circiter ducenteſimo octogeſi
moquinto. Dn̄ice aūt incarnatōis
anno d. cc. xxxj. in cuius regno per
petuo exultet terra et congratulan
te in fide eius brittānia letentur in
ſule mlte et confiteātur memoria
ſanctitatis eius. Verū eaqꝫ tempū
diſtinctōne lacius digeſtas obme-
moriam conſeruandā breuiter reca
pitulari placuit. Anno igitur an̄
incarnatōnē dominicā ſexageſimo
gaius iulius ceſar primꝰ romano-
rum britanniam bello pulſauit et
vicit necnon tn̄ ibi regnum potuit
obtinere. Anno ab incarnatōe dn̄i
xlvj. claudius ſecundus romano
rum brittāniam audiens plurimā
inſule ptem ī dedicionem accepit.

Finiunt libri hiſtorie eccleſiaſticē
geſtis anglorum.

Beda. Historia Ecclesiastica Gentis anglorum.

Argentorati. Eggesteyn. circa 1470.

Rarissimam hanc editionem et inter Bibliothecarum thesauros reponendam Bibliographi fatentur.

BEDÆ
HISTORIA
ECCLESIASTICA
ANGLIÆ

ARGENTORATI
CIRCA
1470